

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา กรณีเด็กหรือเยาวชน
เป็นผู้กระทำความผิด

นายพงศ์กษेम บรู๊สการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา

พ.ศ.2561

Compensation in Criminal Case, in Cases of Child or Youth Offender

Mr. Pongkaseam Buraskarn

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญากรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด
ชื่อและนามสกุล	นายพงศ์เกษม บุรีสการ
วิชาเอก	กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ภามินี กิจพ่อคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภามินี กิจพ่อคำ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

(รองศาสตราจารย์วีรวุฒิ เทพทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญากรณีเด็กหรือเยาวชน
เป็นผู้กระทำความผิด

ผู้ศึกษา นายพงศ์กเศม บุรัสการ รหัสนักศึกษา 2594001493 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ้อคำ **ปีการศึกษา** 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกระทำความผิดทางอาญากรณีผู้เสียหาย มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งอันเนื่องมาจากความเสียหายในคดีอาญา ในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน โดยเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการ การค้นคว้าทางสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตและจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่าการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ของผู้เสียหายในคดีอาญา บังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้จากจำเลยผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้เท่านั้น ไม่อาจบังคับบุคคลที่ไม่ใช่จำเลยในคดีอาญาได้ ทั้งบทกฎหมายในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในบางลักษณะยังมีความไม่ชัดเจนเกิดแนวปฏิบัติที่ต้องตีความ ผู้ศึกษาจึงเห็นควรบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน และมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ให้ศาลพิพากษาไปถึงบิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนต่อไป

คำสำคัญ ค่าสินไหมทดแทน คดีอาญา เด็กหรือเยาวชน

Independent Study title Compensation in Criminal Case, in Cases of Child or Youth Offender

Author: Mr.Pongkaseam Buraskarn; **ID:** 2594001493; **Degree:** Master of Laws;

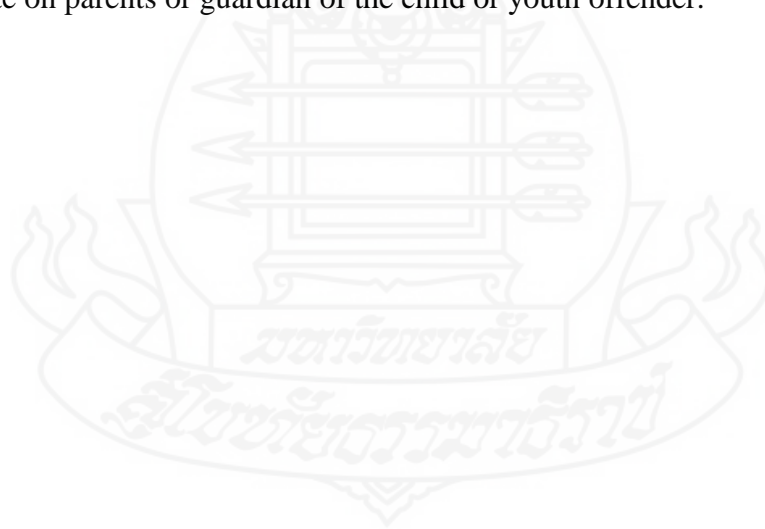
Independent Study advisor: Panine Kitporka, Associate Professor; **Academic year:** 2018

Abstract

This independent study aims to study criminal offenses in case the victims have the right to claim civil compensations due to injure from criminal offence as the civil cases in connection with an offence. to study the concept, theories, background and importance in exercising rights to claim compensation to the injured person in case of an offender being a child or a youth, by comparing the current Thai law with the laws of France.

This independent study is the qualitative research through documentary research from data collection from books, textbooks, journals, articles, thesis, research reports, academic documents, information search on internet and from other sources

The study has showed the rights under the Criminal Procedure Code, Section 44/1, the Injured person can only claim any compensation against the defendant who committed the criminal offence, it is not allow to force any person who is not defendant in such criminal case. Moreover, the laws on the civil cases in connection with an offence in some aspects are unclear. The study, therefore recommend the law provision should be clarified and should allow the Court to adjudicate on parents or guardian of the child or youth offender.

Keyword: Compensation Criminal Case Child or Youth

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารการวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยพระคุณและความกรุณาของท่านรองศาสตราจารย์ ภาณินี กิจพ่อคำ ที่ได้ให้ความกรุณาตลอดเวลาที่มีค่าเพื่อมาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำเอกสารตลอดช่วงเวลางานวิจัย รวมถึงการให้คำปรึกษาและคำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องของผู้ศึกษา ในการทำการวิจัย การวางโครงร่างฐานงานวิจัย รวมไปถึงข้อคิดและความรู้อื่นๆ ในการประกอบวิชาชีพเพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต ซึ่งผู้ศึกษาได้ตระหนักในพระคุณของอาจารย์ในความตั้งใจและความทุ่มเทให้แก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงในโอกาสนี้ด้วย

ผู้เขียนผลงาน ได้พยายามอย่างเต็มความสามารถในการศึกษา ค้นคว้า เพื่อนำข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณา วิเคราะห์หาหนทางเพื่อจะแก้ไขความสามารถ ทั้งขอขอบพระคุณบุญคุณอันล้ำเหลือของผู้เป็นบิดามารดา รวมไปถึงพี่ชายร่วมบิดามารดา ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้า อันเป็นผลทำให้เกิดผลงานการศึกษาลงฉบับนี้ขึ้นมาในที่สุดได้

ด้วยคุณค่าต่างๆ ที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจนเป็นผลงานที่เสร็จสิ้นนี้ ผู้ศึกษาขอมอบความดีต่างๆ ให้ บุพการี ครูบาอาจารย์ ทั้งที่เป็นผู้ให้ความรู้ในการชี้แนะ อบรมสั่งสอนผู้ศึกษามาโดยตรง และครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้สั่งสอนผ่านตำรากฎหมาย หากปรากฏถึงความบกพร่องอย่างใดก็ตาม ผู้เขียนขออภัยรับผิดถึงความบกพร่องต่างๆ ไว้แต่เพียงผู้เดียว

พงศ์เกษม บุรัสการ

กุมภาพันธ์ 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์	6
3. กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
4. ประเด็นปัญหาการวิจัย	7
5. สมมุติฐาน	7
6. ขอบเขตการวิจัย	8
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
8. ระเบียบวิธีการวิจัย	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา การใช้สิทธิเรียกร้องในค่าสินไหมทดแทนใน ความผิดทางอาญา	10
1. แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนในความผิดทางอาญา	10
1.1 แนวคิดและความเป็นมาของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในยุคโบราณ	10
1.2 ความเป็นมาการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ	13
1.3 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา	16
1.3.1 การดำเนินคดีแพ่ง	16
1.3.2 การดำเนินคดีอาญา	18
1.4 ทฤษฎีและแนวคิดของเรื่องความรับผิดในการกระทำละเมิด	23
1.4.1 ทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดทางละเมิด	24
1.5 ความรับผิดในเรื่องความเสียหายจากการทำละเมิด	26
1.5.1 ความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง (Fault Liability)	26
1.5.2 ความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability)	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. ทฤษฎีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา.....	29
2.1 ความรับผิดชอบในเรื่องความเสียหายจากการทำละเมิด.....	29
2.1.1 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม.....	29
2.1.2 ทฤษฎีเจ็อนใจ.....	29
2.2 ลักษณะ ที่มา และเหตุผลของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	30
2.2.1 ลักษณะของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	30
2.2.2 ที่มาของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	31
2.2.3 เหตุผลของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	32
2.3 ความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	33
2.4 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา.....	36
2.4.1 โดยการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation).....	37
2.4.2 การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution).....	37
2.5 การได้รับการเยียวยาความเสียหายในคดีอาญานอกจากการเรียกร้องเอา ค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิด.....	37
บทที่ 3 มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	40
1. มาตรการกฎหมายไทยเกี่ยวกับดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	41
1.1 สิทธิของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้.....	41
1.2 สิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	42
1.2.1 สิทธิของผู้เสียหายตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43.....	42
1.2.2 สิทธิของผู้เสียหายตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1.....	44
1.3 บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	47
1.3.1 ผู้เสียหาย.....	47
1.3.2 บุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง.....	53
1.3.3 พนักงานอัยการ.....	55

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

1.4	วิธีพิจารณาคดีเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	58
1.4.1	ค่าสินไหมทดแทนที่สามารถใช้สิทธิฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 44/1	58
1.4.2	การคิดคำนวณค่าธรรมเนียมศาลเพื่อใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1	60
1.4.3	กระบวนการต่อสู้คดีในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 ในส่วนการพิจารณาคดี	62
1.4.4	กระบวนการพิพากษาคดีของศาลในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และการกำหนดค่าสินไหมทดแทน	64
1.4.5	กระบวนการอุทธรณ์ฎีกาในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	68
1.4.6	การดำเนินการบังคับคดีในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแก่จำเลยผู้ต้องคำพิพากษาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์	72
1.4.7	อายุความฟ้องร้องให้บุคคลที่ต้องรับผิดชอบกับบุคคลอื่นให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	78
1.4.8	เรื่องการพิจารณาเขตอำนาจศาลในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	82
1.5	การเยียวยาผู้เสียหายจากการที่ผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในทางอาญาหรือตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในความช่วยเหลือด้านอื่นๆ	84
1.5.1	ระยะเวลาการใช้สิทธิขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ	85
1.5.2	ข้อหาความผิดที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐเมื่อผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในคดีอาญา	85
1.6	ความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชนกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง	87
1.6.1	ความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชน	87
1.6.2	ความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง	88

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในกฎหมายต่างประเทศ.....	91
2.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	91
2.1.1 ลักษณะต่างๆ โดยทั่วไป.....	91
2.1.2 การเรียกร้อง พิษานาในเรื่องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา.....	93
2.1.3 บุคคลผู้ที่สามารถยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี.....	99
2.1.4 ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องจากจำเลยในคดีอาญา.....	100
2.1.5 การบังคับคดีในส่วนของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	101
2.2 สหราชอาณาจักร.....	103
2.2.1 หลักโดยทั่วไปของกฎหมายประเทศอังกฤษ.....	103
2.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา.....	105
2.2.3 การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญา.....	106
2.2.4 ผลคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาที่ผูกพันในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	115
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องในค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำ ความผิดทางอาญา.....	117
1. ปัญหาการบังคับคดีตามผลคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา กรณีผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเพียงพอเพื่อชดค่าสินไหมทดแทน แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา.....	119
2. ปัญหากระบวนการพิจารณาคดีของศาลในขั้นตอนการทำคำพิพากษาในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา จะต้องรอผลคำพิพากษาคดีอาญาถึงที่สุดก่อนหรือไม่.....	123
3. กระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ คดีอาญาไม่มีบทบัญญัติกำหนดวิธีพิจารณาความไว้อย่างชัดเจน.....	126
4. การรับทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนอัน เนื่องมาจากการถูกกระทำความผิด.....	129
5. ในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาล เรียกบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบร่วมกับจำเลย เข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องคดีได้อย่างชัดเจน.....	132

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	135
1. บทสรุป	135
2. ข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม.....	154
ประวัติผู้ศึกษา.....	161

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในทางอาญา ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ซึ่งในบางครั้งอาจมิได้มีเพียงความรับผิดชอบทางอาญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจมีความรับผิดชอบทางแพ่งที่เด็กหรือเยาวชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนด้วย อันเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่งโดยตรงที่มีมูลเหตุแห่งคดีมาจากการกระทำความผิดทางอาญา

ความรับผิดชอบในทางอาญานั้น แม้ว่าจะมีบทบัญญัติในการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากในบทบัญญัติตามกฎหมายของประเทศไทย ได้มีบทกฎหมายที่ช่วยลดหย่อนผ่อนโทษในหลายกรณี ในกฎหมายลักษณะต่างๆ เช่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75¹ ที่มีการลดหย่อนผ่อนโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีแต่คงไม่เกิน 18 ปี ให้จำนวนกึ่งหนึ่ง เป็นต้น อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมากขึ้น อาจมิได้เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง และอาจเป็นผลที่ทำให้มีบุคคลบางคน ใช้เด็กหรือเยาวชนเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดมากขึ้นด้วย ซึ่งในความรู้สึกของผู้เสียหายกลับรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมของกฎหมาย กรณีดังกล่าวนี้ ได้มีการศึกษาและออกความเห็นกันมาก ผู้ศึกษาจึงไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดในประเด็นปัญหานี้

อย่างไรก็ตามปัญหาในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน นอกจากในส่วนความรับผิดชอบในทางอาญาแล้ว ความรับผิดชอบในทางแพ่ง ก็มีส่วนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งมีผลการศึกษาและการค้นคว้าวิจัย ซึ่งได้ออกความเห็นในกรณีนี้บ่อยกว่า ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรที่จะทำการศึกษาในประเด็นนี้ โดยมุ่งเน้นทำการศึกษา ในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรืออาจจะเป็นทรัพย์สิน ก็ตามแล้วแต่กรณี แต่สำหรับความเสียหายที่

¹ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรับผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง.

เกิดขึ้นนี้ ย่อมตกแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญารวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 5 6 เหล่านี้ ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา

โดยมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน (Compensation) ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน อนามัย หรือทางเสรีภาพของผู้เสียหาย โดยกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้เป็นจำเลยเป็นผู้รับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา อันเป็นระเบียบแบบแผนตามที่รัฐได้เป็นผู้กำหนดตราขึ้นเป็นบัญญัติกฎหมาย ถือเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม มีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ และเป็นหลักประกันในการใช้ชีวิตในสังคมว่าหากต้องกลายเป็นผู้เคราะห์ร้ายตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดทางอาญา ตนย่อมได้รับการเยียวยาและความช่วยเหลือจากรัฐเพื่อให้ความเป็นธรรม โดยผู้เสียหายสามารถเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดที่ตนได้รับได้ อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย²

หากผู้เสียหายจากการถูกกระทำความผิดทางอาญาเหล่านี้ ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดได้ ผู้เสียหายย่อมเสียสิทธิที่เขาควรจะได้รับในการเยียวยาในความเสียหายที่ตนได้รับ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหายและบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายได้รับจากเหตุความเสียหายที่เกิดขึ้น และไม่ได้รับการเยียวยาตามสิทธิของตนที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทั้งผลดังกล่าวย่อมทำให้ประชาชนในสังคมอาจเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และหวาดกลัวในการใช้ชีวิตโดยปกติในสังคม เกิดความเกรงกลัวว่าหากประชาชนต้องถึงคราวที่ตนตกเป็นผู้เสียหายถูกกระทำความผิดทางอาญาแล้วจะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายไม่ว่าทางร่างกาย จิตใจหรือทรัพย์สินของตน ตามสิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้ อันเป็นการขัดต่อหลักการที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกคนตามหลักประกันสิทธิที่ถูกรับบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1³ บัญญัติไว้ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายในกรณีต่างๆ เช่น แก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ผู้เสียหายย่อม

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรคท้าย ... บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 วรรคแรก ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ

มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ โดยในคดีอาญาที่พนักงานอัยการได้เป็นโจทก์ฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องดำเนินการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาหรือขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีขอใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยผู้กระทำความผิด เพียงแต่ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้ศาลในคดีดังกล่าวดำเนินกระบวนการพิจารณาและมีคำพิพากษาเพื่อให้จำเลยเป็นผู้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้กรณีหนึ่ง

แต่หากผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องคดีในทางแพ่งด้วยตนเอง เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ได้รับจากจำเลยผู้กระทำความผิดในทางอาญา ผู้เสียหายก็สามารถทำได้ โดยเป็นโจทก์ดำเนินการฟ้องคดีในส่วนแพ่งด้วยตนเอง แต่ในกรณีที่กล่าวนี้ สำหรับการดำเนินการในทางปฏิบัติ เมื่อนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ศาลในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีส่วนแพ่ง มักจะต้องรอผลทางคดีของศาลในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องอาญาให้เสร็จสิ้นไปก่อนจนมีคำพิพากษาแล้ว ต่อมาคดีในส่วนแพ่ง จึงจะนำข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีส่วนอาญาที่วินิจฉัยเสร็จสิ้นแล้ว มารับฟังเป็นข้อเท็จจริงผูกพันในคดีส่วนแพ่งต่อไป⁴ โดยต้องเป็นประเด็นข้อพิพาทหรือประเด็นแห่งคดีที่ตรงกันในการวินิจฉัย แล้วศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยกำหนดจากพฤติการณ์และความเสียหายที่ได้รับต่างๆ จากการกระทำความผิดของจำเลย ดังเช่นในคดีละเมิดส่วนแพ่ง⁵ ซึ่งในส่วนของค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ มีที่มาจากกองทรัพย์สินของจำเลยเองเป็นผู้รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา แต่การดำเนินคดีของผู้เสียหายเองในคดีแพ่งนี้ ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินคดีส่วนแพ่ง เช่น ค่าว่าจ้างทนายความเพื่อดำเนินคดี หรือค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาแก่ผู้เสียหายอีกโสดหนึ่ง อันแตกต่างจากกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็น

ความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยให้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา.

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย.

โจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งปวง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253⁶

แต่หากเป็นกรณีที่บุคคลผู้กระทำความผิดอาญานั้น เป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายอาญาในประเทศไทยบัญญัติว่า ผู้เยาว์มีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ หรือในกรณีที่เป็นผู้เยาว์ที่มีอายุกว่า 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ศาลอาจจะลดหย่อนผ่อนโทษให้รับโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ ทั้งนี้คำนึงถึงพฤติการณ์ ความรู้สึกนึกคิดความสำนึกของผู้เยาว์ที่ได้กระทำความผิดลงในคดีทางอาญาไป แต่สำหรับความรับผิดชอบในทางแพ่ง เด็กหรือเยาวชน เหล่านี้ก็จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตน ซึ่งมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ตนได้กระทำไป แก่ผู้เสียหาย แต่โดยแท้จริงในทางปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ยังไม่มีรายได้ ยังไม่ถึงวัยแห่งการทำงานที่จะสามารถแสวงหารายได้

จากการประกอบอาชีพและเลี้ยงชีพตนเอง หรืออาจมีทรัพย์สินใดๆ พอนำมาชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาได้

เมื่อผู้เสียหายได้ใช้สิทธิเรียกร้องของตน จากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชน แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนอาจอยู่ในความปกครองหรือความดูแลของบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองก็ตาม แต่หากบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ ไม่ใช่บุคคลผู้ร่วมกระทำความผิดในคดีอาญา ย่อมไม่อาจให้บุคคลดังกล่าว มาร่วมรับผิดชอบเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีส่วนแพ่งอันมีมูลเหตุมาจากความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กหรือเยาวชน โดยดำเนินการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพราะบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดทางกฎหมายอาญาโดยตรงและไม่ใช่คู่ความในคดีส่วนแพ่งที่คำ

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253 ในคดีพนักงานอัยการเป็น โจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา 43 หรือมีคำขอของผู้เสียหายขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนมิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั้น

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จะต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น.

พิพากษาจะผูกพัน บิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนได้ จึงตกเป็นภาระแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

บุคคลดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวข้างต้น จึงไม่มีความผูกพันทางกฎหมายและเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันที่ผู้เสียหายจะดำเนินการบังคับคดีได้ต่อไป ซึ่งผู้เสียหายจะต้องไปดำเนินการฟ้องคดีส่วนแบ่งจากบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเอง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ย่อมทำให้เสมือนว่า เป็นกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายเพิ่มเติมขึ้นแก่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามากยิ่งขึ้น เพราะจะต้องดำเนินคดีในส่วนแบ่งใหม่ด้วยตนเองต่อไป โดยเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีต่างๆ เช่น ค่าว่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ฯลฯ อันเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่สมควร ทั้งทำให้การดำเนินคดีเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยเกิดความล่าช้ามากขึ้น ซึ่งสุดท้ายแล้ว อาจเป็นผลทำให้คดีส่วนแบ่งของผู้เสียหายจะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงต่อไปอีกด้วยเพราะล่วงกำหนดเวลาอายุความตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายด้วย ทั้งการดำเนินการฟ้องคดีทางแพ่งของผู้เสียหายย่อมเป็นผลทำให้เกิดคดีขึ้นใหม่ในชั้นศาล ทั้งๆ ที่มูลคดีในการฟ้องร้องทางแพ่งดังกล่าว มีมูลความรับผิดชอบจากการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชน อันเป็นการเพิ่มภาระแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลมากขึ้น

กรณีจึงเป็นปัญหาว่า หากเด็กหรือเยาวชนเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดในคดีอาญาและมีความรับผิดชอบทางแพ่งอันจะต้องทำการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว เมื่อผู้เสียหายได้ใช้สิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อมีความประสงค์จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหายทั้งสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนอย่างไรให้ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมและประสิทธิผลที่สุด โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องไปดำเนินการฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนและดำเนินการบังคับคดีแก่ บิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครอง เป็นคดีใหม่ในทางแพ่งด้วยตนเองอีก หากการกระทำความผิดทางอาญานั้น ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ไม่มีจำนวนเงิน หรือทรัพย์สินเพียงพอ เพื่อที่จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาได้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษา แนวความคิด ทฤษฎี ความเป็นมาและความสำคัญในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายกรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน

2.2 เพื่อศึกษา เปรียบเทียบมาตรการกฎหมายไทยในปัจจุบันกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษ ในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

2.3 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน

2.4 เพื่อศึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

เมื่อผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาโดยเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งผู้เสียหายควรที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ได้รับ อันเกิดขึ้นจากการก่อให้เกิดขึ้น โดยเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น หากเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถทำการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดทางอาญาได้ก็จะต้องใช้สิทธิเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาโดยฟ้องคดีทางแพ่งตามหลักกฎหมายละเมิด แก่ บิดา มารดาผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครอง แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นผู้ให้การอบรม ดูแลเด็กหรือเยาวชน และตามสภาพของสังคมมนุษย์ ตั้งแต่ในอดีตบุคคลเหล่านี้ มีหน้าที่เลี้ยงดูอบรม บ่มนิสัย ให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือก่อให้เกิดภัยใดๆในสังคม ดังนั้น บิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองฯลฯ ควรที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแทนเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดทางอาญาเสียด้วย ซึ่งในทางความคิดทฤษฎีและหลักกฎหมายในต่างประเทศสามารถจะมาฟ้องคดีแก่บุคคลดังกล่าวไปในคราวเดียวกันได้

หากปรากฏต่อมาว่า เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น ไม่มีความสามารถ จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายก็จำต้องนำคดีไปฟ้องร้องทางแพ่งต่อบิดา มารดา ผู้ปกครองต่อไป ในฐานะที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอันเป็นการ

กระทำละเมิดอยู่ในตัว ซึ่งกรณีเช่นนี้ ย่อมเป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้เสียหายจากการถูกระทำความผิดทางอาญาโดยไม่สมควร

4. ประเด็นปัญหาการวิจัย

การกระทำความผิดทางอาญาย่อมก่อให้เกิดผลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทาง ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเมื่อได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำของผู้กระทำความผิด และถือว่าเป็นหน้าที่ในการดูแลคุ้มครองจากรัฐในอีกส่วนหนึ่ง หากเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นเด็กหรือเยาวชนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะมาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ย่อมตกเป็นบาปเคราะห์แก่ผู้เสียหายในความเสียหายแต่เพียงผู้เดียว โดยอาจไม่ได้รับการเยียวยาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้น ในสิ่งที่ผู้เสียหายได้รับจากการถูกระทำความผิดทางอาญาโดยเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายก็ต้องนำคดีไปฟ้องร้องทางแพ่งต่อบุคคลดังกล่าวต่อไป แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งกรณีเช่นนี้ย่อมเป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้เสียหายจากการถูกระทำความผิดทางอาญาโดยไม่สมควร จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อจะช่วยเหลือแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน ทั้งในลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในปัจจุบันของไทยนั้น ไม่ปรากฏว่ามีลักษณะกฎหมายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาบางอย่างไว้ เช่น การดำเนินการพิพากษาคดีส่วนแพ่งอันจะต้องรอผลคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาให้เสร็จเสียก่อน หรือ ลักษณะว่าด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกาในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ หากเกิดความไม่ชัดเจนในกระบวนการดำเนินการพิจารณาคดีย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายรวมไปถึงคู่ความในคดีได้ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรจะมีหลักกฎหมาย แนวทางเพื่อเป็นการปฏิบัติในคดีดังกล่าวเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย รวมถึงผู้เสียหายต่อไป

5. สมมุติฐาน

ปัจจุบัน ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้จำเลยในคดีอาญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำของจำเลยในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาตาม มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากได้มีการแก้ไขในบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวในลักษณะกฎหมายคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ

คดีอาญา เช่น ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่มีความรับผิดชอบทางละเมิด ร่วมกับผู้เป็นจำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอาญา มารับผิดด้วย จะช่วยลดภาระของผู้เสียหายโดยไม่ต้องดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อเป็นการเสียค่าธรรมเนียมต่างๆ เช่น การว่าจ้างทนายความ หรือค่าธรรมเนียมศาล โดยดำเนินคดีในชั้นศาลอย่างคดีมีทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายไม่ควรถูกต้องรับภาระอีก เพราะผู้เสียหายได้รับความบอบช้ำจากความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยมากพอแล้ว

ทั้งนี้ยังเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยอย่างแน่นอน มิใช่ว่าเมื่อผู้เสียหายมีสิทธิบังคับคดีเพื่อรับค่าสินไหมทดแทนได้แต่หากจำเลยผู้กระทำความผิด เป็นบุคคลที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอจะชดใช้ความเสียหายได้ รัฐจะละเลยในสิทธิทางค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ

ดังนั้นหาก มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนลักษณะคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ให้ผู้เสียหายใช้สิทธิบังคับคดีให้ผู้ที่มีความผูกพันกับผู้เสียหาย ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายบัญญัติไว้ เช่น บุคคลตาม มาตรา 429 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้โดยตรงในคดีอาญา จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. ขอบเขตการวิจัย

รายงานฉบับนี้เป็นการศึกษามุ่งเน้นในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในเรื่องแนวคิด ความเป็นมา ปัญหา การปรับใช้กฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึง แนวความคิดทฤษฎี วิวัฒนาการ ความเป็นมา และหลักความสำคัญ ในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

7.2 ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติมาตรการของกฎหมายไทยในปัจจุบันกฎหมายฝรั่งเศส และกฎหมายอังกฤษ ในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในส่วนที่ ข้องกับเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

7.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแก่ผู้เสียหายกรณีผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นเด็กหรือเด็กเยาวชน

7.4 เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายในเรื่องของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน

8. ระเบียบวิธีการวิจัย

รายงานการวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัย จากเอกสาร (Documentary Research) คือ ตำบัทกฎหมาย คำพิพากษาของศาลฎีกา หนังสือ กฎหมาย งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารานุกรม บทความ วารสาร และสื่อข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเพื่อนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาศึกษาถึง เหตุผลที่มา รวมถึงมาตรการกฎหมายในปัจจุบัน และวิเคราะห์ สรุปต่อไป เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพแก่กระบวนการยุติธรรมของไทย และเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย โดยตรง รวมถึงบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่ต้องเป็นผู้เคราะห์ร้ายได้รับความเสียหาย ได้รับ ค่าสินไหมทดแทนอันเป็นเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้น ตามสัดส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่มีอยู่ โดยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นกว่าเดิม

บทที่ 2

แนวคิด ความเป็นมา การใช้สิทธิเรียกร้องในค่าสินไหมทดแทนใน ความผิดทางอาญา

1. แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนในความผิดทางอาญา

1.1 แนวคิดและความเป็นมาของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในยุคโบราณ

ในสมัยอดีตกาล มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและจะต้องมีชีวิตโดยอยู่อาศัยร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการทำงานเพื่อออกไปล่าสัตว์ หรือการตั้งถิ่นฐานเป็นนครากในการอยู่ใช้เป็นที่อาศัยเพื่อก่อให้เกิดหลักประกันว่ามนุษย์จะได้อยู่รอดมีชีวิตอย่างปลอดภัยและทำการสร้างอารยธรรมต่างๆ ขึ้นมา การอยู่ร่วมกันย่อมต่างมีความคิดเห็น มีสัญชาตญาณที่มีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งการอยู่ร่วมกันนี้ จึงอาจก่อให้เกิดการผิดหวังหมองใจ ความไม่ลงรอยกัน อันเป็นผลก่อให้เกิดการทำการประทุษร้ายกันในสังคม

ซึ่งในสมัยอดีต เดิมได้มีกฎหมายที่ใช้กันเพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพความมั่นคงของประชาชนและความเป็นอยู่ในสังคม คือ กฎหมายฮัมมูราบี (Code of Hammurabi) ของพระเจ้าฮัมมูราบีแห่งบาบิโลเนีย ซึ่งได้มีทั้งหมด 282 ข้อ โดยใช้หลักกฎหมายที่รู้จักในชื่อว่ากฎหมาย "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" ให้ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษอย่างสาสมจากผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเช่นเดียวกันกับความเสียหายที่ผู้กระทำผิดได้ทำลง ผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เช่น หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ร่างกายผู้กระทำผิดก็ต้องถูกแก้แค้นคืนโดยลงโทษคืนด้วยทำร้ายร่างกาย⁷

ทั้งนี้ ในหลักกฎหมายพระเจ้าฮัมมูราบี ยังมีหลักความรับผิดชอบของชุมชนในความเสียหายที่เกิดขึ้นกล่าวคือ กรณีมีการกระทำความผิดเช่น หากมีการปล้นสะดมเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์ ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เป็นผู้ปกครองรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม จับกุมนำตัวผู้กระทำความผิดไม่ได้ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดมีสิทธิที่จะประกาศความเสียหายต่อพระ

⁷ สิริลักษณ์ กิรติรัตนพุกษ์, "การกำหนดค่าเสียหาย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีผิดสัญญาและละเมิด", วิทยานพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2552). กรุงเทพมหานคร, น.59-61.

ผู้เป็นเจ้าของ ผู้ปกครองหรืออำเภอผู้ดูแลความสงบสุขของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในทางทรัพย์สินที่ได้เสียไปจากการกระทำความผิดนั้น ตัวอย่างอื่นๆ ในประมวลกฎหมายฮัมมูราบี⁸ เช่น

ส่วนที่ 195 “ถ้าบุตรทำร้ายผู้เป็นบิดา บุตรเหล่านั้นจะถูกตัดนิ้ว”⁹

ส่วนที่ 196-201 “ถ้าผู้ใดทำลายตายผู้อื่น ผู้ทำเหล่านั้นจะถูกทำลายตาเช่นเดียวกัน, ถ้าผู้ใดทำลายตาของผู้เป็นทาสหรือกระดูกของผู้เป็นทาส ผู้นั้นจะต้องจ่าย 1-3 เหยียดเงินมานา”¹⁰

ต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์มีการพัฒนามากขึ้นมีความเจริญและเป็นอารยะมากขึ้น มีรัฐและมีเจ้าหน้าที่ต่างๆ ของรัฐเข้ามาทำหน้าที่ปกครองให้สังคมของราษฎรเกิดความสงบสุขในบ้านเมืองได้มีการวางหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ พัฒนาข้อกฎหมาย เพื่อให้สมาชิกในรัฐของตนประพฤติตนเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในสังคมที่อยู่ร่วมกัน หากสมาชิกในสังคมของรัฐทำการฝ่าฝืนข้อบังคับ กฎ ระเบียบ ข้อกฎหมายใดๆ รัฐจะเป็นผู้เข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นๆ ในเวลาต่อมาจึงได้มีการแบ่งแยกการลงโทษในการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อป้องกันและปรามการกระทำที่ฝ่าฝืนเพื่อพยายามไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก สำหรับบุคคลที่เป็นสมาชิกในรัฐเมื่อได้รับความเสียหายแล้วก็จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้สามารถเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายจากการถูกระทำความผิดได้ ก่อให้เกิดกฎหมายลักษณะละเมิดขึ้น

สิทธิของเด็ก ยังไม่มีการรับรองสิทธิใดๆ อย่างเป็นรูปธรรม แต่ต่อมาภายหลังจากการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นมาแล้ว จึงได้ริเริ่มมีแนวคิด ว่า บุคคลผู้เป็นมนุษย์ทุกคนควรที่จะได้รับการรับรองสิทธิในความเป็นมนุษย์มากขึ้น องค์การสหประชาชาติจึงได้ออกกฎบัตร ให้มีการรับรอง “สิทธิของมนุษยชน” ซึ่งสิทธิดังกล่าวได้ปรากฏในกฎบัตรของสหประชาชาติ ในปี คริสต์ศักราช 1945 ทำให้แนวคิดการรับรองสิทธิของมนุษย์เริ่มเป็นไปอย่างแพร่หลายมากขึ้น สำหรับแนวคิดในการรับรองสิทธิของเด็กนั้นข้อความในกฎบัตรมีความเห็นว่า เด็กก็เป็นผู้มีสภาพบุคคลทางกฎหมายเฉกเช่นเดียวกันนี้ ซึ่งควรได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเช่นบุคคลทั่วไปที่เป็นผู้ใหญ่¹¹ ซึ่งตามแนวคิดเดิมที่มีมาแต่ในสมัยโรมัน เคยปรากฏหลักกฎหมายโรมันที่มีชื่อว่า “Patria Potestas” ซึ่งตามหลัก

⁸ Robert Francis, The Code of Hammurabi (Harper translation) published in 1904, สืบค้นจาก [en.wikisource.org/wiki/The_Code_of_Hammurabi_\(Harper_translation\)](http://en.wikisource.org/wiki/The_Code_of_Hammurabi_(Harper_translation)) เมื่อ 24 ต.ค.2561.

⁹ The Code of Hammurabi Section 195 If a son strike his father ,they shall cut off his fingers.

¹⁰ The Code of Hammurabi Section 196-201 If a man destroy the eye of another man ,they shall destroy his eye. ,If one destroy the eye of a man’s slave or a bone of a man’s slave he shall pay one-third mana of silver.

¹¹ D Kelly Weisberg. Evolution of the Concept of Rights of the Child in the Western World 21 ICJ Review 43,45 (1978).

กฎหมายดังกล่าวมีหลักสำคัญว่า “ผู้มีอำนาจที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการดูแลบุตรภรรยาของตนตลอดไปจนถึงตัวผู้สืบสกุล” ดังนั้น ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว (Pater Familias) ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการดูแลบุตรและภรรยาของตน ในการใช้ชีวิตในสังคมสมัยโรมัน¹²

ภายหลังจากนั้น ก็เริ่มมีแนวคิดเปลี่ยนแปลงไปว่า ชายผู้มีอำนาจเป็นหัวหน้าครอบครัวนี้ ควรมีความรับผิดชอบแต่เพียงเนื้อตัวและการปกป้องรักษาตัวทรัพย์สิน¹³ ภายหลังจากในสมัยโรมันก็ได้มีการพัฒนาในด้านกฎหมายที่สำคัญในเวลาต่อมาคือ “กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Twelve Tables)” จนต่อมาถึงในยุคคลาสสิกกำหนดว่า ผู้เป็นบิดาโดยชอบธรรมย่อมมีอำนาจเหนือบุตรของตนอย่างไม่จำกัด เช่น สามารถที่จะฆ่า ทอดทิ้ง ยกให้แก่บุคคลอื่น ยกให้เพื่อไปเป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่น, ขายบุตรของตนเพื่อไปเป็นทาสได้ รวมไปถึงการยกบุตรของตนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยละเมิด¹⁴

ในเวลาต่อมา จึงได้มีการพัฒนาแนวความคิดการรับรองสิทธิของเด็กต่อไป จนภายหลังศตวรรษที่ 19 จนกระทั่ง ในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ก็ได้จะสิ้นสุดลงการรบในสมัยสงครามโลกนั้นนอกจากจะมีบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่เข้าร่วมรบแล้วยังมีเด็กเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งนั้นด้วย ผลจากสงครามโลกครั้งนี้เอง จึงก่อให้เกิดผลคือ เด็กที่เข้าร่วมรบในสงครามรวมทั้งเด็กๆ อีกหลายคนได้รับผลกระทบกระเทือนจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ต้องบาดเจ็บอย่างแสนทรมาน รวมไปถึงการเสียชีวิต จากภัยสงคราม เป็นจำนวนมาก ทั้งเด็กบางคนแม้จะมีได้ร่วมในการรบครั้งนี้ แต่ต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า ต้องทนทุกข์ทรมานจากสภาวะสงครามสหประชาชาติจึงได้ริเริ่มก่อตั้งสหภาพกองทุนช่วยเหลือเด็กระหว่างประเทศขึ้นมา (Save the Children Fund International Union) ในปี คริสต์ศักราช 1920 เพื่อที่จะช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ในเวลา คริสต์ศักราชที่ 1924 ได้เกิดการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration on Rights of Child) ฉบับแรก ที่ นครเจนีวา อันมีรากฐานแนวความคิดของนัก

¹² Barry Nicholas, An Introduction to Roman Law, (Oxford : Clarendon press ,1977), 65-66 อ้างใน ประเสริฐ อุษาฟ้าพนัส, “กฎหมายลักษณะจัดการงานนอกสั่ง ศึกษามาตรฐานการใช้ความระมัดระวังในการจัดการของผู้จัดการ”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2552). หน้า 10.

¹³ พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, “พจนานุกรมกฎหมายลาติน-ไทย”, กรุงเทพมหานคร , นิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2537). น.572.

¹⁴ ประชุม โฉมฉาย, “กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้น จาริต โรมันและแองโกลแซกซอน”, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2551). น.55.

กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) ว่า สิทธิเด็กเป็นสิทธิสากลและถือเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Right) ¹⁵ องค์สหประชาชาติได้ทำการผลักดันในการร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ให้ออกมาเป็นหลักการและมีผลใช้บังคับในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1989 (พุทธศักราช 2533) เป็นต้นมา โดยมีประเทศต่างๆ ที่ได้เข้าร่วมในการรับรองเนื้อความ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมากกว่า 120 ประเทศ ซึ่งสำหรับประเทศไทย ก็เป็นหนึ่งในประเทศได้เข้าร่วมตามอนุสัญญาดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้บัญญัติถึงการรับรองช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆ เช่น การมีสิทธิเสรีภาพในตัวเด็กสิทธิของตัวเด็กที่จะสามารถแสดงออก สิทธิในการได้รับการคุ้มครองและได้รับการช่วยเหลือจากบิดามารดาและรัฐ เป็นต้น ซึ่งตามอนุสัญญาดังกล่าวมีทั้งหมดด้วยกัน 54 ข้อ ในการบัญญัติสิทธิและคุ้มครองเด็ก โดยหลักการดังกล่าวเน้นในเรื่องหลักพื้นฐาน 4 ประการ คือ ¹⁶

1) การกำหนดห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็ก และการกำหนดเพื่อให้ความสำคัญแก่เด็ก โดยเท่าเทียมเท่าเทียมกัน ไม่นำเอาความแตกต่างของเด็กในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่นๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองทางกฎหมายมาคำนึงเพื่อลิดรอนสิทธิ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน

2) การกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก เป็นสิ่งแรก

3) เด็กต้องมีสิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ รวมไปถึงการพัฒนา ด้านอารมณ์และสังคม

4) เด็กมีสิทธิในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นของตนเท่าเทียมมนุษย์คนหนึ่ง

1.2 ความเป็นมาการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีอาญาโดยรัฐเป็น ผู้ดำเนินการนี้ ได้เริ่มมีความคิดขึ้นเมื่อ ค.ศ.1847 โดยนำหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้โดย

¹⁵ วิชา มหาคุณ , “ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวคิดสากลที่มีอุปถัมภ์งานศาลเยาวชนและครอบครัว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน”, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ยูแพด. (2539). น.17-18.

¹⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention of the Rights of the Child CRC) ที่บันทึกจาก pawanrat078.wordpress.com/2013/09/14/อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด/ ณ วันที่ 23 ตุลาคม 2561.

แนวคิดนี้มาจาก Arnould Bonneville de Marsangy¹⁷ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการประชุมสภาระดับนานาชาติในเรื่องสถานที่คุมขังนักโทษ (Several International Prisoner Penitentiary Congress) มีความพยายามที่จะกำหนดให้มีสิทธิคุ้มครองผู้เสียหายจากคดีอาญาและในเวลาต่อมาจึงเกิดการจัดให้มีการประชุมในเรื่องของราชทัณฑ์ระหว่างประเทศ ณ ประเทศสวีเดน เมือง สต็อกโฮล์ม ในปี คริสต์ศักราช 1879 ได้พูดถึงเรื่องที่จะกำหนดให้มีหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้บังคับในคดีอาญาซึ่งในเรื่องนี้ได้เป็นประเด็นปัญหาที่ถกเถียงมาอย่างยาวนาน จนถึงการประชุมที่ประเทศ รัสเซีย ณ กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ในปี คริสต์ศักราชที่ 1890 และในภายหลังช่วง คริสต์ศักราชที่ 1891 การประชุมที่ คริสเตียนเนีย ในกรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์กตามลำดับ ในประเด็นการประชุมสำคัญที่ว่า

- 1) กฎหมายที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ณ เวลานั้น ยังไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเพียงพอในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลผู้เป็นเหยื่อจากอาชญากรรม
- 2) ความผิดบางความผิดที่เป็นเรื่องเล็กน้อยผู้เสียหายควรจะได้รับชดเชยค่าเสียหาย
- 3) รายได้จากผู้เป็นนักโทษที่ได้ในระหว่างถูกจำคุกในห้องขัง อาจนำมาใช้ประโยชน์เป็นเงินสำหรับช่วยเหลือผู้เสียหาย¹⁸

สำหรับการประชุมในหัวข้อที่จะจัดให้มีค่าสินไหมทดแทนช่วยเหลือผู้เสียหายจากการที่ต้องตกเป็นเหยื่อจากการกระทำผิด ได้มีการจัดการประชุมในเรื่องดังกล่าวต่อมาในอีกหลายต่อหลายครั้ง ทั้งในปี คริสต์ศักราชที่ 1895 ประเทศฝรั่งเศส กรุงปารีส รวมถึงในปี คริสต์ศักราชที่ 1900 กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม แต่ในประเด็นปัญหาข้อนี้ก็ยังคงไม่อาจหาข้อสรุปได้อย่างชัดเจน

จนเมื่อเวลาล่วงเลยไป ประชาชนก็ได้เริ่มกลับให้ความสนใจในสิทธิที่ผู้เสียหายควรจะได้รับจากความเสียหายในคดีอาญามากขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในปี คริสต์ศักราชที่ 1948 มหาวิทยาลัยเยลในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการตีพิมพ์หนังสือชื่อ The Criminal and His Victim (อาชญากรกับเหยื่อของอาชญากร) โดย Hans Von Hentig ผู้เป็นนักจิตวิทยาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านอาญาชาวเยอรมัน เป็นผู้แต่งขึ้น โดยมีแนวคิดในการแต่งหนังสือดังกล่าวว่า เหยื่ออาชญากรรมคือผู้ตก

¹⁷ Arnould Bonneville de Marsangy เป็น แมจิสเตรตในประเทศฝรั่งเศสมีอายุในระหว่างปี 1802-1894 (คือตำแหน่งข้าราชการประเภทหนึ่ง เป็นผู้เป็นใหญ่ในสมัยโบราณมีอำนาจหน้าที่ในทางตุลาการและทางบริหาร) เป็นผู้ริเริ่มนำความคิดหลักอาชญาวิทยาในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมและผู้ที่ต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญาโดยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม.

¹⁸ อัญชติ ฉายสุวรรณ , “การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ” , วิทยานพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2534). น.77.

เป็นเบี้ยล่างอย่างสิ้นเชิง และโต้แย้งถึงกฎหมายว่า กฎหมายได้แบ่งแยกถึงความเป็นเหยื่ออาชญากรรม ระหว่างเหยื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและเหยื่อที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ทั้งกล่าวถึงความรู้สึกของเหยื่อผู้ถูกระงับการกระทำกับผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งในส่วนของกฎหมายมิได้ รับรู้กล่าวไว้ถึงเรื่องความทนทุกข์ของเหยื่อแต่อย่างใด¹⁹

ผลที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาจากหนังสือของ Hans Von Hentig คือทำให้การศึกษา เกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรมเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น นักอาชญาวิทยาจึงได้มองเห็นถึงปัญหาและให้ ความสำคัญถึงผลต่อมาที่ผู้เสียหายจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางคดีอาญา ยังไม่ได้รับความ ยุติธรรมอย่างเพียงพอเมื่อปรากฏว่าผู้เสียหายต้องตกเป็นผู้เสียหาย

ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมา จึงเกิดวิชาทางอาชญาวิทยาอีกแขนงหนึ่ง คือ “วิชาเหยื่อวิทยา (Victimology)” อันเป็นวิชาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดและผู้เป็นเหยื่อจากการ กระทำความผิด, ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อกับกระบวนการยุติธรรม, ความเชื่อมโยงระหว่าง เหยื่อและกลุ่มผู้คนในสังคมเช่น สื่อ หรือภาคธุรกิจ รวมถึงความเคลื่อนไหวของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้วิชาเหยื่อวิทยานี้ ยังได้กล่าวไปถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกด้วย²⁰

สำหรับแนวคิดเริ่มให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้มีแนวคิดอีก ครั้ง ในช่วงเวลา คริสต์ศักราช 1950 โดย Sara Margery Fry ซึ่งเป็นผู้เรียกร้องและมีความประสงค์ ให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศอังกฤษ ทำให้ประชาชนในสังคม ตอนนั้น เกิดความสนใจในแนวความคิดนี้ จากบทความหนึ่งที่ชื่อว่า Justice of Victims (ความยุติธรรม ของเหยื่อ) ที่กล่าวให้เห็นความบกพร่องในระบบการชดใช้ความเสียหายที่ประเทศอังกฤษใช้อยู่ เวลานั้น โดยได้ยกตัวอย่างกล่าวถึงกรณี ที่คนในประเทศอังกฤษคนหนึ่งตกเป็นเหยื่อของ อาชญากรรมความเสียหายที่ได้รับคือ สูญเสียดวงตาจากการถูกระงับการกระทำผิดอาญา ต่อมาเหยื่อชาว อังกฤษผู้นั้น ได้รับเงินทดแทนความเสียหาย เป็นจำนวนเงิน 11,500 ปอนด์ จากความเสียหายที่ เกิดขึ้น โดยผู้พิพากษาตัดสินคดี ณ เวลานั้น ได้ให้จำเลยผ่อนจ่ายชำระเงินแก่ผู้เสียหาย อาทิตย์ละ เพียง 5 ชิลลิง (จำนวนสกุลเงิน ชิลลิงหรือ shilling เป็นหน่วยย่อยของเงินตราปอนด์ โดย 1 ปอนด์ แบ่งได้เป็น 20 ชิลลิงโดยประมาณ) ซึ่งผู้เสียหายจะได้รับเงินครบทั้งหมดต้องมีชีวิตอยู่ต่อไปราว 442 ปี จึงจะได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากจำเลยครบถ้วน จนในปี คริสต์ศักราช 1964 ประเทศ

¹⁹ ปิติกาญจน์ สิทธิเดช, “การพัฒนามาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เอกสาร วิชาการประกอบหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส) รุ่นที่ 13, วิทยาลัยการยุติธรรม (2552)”, น.9.

²⁰ Andrew Karmen, 2003, Crime Victims , Page An Introduction to Victimology, Wadsworth Publishing, เป็นแนวความคิดซึ่งกล่าวในบทกานำหนังสือ.

อังกฤษและสก็อตแลนด์ ได้ทำการเสนอร่างบทกฎหมายในวันที่ 1 สิงหาคม คริสต์ศักราชที่ 1964 ชื่อว่า Compensation for Victims of Crimes of Violence หรือค่าสินไหมทดแทนสำหรับผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมความรุนแรง โดยรัฐบาลเป็นผู้เสนอให้ทดลองใช้และจัดตั้งให้มีคณะกรรมการทดแทนค่าเสียหายเป็นผู้ดูแล การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา จึงเริ่มมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมในด้านแนวคิดเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายในคดีอาญา โดยรัฐเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายจากการเป็นเหยื่อในคดีอาญากับ การชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น โดยผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดของการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐในกฎหมายปัจจุบันในเวลาต่อมา ²¹

1.3 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

สำหรับลักษณะของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น มีลักษณะของคดีที่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งเป็นเรื่องรอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ โดยมีคดีหลักเป็นคดีอาญาซึ่งมีลักษณะการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแตกต่างห่างจากการดำเนินคดี อาญาเพียงอย่างเดียว

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันทางคดี ทั้งทางแพ่งและทางอาญาดูด้วย จึงต้องทำการศึกษาในหลักการดำเนินคดีต่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

1.3.1 การดำเนินคดีแพ่ง

การใช้สิทธิเรียกร้องทางคดีในทางแพ่งนั้น เป็นเรื่องของการกำหนดความเกี่ยวพัน หรือการก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขึ้น ซึ่งมีฐานะเป็นเอกชนทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน กฎหมายแพ่งจึงมีลักษณะเป็นกฎหมายเอกชน โดยมีจุดประสงค์สำคัญคือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่างๆของเอกชนด้วยกัน ²²

ดังนั้น เมื่อปรากฏว่ามีความเสียหายจากการกระทำผิดแก่เอกชนเกิดขึ้น เอกชนซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายเพื่อดำเนินการเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหายต่างๆที่ตนได้รับเพื่อวัตถุประสงค์ให้ตนเองกลับสู่ฐานะเดิมหรือใกล้เคียงกับฐานะเดิมก่อน ได้รับความเสียหาย (Restitution) ซึ่งการใช้สิทธิดำเนินคดีทางแพ่งเพื่อให้ตนได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายนี้ได้ ต้องปรากฏว่า เอกชนมีข้อโต้แย้งในเรื่องสิทธิ

²¹ อัญชลี ฉายสุวรรณ , (การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ) , วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2534). น.79-81

²² จี๊ด เศรษฐบุตร, “หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด”, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด. (2550). น.4.

หรือหน้าที่ที่ตนมีอยู่ หรือ มีความจำเป็นบางประการเพื่อดำเนินการใช้สิทธิทางศาล อันสอดคล้อง ต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55²³

สำหรับข้อโต้แย้งตามสิทธิหรือหน้าที่ของเอกชนในการดำเนินคดีทางแพ่ง ได้นั้น มีความหมายว่า เอกชนผู้ได้รับความเสียหายถูกระทบสิทธิหรือในเรื่องของหน้าที่บาง ประการ ซึ่งจะต้องมีหลักสำคัญประกอบว่ามีกฎหมายสารบัญญัติรับรองสิทธิทางกฎหมายสามารถ ดำเนินคดีทางศาลได้

โดยการดำเนินคดีของกลุ่มความในคดีแพ่งมีฐานะเท่าเทียมกัน และมีหน้าที่ สำคัญในการนำข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาแสดงพยานหลักฐานให้ปรากฏต่อศาล หลักการ ดำเนินคดีแพ่งจึงเป็นลักษณะของ “หลักความตกลง”²⁴ จึงอาจกล่าวได้ว่า คดีแพ่งเอกชนที่เป็น กลุ่มความเป็นดำเนินกระบวนการทางคดีเองโดยมีศาลเป็นคนกลางชี้ขาดตัดสินคดี ซึ่งเอกชนที่เป็น ผู้เสียหายเหล่านี้ สามารถดำเนินคดีได้อย่างอิสระ ทั้งในการกำหนดประเด็นข้อพิพาทในชั้นศาล การแสวงหาพยานหลักฐาน เป็นต้น

ส่วนการดำเนินคดีของฝ่ายผู้ถูกฟ้องคดีนั้นก็มิสิทธิต่อสู้ตามประเด็นคดี ต่างๆ ได้ โดยอาจที่จะแสดงคำให้การเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธคำฟ้องตามข้อกล่าวหาได้ทั้งหมด หรือบางส่วน โดยแสดงเหตุผลในการต่อสู้คัดค้านโดยชัดแจ้ง รวมถึงเหตุแห่งการนั้น ทั้งนี้เป็นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง²⁵ หรือเอกชนซึ่งเป็นคู่กรณี ที่ พิพาทอาจจะตกลงระงับคดีได้ ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาต่อรอง ประนีประนอมยอมความโดยศาลมี คำพิพากษาตามยอม สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีแพ่งซึ่งอยู่บนแนวคิดหลักการพื้นฐานในเรื่อง “หลักความตกลง” (Negotiation Principle)²⁶

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือ หน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อ ศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้.

²⁴ คณิต ฒ นคร, “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 7. (2549). น.50.

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง ให้จำเลยแสดงโดยชัดแจ้งใน คำให้การว่า จำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น...

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอม ยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกัน นั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจกรายงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอม ยอมความเหล่านั้นไว้แล้วพิพากษาไปตามนั้น.

สำหรับในเรื่องของภาระการพิสูจน์ มีหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใน มาตรา 84/1²⁷ ว่าผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดคู่ความฝ่ายที่อ้างเรื่องดังกล่าวมีภาระการพิสูจน์เพื่อสนับสนุนตามข้อกล่าวอ้างหรือข้อต่อสู้ของตน ดังนี้เมื่อผู้มีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบตามภาระการพิสูจน์ไม่ได้ นำพยานหลักฐานเข้ากล่าวอ้างอิงยอมต้องเป็นฝ่ายแพ้คดีในประเด็นดังกล่าว ในกรณีเป็นสภาพปกติตามธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความดังกล่าวก็มีหน้าที่พิสูจน์ไปตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ซึ่งกรณีเช่นนี้เป็นการยกเว้นหลักที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดผู้นั้น มีภาระการพิสูจน์”

สำหรับกระบวนการพิจารณาในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐาน ศาลจะทำการพิจารณาประเด็นข้อพิพาทซึ่งเกิดจากการต่อสู้ของคู่ความในคดีเป็นรายข้อไป แล้วจึงนำพยานหลักฐานที่สืบมาแล้วมาทำการชั่งน้ำหนักว่า พยานหลักฐานต่างๆ ที่กล่าวอ้างมานี้ ฝ่ายใดมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน เมื่อพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าแล้วศาลก็จะตัดสินให้คู่ความฝ่ายดังกล่าวเป็นผู้ชนะคดี²⁸ การวินิจฉัยตัดสินคดีของศาลนี้ ศาลจะทำการปฏิเสธไม่วินิจฉัยโดยเหตุที่พยานหลักฐานไม่พอนั้นไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ศาลจึงต้องวินิจฉัยคดีไปโดยเป็นไปตามภาระการพิสูจน์ หากคู่ความที่มีข้อกล่าวอ้างต่อสู้คดีไว้แต่ไม่มีพยานหลักฐานน่าเชื่อถือเพียงพอยอมเป็นฝ่ายแพ้คดีในที่สุด โดยเป็นไปตามหลัก Preponderance of Evidence²⁹

1.3.2 การดำเนินคดีอาญา

โดยหลักปกติแล้วการกระทำความผิดทางอาญา นอกจากผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดที่เป็นบุคคลผู้ถูกระทำแล้ว รัฐหรือสังคมอื่นๆ ย่อมตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดนั้นด้วย ดังนั้นรัฐผู้มีฐานะเป็นฝ่ายปกครองจึงมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยความเป็นอยู่ของสังคมป้องกันการกระทำความผิด รวมถึงการมีมาตรการเพื่อลงโทษบุคคลที่ได้กระทำความผิดตามโทษทัณฑ์ ด้วยเหตุนี้กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายที่มีลักษณะที่เป็น

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว.

²⁸ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ 9. (2551). น.3-31.

²⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน”, กรุงเทพมหานคร : เคน โกรว จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 4. (2542). น.386.

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน อันเป็นกฎหมายมหาชน กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างมากในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศให้เป็นที่ไปโดยความสงบสุข³⁰

ในส่วนของการดำเนินคดีอาญานั้น เมื่อมีการปรากฏข้อเท็จจริงเกิดขึ้นว่ามีการกระทำความผิด จุดประสงค์ของการดำเนินคดีทางอาญา คือ “การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา” ซึ่งการชี้ขาดข้อกล่าวหานี้จะต้องอาศัยในส่วนของข้อเท็จจริง ที่นำมาเป็นหลักฐานเพื่อชี้ขาดตามข้อเท็จจริง รวมถึงกระบวนการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจะจ้องเป็นไปโดยชอบด้วย³¹ ทั้งนี้ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องมีหลักความสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ³²

1) มีกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถค้นหาการกระทำความผิดและลงโทษได้อย่างถูกต้อง

2) เป็นกระบวนการดำเนินคดีที่มีความเป็นธรรมแก่บุคคลผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงประชาชนผู้อื่นซึ่งจะต้องไม่ได้รับความเดือดร้อนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อค้นหาความจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล

เมื่อคุณถึงหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแล้วได้บัญญัติกฎหมายให้บุคคลที่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญามีอยู่ 2 บุคคลด้วยกัน ได้แก่ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย³³ โดยตามบทบัญญัติกฎหมายทั้งบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย และพนักงานอัยการต่างมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีได้เท่าเทียม ทั้งนี้ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิฟ้องร้องได้โดยไม่ต้องห้ามเป็นคดีที่ฟ้องซ้อน หรือผู้กระทำความผิดควรถูกการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามหากต่อมาศาลได้พิจารณาพิพากษาความผิดในคดีใดคดีหนึ่งแล้ว ย่อมต้องห้ามตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4)³⁴

³⁰ คณิศ ฌ นคร, “กฎหมายอาญาภาคทั่วไป”, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 2. (2547). น.36.

³¹ เรื่องเดียวกัน, น.46.

³² ณรงค์ ไชหาญ, “หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีอาญาใหม่” : ปัจจุบันและทศวรรษหน้า (2540-2550), บทบัณฑิตย์ เล่มที่ 53 ตอนที่ 2. (2540). น.64.

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล (1) พนักงานอัยการ (2) ผู้เสียหาย.

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

(1) โดยความตายของผู้กระทำความผิด
(2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

(3) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา 37

ในเรื่องระบบการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของไทย ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องได้โดยมีความเป็นอิสระ และเป็นไปโดยแตกต่างกับทางระบบการฟ้องคดีของต่างประเทศ ซึ่งจำกัดไม่ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายเป็นฝ่ายดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญาได้ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เป็นต้น

สำหรับการดำเนินการฟ้องคดีของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการมีอำนาจเริ่มขั้นตอนการดำเนินคดีตามกฎหมายดังปรากฏในมาตรา 121³⁵ การดำเนินคดีอาญามีการริเริ่มพัฒนาด้านแนวคิดและรูปแบบมาเป็นสิ่งสำคัญ เริ่มจากหลักการดำเนินคดีโดยผู้เสียหาย ต่อมาเมื่อเกิดแนวความคิดใหม่ของนักปรัชญาทางกฎหมายแบบปัจเจกเอกชนนิยม (Individualism) ได้ดำเนินการยึดมั่นในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้ปกครองจะล่วงละเมิดไม่ได้ รัฐจึงให้แนวทางปฏิบัติให้ประชาชนสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญาได้เอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดหลักการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชนขึ้น แต่ด้วยเหตุที่รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยละศีลธรรมอันดีของสังคม รัฐจึงเป็นผู้รับผิดชอบดูแลประชาชน โดยเป็นผู้ฟ้องแทนประชาชนด้วย ผลดังกล่าวนี้ทำให้มีการดำเนินคดีโดยรัฐเกิดขึ้น โดยถือเป็นเรื่องของการกระทำผิดที่มีผลต่อสังคมและรัฐ ซึ่งอำนาจการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญานี้อยู่ในอำนาจของรัฐในการดำเนินคดีโดยหลักของการดำเนินคดีอาญาจึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 หลัก ได้ดังนี้

1) โดยรัฐ (Public Prosecution)

ในการดำเนินคดีอาญานั้น ตามหลัก “การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” รัฐในฐานะเป็นฝ่ายปกครองถือเป็นผู้เสียหาย โดยมีหน้าที่ซึ่งต้องรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสภาพสังคม โดยมีพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐ เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลผู้กระทำความผิดแทนรัฐ ทั้งนี้ตามกฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีและถือเป็นผู้เสียหายด้วยในบางฐานความผิดโดยจำกัดเฉพาะบางความผิดไว้ เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง เป็นต้น³⁶

เมื่อมีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นผู้ดำเนินคดีแล้วรัฐมีหน้าที่แสวงหาแล้วตรวจสอบถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย หรือ

(4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง.

แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ

³⁶ คณิต ฒ นคร, “บทบาทของศาลในคดีอาญา”, วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์ (มกราคม-มิถุนายน)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยดุลพินิจ และการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงให้ถูกต้องมากที่สุดรวมถึงศาลด้วยเช่นกัน³⁷ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐเป็นไปโดยความถูกต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือหลักสิทธิมนุษยชน และให้รัฐสามารถดำเนินการให้ความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ ต่อมาจึงแยกวิธีดำเนินการตรวจสอบค้นหา แสวงหาข้อเท็จจริงออกสองขั้นตอน โดยขั้นตอนที่หนึ่ง คือการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยเจ้าพนักงานในชั้นแรก และขั้นที่สองคือตรวจสอบการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยเจ้าพนักงานในความรับผิดชอบขององค์กรอัยการ หากปรากฏว่าพยานหลักฐานในการแสวงหานั้นมีหลักฐานปรากฏเพียงพอว่าได้กระทำความผิดองค์กรอัยการ จะดำเนินการทางความยุติธรรมโดยยื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้องค์กรศาลตรวจสอบในข้อเท็จจริงดังกล่าวอีกขั้นตอนหนึ่ง³⁸

ส่วนในการดำเนินคดีอาญาเพื่อตรวจสอบความจริงในชั้นของพนักงานและศาลของระบบกล่าวหา จะเป็นไปตาม “หลักการตรวจสอบ” อันเป็นไปตามลักษณะเดียวกันกับดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนเดิม การดำเนินการตรวจสอบจากพยานหลักฐานข้อเท็จจริงนี้จะต้องกระทำไปตามวิธีเพื่อป้องกันสิทธิเสรีภาพ โดยเป็นการตั้งอยู่บนรากฐานแห่งหลักเรื่องสิทธิมนุษยชน³⁹

จากที่กล่าวมานั้น การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น จึงมีลักษณะที่องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดมีหน้าที่ต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ (Co-operation Doctrine) เพื่อแสวงหามาได้ซึ่งข้อเท็จจริงต่างๆ องค์กรอัยการโดยพนักงานอัยการจึงเป็น โจทก์ตามรูปแบบ โดยมีหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ คู่ความในคดีทุกฝ่ายเพื่อให้ได้มาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเป็นธรรมแก่ผู้ถูกฟ้องและบุคคลที่ได้รับความเสียหายด้วย⁴⁰

2) โดยเอกชน (Private Prosecution)

หลักการดำเนินคดีโดยเอกชน นั้น เป็นหลักการดำเนินคดีเดิมที่ทุกสังคมรวมตัวกันเป็นรัฐ ซึ่งการชี้ขาดตัดสินคดีความแล้ว จะเป็นการทำหน้าที่ของหัวหน้าหรือผู้แทนของบุคคลผู้เป็นหัวหน้าการดำเนินคดีอาญาเดิม จึงเป็นเรื่องของเอกชนฝ่ายเดียวเป็นผู้เสียหาย ที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยนอกจากผู้เสียหายที่จะดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาแล้ว ก็ยังมีสิทธิร้องขอเอาค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการถูกกระทำ

³⁷ “เรื่องเดียวกัน”.

³⁸ คณิต ฒ นร, “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา”, บทบัญญัติ, 42, 2 (2529). มิถุนายน: น.10-14.

³⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

⁴⁰ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง”, กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน พิมพ์ครั้งที่ 2. (2543). น.78-79.

ความผิดพร้อมกันไปด้วยกันได้ การดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนเป็นผู้เสียหายจึงเป็นการต่อสู้คดีระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยให้ศาลเป็นผู้ตัดสินคดีและการดำเนินคดีอาญานี้ จึงมีลักษณะไม่ต่างไปจากการดำเนินคดีแพ่งของเอกชน⁴¹

3) โดยประชาชน (Popular Prosecution)

การดำเนินคดีแบบประชาชนหรือ Popular Prosecution เป็นหลักการดำเนินคดีซึ่งมาจากประเทศอังกฤษ เดิมประเทศอังกฤษไม่มีพนักงานอัยการทำหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญา แต่บุคคลผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาของประเทศอังกฤษนี้ คือ ประชาชน โดยมีสิทธิตามหลักที่ว่า บุคคลใดจะฟ้องคดีอาญาใดๆ ก็ได้ (Anyone may Prosecute) ประเทศอังกฤษมีหลักการว่า ประชาชนทุกๆ คนในสังคมมีหน้าที่ช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น กรณีดังกล่าวจึงถือว่าประชาชนทุกคนย่อมเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายและสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ ทั้งนี้มีบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ⁴²

(1) รัฐ เป็นผู้แยกการพิจารณาเพื่อวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง กับปัญหาข้อกฎหมายแยกออกจากกัน โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาในข้อกฎหมาย ส่วนการวินิจฉัยในส่วนของข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของ คณะลูกขุน ควบคุมการได้มาของพยานหลักฐานให้เป็นไปตามข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

(2) โจทก์ เป็นผู้ดำเนินการเสนอพยานหลักฐานพิสูจน์ตามข้อกล่าวอ้างที่ปรากฏในหลักแห่งข้อหา โดยมีหน้าที่นำสืบถึงการกระทำความผิดของจำเลยเสมอ

(3) จำเลย เป็นผู้ต่อสู้ปฏิเสธในการให้การ หรืออาจจะไม่ให้การอย่างไรเลยก็สามารถทำได้ภายในกรอบของกฎหมาย มรสิทธิตรวจสอบและหักล้างกับข้อกล่าวอ้างและพยานหลักฐานของโจทก์ นำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างหรือใช้วิธีการถามค้านโจทก์

ต่อมา ได้มีการจัดตั้ง Director of Public Prosecution หรือ D.P.P. มีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่องค์กรของรัฐบาล ตำรวจ หรือเอกชน ส่วนอำนาจหน้าที่อีกประการคือ ฟ้องคดีที่มีอัตราโทษประหารรวมทั้งการประสานงานในการฟ้องร้องคดีอาญาของประเทศอังกฤษ ภายหลังจากปี คริสต์ศักราช 1986 ประเทศอังกฤษจึงก่อตั้งองค์กรที่มีความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญา มีชื่อเรียกว่า Crown Prosecution Service (CPS) โดยมีอำนาจหน้าที่แบบองค์กรอัยการในภาคพื้นยุโรป โดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ อัยการสูงสุด (Attorney General) หลักการฟ้องคดีอาญา

⁴¹ คณิต ณ นคร, “บทบาทของศาลในคดีอาญา”, วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์ (2544): มกราคม-มิถุนายน 1, 1: น.49-50.

⁴² ธิตินันท์ วงษ์พิทักษ์โรจน์, “การรับฟังข้อเท็จจริงคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2547). น.13.

โดยประชาชนยังคงมีอยู่โดยใช้แก่คดีที่เป็นความผิดเล็กน้อย อยู่ภายใต้ความควบคุมดูแลของ CPS โดยการเริ่มต้นคดีหรือการสอบสวนจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของตำรวจ⁴³

1.4 ทฤษฎีและแนวคิดของเรื่องความรับผิดในการกระทำละเมิด

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว ปรากฏว่ามีผู้เสียหายจากการกระทำ ความผิดนั้น ผู้กระทำความผิดย่อมมีความรับผิดทั้งในทางอาญาและหากความผิดดังกล่าวเป็นเหตุที่ทำให้ผู้เสียหายต้องเสียหายไม่ว่าจะทาง ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ทรัพย์สิน การกระทำนี้ย่อมเป็นการ “ละเมิด” (Tort) เป็นไปตามหลักที่ว่า “ไม่มีความรับผิด ย่อมไม่มีความผิด (No Liability Without Fault)” ดังนั้น หากผู้กระทำความผิดได้กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นในสังคมไม่ว่าจะโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และเป็น การกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย บุคคลนั้นจะต้องรับผิดเพราะ การกระทำ ละเมิด (Delictual Liability)⁴⁴

ความรับผิดในทางกฎหมายสามารถแบ่งแยกได้เป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือความรับผิดทางอาญา กับ ความรับผิดทางแพ่ง ซึ่งในการกระทำความผิดทางอาญาบางอย่างอาจเป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหาย อันเป็นความรับผิดทางแพ่งได้ ซึ่งแนวความคิดของที่ว่าผู้กระทำความผิด จะต้องมีความรับผิดทางแพ่งหรือในการกระทำละเมิดนั้น ในช่วงก่อนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีนักนิติศาสตร์ให้ความเห็นว่า “เมื่อได้ปรากฏว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ได้รับความเสียหายต้องมีการชดเชยเยียวยา” แนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานจากหลักคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ ถูกทำให้เสียหาย⁴⁵

กฎหมายความรับผิดโดยละเมิดจึงมีจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นให้บุคคลที่อยู่ร่วมกันใน สังคมเกิดความปลอดภัย แก่ชีวิตร่างกายหรือแม้แต่ทรัพย์สินของประชาชนในสังคม จะต้องคำนึงถึง ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกเพื่อจุดประสงค์ให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาในความเสียหาย ที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้รับผิดชอบในการทำละเมิด ต่อมาภายหลังยุคสมัยที่ใกล้จะสิ้นสุด ในช่วง ศตวรรษที่ 19 ได้มีแนวคิดซึ่งเพิ่มความชัดเจนในการที่บุคคลที่กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบในการ กระทำละเมิด โดยผู้เสียหาย จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ถึงการกระทำละเมิด ตามหลักทฤษฎีความรับผิด

⁴³ คณิต ฒ นคร, “บทบาทของศาลในคดีอาญา”, วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์. (2544): มกราคม- มิถุนายน. 1, 1, น.51.

⁴⁴ ศนันท์กรณ โสคติพันธ์, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควร์ได้”, พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. (2557). น.23-24.

⁴⁵ สุขุม สุภนิตย์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด”, พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ. (2553). น.7-9.

(Fault Theory) เพื่อที่บุคคลที่เป็ผู้เสียหายจะขอรับค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตน

ตามกฎหมายของโรมัน ได้มีกฎเกณฑ์ให้ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตน อันถือเป็นหลักที่มาของกฎหมายปัจจุบันของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายประมวลกฎหมาย โดยมีหลักการให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในการกระทำใดๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นต่อผู้อื่น บุคคลที่กระทำความผิดนั้นมีหน้าที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหาย โดยจะเป็นการลงมือทำ การทำลายหรือทำให้แตกหัก หรือวิธีใดก็ตาม⁴⁶ สำหรับกฎหมายเก่าของประเทศไทย แนวความคิดในเรื่องความรับผิดทางละเมิด ก็ได้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับความคิดของโรมัน โดยถือว่าการกระทำละเมิด เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างหนึ่ง ผู้กระทำเองก็ต้องถูกลงโทษ โดยให้เสียเงินเป็นค่าสินไหมทดแทน หรือค่าปรับ ในกฎหมายเก่าลักษณะความรับผิดจึงเป็นไปในทางการลงโทษทางอาญามากกว่าความรับผิดทางแพ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน

ทั้งนี้ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงมีแนวความคิดของการกระทำละเมิดไว้ว่า “ละเมิดเป็นการประทุษร้ายทางแพ่ง” ก่อให้เกิดหนี้ตามกฎหมายซึ่งการประทุษร้ายเป็นการสื่อในตัวว่าผู้กระทำต้องมีความผิดซึ่งการประทุษร้ายต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น และผู้เสียหายก็มีสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งจากความเสียหายดังกล่าวได้⁴⁷

จากคำกล่าวข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า การกระทำละเมิดแม้จะมีใช้ความรับผิดทางอาญาโดยแท้ก็ตาม แต่ย่อมมีมูลเหตุที่มาแห่งความรับผิดมาจากการกระทำความผิดทางอาญาหากเป็นการประทุษร้ายก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกระทำแล้ว ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิได้รับเงินที่เรียกว่าค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งตามทฤษฎีในเรื่องละเมิดนั้น มีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดทางละเมิด⁴⁸

ทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดทางละเมิด คือ แนวคิดในเรื่องที่บุคคลผู้กระทำการละเมิดจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตน ได้มีหลักการแนวความคิดของทฤษฎีอันเกิดขึ้นในอดีตดังต่อไปนี้

⁴⁶ สุพัฒนา ศรีบุตรดี, “การให้บิดาเข้าร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของเด็กและเยาวชน” การศึกษาอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, (2553), น.16-17.

⁴⁷ ศนันท์กรณ์ โสคติพันธ์, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรไ้”, น.54-55.

⁴⁸ “เรื่องเดียวกัน”.

1) ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability Theory)

ทฤษฎีความรับผิดโดยเด็ดขาดนี้ มีชื่อเรียกอย่างมากมาย คือ ความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability) ,ความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability Without Fault) ความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability a Imposed by The Law) มีหลักแนวความคิดไว้ว่า การกระทำใดๆ ที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยกรณีนี้ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความผิดของผู้ลงมือกระทำ ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือความประมาทเลินเล่อก็ตาม ผู้กระทำจะต้องรับผิดไม่ว่ากระทำโดยเจตนาดีหรือเจตนาร้ายไม่ว่าผู้กระทำละเมิดนั้นจะรู้หรือไม่ ถึงการกระทำนั้น ผู้กระทำก็ไม่อาจพ้นไปจากความรับผิด

2) ทฤษฎีความผิด (Fault Theory)

ทฤษฎีความผิด แต่เดิมได้มีแนวความคิดไว้ว่า หากผู้ใดทำความเสียหายบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบโดยไม่อาจปฏิเสธถึงความผิดที่เกิดขึ้นได้ โดยมีคำกล่าวที่ว่า “บุคคลจะถูกตำหนิก็ต่อเมื่อเขาได้กระทำความผิด” ต่อมาแนวความคิดได้รับอิทธิพลในทางศาสนามากขึ้นและเริ่มเปลี่ยนความเชื่อและถือว่าผู้ที่ทำละเมิดคือผู้ที่ทำผิดศีลธรรม การพิจารณาว่าผู้นั้นทำละเมิดหรือไม่ จึงต้องพิจารณาองค์ประกอบภายในจิตใจประกอบด้วยความรับผิดในการกระทำโดยละเมิดจะต้องเกิดจากความผิด (Fault) หากความรับผิดที่ได้เกิดขึ้นนี้เกิดจากการกระทำโดยการจงใจหรือเพราะความประมาทเลินเล่อ ถือว่าผู้นั้นมีความรับผิดในทางละเมิด

3) ทฤษฎีรับภัย (Theorie Durisque)

ทฤษฎีการรับภัยหรือที่เรียกชื่อว่าทฤษฎีรับภัยที่สร้างขึ้น (Theorie Durisque) เกิดขึ้นในช่วงเวลาปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีแนวความคิดว่า หลักความรับผิดทางละเมิดไม่จำเป็นว่าผู้ที่ต้องรับผิดจากการกระทำละเมิดต้องก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหากรู้ถึงตัวผู้ใดเป็นผู้กระทำแล้วก็ควรจะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำละเมิด ทฤษฎีรับภัยได้นำเอาแนวความคิดของเรื่องหลักความผิด (La Fault) ออกจากเรื่องการกระทำละเมิดโดยมีจุดประสงค์ในการมุ่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้ถูกกระทำซึ่งมีฐานะความเป็นอยู่ที่ไม่ร่ำรวย ได้เป็นผู้ถูกกระทำโดยผู้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ร่ำรวยกว่า โดยมีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ เหตุผลทางด้านกฎหมาย ความรับผิดในทางละเมิดคือการที่ให้ผู้กระทำผิดในการกระทำละเมิดเป็นผู้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น ไม่ใช่ความรับผิดต่อเนื้อตัวหรือร่างกายดังเช่นความรับผิดในทางอาญา ดังนั้นการกระทำละเมิดไม่ควรคำนึง หรือนำความรับผิดในทางอาญามาปะปน หากผู้ใดได้เป็นผู้กระทำให้เกิดความเสียหายอย่างใดแก่บุคคลอื่นแล้วผู้นั้นก็ควรจะต้องรับผิดในทางละเมิด และอีกเหตุผลหนึ่งคือเหตุผลทางพฤติการณ์ หากปรากฏว่าได้มีความเสียหายใดๆเกิดขึ้นแล้วแม้ถึงจะมิรู้ถึงบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ก็ไม่ควรที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับเคราะห์จากผลร้ายที่เกิดขึ้นเพียงลำพัง

เพียงแต่ความเสียหายนั้นผู้ต้องรับเคราะห์ภัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผลที่ได้รับ ความเสียหายจากเหตุร้ายที่ได้เกิดขึ้นจากเหตุใดผู้หนึ่ง ก็ควรได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน

1.5 ความรับผิดชอบในเรื่องความเสียหายจากการทำละเมิด

เมื่อมีการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการละเมิดแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้น ย่อมจะต้องมีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ทำการละเมิด สำหรับบุคคลที่มีหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในเรื่องละเมิดอาจแบ่งบุคคลที่ต้องรับผิดชอบได้ ดังนี้

1.5.1 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง (Fault Liability)

หลักความรับผิดชอบโดยละเมิดเพราะการกระทำของตนเองนั้น เป็นหลักความยุติธรรมในการเยียวยาความเสียหาย เป็นตามหลักธรรมดาที่ว่า ผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดผู้หนึ่งเท่านั้นต้องรับผิดชอบและรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนในสิ่งที่ตนเองได้กระทำความผิดไว้ ความรับผิดชอบโดยละเมิดเพราะการกระทำของตนเองได้มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยตามมาตรา 420 หรือกรณีบุคคลทำละเมิด และมาตรา 76 กรณีนิติบุคคลรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้แทนนิติบุคคล⁴⁹

1.5.2 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability)⁵⁰

กรณีเมื่อมีการกระทำละเมิดแล้ว บุคคลจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดจากการกระทำของตนเองเสมอ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือโดยประมาทเลินเล่อในกรณีเช่นนั้น หากบุคคลผู้อื่นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อให้เกิดความเสียหาย จึงไม่ควรจะต้องมารับผิดในการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น อันสอดคล้องกับหลักที่ว่า การทำละเมิดเป็นความรับผิดชอบที่ต้องการความผิด (Subjective Responsibility)

แต่ในบางกรณี หากความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดกับบุคคลผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ หากไม่สามารถเอาผิดให้ผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ ผู้เสียหายย่อมเป็นผู้ถูกกระทำอยู่แต่ฝ่ายเดียว ย่อมไม่อาจได้รับการเยียวยารักษาในความเสียหาย อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นได้ จึงเริ่มมีแนวคิดที่ว่า หากบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำละเมิดโดยตรงก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว หากมีความสัมพันธ์ในบางเหตุกับผู้ที่ได้กระทำละเมิด เช่น มีความสัมพันธ์โดยเหตุผลทางกฎหมาย เป็นบิดามารดา หรือ เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ผู้หนึ่งก็ควรที่จะต้องมาร่วมรับผิดชอบหรืออาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลผู้เป็นผู้กระทำละเมิด (Objective Responsibility)

⁴⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

⁵⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

สำหรับประเทศไทย ในปีพุทธศักราช 2380 ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประกาศใช้กฎหมายอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมายที่บุคคลอื่นที่ไม่ได้กระทำละเมิดจะต้องมารับผิดในการกระทำละเมิดแทนผู้อื่น กฎหมายฉบับดังกล่าวมีชื่อเรียกว่า “กฎหมายลักษณะโจรห้าเส้น” โดยบัญญัติว่า “ถ้าโจรปล้นบ้านใด ให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงห้าเส้น (ประมาณ 200 เมตร) ของบ้านนั้นช่วยกันตีกระบอกต่อๆ กันไป และช่วยกันล้อมจับโจรยิงโจร จับโจรให้ได้ ผู้ใดไม่ช่วยจับโจรมีความผิด ในฐานะละเมิด ...”

ซึ่งกฎหมายลักษณะห้าเส้นเป็นกฎหมายที่มีรากฐานแนวคิดเดิมมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยกฎหมายเดิมของสมัยกรุงศรีอยุธยาจะเอาผิดชาวบ้านที่มีรัศมีอยู่ห่างจากบ้านที่เกิดภัย ราวสามเส้นสิบห้าวา ที่ต้องใช้ระยะทางเช่นนั้น เป็นเพราะว่าการปลูกบ้านเรือนในสมัยนั้นไม่ได้ปลูกบ้านเรือนลักษณะติดกัน แต่เว้นช่วงระยะห่างของบ้านเรือนแต่ละหลัง เพื่อใช้พื้นที่ส่วนที่เว้นว่างไว้ทำการเกษตร ซึ่งการปลูกสร้างบ้านดังกล่าวในลักษณะนี้ ทำให้เห็นโจรผู้ร้ายได้ หากมีการปล้นสดมภ์ขึ้น โดยทั้งกฎหมายห้าเส้นและกฎหมายเดิมที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยานี้หากชาวบ้านไม่ช่วยเหลือบ้านที่ถูกกระทำความผิด ก็จะต้องทำการเสียค่าปรับเท่าๆ กันหมด โดยมิได้คำนึงถึงความเป็นอยู่เป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของการใช้กฎหมายห้าเส้นเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันป้องกันรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพื่อปราบปรามโจรผู้ร้ายนั่นเอง⁵¹

1) *กรณีความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้ปกครองจากการกระทำละเมิดของบุตรหรือผู้อยู่ในความปกครองของตน*

เมื่อได้มีการกระทำละเมิดทำให้เกิดความเสียหายใดๆ แล้ว หากผู้กระทำละเมิดเป็นเด็กหรือยังเป็นเยาวชนอยู่ บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ของเด็กหรือเยาวชนผู้มีความบกพร่องในความสามารถนั้น จะต้องรับผิดเพราะการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ ซึ่งเป็นไปตามหลักบุคคลที่ต้องรับผิดเพราะการกระทำของผู้อื่น (Objective Responsibility) ซึ่งความคิดจากหลักกฎหมายที่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ที่อยู่ในความปกครองของตนเอง จะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดนั้นมีที่มาจากหลักข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า ผู้เป็นบิดามารดา หากมีการกระทำละเมิดเกิดความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความปกครองของตน ก็เพราะความบกพร่องในหน้าที่อันตนถือเป็นเหตุจากการประมาทเลินเล่อของบิดามารดาที่จะต้องทำการอบรมสั่งสอน ขาดความระมัดระวังในการดูแลบุตรผู้เยาว์ เป็นเหตุบุตรผู้เยาว์ไป

⁵¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส, “ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย”, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. (2554). น. 147.

กระทำละเมิดแก่บุคคลอื่นที่มีชื่อเรียกว่า Culpa in Educando⁵² ซึ่งในส่วนของกฎหมายไทยได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 429⁵³ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบกับเด็กผู้เยาว์ในความปกครองของตนเป็นไปตามกฎหมายหมายเดิมของประเทศไทย ที่ว่า ผู้เยาว์กระทำละเมิดได้

2) ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายไทย

เมื่อผู้เยาว์ได้กระทำละเมิด ผู้เยาว์ย่อมไม่ได้รับยกเว้นความรับผิดชอบในความเสียหายที่ได้เกิดขึ้นในการกระทำของตน เนื่องด้วยการกระทำละเมิดเป็นนิติเหตุซึ่งกฎหมายประสงค์ให้มีความรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นเพราะมิได้เกิดจากการสมัครใจก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้ทำละเมิดกับบุคคลผู้ถูกระทำ การละเมิดเป็นการกระทำซึ่งไม่มีสิทธิตามกฎหมายรองรับให้ถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยชอบ ดังนั้นหากเกิดความเสียหายแล้วผู้เยาว์จึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในเรื่องการปกครองอบรมดูแลบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้บัญญัติหน้าที่ ให้บิดามารดาจะต้องเป็นผู้คอยอบรมดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนให้ประพฤติตนให้เป็นไปตามจารีตประเพณีและเป็นไปตามครรลองคลองธรรม ให้บุตรผู้เยาว์ไม่กระทำการที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม หากบุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายก็ถือได้ว่า บิดามารดาได้ประพฤติกว้างแล้ว กฎหมายจึงบัญญัติหน้าที่ของผู้เป็นบิดามารดาในการอบรมสั่งสอนบุตรตามอำนาจการปกครองของตน (Puissance Paternelle) เพราะเหตุที่บุตรตามกฎหมายถือได้ว่าเป็นผู้ที่อยู่ในความปกครองของบิดามารดา⁵⁴ (Patria Potesta) เป็นอำนาจที่มีมาแต่เดิมตามหลักเหตุผลทางธรรมชาติ เมื่อมารดาคลอดบุตรให้บุตรถือกำเนิดขึ้นมา มีสภาพบุคคล บิดามารดาก็ควรให้การดูแลให้บุตรมีร่างกายสมบูรณ์และเติบโตในภายใต้นานข้างหน้า ทั้งนี้สอดคล้องกับหลักกฎหมายมาตรา 429⁵⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เมื่อมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นบิดามารดาจะต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรที่เป็นผู้เยาว์ ในการที่บิดามารดาจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ได้เกิดขึ้น เพื่อเป็นการเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำละเมิด เพราะ

⁵² ศนันท์กรณ์ โสคติพันธ์, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้”, น.199-200.

⁵³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือ ... ก็ยังต้องรับผิดชอบที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือ...ของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขา ...

⁵⁴ จิต เศรษฐบุตร, “หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด”, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด. (2550). น.182.

⁵⁵ ศนันท์กรณ์ โสคติพันธ์, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้”, น.54-55.

กฎหมายความรับผิดในทางละเมิดไม่ถือว่าการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นโทษทางอาญาไทย ที่ความรับผิดจะต้องมีเฉพาะผู้ลงมือกระทำความผิดอาญาเท่านั้น

2. ทฤษฎี ลักษณะที่มา และเหตุผลในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

2.1 ทฤษฎีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

เมื่อได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น ความรับผิดโดยหลักๆ แล้วอาจแบ่งแยกได้คือ ความรับผิดทางอาญาและความรับผิดทางแพ่ง แต่ความรับผิดทั้งสองประการนี้ ในการที่ผู้กระทำความผิดลงมือกระทำความผิดในครั้งเดียว การกระทำนั้นอาจมีความรับผิดเป็น โทษทางอาญาและความรับผิดทางแพ่งเกิดขึ้นในการกระทำเดียวกันได้ กรณีดังกล่าวเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดในทางอาญาผู้เสียหายก็มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ตนถูกกระทำได้ ซึ่งในกฎหมายของต่างประเทศ ได้มีหลักทฤษฎี ดังต่อไปนี้

2.1.1 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (adequacy theory) หรือทฤษฎีผลธรรมดามีแนวคิดว่า “เหตุใดๆ ทั้งหลายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดจะต้องมีความรับผิด จะต้องเป็นเหตุที่ตามสภาพปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นนั้น ได้จากการกระทำที่เป็นความผิดนั้น” ตามหลักทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม ในการที่จะพิจารณาถึงความรับผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย หากผลที่เสียหายเป็นผลที่เกิดจากการกระทำความผิด และผลที่เกิดขึ้นมีมูลเหตุมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดและเป็นผลที่อาจจะเกิดขึ้น โดยปกติธรรมดาแล้ว ไม่มีเหตุแทรกแซงอันผลที่เกิดขึ้นในตอนสุดท้ายเปลี่ยนแปลงไปผู้กระทำนั้นต้องมีความรับผิดตามผลที่เกิดขึ้น⁵⁶

2.1.2 ทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีเงื่อนไข (Causa Sine Qua Non) หรืออีกชื่อหนึ่งคือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ (Equivalence) มีแนวคิดที่ว่า “การกระทำทุกกรณีย่อม เป็นเหตุที่ทำให้เกิดผล หรือกล่าวได้ว่า ถ้าหากไม่มีการกระทำนั้นแล้ว ผลก็จะไม่เกิดขึ้น”⁵⁷ จากทฤษฎีเงื่อนไขนี้ ถ้าการกระทำใดๆ ที่กล่าวหา

⁵⁶ สุขุม ศุภนิคย์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยลักษณะละเมิด”, พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. (2553). น.46.

⁵⁷ ธีรรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, “ทฤษฎีอาชญาวิทยา” แนวการศึกษา ใน *ชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาขั้นสูง* หน่วยที่ 2 Advance Criminal Laws นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, น.26.

ว่าเป็นความผิด ปรากฏว่าไม่มีการกระทำตามที่กล่าวหาแล้ว ผลจะไม่เกิดเช่นนั้น ดังนั้นย่อมไม่มีความเสียหายตามที่กล่าวหา กรณีกลับกันเช่นนี้ ถ้าเหตุที่ได้กล่าวหาเป็นไปตามที่ได้มีการกระทำ ความผิดขึ้นจริง ผู้กระทำการนั้นย่อมมีความรับผิดชอบ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงเหตุอื่นๆ อันอาจก่อให้เกิด ความเสียหายได้เหมือนกัน จะถือเอาเพียงเหตุบางประการมายกขึ้นอ้างว่าไม่ได้ก่อให้เกิดผลนั้น ไม่ได้ ถือเอาหลักที่ว่าหากไม่มีการกระทำความผิดแล้วผลร้ายก็ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้⁵⁸

2.2 ลักษณะ ที่มา และเหตุผลของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

ในเรื่องของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา นั้นมีลักษณะ ที่มา และเหตุผลของเรื่องดังกล่าวดังนี้

2.2.1 ลักษณะของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้มีบทบัญญัติของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายไทย ในหมวด 2 การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา มาตรา 40 ถึง 51 โดยลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ เป็นคดีที่มีลักษณะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องรับค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุที่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด อันมีลักษณะที่คล้ายคลึงความรับผิดชอบทางละเมิด แต่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานี้การใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนก็มีหลักเกณฑ์ที่มีความแตกต่างจากคดีแพ่งสามัญโดยทั่วไปอย่างสิ้นเชิง ซึ่งการดำเนินคดีแพ่งสามัญทั่วไป เช่น ในการใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา นั้น การพิจารณาของศาลจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวหา และการกระทำความผิดในคดีส่วนอาญาเป็นหลัก อันไม่ได้แยกการดำเนินคดีที่มีการพิจารณาพิพากษาการกระทำความผิดอย่างการดำเนินคดีแพ่งสามัญทั่วไป ทั้งนี้ตาม มาตรา 46⁵⁹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในการดำเนินเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือความเสียหายทางแพ่งนี้ เป็นหลักเกณฑ์พิเศษที่จะนำบทบัญญัติลักษณะนี้มาใช้บังคับได้ต่อเมื่อเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ

⁵⁸ พจน ุญ ปุญ ปาคม, “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด”, กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมแห่งนิติบัณฑิตยสภา. (2525). น.208.

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

คดีอาญาเท่านั้น หากเป็นคดีแพ่งสามัญอื่นๆ จะนำบทบัญญัติในหมวด 2⁶⁰ ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญามาใช้บังคับไม่ได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1982/2519⁶¹

2.2.2 ที่มาของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

เดิมตามกฎหมายของประเทศไทยมิได้มีหลักเกณฑ์ใดๆ กำหนดไว้ในเรื่องการฟ้องหรือร้องเรียกเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ปรากฏขึ้นอันมีมูลเหตุมาจากคดีความทางอาญา การดำเนินกระบวนการพิจารณาจนไปถึงการมีคำพิพากษาเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐผู้มีฐานะเป็นฝ่ายปกครองแต่เพียงผู้เดียว ลักษณะการดำเนินคดีระหว่างคดีอาญากับคดีแพ่ง จึงมีลักษณะผสมปะปนกันอยู่

ต่อมาเมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการจัดทำลักษณะกฎหมายต่างๆ ใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นหมวดหมู่ ได้ปรับปรุงกฎหมายเสียใหม่เกิดเป็น “กฎหมายตราสามดวงขึ้น” ซึ่งกฎหมายตราสามดวงนี้มีหลักการดำเนินคดีที่คล้ายกับหลักเกณฑ์ของวิธีพิจารณาความ เช่น เรื่องของการรับคำฟ้อง เป็นต้น อย่างไรก็ตามในกฎหมายตราสามดวงแม้จะมีการจัดหมวดหมู่ของกฎหมายเสียใหม่ แต่ในส่วนของคดีแพ่งและส่วนของคดีอาญาก็ยังมีลักษณะผสมกันอยู่และยังแยกออกมาได้อย่างไม่ชัดเจนเช่นเดิม⁶² ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้เข้าสู่สมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีแนวความคิดให้ปรับปรุงระบบกฎหมายไทยใหม่ เพื่อให้ทัดเทียมกับทางต่างประเทศ จึงได้ทรงมีพระราชบัญญัติให้มีการปรับปรุงกฎหมาย ระบบการดำเนินคดีทางศาลและการยุติธรรม แก้ไขปัญหาความอ่อนแอ ความไม่เหมาะสมในระบบการดำเนินคดีแบบเดิม และความไม่ทันสมัยของระบบศาลเดิม⁶³ ซึ่งระบบกฎหมายไทยในตอนนั้นยังไม่ทันสมัยเทียบเท่ากับต่างประเทศในมุมมองของชาวต่างชาติ บุคคลซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศไทยต่างๆ จึงไม่ให้ความเชื่อมั่นในระบบกฎหมายไทยในช่วงเวลานั้นจึงทำให้เกิด

⁶⁰ ชานิศ เกศวพิทักษ์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1,2 เล่มที่ 1”, พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง. (2554). หน้า 659.

⁶¹ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ส่วนในคดีนี้เป็นคดีแพ่งที่โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายด้วยการออกเช็ค อันเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่โดยไม่ต้องอาศัยมูลความผิดทางอาญาตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนั้นแต่อย่างใด คดีนี้จึงมิใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวกับเนื่องกับคดีอาญา จะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 มาใช้บังคับหาได้ไม่.

⁶² สัญญา ธรรมศักดิ์ ก, “คำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์ประกาศน์ อวยชัย”, กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 3. (2530). น.3.

⁶³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, “การปฏิรูปกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป”, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. (2546). น.90.

การปฏิรูปเปลี่ยนแปลงตัวกฎหมาย โดยนำระบบแบบแผนกฎหมายของภาคพื้นยุโรปที่มีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมายมาใช้เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายของไทย⁶⁴

ในขั้นตอนการดำเนินการจัดทำกฎหมายใหม่นั้น คณะกรรมาธิการในตอนนั้นได้ร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ก่อนกฎหมายฉบับอื่นๆ เป็นกฎหมายอันดับแรกเนื่องจากประเทศไทยในตอนนั้นยังขาดผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการชำระกฎหมาย จึงได้เริ่มจากกฎหมายในลักษณะอาญาก่อน โดยในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาก็ถูกนำมาวางไว้ในกฎหมายลักษณะอาญานี้เช่นกัน ประเทศไทยรับเอาหลักพื้นฐานแนวความคิดในเรื่องนี้มาจากกฎหมายฝรั่งเศส⁶⁵ ทั้งยังมีนักกฎหมายในต่างประเทศมาช่วยในการจัดทำร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ด้วยเช่น นายออร์ซ ปาดูซ์ นักกฎหมายชาวฝรั่งเศส⁶⁶

2.2.3 เหตุผลของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ตามการบันทึกของ นายออร์ซ ปาดูซ์ ผู้ที่เป็นบุคคลร่วมทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้กล่าวไว้ว่า “กฎหมายสยามมักมีความเข้าใจสับสนในเรื่องการฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง (Action Civile) กับการฟ้องร้องคดีอาญา (Action Publique) และเรื่องโทษปรับกับค่าสินไหมทดแทน เราได้เคยกล่าวถึงกฎหมายลักษณะวิวาทมาแล้ว ในช่วงต้นๆ ตามกฎหมายหมายดังกล่าว โทษปรับครั้งหนึ่งจะตกอยู่แก่พระคลังข้างที่และอีกครั้งหนึ่งจะตกให้แก่ผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาในลักษณะเช่นนี้จึงมีลักษณะเป็นการดำเนินคดีที่มีลักษณะผสม (Action Mixte) เพราะการดำเนินคดีเช่นนี้ เป็นสิทธิของฝ่ายผู้เสียหายฝ่ายเดียวโดยไม่เกี่ยวข้องกับอัยการ แต่การดำเนินคดีศาลอาจกำหนดโทษปรับได้ ซึ่งส่วนหนึ่งจะตกอยู่แก่พระคลังข้างที่ นอกจากนั้นยังมีบทบัญญัติต่างๆ ที่มีลักษณะสับสนทำเดียวกันนี้อยู่อีกมากมาย ซึ่งรัฐบาลก็มีความประสงค์ที่จะให้มีการยกเลิกบทบัญญัติเหล่านี้เสีย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งประมวลกฎหมายนี้ (ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127) แต่ในบทบัญญัติภาคความผิดของประมวลกฎหมายนี้ก็บัญญัติไว้เฉพาะเรื่องโทษต่างๆ เท่านั้น เนื่องจากการดำเนินคดีอาญามีแต่การกำหนดเฉพาะโทษปรับไว้

⁶⁴ ธานีรินทร์ กรีชัยเชิธร, “การปฏิรูประบบกฎหมายและศาล”, กรุงเทพมหานคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี. (2511), น.16.

⁶⁵ George Padoux, Code penal du royaume de Siam, Paris Imprimerie nationale, 1990, pp XL-XLVII, อ้างใน อุดม รัฐอมฤต, “การฟ้องคดีอาญา”, วารสารนิติศาสตร์ รวมบทความทางวิชาการในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม 22,2. (2535). น.247.

⁶⁶ ชาญชัย แสงศักดิ์ และ วรณชัย บุญบำรุง, “สาระน่ารู้เกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย”, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. (2543). น.129-132.

ยังเป็นที่เกรงกันว่ากรณีที่ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่งและค่าสินไหมทดแทนแล้ว ศาลสยามอาจจะมีแนวโน้มที่อาจปฏิเสธการให้ค่าสินไหมทดแทนหรือแม้กระทั่งปฏิเสธที่จะพิจารณาคดีของผู้เสียหายอีกด้วย หรือศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้โดยไม่มีหลักเกณฑ์ หรือศาลอาจสั่งแบ่งเอาจากเงินค่าปรับก็ได้ ดังนั้นจึงได้ร่างบทบัญญัติบางประการที่ไม่ยุ่งยากมากนักเกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา บทบัญญัติในส่วนนี้จะได้รับการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปในภายหลัง ในการพิจารณาคดี

ส่วนแพ่งจะต้องถือเอาข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญา แต่การพิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าในคดีอาญาผู้ต้องหาจะถูกพิพากษาลงโทษหรือพิพากษาให้ปล่อยตัวไปแต่อย่างไรหรือไม่ ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงแต่จะต้องไม่เกินค่าของโจทก์ด้วย...⁶⁷

โดยในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จะถูกบัญญัติไว้ใน ภาค 1 ว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ หมวดที่ 10 ว่าด้วยเรื่องการร้องขอทรัพย์สินและขอค่าเสียหาย ตามมาตรา 87-96

2.3 ความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาของไทยตามกฎหมาย ณ ปัจจุบันถูกบัญญัติไว้ในลักษณะ 3 หมวดที่ 2 เรื่องการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่มีได้บัญญัติความหมายของคำว่าคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ ทั้งนี้จากการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในครั้งที่ 400-10/2515 โดยท่านศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้เคยเสนอถึงเรื่องของคำนิยามในความหมายของคำว่า คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ว่า “มูลกรณีที่การกระทำของจำเลยที่อ้างว่าเป็นความผิดอาญานั้น ได้มีข้ออ้างในคำฟ้องคดีแพ่งว่าเป็นละเมิด และโจทก์ได้มีคำขอให้เรียกทรัพย์สิน หรือราคาสินไหมหรือเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดที่จำเลยได้กระทำการโดยหนึ่ง”⁶⁸

ทั้งนี้ยังปรากฏถึงนักกฎหมายท่านอื่นๆ ในประเทศไทยก็ได้ให้นิยามถึงความหมายของคำว่าคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้เช่นเดียวกัน ดังต่อไปนี้

⁶⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “บันทึกของ นายฮอร์ช ปาดูซ์ (G.Padoux) เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา”, วารสารนิติศาสตร์, 18,2. (2531). น.34-35.

⁶⁸ หยุด แสงอุทัย, “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา”, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่บ้านการเรือน. (2507). น.456.

อาจารย์ พิพัฒน์ จักรางกูร ให้ความหมายของ คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คือ “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ได้แก่คดีที่ฟ้องเรียกทรัพย์สินคืน หรือให้ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือให้ใช้เงินทดแทนความเสียหายเนื่องจากการละเมิดอันเป็นความผิดอาญาที่ได้ฟ้องร้องกัน”⁶⁹

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ให้ความหมายของคำว่าคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คือ คดีที่ผู้เสียหายฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้องทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้ฟ้องมาในคราวเดียวกันกับการฟ้องคดีอาญา กล่าวคือ หมายความว่ามูลกรณีที่ยกขึ้นฟ้องในคดีแพ่งนั้นอาศัยการกระทำในคดีอาญาที่กำลังฟ้องจำเลย”⁷⁰

ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ และ ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย ได้อธิบายว่า “ในบรรดาคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลนั้น อาจจะมีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องเกี่ยวเนื่องไปได้หลายประการ เช่น ท่านถูกผู้ร้ายลักนาฬิกาไป การฟ้องให้ลงโทษผู้ร้ายฐานลักทรัพย์เป็นคดีอาญา และนอกจากนี้ ท่านยังมีอำนาจที่จะฟ้องต่อศาลขอให้ผู้ร้ายคืนนาฬิกาให้ท่าน หรือใช้ราคาแห่งนาฬิกาให้ท่าน ดังนี้ เป็นคดีแพ่ง นอกจากนี้การกระทำผิดในคดีอาญานั้นยังอาจจะเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เช่น การทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้เสียหายต้องเสียค่ารักษาพยาบาลและค่าขาดประโยชน์ในอาชีพ อย่างนี้แหละเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา”⁷¹

อาจารย์ ชานิศ เกศวพิทักษ์ “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คือ คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐานความรับผิดชอบเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา”⁷²

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายเรื่องของความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายความว่า มูลกรณีที่เกิดการกระทำของจำเลยที่จะอ้างว่าเป็นความผิดอาญานั้น ได้มีข้ออ้างในคำฟ้องคดีแพ่งว่าเป็นการละเมิดและโจทก์ได้ขออย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (ก) การเรียกทรัพย์สิน หรือ ราคาคืน (ข) เรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดที่จำเลยได้กระทำ”⁷³

⁶⁹ พิพัฒน์ จักรางกูร, “คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. (2546). น.111.

⁷⁰ คณิต ฒ นคร, “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญชน. (2549). น.566.

⁷¹ สัญญา ธรรมศักดิ์ ข, “คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม โดย ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย”, กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 3, น.310-311.

⁷² ชานิศ เกศวพิทักษ์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค1,2 เล่มที่ 1”, พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินติ้ง. (2554). น.659.

⁷³ หยุด แสงอุทัย, “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน. (2507). น.456.

ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ หยุค แสงอุทัย ได้ให้ข้อสังเกตในตอนประชุมคณะกรรมการพิจารณาครั้งที่ 400-10/2515 ว่าควรรีให้มีคำนิยามในเรื่องนี้อย่างชัดเจน แต่ที่ประชุมมีความเห็นในเรื่องนี้ว่า เป็นเรื่องที่ไม่อาจที่จะกำหนดให้คำนิยามไว้ได้อย่างชัดเจน ในเรื่องของคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ด้วยเหตุนี้ความหมายของคำว่าคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาจึงคงมีแต่การให้ความหมายในทางตำราวิชาการ หรือตำรากฎหมายของนักกฎหมายไทย เท่านั้น⁷⁴

ศาสตราจารย์ คณิง ภาไชย ได้ให้ความหมายในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาว่า “การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาเป็นการฟ้องขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญา คดีแพ่งที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับคดีอาญาหมายความถึง คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำผิดอาญา ซึ่งโดยปกติหมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาได้อาศัยกฎหมายความรับผิดในสาระสำคัญเป็นทำนองเดียวกัน”⁷⁵

อาจารย์ คัมภีร์ แก้วเจริญ ได้ให้ความหมายในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาว่า “คดีซึ่งผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจกล่าวหาฟ้องทุกข์ หรือฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป และในขณะเดียวกันยังมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ตนได้รับเนื่องจากการทำความผิดทางอาญานั้นอีกด้วย”⁷⁶

ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้ให้ความหมายคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ว่า “คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการทำความผิดอาญา เช่น นายแดงยกยอกทรัพย์นายดำ หรือลักทรัพย์นายดำ หรือขับรถยนต์โดยประมาทชนนายดำบาดเจ็บ หรือทำร้ายร่างกายนายดำ นายดำซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีสิทธิฟ้องในทางแพ่งเรียกค่าสินไหมทดแทน”⁷⁷

จากความหมายที่นักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า หากการกระทำใดๆ ที่เป็นผลทำให้เกิดความเสียหายที่เป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องขอให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง ฉะนั้นลักษณะของคดีแพ่ง

⁷⁴ “เรื่องเดียวกัน”.

⁷⁵ คณิง ภาไชย ข, “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1”, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7. (2545). น.156.

⁷⁶ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีบัญญัติ 3”, หน่วยที่ 1-7, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมมิตร, พิมพ์ครั้งที่ 2, น.449.

⁷⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, “คำอธิบายหลักกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นต้นก่อนการพิจารณาพร้อมด้วยตัวบทและคำอธิบายมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่”, กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 5, น.182.

เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หากมูลความรับผิดชอบในส่วนแบ่งจะต้องมาจากเหตุที่ได้กระทำความผิดทางอาญา ถือว่าคดีนั้นเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

2.4 การชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

ในบทบัญญัติกฎหมาย เรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น จะต้องมีการกล่าวถึงหลักการสำคัญของในตัวกฎหมายซึ่งกำหนดไว้ว่า บุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการที่ตนถูกกระทำความผิดทางอาญา ทั้งนี้ เดิมการใช้สิทธิเรียกร้องในคดีเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจะต้องเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายก่อน ซึ่งถือตามความหมายของหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของ ผู้เสียหายไว้ว่า⁷⁸ บุคคลใดที่ได้รับความเสียหายเพราะเหตุจากการถูกประทุษร้ายในทางชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน โดยบุคคลดังกล่าวถูกกระทำการโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากการประทุษร้ายนั้น

ทั้งนี้ ตามความหมายของคำว่า ผู้เสียหายซึ่งในทางอาชญาวิทยา กล่าวถึงว่าผู้เสียหายจะมีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากเป็นผู้ถูกกระทำอันเป็นการประทุษร้ายในทางกฎหมายอาญา อาจได้รับความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน เป็นบุคคลที่ถูกใช้อำนาจโดยมิชอบก็ตาม หากปรากฏความบกพร่องของผู้เสียหายบางประการในกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้เป็นจำเลยหรือผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญา เป็นต้น ก็ถือได้ว่าเป็นเหยื่ออาชญากรรมอยู่นั่นเอง (Victims of Crime)⁷⁹

แต่สำหรับผู้เสียหายตามกฎหมายบางประเทศนั้น เช่น กฎหมายประเทศไทยไทย นักนิติศาสตร์ของประเทศไทยได้มีความเห็นว่าในเรื่องดังกล่าวว่า ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นจะต้องเป็นผู้ที่จะมาใช้สิทธิในทางศาลต้องมาด้วยมือสะอาด มาจากหลักสุภาษิตกฎหมายลาตินที่เรียกว่า (Nemo Auditor Suam Propriam Turpitudinem Allegans)

กล่าวโดยสรุปคือนักนิติศาสตร์ เห็นว่า ผู้ที่จะเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาอันจะใช้สิทธิเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้เช่นนี้ ผู้เสียหายดังกล่าวควรที่จะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำใดๆ อันเกิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางอาญาในความผิดนั้นๆ ด้วย รัฐในฐานะเป็นฝ่ายปกครอง เพื่อดำเนินการให้เกิดความสงบสุขของประเทศ จึงเริ่มมีการนำเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูก

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6.

⁷⁹ สิริพันธ์ พลรบ , “เหยื่ออาชญากรรม” กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง เล่มที่ 2, นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, (พิมพ์ครั้งที่ 1). (2554). น 13-6.

กระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่อจากอาชญากรรม ขึ้นในศตวรรษที่ 19-20 ในปี คริสต์ศักราช 1950-1964 เนื่องด้วยสังคมได้มีการตระหนักถึงสิทธิของบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย ทั้งในประเทศอังกฤษและในประเทศอื่นๆ โดยกำหนดให้มีแนวความคิดการจ่ายค่าทดแทนหรือค่าเสียหายโดยรัฐ (Compensation) และการชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) อันเป็นแนวความคิดที่รัฐควรมีสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม หากรัฐไม่ให้ความช่วยเหลือแล้วผู้เสียหายจะต้องทนทุกข์จากผลกระทบที่ตนไม่ได้มีผลก่อให้เกิดขึ้น⁸⁰

2.4.1 โดยการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation)

การจ่ายค่าสินไหมทดแทนชดเชยความเสียหายโดยรัฐ เป็นระบบการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งมีความคิดมาจากหลักที่ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีที่มาจากรัฐเอง ก็เป็นความบกพร่องอันเกิดมาจากรัฐเองด้วย ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของสมาชิกทุกคนในสังคม ให้บ้านเมืองเกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยในสังคม ด้วยเหตุนี้ในภายหลังจึงได้มีการช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายเป็นค่าชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย นอกจากค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้ ส่วนจำนวนเงินและหลักเกณฑ์ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละในประเทศ

2.4.2 การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution)

การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด เป็นแนวคิดที่ว่า การกระทำความผิดทางอาญา หากมีบุคคลได้รับความเสียหายในทางใดๆ ผู้ที่เป็นบุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็นบุคคลที่รับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น โดยตรง ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีทางแพ่ง (Civil Litigation) เพื่อจะได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยอาจเป็นเงินตราหรืออาจเป็นวิธีอื่นใด เช่น การขอมมา หรือชดใช้ทรัพย์สินแทนทรัพย์สินที่ถูกทำให้เสียหายไป เพื่อรักษาความสงบสุขความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้นๆ

2.5 การได้รับการเยียวยาความเสียหายในคดีอาญานอกจากการเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิด

ในประเทศไทยนั้น เมื่อปรากฏว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น จากการถูกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม การใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้มีหลักกฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในลักษณะที่ 3 หมวดที่ 2 เรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา ซึ่งมีการประกาศใช้เป็นกฎหมายมาอย่างยาวนานนับแต่ พุทธศักราช 2477 โดยมีหลักเกณฑ์ในกรณีที่พนักงานอัยการผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

⁸⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

ใช้สิทธิฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่เป็นจำเลยในคดี ในความผิดอาชญากรรมในความผิดบางประการ เช่น ลักทรัพย์, ชิงทรัพย์ เป็นต้น ดังปรากฏใน มาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁸¹ เพียงเท่านั้น

ซึ่งในเวลาต่อมา ศาลฎีกาของไทยได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในคดีของเซอร์แอน ดันแคน⁸² ซึ่งนับว่าเป็นคดีสำคัญที่คนไทยได้ให้ความสนใจในเวลานั้นเป็นอันมาก เพราะมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ถึงระบบของกระบวนการยุติธรรมและการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการแสวงหาข้อเท็จจริงในการนำตัวผู้กระทำความผิดลงโทษผิดคนเป็นผลร้ายตกกับผู้บริสุทธิ์ต้องถูกจำคุกจนศูนย์เสียสภาพความเป็นอยู่อันดีของตนเองและแก่สมาชิกครอบครัวของผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้รวมถึงกรณีสิทธิในการที่รัฐควรจะต้องเข้ามามีบทบาทให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย รวมถึงบรรดาผู้เป็นญาติใกล้ชิดของผู้เสียหาย จึงเป็นที่มาที่ผู้ปกครองในประเทศไทยเวลานั้นได้มีแนวคิดและได้ตรากฎหมายขึ้น ออกเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติขึ้น โดยกฎหมายที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มีชื่อเรียกว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ในเวลาต่อมา ซึ่งมีจุดประสงค์ของการตรากฎหมายเพื่อให้รัฐเป็นผู้เข้ามาช่วยเหลือจ่ายค่าทดแทนเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้บริสุทธิ์กลับต้องได้รับความเสียหายจากการถูกดำเนินคดี การคุ้มครองสิทธิในการที่รัฐและจำเลยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายกรณีนี้

ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวด 8 ภาค ส่วนที่ 1 บททั่วไป ปรากฏในตามมาตรา 245⁸³ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราชปี 2550 ส่วนที่ 3 สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ในมาตรา 32⁸⁴ และรัฐธรรมนูญแห่ง

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 คดีลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อโขงยักยกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำความผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย.

⁸² สิริพันธ์ พลรบ , “เหยื่ออาชญากรรม” กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง เล่มที่ 2, น.13-10.

⁸³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคสอง บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ.

⁸⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 วรรคสี่ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้.

ราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็ยังคงให้การรับรองสิทธิและความช่วยเหลือให้กับผู้เสียหายดังกล่าวอยู่ในเวลาปัจจุบันเช่นเดียวกัน ปราบกฎหมาย 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 25 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560⁸⁵

⁸⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรคสี่ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ.

บทที่ 3

มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น หากความรับผิดชอบในทางอาญาได้ก่อให้เกิดความเสียหายในทางแพ่งอันผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหาย แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้ไร้ความสามารถ ย่อมมีความรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น โดยเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเหล่านั้นมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในฐานะที่เป็นผู้กระทำความผิดและก่อให้เกิดความเสียหายเกิดในทางอาญาขึ้น ผู้เสียหายในทางอาญาและทางแพ่งนี้ เป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายซึ่งได้บัญญัติรองรับสิทธิทางกฎหมาย ให้ได้รับความช่วยเหลือไว้ เพื่อสามารถเรียกร้องขอเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ได้รับแก่ตนได้ โดยผู้เสียหายเป็นจะผู้นำคดีความเข้าฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งเองได้ หรือในอีกกรณีหนึ่ง คือ ผู้เสียหายสามารถอาจแสดงเจตจำนงว่าตนต้องการที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดทางอาญาโดยการยื่นคำร้องต่อศาล ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1⁸⁶ ก็ได้

อย่างไรก็ตามทั้งสองกรณีที่ได้กล่าวมาข้างต้น อาจมีข้อจำกัดบางประการกล่าวคือ แม้การใช้สิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายจะรับรองไว้ให้ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิขอเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนอันจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดได้ แต่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นก็ยังเป็นบุคคลที่ยังไม่มีอาชีพหรือรายได้จากการประกอบอาชีพด้วยตนเอง ดังเช่นการดำเนินคดีกับผู้ใหญ่โดยทั่วไป จึงอาจทำให้เด็กหรือเยาวชน ไม่มีทรัพย์สินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ผู้เสียหายในคดีอาญาจะดำเนินการใช้สิทธิบังคับคดีแก่เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดอาจก่อให้เกิดผลที่ผู้เสียหายเมื่อตกเป็นผู้เคราะห์ร้ายจากการต้องถูกกระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายก็ไม่อาจที่จะได้รับการเยียวยาในความเสียหายอย่างเต็มผลตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ได้บัญญัติไว้

⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยให้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้.

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราชปี 2550 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราชปี 2560 ได้มีเจตนารมณ์ให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจะได้รับการช่วยเหลือเยียวยาในความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแต่ถ้าบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มิได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีแล้ว ก็ไม่อาจบังคับคดีในทางแพ่งไปถึงบิดา มารดา หรือผู้ปกครองได้ บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวย่อมไม่เป็นผลครอบคลุมไปถึงการบังคับคดีให้ครอบคลุมไปยัง บิดา มารดา หรือผู้ปกครองด้วย ซึ่งในกรณีนี้เอง มาตรการตามกฎหมายไทยในปัจจุบันกำหนดหลักเกณฑ์ว่าอย่างไรบ้างนั้น ผู้ศึกษาจะขอกล่าวจากการที่ได้ศึกษาแล้วดังต่อไปนี้

1. มาตรการกฎหมายไทยเกี่ยวกับดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

1.1 สิทธิของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้

ในอดีตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2550 ได้ให้การรับรองไว้โดยบัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการที่ต้องเป็นผู้ถูกกระทำความผิด โดยผู้เสียหายเป็นสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเอง และรวมถึงสิทธิที่ผู้เสียหายสามารถได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในฐานะที่ต้องเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคม ในความเสียหายที่ตนได้รับซึ่งกล่าวไว้ใน หมวดที่ 3 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ 4 เรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตามมาตราที่ 40(5) แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2550 โดยมีใจความว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(5) ผู้เสียหาย....มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ทั้งนี้ ได้เป็นไปโดยถูกต้องตรงกับหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 245 ว่า

“บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาส

ได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2550 มาตรา 40(5) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2540 ต่างก็ได้บัญญัติสิทธิที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนและการได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐอันเนื่องมาจากผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดในทางอาญาซึ่งมีลักษณะไปในทำนองเดียวกัน

โดยในปัจจุบันสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2560 นั้น ปรากฏหลักการรับรองสิทธิของผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหาย รวมถึงการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งได้ถูกบัญญัติไว้ใน หมวดที่ 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 25 วรรคสี่โดยกล่าวว่า

“... บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

นโยบายพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือ และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยรัฐในฐานะผู้ปกครองเป็นผู้มีหน้าที่สำคัญให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดังปรากฏในมาตรา 68⁸⁷ ซึ่งมีลักษณะที่ไม่แตกต่างมากนักจากที่เคยปรากฏ เช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในฉบับ 2550 และในฉบับ 2540 ซึ่งถือได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2560 ก็ยังคงมีลักษณะกฎหมายที่ยึดถือตามแนวทางเดิมตามที่เคยใช้ในฉบับก่อนๆ นั้นเอง

1.2 สิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.2.1 สิทธิของผู้เสียหายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

เมื่อได้มีการกระทำความผิดในทางอาญา ปรากฏถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วผู้เสียหายหรือโดยพนักงานอัยการมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งเป็นคดีความส่วนอาญาและในส่วนแพ่งได้เช่นกัน ซึ่งโดยเฉพาะในคดีอาญาเดิมนั้นเมื่อพนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินการเพื่อฟ้องคดีอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและช่วยเหลืออันถือได้ว่าเป็นการฟ้องคดีแทนบุคคลผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญานั้น เดิมหากคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาดังกล่าวโดยลำพังและเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา กล่าวคือมูลคดีเหตุที่ฟ้องร้องให้จำเลยต้อง

⁸⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2560 มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติและให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกรวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร.

รับผิดชอบในส่วนแบ่งมีมูลเหตุมาจากการกระทำผิดในคดีอาญา พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยเยียวยาในความเสียหาย แทนบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาดังกล่าวได้ตั้งที่ระบุไว้ใน **มาตรา 43⁸⁸** แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา **มาตรา 43** ได้บัญญัติถึงกรณีที่พนักงานอัยการสามารถดำเนินการแทนผู้เสียหายในคดีอาญาเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนเฉพาะแต่ใน 9 ฐานความผิดเท่านั้น สำหรับกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีอาญา เพื่อใช้สิทธิแทนผู้เสียหายเพื่อขอเรียกค่าสินไหมทดแทน โดยการเรียกเอาทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดดังกล่าวแทนผู้เสียหาย

ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเพื่อความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้เสียหายในคดีอาญานั้น จะมีความประสงค์ต้องการเรียกเอาทรัพย์สินหรือราคาแทนความเสียหายหรือไม่ แต่คงพิจารณาเพียงว่าหากเป็นทรัพย์สินที่เสียหายเกิดขึ้นเพราะการกระทำผิดของจำเลยโดยตรงเป็นทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายมีสิทธิจะเรียกร้องเอาคืนได้ และเป็นทรัพย์สินที่เสียหายไปโดยตรง เช่น จำเลยลักเอาวิทยุ ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายเสียไปที่มีสิทธิได้รับคืนต้องเป็นวิทยุ ที่ถูกลักทรัพย์ไปเท่านั้น แต่ถ้าหากวิทยุของผู้เสียหาย ถูกทำลายไปแล้ว ก็มีสิทธิได้รับราคาแทนทรัพย์สินเดิม เป็นต้น หรือกรณีตามคำพิพากษาฎีกาที่ได้เคยวินิจฉัยถึงหลักเกณฑ์การที่พนักงานอัยการเป็นผู้ใช้สิทธิเรียกเอาทรัพย์สินราคาแทนผู้เสียหายหากไม่ใช่ความเสียหายใน 9 ฐานความผิดที่บัญญัติไว้ใน **มาตรา 43** แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญาพนักงานอัยการย่อมไม่อาจเรียกคืนทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 12414/2547 ประชุมใหญ่ พนักงานอัยการเคยฟ้องจำเลยที่ 1 ที่ 4 ถึงที่ 6 เรียกค่าเสียหายในส่วนต้นเงินแทนผู้เสียหายคืนให้โจทก์ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 2333-2336/2541 ของศาลอาญากรุงเทพใต้ไปแล้ว แต่พนักงานอัยการไม่ได้ขอเรียกดอกเบี้ยมาด้วยเนื่องจาก ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา **มาตรา 43** บังคับให้พนักงานอัยการฟ้องเรียกได้แค่เฉพาะต้นเงินเท่านั้น สภาพไม่เปิดช่องให้เรียกดอกเบี้ยได้ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ศึกษากลับมีความเห็นว่าในคดีประเภทดังกล่าว เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ หรือยักยอก นั้นผู้เสียหายจะได้รับทรัพย์สินคืน ต้องใช้ระยะเวลานาน ทรัพย์สินอาจเสื่อมสภาพเสียหายไปมากแล้ว อาจไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นการไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับต้องตามความ

⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 คดีลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสตัด กรรโชก น้อ โกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะ เรียกร้องทรัพย์สิน หรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคืน เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคา แทนผู้เสียหายด้วย.

ประสงค์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งต้องการให้ผู้เสียหายได้รับความช่วยเหลือเยียวยาอย่างรวดเร็วที่สุด

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้อยู่ในหลักเกณฑ์ที่พนักงานอัยการจะใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินหรือราคาแทนทรัพย์สินที่สูญเสียไปดังกล่าว การเรียกเอาความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในฐานะความผิดบางฐานดังกล่าวนี้ ยังถือได้ว่าพนักงานอัยการเป็นคู่ความฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากการที่ผู้เสียหายถูกกระทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420⁸⁹ จากการกระทำของจำเลยในคดีอาญาแทนผู้เสียหายด้วย

1.2.2 สิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

ในเรื่องของการได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการถูกกระทำความผิดนั้น ย่อมเป็นเรื่องของการกระทำละเมิดทางแพ่ง แต่หากการกระทำละเมิดดังกล่าวเป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากมูลความรับผิดชอบในคดีอาญา ย่อมก่อให้เกิดการฟ้องร้องให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบในการกระทำทางอาญาอีกกรณีหนึ่ง แต่การที่รัฐนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพียงประการเดียวนั้นย่อมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เป็นการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด⁹⁰

สำหรับการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ตามมาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว เมื่อมีการปรับบทบัญญัติกฎหมายเสียใหม่ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548⁹¹ โดยเพิ่มบทบัญญัติกฎหมายในภาค 1 ลักษณะ 3 หมวด 2 เรื่องการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 มาตรา 44/2 มาตรา 47 มาตรา 50 มาตรา 51 และในภาคที่ 6 หมวดที่ 1 ในเรื่องการบังคับตามคำพิพากษาคดี ในมาตรา 249 - 251 ซึ่งมาตรา 44/1 เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นสิทธิสำคัญของบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลผู้เป็นจำเลยในคดีอาญาดำเนินการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายแก่ตน ซึ่งตามมาตรา 44/1 กล่าวความดังนี้

⁸⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน...

⁹⁰ ร.แสงกาต์, “ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย” คำสอนชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เล่มที่ 2, พิมพ์ครั้งที่ 3 (2478), น.69.

⁹¹ ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 122 ตอนที่ 127 ก หน้า 2 วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2548.

“มาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยานในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้” จากความในบทบัญญัติข้างต้น ตามมาตรา 44/1 นั้น มีความสำคัญ คือ ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการถูกระทำความผิดในคดีอาญาได้โดยยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยไม่จำกัดฐานความผิด ดังมาตรา 43 ที่พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้คืนทรัพย์สินหรือราคาแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ทั้งยังไม่จำกัดประเภทความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับมา โดยอาจเป็นความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพชื่อเสียง ทรัพย์สิน ค่าขาดไร้การอุปการะ ค่าปลงศพ ค่าขาดความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมถึงค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายอื่นใดที่ไม่ใช่ตัวเงินอีกด้วย ซึ่งตรงกับแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาไทยในปัจจุบัน ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 484/2560 โจทก์บรรยายฟ้องว่า การกระทำละเมิดของจำเลยเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายต้องทุกข์ทรมานแก่กายและจิตใจอย่างแสนสาหัสเกินกว่า 20 วัน จำเลยให้การต่อสู้ว่า ข้อเท็จจริงคดีนี้ต้องรับฟังเป็นยุติตามคดีอาญาของศาลชั้นต้น ซึ่งถึงที่สุดแล้วว่าจำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ รับฟังไม่ได้ว่าโจทก์ได้รับอันตรายสาหัสต้องรักษาเกินกว่า 20 วัน อันเป็นการต่อสู้ในข้อกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจำเลยไม่ได้ให้การปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าข้อเท็จจริง

ตามที่โจทก์กล่าวอ้างในคำฟ้องที่ว่า โจทก์ได้รับความเสียหายต้องทุกข์ทรมานแก่กายและจิตใจนั้น ไม่เป็นความจริงหรือไม่ถูกต้องอย่างไร ต้องถือว่าจำเลยให้การยอมรับตามข้ออ้างของโจทก์แล้ว โจทก์ไม่ต้องสืบพยานหลักฐานในเรื่องดังกล่าวอีก และจำเลยไม่อาจยกประเด็นข้อนี้ขึ้นคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ เพราะไม่ใช่ข้อที่จำเลยได้ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้ว โดยชอบในศาลชั้นต้น

คดีนี้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ที่รับฟังว่า จำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจก็ตาม แต่คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งตามบทบัญญัติ มาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ เมื่อคดีส่วนแพ่งรับฟังได้ว่าการกระทำละเมิดของจำเลยเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายทุกข์ทรมานแก่กายและจิตใจ อันเป็นความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน ศาลย่อมวินิจฉัยกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั้นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4622/2557 คดีนี้ โจทก์รวมทั้งสองร้องขอให้บังคับจำเลยที่ 2 ร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ทรัพย์สินมาด้วย ซึ่งเป็นคำขอบังคับในคดีส่วนแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง และมาตรา 47 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ แม้จำเลยที่ 2 มิได้กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ทรัพย์สินของโจทก์รวมทั้งสองเสียหาย แต่ข้อเท็จจริงก็ได้ความว่า จำเลยที่ 2 เป็นผู้จัดงานเลี้ยงฉลองเทศกาลปีใหม่ขึ้นที่บ้านของตนเอง การจุดพลุเป็นพิธีการส่วนหนึ่งของการเปิดงาน การที่จำเลยที่ 2 ใช้ให้จำเลยที่ 1 ทำการจุดพลุ อันเป็นสัญญาณเริ่มต้นเปิดงานต้องถือว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 ในการจุดพลุเปิดงานเลี้ยงฉลองเทศกาลปีใหม่ที่จำเลยที่ 2 จัดให้มีขึ้นเมื่อจำเลยที่ 1 ทำการจุดพลุโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ทรัพย์สินของโจทก์รวมทั้งสองเสียหาย อันเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์รวมทั้งสอง จำเลยที่ 2 ในฐานะตัวการย่อมต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งละเมิดที่จำเลยที่ 1 ได้กระทำไปตามคำสั่งที่จำเลยที่ 2 ใช้ให้กระทำแทนจำเลยที่ 1 ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ประกอบมาตรา 427 จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์รวมทั้งสองด้วย

จากบทบัญญัติมาตรา 44/1 ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องดังกล่าวได้ต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่ม

สืบพยาน แต่หากไม่สามารถยื่นคำร้องได้อาจไม่มีการสืบพยาน ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ก่อนศาลชั้นต้น ได้มีคำพิพากษาในคดีอาญา คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6295/2558⁹² และหากพนักงานอัยการใช้สิทธิแทนผู้เสียหายเรียกราคาหรือแทนความเสียหายใน 9 ฐานความผิดในคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายไม่อาจขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อนได้อีก ตามมาตรา 44/1 วรรคสาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1885/2555⁹³

1.3 บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

บุคคลที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิที่จะดำเนินคดีฟ้องร้องคดีความทางอาญาในเบื้องต้นนั้น คือ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย ตามมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับการให้สิทธิเรียกร้องเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญานั้น สามารถแบ่งออกมาเป็นบุคคล 2 กรณี ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1.3.1 ผู้เสียหาย

ตามบทบัญญัติเดิม บุคคลที่จะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดทางอาญาในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา ถือเป็นประการสำคัญว่าบุคคล นั้นต้องปรากฏตามข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้น ต้องเป็นผู้เสียหายตามความหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากปรากฏว่าบุคคลผู้ใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับ

⁹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6295/2558 แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง กำหนดว่า การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน คดีนี้โจทก์ร่วมยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหลังจากสืบพยานประเด็น โจทก์ไปแล้วก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงปรากฏตามรายงานกระบวนพิจารณาฉบับลงวันที่ 20 ส.ค.2555 ว่า ทนายผู้ร้องแถลงต่อศาลชั้นต้นขอยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายใน 7 วัน นับแต่วันนี้ เนื่องจากทนายผู้ร้องยังไม่ทำเรื่องดังกล่าว เท่ากับทนายผู้ร้องมีความประสงค์ขอให้ศาลชั้นต้นใช้อำนาจทั่วไปที่มีอยู่กำหนดเวลาให้โจทก์ร่วมยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อศาลชั้นต้นอนุญาต เท่ากับศาลชั้นต้นได้กำหนดเวลาให้โจทก์ร่วมยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ...

⁹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1885/2555 พนักงานอัยการมีคำขอให้จำเลยคืนเงินจำนวน 43,150 บาท แก่ผู้เสียหาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ร่วมจะยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้คืนเงินจำนวน 43,150 บาท แก่โจทก์ร่วมอีกไม่ได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสาม ดอกเบี้ยของเงินจำนวน 43,150 บาท ไม่ใช่ทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิด แต่เป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลย เพราะฉะนั้นพนักงานอัยการจะมีคำขอเรียกค่าดอกเบี้ยแทนโจทก์ร่วมไม่ได้ โจทก์ร่วมจึงยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนดอกเบี้ยของต้นเงินจำนวน 43,150 บาท ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ได้...

กับคดีอาญา ไม่ใช่ผู้เสียหายตามความหมายดังกล่าวย่อมไม่อาจใช้สิทธิตามที่กฎหมายนี้ตาม บทบัญญัติกฎหมายได้

ด้วยเหตุที่การจะใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาในทางศาลต้องอยู่ภายใต้หลักความ สุจริต (Good Faith) ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าว ไว้ในคำนิยาม ตามมาตรา 2(4) ถึงคำว่าผู้เสียหายไว้ว่า

“ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำ ผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 4, 5 และ 6”

จากบทบัญญัติตาม มาตรา 2(4) จึงสามารถแบ่งแยกความเป็นผู้เสียหายใน คดีอาญาได้ เป็น 2 ประเภทต่อไปได้อีก อันได้แก่ 1) ผู้เสียหายที่แท้จริง และ 2) บุคคลผู้มีอำนาจ จัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง

1) ผู้เสียหายที่แท้จริง

ความหมายของผู้เสียหายที่แท้จริงหรือผู้เสียหายโดยตรงนี้ คือ บุคคลซึ่ง ได้ถูกกระทำความผิดใดๆ ซึ่งความผิดนั้นต้องเป็นความผิดในทางอาญาไม่ว่าฐานหนึ่งฐานใด ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำความผิดทางอาญาได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น โดยตรง โดยอาจเป็นผู้เสียหายที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7238/2549 ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ผู้เสียหายคือ บิดามารดา หรือผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ ไม่ใช่ตัวผู้เยาว์เองที่เป็นผู้เสียหายเพราะกฎหมายมุ่งคุ้มครอง อำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลนั่นเอง มิใช่ตัวผู้เยาว์ผู้ถูกพราก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12544/2556 จังหวัดอุทัยธานีไม่เคยมีโครงการ จัดซื้อรถจักรยานยนต์ เพื่อมอบแก่เจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจ และไม่มีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นตามที่ กลุ่มคนร้ายโทรศัพท์มาหลอกลวงโจทก์ร่วม ทั้งการที่โจทก์ร่วมมอบเงินแก่คนร้ายไปนั้น ก็หาได้ ประสงค์เพื่อนำไปให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน แต่มอบเงินแก่คนร้ายก็ด้วยเหตุที่โจทก์ร่วมหลงเชื่อการ หลอกลวงของกลุ่มคนร้ายด้วยความอันเป็นเท็จ จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์ร่วมได้ร่วมกับกลุ่มคนร้าย นำสินบนไปให้เจ้าพนักงานเพื่อจูงใจให้กระทำการ โดยมีขอบด้วยหน้าที่ เมื่อโจทก์ร่วมมอบเงินแก่ คนร้ายไป โจทก์ร่วมย่อมได้รับความเสียหายจากการกระทำของกลุ่มคนร้ายโดยตรงและเป็น ผู้เสียหายโดยนิตินัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1041/2558 คดีนี้เป็นความผิดที่ได้กระทำต่อนิติ บุคคลซึ่งตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(3) ประกอบ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 4 บัญญัติให้ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคลเป็นผู้ฟ้องคดีแทน เมื่อจำเลยที่ 1 ที่ 3 และที่ 5 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทน

บริษัทและเป็นกรรมการบริษัทผู้กระทำผิดต่อบริษัท ค. ซึ่งเป็นนิติบุคคลนั่นเอง ย่อมจะไม่ฟ้องคดีแทนนิติบุคคลเพื่อกล่าวหาตนเอง เมื่อเป็นดังนี้ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นและมีประโยชน์ได้เสียร่วมกับนิติบุคคลนั้นย่อมได้รับความเสียหาย ทั้ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 ก็บัญญัติไว้ว่า ถ้ากรรมการทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทและบริษัทไม่ฟ้องคดี ผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งฟ้องคดีได้ ดังนี้ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นจึงเป็นผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องจำเลยที่ 1 ที่ 3 และที่ 5 ฐานร่วมกันยกยอทรัพย์ของบริษัทตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28(2) ประกอบมาตรา 2(4) และ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 4 ได้ และต้องถือว่าโจทก์ฟ้องแทนบริษัทด้วย

ทั้งนี้การเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาย่อมเป็นสิทธิเฉพาะตัว และไม่อาจโอนสิทธิความเป็นผู้เสียหายไปยังบุคคลอื่นใดได้ ซึ่งบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวจะต้องพิจารณาในขณะที่ความผิดเกิดขึ้นว่าบุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นหรือไม่ ดังปรากฏในแนวคำวินิจฉัย ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8782/2558 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง ...” ซึ่งบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าวต้องพิจารณาในขณะที่ความผิดเกิดขึ้นว่า บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นหรือไม่ อีกทั้งสิทธิของการเป็นผู้เสียหายเป็นสิทธิเฉพาะตัว และไม่อาจโอนสิทธิความเป็นผู้เสียหายไปยังบุคคลอื่นได้ สิทธิในการเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาจึงต้องพิจารณาในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แม้ขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ โจทก์โอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในคดีแพ่งให้แก่บริษัท บ. แล้วก็ตามแต่วันที่จำเลยกระทำความผิด โจทก์ยังเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีดังกล่าว เมื่อจำเลยโอนขายที่ดินของจำเลยให้แก่ น. เพื่อมิให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน โจทก์จึงเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้ของจำเลย โจทก์ย่อมอยู่ในฐานะผู้เสียหายและมีอำนาจฟ้องจำเลยได้

นอกจากหลักที่ว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาในอันที่จะใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในคดีอาญาได้นั้น จะต้องเป็นผู้เสียหายตามความหมายของ มาตรา 2(4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลไทย แต่เดิมเคยพิจารณาประกอบด้วยว่า ผู้เสียหายนี้จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย หากไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยกล่าวคือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดทางอาญา บุคคลที่ได้รับความเสียหายไม่อาจเรียกร้องเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1043/2498 การที่โจทก์ให้เงินแก่จำเลยผู้เป็นเจ้าพนักงาน เพื่อจัดการให้กิน ไม้ของกลางซึ่งถูกยึดไปนั้น ย่อมมีวัตถุประสงค์ผิดกฎหมายไม่สุจริต ฉะนั้นจะถือว่าโจทก์เป็นผู้เสียหายโดยชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5419/2554 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอา ค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อ เสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเช้ค่าสินไหมทดแทน แก่ตนก็ได้ซึ่งมาตรา 2(4) ให้ความหมายของคำว่า "ผู้เสียหาย" ว่า หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6 คดีนี้ โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองต่างขับรถจักรยานยนต์ด้วยความ ประมาท จำเลยที่ 2 จึงมีส่วนในการกระทำความผิดทางอาญาด้วย ดังนั้น ตามคำฟ้องของโจทก์ถือว่า จำเลยที่ 2 มิใช่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ...

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20936/2556 ผู้เสียหายในคดีอาญา หมายถึงบุคคลผู้ ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง คดีนี้ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยขับรถยนต์กระบะ ด้วยความเร็วสูงเสียดลัดถนน ไถลออกนอกเส้นทางพุ่งชนรถยนต์คันที่โจทก์ร่วมที่ 1 ขับสวนทางมา โดยมีโจทก์ร่วมที่ 2 นั่งโดยสารมาด้วย ทำให้โจทก์ร่วมที่ 1 ได้รับความอันตรายสาหัส การกระทำ ความผิดของจำเลยตามฟ้องมิได้ทำให้โจทก์ร่วมที่ 2 ได้รับความเสียหาย แม้จำเลยไม่คัดค้านในการ ที่โจทก์ร่วมที่ 2 ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ แต่การพิจารณาว่าโจทก์ร่วมที่ 2 เป็นผู้เสียหาย หรือไม่ ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในฟ้องว่าโจทก์ร่วมที่ 2 ได้รับความเสียหายจาก การกระทำความผิดของจำเลยหรือไม่ มิใช่พิจารณาว่าจำเลยจะคัดค้านหรือไม่ดังนี้ โจทก์ร่วมที่ 2 จึงไม่ใช่ผู้เสียหายตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 ทั้ง ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 บัญญัติให้ผู้เสียหายตามบทบัญญัติดังกล่าว ต้องเป็นผู้เสียหาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) หรือมาตรา 5 เมื่อโจทก์ร่วมที่ 2 มิใช่ ผู้เสียหายจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ...

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5232/2556 เมื่อโจทก์ร่วมเป็นฝ่ายก่อเหตุโดยด่าว่า มารดาจำเลยด้วยถ้อยคำรุนแรงและพูดทำร้ายจำเลยเป็นทำนองให้ไปต่อสู้กันในที่เกิดเหตุ การ กระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำเพราะถูกโจทก์ร่วมข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

อันเป็นการกระทำความผิดโดยบันดาลโทษะ ดังนี้โจทก์ร่วมจึงเป็นผู้ก่อให้เกิดจำเลยกระทำความผิด และไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยสำหรับความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 288 ประกอบ มาตรา 80 ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ม. ผู้แทนโดยชอบธรรมของโจทก์ ร่วมย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทนโจทก์ร่วมได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(2) และไม่มีอำนาจเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการกับยื่นคำร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนใน คดีอาญาได้

จากแนวคำวินิจฉัยของศาลไทยอาจกล่าวได้ว่า การขอรับค่าสินไหม ทดแทนในคดีอาญาได้นั้น บุคคลที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาญา นอกจากได้รับความเสียหายแล้ว จะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอีกด้วย จึงมีสิทธิได้รับสินไหม ทดแทนตามบทบัญญัติกฎหมายในเรื่อง คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันศาลไทยได้พิจารณากลับหลักแนวทางที่ว่า การขอรับค่าสินไหม ทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยประกอบ โดยคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 5400/2560 ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่า การตีความในเรื่องของคำว่า "ผู้เสียหาย" ตาม ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จะต้องไม่ถือตามความหมายของคำว่าผู้เสียหาย ตามมาตรา 2(4) ทั้งนี้เป็นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1 ที่บัญญัติว่า "ประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้วให้ถือตาม ความหมายตั้งแต่อธิบายไว้ เว้นแต่ ข้อความในตัวเองจะขัดกับคำอธิบายนั้น" ส่วนความประมาทของผู้เสียหาย (ผู้ร้อง) เป็นข้อเท็จจริง ที่จะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ไม่ทำให้สิทธิผู้เสียหายที่จะ ขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหมดไป .

ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5400/2560 ประชุมใหญ่ ได้วินิจฉัยเป็นการกลับ หลักคำพิพากษาที่วินิจฉัยเดินตามแนวเดิมว่า บุคคลที่เป็นผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องตาม มาตรา 44/1 ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย แนวคำวินิจฉัยในเรื่องนี้ได้ปรากฏบางช่วงบางตอน "เห็นว่า ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 บัญญัติว่า "ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพใน ร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้ บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้"⁹⁴

⁹⁴ พิชญ์ อันทรินทร์ และ มณฑิชา ภักดีคง, "คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ: การยื่นคำร้องขอให้จำเลย ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1", วารสารรามคำแหง ฉบับ นิติศาสตร์, น.243-246.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า มาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์จะช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายในทางแพ่งได้รับความสะดวก รวดเร็วในการได้รับค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่ง ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาจะได้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน โดยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาดังที่ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548 ความว่า

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลย ต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่ง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ต่อเนื่องไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหายจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”⁹⁵

ดังนั้น แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีคำอธิบายคำว่า ผู้เสียหายไว้ในมาตรา 2(4) ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้ง บุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 5 และ 6”

ข้อความตามมาตรา 44/1 ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ย่อมมีความหมายในคำว่าหมายถึง ผู้ที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน จึงมีความหมายที่แตกต่างชัดกับความหมายของผู้เสียหาย ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2(4) การตีความดังนั้น คำว่าผู้เสียหายตามมาตรา 44/1 จึงไม่ต้องถือตามความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 2(4)

เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1 ซึ่งได้บัญญัติว่า “ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้ว ให้ถือตามความหมายดังได้อธิบายไว้ เว้นแต่ข้อความในตัวบทจะขัดกับคำอธิบายนั้น” ดังนั้นการพิจารณาว่าบุคคลผู้ใดที่ได้รับความเสียหายจากการถูกกระทำความผิดทางอาญามีสิทธิยื่นคำร้องต้องพิจารณาจากสิทธิในทางแพ่ง

⁹⁵ หมายเหตุตาม พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ณ วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2548.

ไม่ใช่กรณีที่จะนำความหมายของคำว่า ผู้เสียหายในทางอาญา เช่น เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย หรือผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(2) มาใช้บังคับ แม้ไม่ใช่ผู้เสียหายในทางนิตินัยในคดีอาญาก็ตามแต่ก็เป็นผู้เสียหายในทางแพ่ง สามารถยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งมาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ได้ ส่วนการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ให้พิจารณาว่าฝ่ายผู้เสียหายมีส่วนทำให้เกิดความเสียหายขึ้นมากน้อยเพียงใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223

ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงอาจสรุปได้ว่าการยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ หากว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายในทางแพ่ง ก็สามารถยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้ ตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น⁹⁶

1.3.2 บุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง

บุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทน ผู้เสียหายที่ในคดีอาญาที่แท้จริงนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสามารถแบ่งแยกได้อีก ดังต่อไปนี้

1) สามีเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนภรรยา กรณีภรรยาเป็นผู้เสียหายและภรรยาเป็นผู้อนุญาตให้สามีของตนดำเนินคดีแทนตนได้ ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 4⁹⁷

2) บุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 5⁹⁸ อันได้แก่

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

⁹⁶ “เรื่องเดียวกัน”.

⁹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 วรรคสอง ภายใต้อำนาจแห่ง มาตรา 5 (2) สามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทน ภรรยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภรรยา.

⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น.

(2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา เฉพาะแต่ในความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคล

3) บุคคลซึ่งศาล ได้มีคำสั่งให้เป็นผู้แทนเฉพาะคดีทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6⁹⁹

ทั้งนี้ผู้เสียหายที่จัดการแทนบุคคลที่เป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือผู้เสียหายโดยตรงนั้น ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลไทยยังปรากฏว่าจะต้องเป็นผู้เสียหายโดย “นิตินัย” กล่าวคือไม่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมหรือก่อให้เกิดเป็นผู้กระทำความผิดด้วย หากผู้เสียหายที่แท้จริงหรือผู้เสียหายโดยตรงไม่เป็นผู้เสียหายโดยทางนิตินัยแล้ว ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ย่อมไม่อาจใช้สิทธิเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้เช่นกัน ซึ่งได้ปรากฏในแนววินิจฉัยของศาลฎีกาตามเหล่านี้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17584/2555, 10908/2556, 7807/2559 เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17584/2555 ผู้ตายสมัครใจทะเลาะวิวาทกับจำเลย

จ. มารดาผู้ตายจึงไม่ใช่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ที่จะมสิทธิยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่งได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10908/2556 จำเลยฆ่า ส. ผู้ตายโดยบันดาลโทสะ ส. จึงเป็นผู้ก่อให้เกิดจำเลยกระทำความผิด ส. จึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยสำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ประกอบมาตรา 72 ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ว. มารดาของ ส. ย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทนผู้ตายได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) และไม่มีอำนาจเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 รวมทั้งไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กับไม่มีสิทธิฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยโดยไม่รอการลงโทษและขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์...

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7807/2559 ในคดีก่อนโจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยที่ 1 ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ในฐานะที่โจทก์เป็น

⁹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6 วรรคหนึ่ง ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทน โดยชอบธรรมหรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ ไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตาม.รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ... อาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้.

ผู้เสียหายผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้ตายตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4), 5(2) และ 44/1 ซึ่งถือเป็นคำฟ้องในคดีส่วนแพ่ง แต่ศาลพิพากษายกคำร้องโดยวินิจฉัยตามข้อเท็จจริงที่ พนักงานอัยการ โจทก์บรรยายฟ้องคดีส่วนอาญาว่าผู้ตายมีส่วนกระทำความผิดชั่วร้ายโดยประมาท ด้วย ผู้ตายจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย โจทก์เป็นมารดาผู้ตายย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทนผู้ตายตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(2) จึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันศาลฎีกาไทยได้ตัดสินพิพากษาคดีโดยกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้ยื่นคำร้องขอให้จ่ายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ที่แต่เดิมตีความโดยความเคร่งครัดว่า การใช้สิทธิตามคำร้องขอ เช่นว่านี้ ผู้ที่กล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยทางนิตินัยด้วย ซึ่งได้ปรากฏในแนวทางการวินิจฉัยคดีของศาลฎีกาไทยในปัจจุบันแล้วว่า “แม้ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย” กล่าวคือ แม้ว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลก็สามารถพิจารณา กำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ตายเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่อีกต่อไปดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 753/2561

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 753/2561 ผู้ตายมีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดอยู่ด้วยจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย โจทก์ร่วมซึ่งเป็นมารดาของผู้ตาย ไม่มีอำนาจเข้ามาจัดการแทนผู้ตาย และไม่มีสิทธิขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์เดิม ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองตามฟ้องและให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ร่วม โดยวินิจฉัยว่าจำเลยทั้งสองเป็นฝ่ายกระทำความผิดเพียงฝ่ายเดียว จึงไม่ชอบ "แต่อย่างไรก็ดี บ. มารดาของผู้ตายยังคงมีสิทธิเรียกร้องขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ตายเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่" บ. ซึ่งเป็นผู้เสียหายในทางแพ่งชอบที่เรียกร้องให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่จำเลยทั้งสองจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาน้อยเพียงใด ย่อมต้องเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ประกอบ มาตรา 223 ที่ให้พิจารณาว่าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร ...

1.3.3 พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจในการยื่นคำร้องใช้สิทธิขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา แก่จำเลยในความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับอันเนื่องมาจากผู้เสียหายถูกจำเลย

กระทำความผิดในความผิดอาญา โดยต้องเป็นคดีอาญาใน 9 ฐานความผิดตาม มาตรา 43¹⁰⁰ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น หากพนักงานอัยการจะขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายนอกเหนือไปจากฐานความผิดที่กล่าวไว้ข้างต้นย่อมไม่อาจที่จะทำได้ ปรากฏดังคำวินิจฉัยของศาลไทย ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 392/2506 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 มิได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนแทนผู้เสียหายในคดีอาญาฐานโกงเจ้าหนี้ ฟ้องไม่ปรากฏว่าในการที่จำเลยที่ 1 โอนขายที่ดินให้แก่จำเลยที่ 2,3 นั้นจำเลยได้กระทำโดยรู้ว่าเป็นของใครหรือของผู้อื่นได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ ไม่ครบองค์ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 350 ...

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1347/2545 แม้บทบัญญัติมาตรา 91 ตรี แห่งพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางานฯ ซึ่งระบุให้ผู้ที่หลอกลวงผู้อื่นว่าสามารถหางานหรือสามารถส่งไปฝึกงานในต่างประเทศได้ และโดยการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ถูกหลอกลวงนั้น จะมีถ้อยคำว่า "หลอกลวงผู้อื่น" ก็ตาม แต่ก็มีใช้ความผิดฐานนี้เองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางานฯ ก็มีได้ให้พนักงานอัยการ โจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยคืนหรือชดใช้เงินคืนแก่ผู้เสียหาย โจทก์จึงไม่อาจขอให้ศาลบังคับให้จำเลยคืนเงินแก่ผู้เสียหายได้

โดยที่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเข้ามาใช้สิทธิเรียกร้องในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมด้วยตนเอง แต่พนักงานอัยการจะเป็นผู้เตรียมคดีและทำการยื่นฟ้องและมีคำขอท้ายฟ้องหรือยื่นคำร้องต่างหากแยกจากคำฟ้องเดิม ให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือราคาแก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ถ้าผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายจากการกระทำความผิดแล้ว สิทธิในการเรียกเอาราคาหรือทรัพย์สินแทนของพนักงานอัยการย่อมระงับสิ้นไปด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1522/2536 จำเลยขายซากเรือที่ชำรุดใช้การไม่ได้แล้วโดยเปิดเผยได้ราคาสูงกว่าราคาที่สำนักงานชลประทานที่ 7 เคยขาย เพียงแต่ไม่ได้ขออนุมัติ และได้รับอนุมัติให้ขายตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเท่านั้น ทั้งเมื่อขายได้เงินแล้ว จำเลยก็นำเงินจำนวนดังกล่าวซื้อรถตัดหญ้าราคาสูงกว่าเงินที่ได้จากการขายเรือให้แก่ทางราชการทันที แสดงว่าจำเลยไม่มีเจตนาทุจริตเบียดบังเอาทรัพย์สินของทางราชการเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่น ไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 จำเลยซื้อรถตัดหญ้ามาให้แก่ทางราชการและนำเรือ

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 คดีลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรร โขก หนี โกงยกยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย.

พอนทุนลำใหม่มาใช้แทนเรือลำเก่าแล้ว กรมชลประทานจึงไม่เสียหายอีกต่อไป จำเลยจึงไม่ต้องคืน หรือใช้ราคาเรือพอนทุนแก่กรมชลประทานอีก

การเรียกร้องเพื่อขอเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนความเสียหายนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44¹⁰¹ ทั้งนี้ ในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา โดยคำร้องของพนักงานอัยการนี้กฎหมายให้ถือเป็นส่วนหนึ่งในคำพิพากษาคืออาญาด้วย สำหรับความเสียหายที่พนักงานอัยการมีสิทธิเรียกแทนผู้เสียหายในคดีอาญานั้น จะต้องเป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาโดยตรง หากมิใช่ความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาโดยตรงพนักงานอัยการขอเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 40/2508 ประชุมใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 นั้น เมื่อกรณีเป็นการฉ้อโกงเอาหนังสือสัญญาคู่ไปทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปก็คือหนังสือคู่ พนักงานอัยการคงเรียกคืนได้แต่ตัวหนังสือสัญญาเท่านั้น จะขอมาด้วยว่า ถ้าหากจำเลยส่งสัญญาไม่ได้ ให้ใช้เงินอันเป็นหนี้ตามสัญญาแทนนั้น หาได้ไม่ เพราะไม่อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายได้ศูนย์เสียทรัพย์สินที่มีราคาตามหนี้ในสัญญาคู่ แม้หนังสือสัญญาคู่สูญหายไปก็ยังฟ้องร้องเรียกหนี้กันได้ มิใช่ว่าหนี้นั้นจะพลอยสูญไปด้วย หนี้ตามสัญญาคู่มีอย่างไร ผู้เสียหายชอบที่จะฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งอีกต่างหาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5168/2552 เมื่อกรณีเป็นการลักทรัพย์โฉนดที่ดินของผู้เสียหายทรัพย์ที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเป็นเอกสารค้ำดินโฉนดที่ดิน พนักงานอัยการคงมีสิทธิเรียกคืนได้แต่โฉนดที่ดินเท่านั้น จะขอให้จำเลยใช้เงิน 1,000,000 บาท เท่ากับราคาที่ดินตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 หาได้ไม่ เพราะไม่อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายได้สูญเสียทรัพย์สินที่มีราคาเท่ากับมูลค่าของที่ดินแม้โฉนดที่ดินสูญหายไปก็ยังฟ้องร้องที่ดินกันได้ มิใช่ว่าที่ดินจะสูญไปด้วย ที่ดินยังคงอยู่ผู้เสียหายชอบที่จะไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเรียกทรัพย์สินได้ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยและแก้ไขให้ถูกต้องได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบ มาตรา 225

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44 การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตรา ก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา.

1.4 วิธีพิจารณาคดีเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติกฎหมาย ในเรื่องการ กำหนดสิทธิให้ผู้เสียหายใช้สิทธิร้องขอเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ด้วยตัวผู้เสียหายเองได้ ในคดีอาญาจึงทำให้เกิดปัญหาว่า หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการ ถูกกระทำความผิดไม่สามารถใช้สิทธิในการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในการที่ตนถูกทำละเมิด ได้ ผู้เสียหายคงมีสิทธิเพียงต้องฟ้องคดีเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเป็นคดีแพ่งแก่จำเลยเอง โดยเป็นคู่ความในการดำเนินคดีแก่ผู้เสียหายเอง ทำให้ผู้เสียหายต้องเป็นผู้รับภาระที่ต้องเสีย ค่าธรรมเนียมศาล การจัดหาว่าจ้างทนายความ การคิดดำเนินการเตรียมสำหรับการดำเนินคดี ทางแพ่ง เพื่อเรียกค่าเสียหายเพราะถูกทำละเมิด อันเป็นการเพิ่มภาระซ้ำซ้อนแก่ผู้เสียหายที่ถูก กระทำความผิดในคดีอาญาเกินจำเป็น

ต่อมาในปี 2548 ประเทศไทยได้ตรากฎหมายเพิ่มเติมในมาตรา 44/1 ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นเพื่อเปิดช่องการใช้สิทธิของผู้เสียหายเพื่อมิให้ต้องรับภาระการ ดำเนินคดีในทางแพ่งเอง รวมถึงการเสียค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อน โดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ซึ่ง มาตรา 44/1 ตามประมวลกฎหมายดังกล่าว มีหลักเกณฑ์และทำให้เกิดประโยชน์กับผู้เสียหายที่ประสงค์จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย ได้โดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 44/1 และ 44/2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการแก้ไขเพื่อให้เกิดการ สอดคล้องกับมาตรฐานในเรื่องหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐาน เกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจที่ไม่ ถูกต้อง คริสต์ศักราชที่ 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) สำหรับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีลักษณะดังต่อไปนี้

1.4.1 ค่าสินไหมทดแทนที่สามารถใช้สิทธิฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 44/1

กรณีเช่นนี้ ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ ตนได้รับจากการกระทำของจำเลยในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา ครอบคลุมถึง ความผิดทุกฐานความผิด ซึ่งแตกต่างจากสิทธิของผู้เสียหายเดิมอันมีอยู่ที่จะต้องไปว่ากล่าวเป็นคดี ทางแพ่งสามัญ ด้วยตัวผู้เสียหายเองและไม่จำกัดเพียง 9 ฐานความผิดดังเช่นอำนาจของพนักงาน อัยการตามมาตรา 43 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ความเสียหายที่ได้รับอาจจะเป็น ความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินใดๆ ที่เกิดกับบุคคลที่เป็น ผู้เสียหายก็สามารถเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้โดยเป็นไปตามหลักการตามสิทธิของบุคคลผู้

ได้รับความเสียหายในเรื่องละเมิดในคดีแพ่ง ทั้งนี้อาจแบ่งประเภทของค่าสินไหมทดแทนอย่างกว้างๆ ออกเป็น 4 ประเภทได้ ดังนี้

1) ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากทรัพย์สิน

มีหลักการในเรื่องนี้คือเป็นการชดเชยเยียวยาความเสียหายให้ผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนได้รับความเสียหาย เช่น ด้วยวิธีการคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สินที่สูญเสียไปกรณีที่ไม้อาจคืนทรัพย์สินที่เสียหายไปได้ รวมถึงการใช้ดอกเบี้ยแก่ทรัพย์สินที่เสียหายไปด้วย เป็นต้น¹⁰²

2) ค่าสินไหมทดแทนต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย

ค่าสินไหมทดแทนเหล่านี้ เป็นค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยตรงแก่บุคคลผู้ถูกระทำความผิด ซึ่งได้แก่ ค่าปลงศพ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายตามประเพณีนิยมในการจัดการงานศพ หรือ ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เพราะเนื่องจากไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ประกอบกิจการงานใดก็ยังสามารถเรียกค่าเสียหายนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4352/2550¹⁰³

3) ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน

ค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ หมายถึง ค่าสินไหม ทดแทน กรณีละเมิดเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายซึ่งไม้อาจคำนวณเป็นจำนวนเงินได้ (Non - Pecuniary Damage) กล่าวคือ เป็นความเสียหาย ที่มีลักษณะเป็น (Prejudice Moral) ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร เรียกว่า ความเสียหายต่อสิทธิอันนอกกองทรัพย์สิน” เช่น ความทุกข์ทรมานเจ็บปวด ความเศร้าโศก

¹⁰² จิตรา เพ็ชรล้ำเลิศ, “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด” กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิดและหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง Contract Law, Tort Law and Advanced Comparative Law, นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, (พิมพ์ครั้งที่ 5), น.8-14 - 8-16.

¹⁰³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4352/2550 .. พนักงานอัยการและ โจทก์ซึ่งเข้าร่วมเป็น โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 2 ว่า ได้กระทำความผิดฐานขบถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และคดีถึงที่สุดแล้ว ซึ่งในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 คดีจึงรับฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 ขบถโดยประมาท ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า "ถ้ามิได้ตายในทันทีค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่ารักษาพยาบาลรวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานนั้นด้วย" ค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานจึงเป็นค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ทำละเมิดจำต้องใช้แก่ผู้เสียหายที่ยังไม่ถึงตายแต่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานเท่านั้น หากใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ทำละเมิดจำต้องใช้หลังจากผู้เสียหายนั้นถึงแก่ความตายแล้วด้วยไม่ ...

เสียใจ ความเสียหายต่อเสรีภาพชื่อเสียง เป็นต้น ความเสียหายดังกล่าวเมื่อไม่สามารถชดเชยด้วยวิธีอื่นเพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก็ต้องชดเชยเป็นเงิน หรือค่าเสียหาย¹⁰⁴

4) ค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษ (Punitive Damage)

เป็นค่าสินไหมทดแทนในการชดเชยความเสียหายเมื่อเป็นการกระทำ ความผิดตามที่กฎหมายเล็งเห็นว่ามีผลทำให้เกิดความเสียหายแก่สภาพสังคมในคดีบางอย่างโดยรวม ซึ่งค่าสินไหมทดแทนประเภทนี้ปรากฏว่าประเทศไทยได้นำมาใช้เพียงคดีบางประเภทเท่านั้น เช่น คดีอันเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่คุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น ทั้งในแนวทางการวินิจฉัยพิจารณาพิพากษา ของศาลไทยก็ได้ตัดสินคดีเป็นไปในแนวทางที่ศาลเป็นผู้มีบทบาทในการพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายได้รับให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมแก่สิ่งที่ผู้เสียหายได้รับมากที่สุด

1.4.2 การคิดคำนวณค่าธรรมนิยมศาลเพื่อใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

การใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อที่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะขอรับค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 44/1 นั้น ผู้เสียหายซึ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนแก่จำเลยทั้งนี้ตามมาตรา 253¹⁰⁵ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแนวทางการวินิจฉัยคดีของศาลฎีกาไทยก็ได้ยืนยันถึงการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลของผู้เสียหายดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้ ที่ 12802/2558¹⁰⁶, 811/2558¹⁰⁷ เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่า

¹⁰⁴ จิตรา เพียรล้ำเลิศ, “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด” กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิดและหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง Contract Law, Tort Law and Advanced Comparative Law, น.8-21.

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253 ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีค่าเรียกร้อง ให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา 43 หรือมีค่าของผู้เสียหายขอบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน มิให้เรียกค่าธรรมเนียม....

¹⁰⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12802/2558 เมื่อผู้เสียหายทั้งสองยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 คำร้องดังกล่าวย่อมถือเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญาและไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253 วรรคหนึ่ง ...

¹⁰⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 811/2558 กรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีนัยสำคัญบ่งชี้ว่าวิธีพิจารณาความแพ่งเช่นนี้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่นเดียวกับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาทั่วไปดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 นั้นเอง ดังนั้น ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจึงอยู่ในบังคับต้องมีคำพิพากษาสั่งในเรื่องความรับผิดชอบในชั้นที่สุดแห่งค่าฤชาธรรมเนียมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161 ประกอบมาตรา 167 เพราะแม้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

ผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้เท่านั้น

แต่สำหรับคดีแพ่งสามัญ มีลักษณะแตกต่างไปจากการที่ผู้เสียหายไปใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนทางคดีอาญาตาม มาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบุคคลผู้เป็นผู้เสียหายจำต้องเสียค่าธรรมเนียมตามระเบียบศาลเพราะความเสียหายที่เกิดขึ้น ถือเป็นกรฟ้องเรียกค่าเสียหายตามความหมายเช่นเดียวกันกับการฟ้องคดีเรียกความเสียหายในทางละเมิด อันถือเป็นคดีที่มีค่าขอปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณราคาเป็นเงินได้ (คดีมีทุนทรัพย์) ตามตาราง 1 ค่าธรรมเนียมศาล

253 คำร้องขอตามมาตรา 44/1 ห้ามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 158 บัญญัติว่า "ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเสียค่าค่าธรรมเนียมทั้งหมด หรือแต่บางส่วนของคู่ความทั้งสองฝ่าย ให้ศาลพิพากษาในเรื่องค่าค่าธรรมเนียม โดยสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้นชำระต่อศาลในนามของผู้ที่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลซึ่งค่าธรรมเนียมศาลที่ผู้นั้นได้รับยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่ศาลเห็นสมควร" และแม้คำว่า "ผู้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล" ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 158 เป็นบทบัญญัติต่อเนื่องมาจากหลักเกณฑ์การขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องหรือต่อสู้คดีตามมาตรา 156 มาตรา 156/1 และมาตรา 157 ก็ตาม แต่ก็ต้องนำมาใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนเองอันเป็นคดีส่วนแพ่ง ซึ่งมาตรา 44/1 วรรคสอง บัญญัติให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้นด้วย ในฐานะที่เป็นกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง.

ตารางที่ 1 ค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล)

ลักษณะของคดี	ทุนทรัพย์	อัตรา	หมายเหตุ
(1) คดีที่มีค่าขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ให้คิดค่าขึ้นศาลตามทุนทรัพย์ดังต่อไปนี้ (ก) ค่าฟ้องนอกจากที่ระบุไว้ใน (ข) และ (ค)	ไม่เกินห้าสิบล้านบาท	ร้อยละ 2 แต่ไม่เกินสองแสนบาท	ค่าธรรมเนียมตาม (ก) (ข) และ (ค) ถ้ารวมแล้วมีเศษไม่ถึงหนึ่งบาทให้ปัดทิ้ง
	ส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป	ร้อยละ 0.1	
(ข) ค่าร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในประเทศหรือคำร้องขอเพิกถอนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในประเทศ	ไม่เกินห้าสิบล้านบาท	ร้อยละ 0.5 ของจำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท	
	ส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป	ร้อยละ 0.1	
คำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศหรือคำร้องขอเพิกถอนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ	ไม่เกินห้าสิบล้านบาท	ร้อยละ 1 ของจำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท	
	ส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป	ร้อยละ 0.1	
(ค) ค่าฟ้องขอให้บังคับจำนองหรือบังคับเอาทรัพย์สินจำนองหลุด	ไม่เกินห้าสิบล้านบาท	ร้อยละ 1 ของจำนวนหนี้ที่เรียกร้องแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท	
	ส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป	ร้อยละ 0.1	

1.4.3 กระบวนการต่อสู้คดีในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1

ในส่วนการพิจารณาคดี

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในเรื่องคำร้องของศาลการพิจารณาคดีด้วยอาญาของศาลยังคงดำเนินไปตามปกติตามรูปแบบของการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือเมื่อมีการสืบพยานของฝ่ายพนักงานอัยการผู้เป็น โจทก์เสร็จแล้วจะให้มีการสืบพยานฝ่ายผู้เสียหายต่อไป ตามมาตรา 44/2 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวเนื่องเมื่อผู้เสียหายใช้สิทธิขอเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนแล้ว โดยการสืบพยานของผู้เสียหายจะเป็นการนำสืบถึงพยานหลักฐานตามข้อเท็จจริงต่างๆ ที่กล่าวอ้างว่าตนได้รับความเสียหาย ซึ่งบทบาทการนำสืบพยานหลักฐานในตอนนี้จะอยู่กับผู้เสียหาย ซึ่งมาตรา 44/2 บัญญัติในเรื่องนี้ว่า

“เมื่อได้รับคำร้องตาม มาตรา 44/1 ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบหากจำเลยให้การ ประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลาขึ้นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยาน

เสร็จศาลจะ อนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะ พิจารณาพิพากษาคดีอาญาไป ก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลัง ”

บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ศาลดำเนินการสอบสวนพิจารณาโดยเมื่อได้ รับคำร้องของผู้เสียหาย และศาลจะต้องเป็นผู้แจ้งให้จำเลยทราบและดำเนินการส่งสำเนาคำร้อง ขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนส่งให้แก่จำเลย เพื่อให้ศาลจะดำเนินการพิจารณาในคดี ส่วนแพ่งนี้ต่อไปไปพร้อมๆ กับคดีอาญา เพื่อให้คดีทั้งสองส่วนดำเนินการ ไปได้อย่าง ต่อเนื่อง รวดเร็ว และสะดวกขึ้นและไม่เสียเวลาแก่ศาล โดยเมื่อจำเลยได้รับสำเนาคำร้องแล้ว จำเลยจะให้การ หรือไม่ก็ได้ ถ้าจำเลยจะให้การด้วยศาลจะต้องทำการบันทึกคำให้การของจำเลยไว้ กรณีถ้า จำเลยประสงค์ทำให้การในคดีส่วนแพ่งเป็นหนังสือเมื่อได้มีคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44/1 ศาลจะต้องกำหนดเวลายื่นคำให้การตามสมควร โดยไม่นำกำหนดเวลายื่นคำให้การของจำเลยในคดีแพ่ง แบบคดีแพ่งสามัญทั่วไปตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 177 มาใช้บังคับ แต่ในส่วนของคำให้การของจำเลยก็จะต้อง ปรากฏถึงได้ให้การต่อสู้คดีโดยชัดแจ้งว่าจำเลยจะยอมรับตามคำฟ้องของ โจทก์ทั้งหมดหรือแต่ บางส่วน รวมถึงแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธนั้นด้วย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8529/2554¹⁰⁸

สำหรับการดำเนินการของผู้เสียหาย สำหรับยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาล แม้ในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจะไม่ได้กล่าวถึงการที่ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายที่ประสงค์จะขอเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญายื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้ แต่เมื่อ พิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 44/1 วรรคสอง ที่กำหนดให้การยื่นคำร้องขอชดใช้ค่า สินไหมทดแทน ได้กำหนดให้ในการยื่นคำร้อง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นเมื่อใดก็ได้แต่จะต้องยื่นคำร้อง ก่อนเริ่มสืบพยานของโจทก์ (พนักงานอัยการ) ด้วยเหตุนี้ในทางปฏิบัติผู้เสียหายจึงจะยื่นบัญชีระบุ พยาน ไปพร้อมกับคำร้องขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 การสืบพยานของผู้เสียหาย

¹⁰⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8529/2554 โจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐานข่มขืนเนื่องจากจำเลยรับเงิน ค่าที่ดินส่วนเกินที่โจทก์ขายที่ดินไว้ในครอบครองแล้วเบียดบังไปเป็นของตนโดยทุจริต สิทธิเรียกร้องทางแพ่งจึง ต้องอาศัยมูลความผิดทางอาญา จึงเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิดในคดีอาญา โจทก์ข่มขืนนำคดีส่วนแพ่งมา ฟ้องร่วมกับคดีอาญาได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 แม้อุบัติมาศาลชั้นต้นจะพิจารณายก ฟ้องในคดีส่วนอาญา ก็ไม่ทำให้ฟ้องในส่วนแพ่งที่สมบูรณ์แล้วเสียไป

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องแล้วมีคำสั่งให้รับประทับฟ้อง ข่มขืนแสดงให้เห็นว่าเป็นการสั่งให้รับฟ้องคดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่งด้วย หากจำเลยจะต่อสู้คดีส่วนแพ่ง จำเลย จะต้องให้การต่อสู้ตามที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติไว้พร้อมกับคำให้การต่อสู้คดีส่วน อาญาดูด้วยกัน โดยคำให้การคดีส่วนแพ่งนั้นจำเลยจะต้องให้การ โดยชัดแจ้งว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของ โจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วนรวมทั้งเหตุแห่งการนั้นตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง ...

นี้ ศาลชอบที่จะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำสืบถึงจำนวนค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น เนื่องจากสาเหตุที่บทบัญญัติของกฎหมายให้ความสำคัญกับคดีอาญาของมากกว่าคดีส่วนแพ่งและ เนื่องจากสิทธิตามกรอบของกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งศาลจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจึงต้องให้เสร็จลุกลงไปภายในระยะเวลาที่สมควร หากมีการนำสืบประเด็นค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าความจำเป็นแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจที่จะไม่อนุญาตให้นำสืบได้ ตามมาตรา 44/2 วรรคหนึ่ง¹⁰⁹

การดำเนินการสืบพยานของผู้เสียหาย หากศาลเห็นสมควรว่า การที่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากคดีอาญาในการกล่าวรายละเอียดไว้ในประเด็นการสืบพยานหลายประเด็นหรือมีกรณีที่เป็นข้อยุ่งยากอันอาจจะทำให้เกิดความล่าช้าจนส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญาซึ่งเป็นหลักต้องล่าช้าไปด้วย ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีไปก่อน จึงกลับมาพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งในภายหลังได้ โดยสามารถทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งเป็นอีกฉบับหนึ่งได้ สำหรับขั้นตอนการต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกานั้น สำหรับคำขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีส่วนแพ่งจะต้องยึดถือปฏิบัติเป็นไปตามลักษณะวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากคดีส่วนอาญาซึ่งใช้ระบบการดำเนินการอุทธรณ์หรือฎีกาโดยเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹¹⁰

1.4.4 กระบวนการพิพากษาคดีของศาลในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาและการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

สำหรับกระบวนการพิพากษาคดีของศาลในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา บทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ใน มาตรา 46 ว่า การพิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ได้ปรากฏในคดีอาญา ซึ่งหลักดังกล่าวนี้เป็นเสมือนหลักกฎหมายปิดปากอย่างหนึ่งไม่ให้คู่ความนำสืบพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่ง ซึ่งมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันกับที่ศาลได้ ดำเนินกระบวนการพิจารณามาก่อนแล้วในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9209/2553¹¹¹

¹⁰⁹ เกษรารักษ์ ไหลสงวนงาม, “การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550), น.80.

¹¹⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

¹¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9209/2553 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกับพวกร่วมกันบุกรุกและขูดต้นยูคาลิปตัสของโจทก์ ขอให้ลงโทษและเรียกค่าเสียหาย 81,000 บาท ซึ่งความรับผิดชอบทางแพ่งเกิดจากการกระทำผิดอาญาอันมีมูลคดีเดียวกัน จึงเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เมื่อคำพิพากษาคดีส่วนอาญายุติแล้วว่า พยานหลักฐานตาม

ตามมาตรา 46 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อศาลพิพากษา คดีส่วนอาญาแล้วจะเป็นหลักทำให้คู่ความในคดีส่วนแพ่งกล่าวคือ จำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอาญา และผู้เสียหายในคดีอาญา ต้องผูกพันตามคำพิพากษาในคดีส่วนอาญา เพราะถือว่าการดำเนินคดีของ พนักงานอัยการส่วนคดีอาญานี้ เป็นการกระทำแทนบุคคลที่เป็นผู้เสียหายจึงทำให้ผลของการ พิพากษาพิพากษาของศาลผูกพันถึงผู้เสียหายด้วย แม้ผู้เสียหายในคดีอาญาจะไม่ได้เข้าเป็นโจทก์ ร่วมกับพนักงานอัยการก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3080/2544¹¹²

หลักการดังกล่าวนี้เป็นไปโดยสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 145 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ที่คำพิพากษา ย่อมมีผลผูกพันคู่ความจะรับฟังข้อเท็จจริงขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในคำพิพากษาส่วนอาญาไม่ได้ โดยผลมีขึ้นผูกพันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจนกว่า คำพิพากษาดังกล่าวจะถูก กลับ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือคดีเสีย แล้วแต่กรณี โดยหลักที่จะทำให้คำพิพากษาในคดีส่วนแพ่ง จะต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาได้นั้น จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹¹³

- 1) ต้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเท่านั้น กล่าวคือ เป็นคดีที่ฟ้องบังคับ ตามสิทธิเรียกร้องทางแพ่งอันเนื่องมาจากมูลความผิดในคดีอาญา¹¹⁴
- 2) คำพิพากษาที่ศาลได้ตัดสินคดีความชี้ขาดของคดีอาญาต้องถึงที่สุดแล้ว
- 3) คู่ความในคดีส่วนแพ่งและคดีส่วนอาญาต้องเป็นบุคคลคนเดียวกัน
- 4) และข้อเท็จจริงในการพิจารณาเป็นประเด็น โดยตรงในคดีอาญาจะได้รับ การวินิจฉัยจากศาลอย่างชัดเจนแล้ว

ทางนำสืบของโจทก์ยังไม่เพียงพอให้รับฟังลงโทษจำเลยที่ 1 ถือได้ว่าศาลได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดี แล้วว่าจำเลยที่ 1 ไม่ได้กระทำความผิดฐานบุกรุกและทำให้เสียหาย ดังนี้จะฟังข้อเท็จจริงใหม่เป็นอย่างอื่นหาได้ไม่

¹¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3080/2544 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยช้อยกและฉ้อโกงเงินไปจากโจทก์ขอให้ บังคับจำเลยใช้เงินคืนแก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ย แต่ปรากฏว่าพนักงานอัยการได้เป็น โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญา รวม 3 คดีในข้อหาช้อยกและฉ้อโกง โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยมีคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่โจทก์ เป็นเงินรวม 1,226,172.15 บาท ซึ่งเป็นคำขอในส่วนแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้องคดีแทน โจทก์ โจทก์จึงมีฐานะเป็นคู่ความในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นด้วย...

¹¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3663/2551 การนำข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาส่วนอาญามารับฟังในคดี ส่วนแพ่งตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ กล่าวคือ คำพิพากษาคดีอาญาต้องถึงที่สุด ข้อเท็จจริงนั้นเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาและได้วินิจฉัยไว้โดยชัดแจ้ง และผู้ที่ถูกข้อเท็จจริงในคดีอาญามาผูกพันต้องเป็นคู่ความเดียวกับในคดีอาญา.

¹¹⁴ ธานิศ เกศพิทักษ์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-156)”, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด (2555), น.659.

ทั้งนี้ในส่วนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในการรับฟังคดีส่วน
อาญาเพื่อนำผลการพิจารณาคดีมาผูกพันคดีส่วนแพ่งนั้น จะต้องรอการพิจารณาคดีส่วนอาญาให้
เสร็จสิ้นก่อนหรือไม่ ในปัญหานี้จึงเกิดแนวการพิจารณาของศาลฎีกาไทยออกมาเป็น 2 แนวดังนี้

แนววินิจฉัยที่ 1 เห็นว่าการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา
นั้น ศาลชอบที่จะพิจารณาคดีส่วนแพ่งและส่วนอาญา โดยไม่ต้องรอให้คดีส่วนอาญาเสร็จสิ้นก่อน
เพราะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดกำหนดไว้เช่นนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4549/2560 ศาลในคดีส่วนแพ่งจะรอฟังข้อเท็จจริงจากคำ
พิพากษาคดีส่วนอาญาหรือไม่ก็ได้ ย่อมเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ทั้งไม่มีบท
กฎหมายบังคับให้จำต้องรอฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาดังกล่าว เมื่อไม่อาจทราบได้ว่าคดีส่วนอาญา
จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อใด การที่ศาลล่างทั้งสองไม่รอฟังคดีส่วนอาญาของจำเลยที่ 1 ก่อน จึงไม่
เป็นการขัดกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46

แนววินิจฉัยที่ 2 เห็นว่าในบทบัญญัติคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น การพิจารณา
พิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามผลข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จึงต้องรอฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาให้เป็นที่ยุติก่อนเพื่อ
ให้ผลคำวินิจฉัยสอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายข้างต้นนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9173/2560 คำร้องของผู้ร้องที่ขอให้บังคับจำเลยชดใช้
ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ย่อมถือเป็น
ส่วนหนึ่งของคดีอาญา เมื่อคดีส่วนอาญายังไม่ถึงที่สุดเพราะ โจทก์ยังคงอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล
ชั้นต้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งซึ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏใน
คำพิพากษาในคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จึงต้องรอฟัง
ข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาให้เป็นที่ยุติก่อน แม้ผู้ร้องไม่ได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น
แต่เป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 6 พิพากษาว่าจำเลยมีความผิด
ฐานฆ่าผู้อื่นตามฟ้อง ศาลอุทธรณ์ภาค 6 ย่อมมีอำนาจหยิบยกคดีส่วนแพ่งตามคำร้องขึ้นวินิจฉัย
เพื่อให้เป็นไปตามผลแห่งคดีอาญาได้ ... ในเรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ
คดีอาญา การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่งต้องยึดถือตามที่ปรากฏผลข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญา
ก็ตาม แต่ตามบทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47¹¹⁵ แต่การพิจารณา

¹¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษา
ว่าได้กระทำความผิดหรือไม่.

ความรับผิดเพื่อให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ก็จะต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายทางแพ่ง เช่นกัน โดยไม่นำหลักความรับผิดทางอาญามาพิจารณาความผิดของจำเลยที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2615/2552¹¹⁶ และ 18031/2555¹¹⁷

สำหรับในส่วนการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญานั้น จะมีลักษณะที่น่าบ่งบ่งชัดของกฎหมายในเรื่องกฎหมายลักษณะละเมิด ตามมาตรา 438¹¹⁸ มาเป็นตัวกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลผู้ได้รับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา โดยจะพิจารณาจากความสัมพันธ์ของการกระทำและความร้ายแรงในความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งหน้าที่การพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวนี้จะต้องเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายในการแสดงให้เห็นถึงความเสียหายต่างๆ เพื่อให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ถูกต้อง¹¹⁹ หากผู้เสียหายไม่สามารถนำสืบความเสียหายที่ได้รับได้อย่างแน่ชัด¹²⁰ หรือไม่ทำการนำสืบถึงความ

¹¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2615/2552 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 บัญญัติว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่งโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า จำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ...

¹¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18031/2555 คดีอาญาที่โจทก์มีคำขอในส่วนแพ่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่โจทก์ร่วม เมื่อคดีส่วนแพ่ง โจทก์ร่วมและจำเลยตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลชั้นต้นพิพากษาตามยอมแล้ว คดีส่วนแพ่งจึงเป็นไปตามคำพิพากษตามยอมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาตามคำขอของโจทก์และโจทก์ร่วมในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาอีก ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ยังไม่ได้คืนแก่โจทก์ร่วม และศาลอุทธรณ์ภาค 7 มิได้แก้ไขเป็นการไม่ถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกาเห็นสมควรแก้ไขให้ถูกต้องตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225.

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความสะดวกอย่างไรๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย.

¹¹⁹ สุขุม สุภนิษฐ์, “ค่าสินไหมทดแทนในมาตรา 438 : สิทธิของผู้เสียหายและอำนาจตามกฎหมายของศาล”, บทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงส์กี, น.79.

¹²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3621/2551 แม้โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานที่แสดงความเสียหายได้แน่ชัด แต่รูปการแห่งคดีที่โจทก์นำสืบแสดงความเสียหายของปลาในบ่อตกปลาของโจทก์ ศาลย่อมกำหนดค่าเสียหายแก่โจทก์ให้เหมาะสมกับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดได้.

เสียหายที่ตนได้รับศาลก็ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ได้ ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1888/2547¹²¹

หากปรากฏว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นได้รับผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้เกิดจากจำเลยเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเพียงฝ่ายเดียว ศาลฎีกาได้นำหลักเรื่องของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ผู้เสียหายก่อให้เกิดความเสียหายตาม มาตรา 223 ประกอบ มาตรา 442 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานมาพึงประกอบพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อมาประกอบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนว่าบุคคลฝ่ายใดได้ก่อให้เกิดความเสียหายเพียงใดมากน้อยกว่ากันอย่างไรและเพียงใดตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวซึ่งปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10534/2558¹²²

1.4.5 กระบวนการอุทธรณ์ฎีกาในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในการอุทธรณ์ของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญานั้น บทบัญญัติของกฎหมายไทยไม่ได้ระบุหลักเกณฑ์ของกฎหมายในลักษณะนี้ไว้ว่าในทางปฏิบัติในการดำเนินการอุทธรณ์นั้นมีบทบังคับของกฎหมายอย่างไรบ้าง การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา แต่จะปรากฏในแนวคำวินิจฉัยของศาลไทยเป็นหลัก สำคัญว่า การอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาจะต้องปฏิบัติเช่นไร

¹²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1888/2547 ศาลก็อาจกำหนดเป็นประเด็นข้อพิพาทและวินิจฉัยเรื่องค่าเสียหายได้ การชี้สองสถานกำหนดประเด็นข้อพิพาทนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 182, 183 ไม่ได้กำหนดว่าในคดีแต่ละเรื่องนั้นให้มีการชี้สองสถานกำหนดประเด็นข้อพิพาทได้เพียงครั้งเดียวจะกำหนดประเด็นข้อพิพาทเพิ่มเติมขึ้นมาในระหว่างการพิจารณาไม่ได้ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86 วรรคสาม ให้อำนาจศาล เมื่อศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ ...

¹²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10534/2558 ... เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ และบทบัญญัติอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งในกรณีต่างฝ่ายต่างประมาททำให้เกิดมูลหนี้ละเมิดขึ้นนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 วางหลักให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 223 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และมาตรา 438 บัญญัติว่า ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งการที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ไหน เพียงใดนั้น ศาลย่อมที่จะต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานของ โจทก์ร่วมที่ 1 และที่ 2 และจำเลยที่นำสืบมาว่าฝ่ายจำเลยหรือผู้ตายประมาทมากกว่ากันอย่างไรและเพียงใดด้วย จึงจะเป็นการดำเนินการตามอำนาจที่มีอยู่โดยชอบด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย.

สำหรับคำร้องขอของผู้เสียหายเพื่อเรียกร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์นั้น มาตรา 44/1 วรรคสองกำหนดไว้ว่า “...ให้ถือว่าคำร้อง ดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้” จากถ้อยคำดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าตามคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของบุคคลที่เป็นผู้เสียหายนี้ กฎหมายให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นคู่ความในคดีส่วนแพ่ง ต่อจำเลยควบคุมไปกับคดีที่พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีอาญา

ดังนั้นจากบทบัญญัติของกฎหมาย ตาม 44/1 วรรคสองนี้ จึงเกิดการวินิจฉัยของศาลฎีกาไทยออกมาว่า หากในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีศาลวินิจฉัยว่า ยกฟ้องอันเป็นการยกฟ้องคดีทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ตาม ในคำขอคดีส่วนแพ่งก็จำต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ศาลได้เป็นผู้วินิจฉัยคดี อันเป็นไปตามหลักมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายซึ่งถือเป็น โจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น เมื่อศาลวินิจฉัยยกฟ้องแล้วย่อมทำให้คดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายแพ้กิดไปด้วยเพราะ ในคดีส่วนแพ่งที่ขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต้องฟังข้อเท็จจริงต้องตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา ด้วยเหตุผลดังกล่าวในการอุทธรณ์หรือฎีกาจึงเป็นสิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางคดีที่ผู้เสียหายเท่านั้นที่มีสิทธิในเรื่องการอุทธรณ์หรือฎีกา คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1917/2559¹²³ ซึ่งในคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ต่อมาจึงได้เกิดแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาไทย ออกมา 2 แนวทางดังนี้

แนววินิจฉัยแรกของศาลฎีกา เห็นว่า บทบัญญัติในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในลักษณะอุทธรณ์บุคคลผู้ที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุผู้ตายได้รับอันตรายแก่ชีวิตอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยได้ตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง แต่การพิจารณาคดีส่วนแพ่งก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวล

¹²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1917/2559 คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ให้สิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยไม่จำเป็นต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเรื่องใหม่ แต่มาตรา 44/1 วรรคสอง บัญญัติให้ถือว่า คำร้องดังกล่าวเป็นเพียงคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยให้ถือว่าผู้เสียหายอยู่ในฐานะเป็นโจทก์ในคดีส่วนแพ่ง จึงมีสิทธิเพียงอุทธรณ์ฎีกาในคดีส่วนแพ่งเท่านั้น คดีนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีส่วนอาญา ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้เสียหายไม่ได้ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 จึงไม่มีฐานะเป็นโจทก์ร่วมที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีส่วนอาญาได้ ฎีกาของผู้ร้องที่ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่จึงเป็นการโต้แย้งข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาจึงไม่อาจฎีกาได้.

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 บัญญัติไว้ ฉะนั้นการอุทธรณ์หรือฎีกานั้น หากผู้เสียหายแพ้คดีแล้วไม่อุทธรณ์ฎีกาในส่วนของเรื่องค่าสินไหมทดแทนขึ้นมาให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาวินิจฉัย ศาลไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปพิจารณาคำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ เพราะไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจศาลฎีกาพิพากษาเช่นนั้นได้ ปรากฏตามแนวคำวินิจฉัย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1798/2558, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5452/2556

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1798/2558 ผู้ร้องซึ่งเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาและอยู่ในฐานะเป็นโจทก์คดีส่วนแพ่ง ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จะบัญญัติว่า ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา และคดีนี้ศาลฟังข้อเท็จจริงคดีส่วนอาญาว่า จำเลยได้กระทำความผิดฐานฆ่าผู้ตายจริงตามฟ้องโจทก์ ผู้ร้องมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุผู้ตายได้รับอันตรายแก่ชีวิตอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยได้ตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง แต่การพิจารณาคดีส่วนแพ่งก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 บัญญัติไว้ เมื่อคดีนี้ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษายกคำร้องคดีส่วนแพ่งของผู้ร้อง ผู้ร้องซึ่งเป็นโจทก์ในคดีส่วนแพ่งไม่ใช่สิทธิยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 ให้ผู้ร้องฟังตามกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 247 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 ดังนั้น คดีส่วนแพ่งของผู้ร้องจึงเป็นอันยุติไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 แล้ว ศาลฎีกาจึงไม่อาจยกเอาคดีส่วนแพ่งขึ้นวินิจฉัยและพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ร้องตามผลของคำพิพากษาคดีส่วนอาญาให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยได้อีก เพราะไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจศาลฎีกาพิพากษาเช่นนั้นได้...

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5452/2556 การพิพากษาคดีส่วนแพ่งที่ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 นั้น เป็นกรณีที่ศาลในคดีส่วนแพ่งจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงในประเด็นที่คู่ความยังคงโต้แย้งกันอยู่และเป็นประเด็นเดียวกันกับที่ศาลในคดีส่วนอาญาจะต้องวินิจฉัย ทั้งนี้เพื่อให้การรับฟังข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันเป็นไปในทางเดียวกัน เมื่อคดีในส่วนอาญาศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยมีส่วนกระทำการ โดยประมาท คดีส่วนแพ่งจึงต้องรับฟังข้อเท็จจริงตามและพิพากษาให้จำเลยชำระค่าเสียหายตามสัดส่วนแห่งความประมาทของตน การที่จำเลยอุทธรณ์โต้แย้งเฉพาะดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหาย โดยมีได้อุทธรณ์ว่าจำเลยมิได้มีส่วนประมาทด้วยแต่อย่างใด แม้ต่อมาความจะปรากฏว่าศาลอุทธรณ์ภาค 6 ในคดีส่วนอาญาได้พิพากษายกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยก็ตาม จำเลยก็

ไม่อาจจะฎีกาได้ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวได้ยุติไปแล้วตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ทั้งเป็นการต้องห้ามมิให้ฎีกาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ด้วย

แนววินิจฉัยที่สองของศาลฎีกา เห็นว่า สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งชั้นมาลัยศาลสูงนั้น ศาลมีความเห็นว่าแม้โจทก์ร่วมไม่ได้ฎีกาในเรื่องค่าสินไหมทดแทนมาด้วยในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลฎีกาก็มีอำนาจหยิบยกคดีส่วนแพ่งชั้นวินิจฉัยเพื่อให้เป็นตามผลคดีอาญาได้ เพราะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและเพื่อเป็นไปในทางทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติ มาตรา 43 โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายอุทธรณ์หรือฎีกาอีก ดังกลุ่มแนวคำวินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6894/2557, 4187/2558, 12802/2558

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6894/2557 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กำหนดให้ผู้เสียหายเพียงยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องทางแพ่งเป็นคดีใหม่กันอีก แต่คำร้องดังกล่าวคงมีประเด็นเฉพาะการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนส่วนข้อหาต้องอาศัยตามฟ้องของพนักงานอัยการ อีกทั้งผู้เสียหายไม่ได้ร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ ดังนั้น เมื่อพนักงานอัยการโจทก์อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาคดีส่วนอาญาของศาลล่าง และศาลสูงวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดอาญา ศาลสูงก็ย่อมมีอำนาจวินิจฉัยความรับผิดชอบทางแพ่งไปได้ ในทำนองเดียวกับมาตรา 43 โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายอุทธรณ์หรือฎีกา เนื่องจากเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 ...

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4187/2558 ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา การพิจารณาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 เมื่อในคดีอาญาศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง จึงต้องฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์ร่วมและต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนของโจทก์ร่วม แม้โจทก์ร่วมไม่ได้ฎีกาเรื่องค่าสินไหมทดแทนมาด้วย ศาลฎีกาก็มีอำนาจหยิบยกคดีส่วนแพ่งชั้นวินิจฉัยเพื่อให้เป็นตามผลคดีอาญาได้เพราะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225

สรุปตามกฎหมายของไทยในปัจจุบันในส่วนของการอุทธรณ์หรือการฎีกา ในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญายังคงมีความเห็นในการพิจารณาคดีออกเป็น 2 แนวทางด้วยกันทั้งนี้ในปัจจุบันก็ยังไม่มีความหมายใดออกมาเป็นบทบัญญัติบังคับในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อก่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่จะเกิดความชัดเจนต่อไป

1.4.6 การดำเนินการบังคับคดีในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแก่จำเลยผู้ต้องคำพิพากษาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้บุคคลที่เป็นจำเลยในคดีอาญาต้องรับผิดชอบในความรับผิดชอบทางแพ่งในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 ได้บัญญัติกฎหมายว่า

“ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา มาตรา 43 และ มาตรา 44 หรือ มาตรา 44/1 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้น เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา”

บทบัญญัติดังกล่าวให้ความหมายว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยในคดีอาญาชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายของตนแล้วผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการที่ใช้สิทธิเรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งเพื่อดำเนินกระบวนการบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยมาชดเชยค่าเสียหายในการเป็นหนี้ต่อผู้เสียหายจากการทำละเมิด

ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50¹²⁴ กำหนดให้เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยเป็นฝ่ายแพ้คดีแล้วกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการที่พนักงานอัยการร้องขอต่อศาลให้ชดเชยทรัพย์สินหรือราคาแทนทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายใน 9 ฐานความผิด หรือเป็นกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตาม มาตรา 44/1 ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งเพื่อให้บุคคลที่เป็นผู้เสียหายดำเนินกระบวนการทางคดีในชั้นตอนบังคับคดีต่อไป โดยต้องนำบทบัญญัติในการบังคับคดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับต่อไป เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 249¹²⁵ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารวมถึงเรื่องของค่าธรรมเนียมในการดำเนินการเพื่อบังคับคดีด้วยกรณีดังกล่าวนี้ หากผู้เสียหายจะดำเนินการบังคับคดีเอากับบุคคลที่ต้องมีความรับผิดชอบจากการกระทำละเมิดของผู้อื่นเช่น บิดา มารดาของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา นั้น ผู้เสียหาย

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 43 มาตรา 44 หรือมาตรา 44/1 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา.

¹²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 249 คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

จากการถูกระทำ ความผิดทางอาญาไม่สามารถบังคับคดีแก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในคดีอาญาได้ เพราะบิดา มารดาของเด็กหรือเยาวชนไม่ใช่คู่ความทั้งในคดีอาญาหรือคดีแพ่งใดๆ ทั้งสิ้น และไม่มีบทบัญญัติใดของกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบให้ผู้เสียหายนั้นมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของบุคคลที่เขาจะต้องรับผิดชอบจากการกระทำของผู้อื่นในการกระทำละเมิด หากผู้เสียหายประสงค์จะให้บุคคลที่เขาจะต้องรับผิดชอบจากการกระทำของผู้อื่นจากการทำละเมิดรับผิดชอบแล้ว ต้องนำคดีมาฟ้องบุคคลดังกล่าวเพื่อขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนต่อไป

เมื่อผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือผู้เสียหายโดยตรงกับบุคคลผู้มีอำนาจเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหายในกรณีที่ถูกผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในคดีอาญา ประสงค์จะใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้น ในความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของคนแล้ว บุคคลที่ผู้เสียหายจะใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ซึ่งจะต้องเป็นจำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอาญานั้น แต่จะไม่รวมถึงบุคคลที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งไว้ให้มีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลผู้กระทำความผิดที่แท้จริงแต่อาจจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่งเพื่อเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นตามหลักความรับผิดชอบของผู้อื่น (Vicarious Liability) หรือหลักความรับผิดชอบโดยไม่มีความคิด โดยบุคคลที่ต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำให้เกิดความเสียหายเป็นบุคคล คนละคนกัน และเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นเป็นอันเป็นแบบแห่งความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability)¹²⁶

สำหรับในเรื่องแนวความคิดที่จะให้บุคคลเข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นนั้นมีตั้งแต่ในครอบครัว ซึ่งได้แก่ชุมชนขนาดเล็กๆ โดยกฎหมายบัญญัติให้บิดามารดา รับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุคคลไร้ความสามารถ เพราะเหตุที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ที่ตามบทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจการปกครองแก่บิดา มารดา บุคคลผู้เป็น บิดามารดาจึงต้องใช้ความระมัดระวังดูแลบุตรผู้เยาว์ไม่ให้ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ต่อมาได้มีการขยายตัวนำเอาหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ มาใช้กับกรณีนายจ้างรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างในทางการที่จ้าง โดยมีแหล่งที่มาทางประวัติศาสตร์ซึ่งแต่เดิมเป็นเรื่องความรับผิดชอบ

¹²⁶ ศนันท์กรณ โสคติพันธ์, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งลาภมิควรได้ (มูลหนี้ 2) พร้อมด้วยคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง”, พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. (2553) , น.153 -154.

ของบุคคลผู้เป็นเจ้าของและทาส โดยหลักของกฎหมายอังกฤษมีข้อสันนิษฐานว่ากิจการที่ถูกจ้างได้
ทำไปในธุรกิจของนายจ้างเป็นกิจการที่นายจ้างได้มอบอำนาจให้อย่างชัดเจน หรือได้ยอมรับกิจการ
นั้น นายจ้างย่อมต้องรับผิดชอบ ต่อมาจึงก่อให้เกิดหลักกฎหมายในเรื่องที่บุคคลผู้ที่ไม่ได้กระทำผิด
ก่อให้เกิดความเสียหาย จะต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการกระทำดังกล่าวด้วย อันได้แก่เรื่องดังต่อไปนี้¹²⁷

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ความรับผิดชอบของนายจ้างที่
ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 427 ความรับผิดชอบของผู้เป็น
ตัวการที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตัวเองแทน

3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ความรับผิดชอบของบิดา
มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อนุบาล ในผลแห่งการกระทำละเมิดของผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตซึ่งได้กระทำ
ละเมิดแก่ผู้อื่น

4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 ความรับผิดชอบของครู อาจารย์
นายจ้างหรือผู้รับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งบุคคลผู้ไร้ความสามารถได้กระทำละเมิดใน
ระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน

กรณีบุคคลที่กล่าวมาเหล่านี้ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดในทางอาญาซึ่งได้ถูก
พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา หากผู้เสียหายจะประสงค์ให้บุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดชอบในค่า
สินไหมทดแทนกับความเสียหายที่เกิดขึ้น จะต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่งอันเป็นคดีความ
ใหม่ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวรับผิดชอบต่อไปเพราะเหตุที่ว่า บุคคลที่จะต้องถูกบังคับคดีอันเนื่องมาจาก
การกระทำความผิดทางอาญานั้น ต้องเป็นบุคคลผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยคดีอาญาเท่านั้น ไม่ว่าจะในการ
ดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญานี้จะเป็นการดำเนินการใช้สิทธิยื่นคำร้องโดยพนักงานอัยการ
ตามมาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือเป็นการใช้สิทธิยื่นคำร้องโดย
บุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาเข้ามาเป็นคู่ความทางแพ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์
ฟ้องคดีก็ตาม ดังปรากฏในแนวคำวินิจฉัยดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3447/2558 คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญากฎหมาย
ให้อำนาจพนักงานอัยการในการที่จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย ตาม ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 เมื่อศาลมีคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแล้วให้ถือว่า
ผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50

¹²⁷ จิต เศรษฐบุตร, “หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด”, พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : โครงการ
ตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (2550). น.170.

แต่ในส่วนของการบังคับคดีส่วนแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 249 ยังคงให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับ ดังนี้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 บุคคลที่จะถูกบังคับคดีได้จึงต้องเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เมื่อมารดาของจำเลยไม่ได้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาประกอบกับคดีนี้ไม่เข้ากรณีที่ผลของคำพิพากษาผูกพันบุคคลภายนอกตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้เสียหายจึงไม่อาจบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของมารดาจำเลยได้ ผู้ร้องต้องใช้สิทธิทางแพ่งฟ้องร้องให้มารดาของจำเลยร่วมรับผิดชอบในฐานะละเมิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 เป็นอีกคดีหนึ่ง เมื่อไม่ปรากฏว่ามารดาของจำเลยต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ร้องอย่างไร ผู้ร้องจึงไม่อาจอ้างคำพิพากษาคดีนี้เพื่อนำไปใช้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินมารดาของจำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7447/2558 แม้อคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา กฎหมายจะให้อำนาจพนักงานอัยการ เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วยตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และเมื่อศาลมีคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแล้ว ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 ก็ตาม แต่การบังคับคดีในส่วนแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 249 ยังคงให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับ

ดังนี้ เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 (ปัจจุบัน มาตรา 274) บัญญัติว่าถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้ (คดีลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เช่นนี้ บุคคลที่จะถูกบังคับคดีได้ จึงต้องเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เมื่อมารดาของจำเลยไม่ได้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ประกอบกับคดีนี้ไม่เข้ากรณีผลของคำพิพากษาผูกพันบุคคลภายนอก ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 ผู้ร้องจึงไม่อาจบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของมารดาจำเลยได้ ส่วนที่ผู้ร้องอ้างว่ามารดาของจำเลยต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในฐานะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 นั้น เป็นเรื่องที่ผู้ร้องต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องร้องให้มารดาของจำเลยต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะละเมิดเป็นอีกคดีหนึ่ง ดังนี้ เมื่อไม่ปรากฏว่ามารดาของจำเลยต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอย่างไร ผู้ร้องจึงไม่อาจอ้างคำพิพากษาคดีนี้เพื่อนำไปใช้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของมารดาจำเลยได้

ซึ่งตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7447/2558 มีการตั้งข้อสังเกตโดย อาจารย์ ชานิศ เกศวพิทักษ์ ดังนี้ คดีนี้ จำเลยเป็นผู้เยาว์ ถูกพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานหนึ่งใน 9 ฐานความผิดตามที่ระบุไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และพนักงานอัยการมีคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาของผู้เสียหายสูญเสียไปให้แก่ผู้เสียหาย ศาลพิพากษาบังคับให้ตามขอ ผู้เสียหาย แม้จะมีฐานะเป็น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 50 แต่ก็ต้องบังคับคดีเอาแก่จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 (ปัจจุบันคือ มาตรา 274) เท่านั้น ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้เสียหายจะบังคับคดีเอาแก่มารดาของจำเลยไม่ได้ โดยศาลฎีกาให้เหตุผลว่า¹²⁸

“1. มารดาของจำเลย มิใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะถูกบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

2. กรณีมิใช่ผลของคำพิพากษาผูกพันมารดาจำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 (1) หรือ (2)

3. แม้มารดาของจำเลยต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ก็เป็นเรื่องที่ผู้ร้องต้องใช้สิทธิทางแพ่งฟ้องร้องให้มารดาของจำเลยร่วมรับผิดชอบในฐานะเป็นอีกคดีหนึ่ง

4. ตามมาตรา 50 บัญญัติว่า กรณีที่ศาลสั่งให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 44/1 ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาด้วยเช่นกัน จึงมีปัญหามาพิจารณาว่าถ้าจำเลยซึ่งเป็นผู้เยาว์ขบถจนต้องชดเชยผู้เสียหายโดยเจตนาฆ่า โดยมารดาจำเลยไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรที่อยู่ในวัยกึ่งคะนอง แต่ผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตาย เพียงแต่แพทย์ต้องตัดขาทั้งสองข้างเพื่อรักษาชีวิตของผู้เสียหายไว้ พนักงานอัยการจึงฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพยายามฆ่าผู้เสียหายตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ประกอบ 80 ระหว่างพิจารณาผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 เป็นเงิน 400,000 บาท

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 วรรคสองบัญญัติว่า “..... และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น” ผู้เสียหายซึ่งมีฐานะเป็น โจทก์ในคดีส่วนแพ่ง ก็น่าที่จะใช้สิทธิตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (3) ขอให้ศาลหมายเรียกมารดาของจำเลยเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับจำเลยด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 429

¹²⁸ ชานิศ เกศวพิทักษ์, เอกสารประกอบการบรรยาย วิชาสัมมนาวิธีพิจารณาความอาญา ,เนติบัณฑิตไทย บรรยาย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.

เพื่อให้มารดาจำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วยการร้องสอด และกรณีเช่นนี้ หากศาลพิพากษาให้จำเลยและมารดาจำเลยร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนก็น่าที่จะถือว่า มารดาจำเลยเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาด้วย จึงชอบที่ผู้ร้อง ซึ่งเป็นผู้เสียหายและเจ้าหน้าที่ตาม คำพิพากษาจะร้องขอให้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของบรรดาจำเลยได้ด้วย”

สำหรับประเด็นที่ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นจะนำบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องของการร้องสอดมาใช้ได้หรือไม่นั้น เคยปรากฏ คำวินิจฉัยของศาลฎีกาใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3935/2529 ที่วินิจฉัยในช่วงตอนหนึ่ง“... การร้อง ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาเป็นเรื่องอำนาจฟ้อง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีได้เฉพาะในกรณีตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และ 31 เท่านั้นการที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้อง คดีอาญา ผู้เสียหายอื่นจะร้องขอเข้าเป็น โจทก์ร่วมมิได้เพราะไม่ต้องด้วยมาตรา 30 และ 31 ดังกล่าว ทั้งจะอาศัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57(2) ซึ่งบัญญัติให้สิทธิบุคคลภายนอก ร้องสอดขอเข้าเป็น โจทก์ร่วมหรือจำเลยมาบังคับใช้โดยอนุ โลมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 15 ก็ไม่ได้ ” ซึ่งจากแนวคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นเพียงการยืนยันว่าหากเป็นการ ฟ้องคดีอาญาแล้ว การจะนำบทบัญญัติในเรื่องการร้องสอด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่งมาใช้บังคับได้นั้น ไม่อาจทำได้เพราะ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติ ในลักษณะนี้ เป็นการเฉพาะแล้ว จึงไม่นำบทบัญญัติการร้องสอดมาใช้บังคับอีก แต่อย่างไรก็ตามใน ส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ศาลฎีกายังไม่เคยปรากฏว่า ได้มีคำพิพากษาอย่างชัดเจนโดย นำบทบัญญัติในเรื่องการร้องสอดมาใช้บังคับในคดีลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแต่อย่างใด

เมื่อจำเลยในคดีอาญาถูกศาลพิพากษาในคดีอาญาแล้ว บุคคลที่จะต้องร่วม รับผิดชอบแพ่งกรณีละเมิดกับผู้กระทำความผิดในคดีอาญา คำพิพากษาและพยานหลักฐานในการนำสืบ ต่อสู้คดีมีผลผูกพันเฉพาะจำเลยที่เป็นผู้ถูกฟ้องในคดีอาญาเท่านั้น ไม่มีผล ไปผูกพันบุคคลที่จะต้อง ร่วมรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นทางแพ่งด้วย เพราะบุคคลดังกล่าว มิใช่คู่ความทั้งในคดีแพ่งหรือ คดีอาญากับพนักงานอัยการหรือผู้เสียหาย ที่ถูกฟ้องร้องกันมาก่อน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 ที่ว่า

“คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลใดๆ ไม่มีผลไปถึงบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ คู่ความในคดี” หากผู้เสียหายจะให้ บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบการกระทำของผู้อื่นในการกระทำละเมิด ต้องมาร่วมรับผิดชอบด้วย ต้องดำเนินการอย่างเช่นคดีแพ่งทั่วไป คือ การฟ้องคดีแพ่ง เตรียมคดีนำ พยานหลักฐานเข้านำสืบต่อสู้ เพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เป็นคดีใหม่ต่างหาก เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2061/2517 ในคดีอาญา ศาลพิพากษาให้จำคุกจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างจำเลยที่ 2 ที่ 3 ในข้อหาขบถรถยนต์โดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส

คดีถึงที่สุดคำพิพากษาในคดีอาญาดังกล่าวไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งมีได้ถูกฟ้องคดีอาญานั้น ด้วย จำเลยที่ 2 ที่ 3 ยังอาจยกข้อต่อสู้และนำสืบในคดีแพ่งได้ว่า จำเลยที่ 1 มิได้เป็นฝ่ายทำละเมิดต่อ โจทก์ หากแต่โจทก์ที่ 2 เป็นฝ่ายขับรถโดยประมาทเอง หากได้ถูกกฎหมายปิดปากมิให้นำสืบได้เพียง ข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นดังคดีเฉพาะตัวจำเลยที่ 1 ไม่

จึงอาจสรุปได้ว่าในเรื่องบุคคลที่ผู้เสียหายจะสิทธิเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้นั้น ย่อมมีเพียงจำเลยในคดีอาญาซึ่งจะต้องเป็นจำเลยที่ถูกฟ้องดำเนินคดีในคดีอาญาดำเนินคดีด้วยเท่านั้น แม้ว่าการกระทำความผิดอาญาในทางบทบัญญัติกฎหมายในทางประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดให้ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยก็ตาม แต่ไม่มีกฎหมายใดที่จะใช้บังคับให้ บิดามารดา หรือผู้ปกครองเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนผู้ที่เป็นจำเลยในคดีอาญาได้

1.4.7 อายุความฟ้องร้องให้บุคคลที่ต้องรับผิดชอบกับบุคคลอื่นให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

นอกจากการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในมาตรา 44/1 และ 44/2 รวมไปถึงบทบัญญัติที่กำหนดในเรื่องค่าธรรมเนียมศาลและการบังคับคดีแล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้บัญญัติบทบัญญัติกฎหมายในมาตรา 51 ซึ่งเป็นเรื่องของอายุความการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในกรณีและผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ได้ดำเนินการใช้สิทธิในการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลย ทั้งนี้การปรับปรุงบทบัญญัติ ตามมาตรา 51 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายในมาตรา 79 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 95 ในประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน) และสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/20 และ 193/32

โดยในมาตรา 51¹²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้เพิ่มข้อความว่า “และได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว” ในมาตรา 51 วรรคสอง ซึ่งเป็นผลทำให้อายุความ

¹²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา 193/20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาดอายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับหยุดลงตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ในการดำเนินการฟ้องร้องคดีแพ่ง หากผู้เสียหายนำคดีดังกล่าวไปฟ้องเองต่อไป¹³⁰ ซึ่งจากบทบัญญัติตามมาตรา 51 ในเรื่องอายุความคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาสามารถแบ่งแยกการพิจารณาในเรื่องอายุความได้ดังนี้¹³¹

1) กรณี ไม่มีผู้ฟ้องคดีอาญา

สำหรับการดำเนินการฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้ที่ได้รับ ความเสียหายในคดีอาญานั้น หากไม่มีบุคคลใดเลยฟ้องเป็นคดีความอาญาในอายุความการดำเนินการทางคดีความย่อมเป็นไปตาม มาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ

“มาตรา 95 ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมา ยังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

(1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

(2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

(3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

(4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

(5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมา ยังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

สำหรับความในตอนท้ายของมาตรา 51 วรรคหนึ่ง ยังมีความในกฎหมายเป็นไปโดยสอดคล้องกับหลักการนับอายุความในบทบัญญัติว่าด้วยการละเมิดในประมวลกฎหมาย

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

¹³⁰ ธานีศ เกศวพิทักษ์ “คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-156)”, น.792.

¹³¹ “เรื่องเดียวกัน”.

แพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 ซึ่งกำหนดว่า หากความรับผิดในมูลความเรื่องละเมิดมาจากความผิดที่มีโทษตามกฎหมายอาญา จะต้องใช้บังคับด้วยอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับดังความในมาตรา 448 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง

กรณีเป็นบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้กระทำความผิด หรือที่เรียกว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบจากการกระทำของบุคคลอื่นนั้น (Vicarious liability) อันได้แก่ ตัวแทน นายจ้าง ลูกจ้าง ครูบาอาจารย์ บิดามารดา หรืออาจเป็นหน่วยงานของรัฐตามบทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบัน จะไม่นำความในมาตรา 448 วรรคสอง มาใช้บังคับแก่บุคคลที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดที่มีโทษทางอาญา แต่อยู่ในฐานะที่ต้องร่วมรับผิดชอบเพราะอายุความตามประมวลกฎหมายอาญาจะนำมาใช้บังคับเฉพาะผู้กระทำความผิดผู้เดียวเท่านั้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7420/2548¹³²

2) กรณีมีผู้ฟ้องคดีอาญา

สำหรับกรณีการใช้สิทธิดำเนินการตามข้อเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหาย กรณีที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาโดยมีผู้ฟ้องเป็นคดีอาญาไว้แล้ว อาจเป็นพนักงานอัยการหรือเป็นผู้เสียหายเองก็ได้ นั้น หากปรากฏว่าคดีความอาญายังไม่ถึงที่สุด กล่าวคือ ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีความทางอาญาของศาลหรืออยู่ในระหว่างช่วงเวลาที่สามารรถ ต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาตามกฎหมายได้ อายุความในการฟ้องคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายย่อมต้องบังคับไปตามความในวรรคสองมาตรา 51 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีผลทำให้การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีส่วนแพ่งต้องเป็นอันสะดุดหยุดลงไปในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8058/2556¹³³

¹³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7420/2548 การที่จะนำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่าดังที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคสอง มาใช้บังคับแทนกำหนดอายุความในทางแพ่งได้นั้น จะต้องเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องจากผู้กระทำความผิดทางอาญาเท่านั้น ส่วนการใช้สิทธิเรียกร้องจากผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดทางอาญา แต่อยู่ในฐานะที่ต้องร่วมรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบุคคลอื่น ย่อมไม่มีอายุความทางอาญาที่จะมาเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น จึงไม่อยู่ในบังคับ มาตรา 448 วรรคสอง ...

¹³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8058/2556 คดีนี้ ได้มีการยื่นฟ้องจำเลยก่อนที่ศาลชั้นต้นในคดีอาญาจะมีคำพิพากษายกฟ้อง อายุความคดีนี้จึงต้องเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสอง ซึ่งมีความหมายว่า อายุความฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งมาตรา 51 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (1) ถึง (5) แล้วแต่กรณีนั้น เป็นอันสะดุดหยุดลง เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดลงแล้ว จึงให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น ซึ่งในกรณีนี้ อายุความจะเริ่มนับใหม่เมื่อศาลในคดีอาญามีคำพิพากษาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสามหรือวรรคสี่ แล้วแต่กรณี แต่ทั้งวรรคสามและวรรคสี่ดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่ศาลในคดีอาญามีคำพิพากษา

หากปรากฏว่าคดีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดลงไปแล้ว จะต้องบังคับโดยมีผลเป็นไปตามมาตรา 51 วรรคสาม และวรรคที่สี่ กรณีเช่นนี้มีลักษณะในการกำหนดอายุความโดยยึดถือตามผลการพิพากษาของศาลในคดีความอาญา หากศาลในคดีอาญาได้พิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาเป็นความจริง ซึ่งเป็นผลคำพิพากษาก่อน ได้ดำเนินการฟ้องคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายนั้น จะต้องบังคับไปตามความในกฎหมายตาม มาตรา 51 วรรคสาม กล่าวคือ “ให้กำหนดอายุความสิบปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีอายุความเท่าใด”

แต่หากผลแห่งคำพิพากษาในคดีอาญามีผลเป็นการยกฟ้องปล่อยตัวจำเลยจนคดีความเสร็จเด็ดขาดแล้ว สิทธิในการดำเนินการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายจะต้องเป็นไปตามอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เท่านั้น กล่าวคือ “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด”¹³⁴

การใช้สิทธิฟ้องร้องเพื่อให้ผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนนั้น หากเป็นการฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนกับบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดาของเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในคดีอาญา เมื่อความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องร่วมรับผิดชอบจากการกระทำของบุคคลอื่น บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 บัญญัติว่า

“สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด”

จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็นว่าหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายใดๆจากการกระทำความผิดอาญา หากจะให้บุคคลที่ต้องรับผิดชอบจากการกระทำของผู้อื่นในความเสียหายที่เกิดขึ้น ต้องฟ้องคดีแพ่งภายในกำหนดเวลาหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ไม่อาจนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 ประกอบกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 51 มาใช้บังคับแก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่บุคคลที่เป็น

เด็ดขาดไปก่อนที่จะมีการฟ้องคดีแพ่ง ดังนั้น ในกรณีของคดีนี้ จึงต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสอง เท่านั้น ไม่ใช่กรณีของวรรคสี่ คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ.

¹³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 วรรคหนึ่ง.

ผู้กระทำความผิดในทางอาญาได้เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 51 ได้วางหลักเกณฑ์ใช้บังคับแก่ตัวจำเลยในคดีอาญาที่เป็นผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นเหตุที่ ให้จำเลยในคดีอาญามีความรับผิดชอบในส่วนละเมิดทางแพ่งให้เกิดการขยายเวลาการใช้สิทธิของผู้ที่ เป็นผู้เสียหายกรณีและผู้เสียหายดำเนินคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่งเพื่อเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน ในทางแพ่งเพราะแม้ความเสียหายดังกล่าวจะเป็นเพียงเรื่องละเมิดในทางแพ่ง แต่มูลหนี้ความรับผิด ทางแพ่งดังกล่าวเกี่ยวเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลยในทางอาญาถือเป็นเรื่องร้ายแรงกว่าการ ทำความเสียหายอันเป็นเรื่องละเมิดทั่วไปที่กฎหมายให้มีอายุความการฟ้องคดีอาชวขึ้นเพื่อรักษาสิทธิ ของผู้ได้รับความเสียหายจากการที่ต้องถูกผู้กระทำความผิดไม่ให้เสียสิทธิในการเรียกร้องเอา ค่าเสียหายนั้น หลุดลอยไปเพราะเหตุของการขาดซึ่งอายุความปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8380/2547¹³⁵

1.4.8 เรื่องการพิจารณาเขตอำนาจศาลในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น นอกจากบทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในเรื่องของลักษณะการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว การพิจารณาถึงอำนาจของศาลจึงมีความสำคัญซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกันเป็น อย่างมาก สำหรับระบบการรับคดีของศาลเพื่อทำการพิจารณาคดีของศาลสำหรับบทบัญญัติใน พระธรรมนูญศาลยุติธรรม นั้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดเขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาลทั้งคดี แพ่งและคดีอาญา อำนาจการพิจารณาหรือทำคำพิพากษาต่างๆ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติกฎหมายซึ่งมีผลต่อ การพิจารณาเขตอำนาจศาล อันปรากฏใน มาตรา 44 ได้กำหนดว่า “การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืน ตามมาตราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่ คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ โดยในวรรคที่สองของบทบัญญัติในมาตราเดียวกัน กำหนดว่า ...คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาใน

¹³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8380/2547 แม้ในวันที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีแพ่งต่อศาลจังหวัด พิษณุโลก คดีของโจทก์จะยังถือว่าไม่ขาดอายุ...แต่เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 6 พิพากษายืนตามศาลแขวงพิษณุโลกให้ ยกฟ้องและคดีถึงที่สุด คดีของโจทก์จึงต้องด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสี่ ซึ่ง อายุความในการฟ้องคดีแพ่งของโจทก์จะต้องเป็นไปตามบัญญัติเรื่องอายุความตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและ พานิชย์ เมื่อนิติสัมพันธ์ระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองเป็นการซื้อขายสินค้า อายุความที่โจทก์เรียกร้องค่าสินไหม หรือส่งมอบสินค้าคืน จึงมีกำหนด 2 ปี ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ มาตรา 193/34 (1) โจทก์ฟ้องคดี แพ่งต่อศาลจังหวัดพิษณุโลกในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2542 ซึ่งนับจากระหว่างวันที่ 10 พฤษภาคม 2539 ถึงวันที่ 15 กรกฎาคม 2539 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่จำเลยทั้งสองรับสินค้าไปจากโจทก์และครบกำหนดส่งสินค้าที่เหลือคืน เป็น เวลาเกินกว่า 2 ปีแล้ว คดีโจทก์จึงขาดอายุความ.

คดีอาญา” และในมาตรา 44/1 “...เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 44 และมาตรา 44/1 มีความหมายว่าเมื่อพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายในคดีอาญายื่นคำร้องเข้ามาเพื่อเรียกร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนแล้ว การทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งนี้ศาลจะต้องทำคำพิพากษาโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ทั้งนี้ในเรื่องการพิจารณาของศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้กำหนดกรอบอำนาจให้ศาล แขวงมีอำนาจการพิจารณาคดีแพ่งที่มีจำนวนทรัพย์สินหรือราคาทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินไปกว่าสามแสนบาท หากคดีดังกล่าวเป็นการเกินกว่าอำนาจการพิจารณาคดีคือมีทรัพย์สินที่เรียกร้องเกินกว่าสามแสนบาทแล้ว คดีจึงจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจังหวัด หรือศาลแพ่งหรือศาลอาญาขึ้นไป ทั้งนี้หลักการดังกล่าวเป็นไปตาม มาตรา 25(4)¹³⁶ ประกอบมาตรา 17¹³⁷ และมาตรา 18¹³⁸ แห่ง พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

กรณีดังกล่าวจึงมีข้อพิจารณาว่าหากการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา พนักงานอัยการเองหรือผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องราคาหรือทรัพย์สินที่เสียหายไป หรือค่าสินไหมทดแทน เกินกว่าอำนาจการพิจารณาของศาลแขวงละเป็นการเกินอำนาจการพิจารณาของผู้พิพากษานายเดี่ยวจะพิจารณาคดีได้ ผู้เสียหายจะสามารถใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้หรือไม่ ในปัญหาเรื่องนี้ ศาลยุติธรรม มีความเห็นว่า ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าไปในคดีอาญาของศาลแขวงได้ โดยเป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นของกฎหมายที่ประสงค์ให้ทำได้ โดยมีเหตุผลว่าบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวให้สิทธิแก่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้โดยที่ผู้เสียหาย ไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ด้วยเหตุนี้กรณีจึงไม่จำเป็นต้องนำเรื่องการคำนวณทุนทรัพย์มาพิจารณาว่าจำนวน

¹³⁶ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25 ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคณะเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น ดังต่อไปนี้...(4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ราคาทรัพย์สิน ที่พิพาท หรือ จำนวนเงิน ดังกล่าว อาจขยายได้ โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา...

¹³⁷ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี และมีอำนาจทำการไต่สวน หรือมีคำสั่งใดๆ ซึ่ง ผู้พิพากษาคณะเดียว มีอำนาจ ตามที่กำหนดไว้ ในมาตรา 24 และ มาตรา 25 วรรคหนึ่ง.

¹³⁸ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 18 ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา ทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น.

ราคาทรัพย์สินที่เรียกร้องของบุคคลผู้ได้รับค่าเสียหายนั้นเกินอำนาจพิจารณาตัดสินของศาลแขวงหรือไม่ ดังนั้นศาลแขวงย่อมมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีตลอดไปได้¹³⁹

นอกจากนี้แล้วในส่วนของการปฏิบัติของศาล ก็ได้เคยมีแนววินิจฉัยถึงการพิจารณาเขตอำนาจศาลต่อมาอันพิจารณาในลักษณะเดียวกันว่า “...การที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ แสดงว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยและต้องไปดำเนินคดีในส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน ดำเนินคดีในส่วนแพ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องกันไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีในส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว ดังเช่นกรณีที่พนักงานอัยการร้องขอให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย กรณีจึงไม่ต้องคำนึงว่าศาลที่พิจารณาคดีอาญาจะเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2(1) และพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25(4) วรรคหนึ่ง” ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8452/2556

1.5 การเยียวยาผู้เสียหายจากการที่ผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในทางอาญาหรือตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในความช่วยเหลือด้านอื่นๆ

ในปีพุทธศักราช 2544 รัฐได้เป็นเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาอาชญากรรมมากขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมรัฐจึงได้ตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นเพื่อรัฐจะเป็นผู้เข้ามาช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมสอดคล้องกับหลัก “การจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐ” ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้มีชื่อว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

จากสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายเดิม สิทธิของบุคคลผู้ได้รับเสียหายจากคดีอาญานั้น ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยผู้กระทำความผิดในความเสียหายที่ตนได้รับในความผิดที่เกิดขึ้น แต่สำหรับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 หากบุคคลใดต้องตกเป็นผู้เสียหายจากคดีอาญาแล้ว เมื่อผู้เสียหายได้ถูกกระทำความผิดทางอาญาแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาบรรเทาความเสียหายโดยรัฐเป็นผู้จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายจากการที่ตนได้ถูกกระทำความผิดและรวมไปถึงกรณีที่รัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่จำเลยที่เป็นผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญา

¹³⁹ สวัสดิการศาลอาญา สวัสดิการสำนักวิชาการศาลยุติธรรม, ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์. (2549). น 19.

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ซึ่งถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีอาญาซึ่งได้ปรากฏในคำพิพากษาถึงที่สุดว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นตนเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด

นอกจากเหตุผลข้างต้นแล้วการที่รัฐตรากฎหมายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ยังมีเหตุผลอีกประการเพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่ใช้ขณะนั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ผู้เสียหายหรือผู้บริสุทธิ์ที่ถูกคุมขังไว้ในระหว่างพิจารณาคดี จะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐในความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ ดังกล่าวนั้น มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1.5.1 ระยะเวลาการใช้สิทธิขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ

เมื่อปรากฏถึงความเสียหายจากการที่ตนถูกกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นตามหมวด 9 เรื่องการยื่นคำขอการพิจารณาคำขอและการอุทธรณ์มาตรา 22¹⁴⁰ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 วางหลักเกณฑ์การยื่นคำขอรับค่าตอบแทนไว้ว่า

“ผู้เสียหาย... หรือผู้เป็นทายาทของผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานได้กำหนดไว้ ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี.”

1.5.2 ข้อหาความผิดที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐเมื่อผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในคดีอาญา

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ได้วางหลักการใช้สิทธิของผู้เสียหายในการยื่นคำขอเพื่อขอรับค่าตอบแทนจากการผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในคดีอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 4 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา มาตรา 17¹⁴¹ ของกฎหมายดังกล่าว โดยจะต้องเป็นความผิดที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งความผิดที่ได้ระบุไว้ได้แก่ความผิดดังต่อไปนี้

¹⁴⁰ มาตรา 22 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544.

¹⁴¹ มาตรา 17 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544.

รายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา ๑๗	
ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ความผิด	
ลักษณะ ๘ ความผิดเกี่ยวกับเพศ	มาตรา ๒๗๖ ถึง มาตรา ๒๘๓
ลักษณะ ๑๐ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	
หมวด ๑ ความผิดต่อชีวิต	มาตรา ๒๘๘ ถึง มาตรา ๒๙๔
หมวด ๒ ความผิดต่อร่างกาย	มาตรา ๒๙๕ ถึง มาตรา ๓๐๐
หมวด ๓ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก	มาตรา ๓๐๑ ถึง มาตรา ๓๐๕
หมวด ๔ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก	
คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา	มาตรา ๓๐๖ ถึง มาตรา ๓๐๘

จากรายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้บัญญัติความผิดที่ผู้เสียหายถูกกระทำความผิดอาญาต้องเป็น
ความผิดตามที่กำหนดไว้เท่านั้น หากเป็นความผิดในฐานอื่นๆ ไม่อยู่ใน
หลักเกณฑ์ที่ผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายจากรัฐในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้
ทั้งนี้ผู้เสียหายจะต้องไม่เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดที่เกิดความเสียหายใน
คดีอาญาดังกล่าวจึงจะทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนในส่วนนี้

การใช้สิทธิของผู้เสียหายเพื่อจะขอรับค่าตอบแทนจากการที่ผู้เสียหายถูกกระทำ
ความผิดในคดีอาญา หากผู้เสียหายใช้สิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน
ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว ย่อมไม่เป็นการตัดสิทธิ
ที่ผู้เสียหายจะได้รับเงินช่วยเหลือหรือดำเนินการใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากความ
เสียหายในทางอื่นๆ ทั้งนี้เป็นไปตามที่ มาตรา ๕ ของกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติสิทธิแก่ผู้เสียหายไว้

1.6 ความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชน กับ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

เมื่อเด็กหรือเยาวชนแม้จะยังไม่บรรลุนิติภาวะกระทำความผิดในทางแพ่งของเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน แม้ว่าในทางคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนจะได้รับการยกเว้นโทษหรืออาจได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษตามกฎหมายประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม เด็กหรือผู้เยาว์ก็ยังคงเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญญัติของกฎหมายซึ่งสามารถถูกดำเนินคดีได้ทั้งความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชน ทั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนก็อาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชนเมื่อได้มีการกระทำความผิดขึ้นอาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1.6.1 ความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชน

เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา ย่อมทำให้เกิดความเสียหายทั้งเป็นความผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและเป็นการกระทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 420 เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ทั้งนี้

มาตรา 429 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีหลักกฎหมายยืนยันว่าเด็กหรือเยาวชน เหล่านี้จะต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายในการกระทำละเมิด โดย มาตรา 429 ได้บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

เนื่องจากการกระทำละเมิดเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย เป็นการกระทำที่ไม่มีอำนาจและไม่มีสิทธิใดๆ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Unlawfully) หรือเรียกว่า “การล่วงสิทธิ ผิดหน้าที่”¹⁴² เมื่อการกระทำกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้และเป็นการกระทำโดยผู้เสียหายไม่ได้ให้ความยินยอมในการถูกระทำ เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายย่อมถือว่าเป็นการละเมิด ศาลฎีกาไทยได้คงยืนยันหลักการกฎหมายที่เด็กหรือเยาวชนต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในผลที่ตนได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นด้วย หากการกระทำของเด็กหรือเยาวชนเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่า เป็นความเสียหายด้านใดๆ ก็ตาม ย่อมมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย ดังเช่นแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1892/2535 โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 2 ในฐานะละเมิดเพราะจำเลยที่ 2 ได้ขับรถของโจทก์โดยประมาทเป็นเหตุให้รถของโจทก์พลิกคว่ำเสียหาย จำเลยที่ 2

¹⁴² สุขุม ศุภนิศย์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด”, พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. (2553). น,12-13.

มีความประพฤติน่าไม่เรียบร้อย ขาดการอบรมดูแลที่ดี จำเลยที่ 3 ที่ 4 ซึ่งเป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 2 ไม่ดูแลเอาใจใส่ ไม่ห้ามปรามในการเที่ยวเตร่จนดึกดื่น แม้แต่คืนเกิดเหตุก็ยังปล่อยให้ไปเที่ยวดื่มสุราในยามดึกและพาผู้หญิงไปนอนค้างที่โรงแรม แม้เหตุละเมิดเกิดจากการขับรถโดยประมาทมิได้เกิดจากความประพฤติด้านอื่นของจำเลยที่ 2 อันจำเลยที่ 3 ที่ 4 จะต้องระมัดระวังดูแลก็ตาม เมื่อจำเลยที่ 3 ที่ 4 ไม่เอาใจใส่ดูแลความประพฤติด้านอื่นของจำเลยที่ 2 ก็แสดงว่าไม่เอาใจใส่ดูแลว่าจำเลยที่ 2 ซึ่งไม่มีใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์จะไปขับรถโดยประมาทอันเป็นความประพฤติดังหนึ่งหรือไม่ จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดของจำเลยที่ 2.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2692/2540 จำเลยที่ 1 ผู้เยาว์ใช้ไม้เป็นอาวุธทำร้ายร่างกายโจทก์ถูกที่บริเวณตาขวา เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับอันตรายสาหัส จำเลยที่ 1 มีอายุ 14 ปีเศษ มีความรู้ผิดชอบพอสมควร เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 มีนิสัยกระชอประรังแกผู้อื่นมาก่อน ย่อมเป็นการยากที่จะให้จำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาใช้ความระมัดระวังควบคุมดูแลจำเลยที่ 1 ตลอดเวลา ทั้งตามพฤติการณ์ที่จำเลยที่ 1 ใช้ไม้ขว้างทำร้ายร่างกายโจทก์เป็นการกระทำลับหลังจำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงเป็นเรื่องที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่อาจคาดคิดหรือควรคิดได้ว่าจำเลยที่ 1 จะกระทำเช่นนั้นต่อโจทก์จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่มีโอกาสปฏิบัติเป็นอย่างอื่น ได้ดีกว่านี้แล้ว ถือว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 แล้ว จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมด้วย

1.6.2 ความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือโดยประมาทเกินเล่ห์หากเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหายแล้ว นอกจากตัวเด็กหรือเยาวชนจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนแล้ว ผู้มีอำนาจปกครองของเด็กหรือเยาวชน อันได้แก่ บิดามารดา หรือผู้ปกครองอื่นๆ อันมีความสัมพันธ์พิเศษตามกฎหมายที่มีอำนาจหน้าที่ต้องให้การอบรมสั่งสอนและให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชน แม้แต่ ผู้รับบุตรบุญธรรม ก็จะต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนในการกระทำละเมิดด้วยเพื่อเฉลี่ยความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะถือได้ว่าการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำละเมิดเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้น เนื่องจากบิดามารดา ผู้ปกครองไม่ได้เอาใจใส่ดูแลอบรมสั่งสอนแก่เด็กหรือเยาวชนตามสมควรจึงทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นเป็นไปตามหลักบุคคลที่ต้องมารับผิดเพราะการกระทำของผู้อื่น (Objective Responsibility)

ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้เป็นบิดามารดาและผู้ปกครองกับ ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้อนุบาลไว้เช่นกันในมาตรา 429 ว่า ... บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล ซึ่งทำอยู่นั้น

ศาลฎีกาไทยได้ยืนยันหลักการกฎหมายที่เด็กหรือเยาวชนต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในผลที่ตนได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นด้วย ทั้งนี้สำหรับ บิดา มารดา หรือบุคคลที่เป็นผู้ปกครองหากไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแก่การดูแลอบรม ป้องกันภัยอันตรายตามวิถีการเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้เยาว์ด้วยแล้วย่อมต้องมีความรับผิดชอบในฐานะที่ตนละเมิดด้วย ดังคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 985/2515 บิดามารดาเก็บปิ่นไว้ได้หมอนในห้องนอน โดยมีได้ถอดแมกกาซีนออก และมีได้ห้ามปรัมมิให้บุตรเข้าไป เพื่อป้องกันเหตุร้ายอันอาจจะเกิดจากอาวุธปืนนั้น ถือว่าบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลของบิดามารดา เมื่อบุตรเอาปืนไปเล่นเป็นเหตุให้ปืนลั่นถูกเพื่อนตาย บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรในผลละเมิดด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9084/2539 บิดามารดา ตามความหมายของบทบัญญัติมาตรานี้ หมายถึง บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงบิดาที่เป็นผู้มีสายโลหิตเดียวกัน แต่ไม่ใช่บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น จำเลยที่ 2 เป็นบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์การที่จำเลยที่ 1 ไปกระทำละเมิดต่อผู้อื่นจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 มาปรับใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการที่จำเลยที่ 2 จะต้องร่วมรับผิดชอบด้วยหรือไม่ ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9774/2544 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บิดามารดาของผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ในผลที่ผู้เยาว์ทำละเมิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จึงเป็นหน้าที่ของบิดามารดาของผู้เยาว์ต้องนำสืบข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้วการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดา รวมถึงการที่จะต้องคอยอบรมสั่งสอนดูแลตลอดจนควบคุมบุตรผู้เยาว์ มิให้ออกไปประพฤตินเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย การที่บุตรผู้เยาว์อายุ 18 ปี ทำละเมิดในระหว่างที่ไปเรียนหนังสือ ข้อที่ว่าบิดามารดาไม่เคยอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถจักรยานยนต์ที่บ้านไปโรงเรียนหรือรถจักรยานยนต์คันที่ผู้เยาว์ขับเป็นของเพื่อนผู้เยาว์ และขณะเกิดเหตุอยู่ในช่วงเวลาไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน มิใช่ข้อที่บิดามารดา จะยกขึ้นปฏิเสธความรับผิดชอบได้

ผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์และบิดามารดาทราบดีว่าผู้เยาว์สามารถขับรถจักรยานยนต์ได้ และเคยขับรถจักรยานยนต์ออกนอกบ้าน แต่บิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ โดยปล่อยให้บุตรผู้เยาว์ขับรถจักรยานยนต์ออกนอกบ้านทั้งที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ย่อมเสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรือเกิดอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นได้โดยง่าย การที่บิดาผู้เยาว์เตือนผู้เยาว์ให้ขับรถโดยระมัดระวังอย่าขับรถเร็ว นอกจากไม่เป็นการเพียงพอแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้บุตรผู้เยาว์ขับรถ จักรยานยนต์อีกด้วย การที่ผู้เยาว์ไปขับรถจักรยานยนต์ของผู้อื่นในวันเกิดเหตุจึงมีส่วน

มาจากการปล่อยปลดละเลย ไม่ดูแลหรือห้ามปรามตามหน้าที่ของบิดามารดาแต่ต้น เมื่อผู้เยาว์ไป ขับรถจักรยานยนต์ชนรถของผู้อื่นเสียหาย เป็นเหตุให้บุตร โจทก์ถึงแก่ความตายอันเป็นการละเมิด ต่อผู้อื่น บิดามารดาของผู้เยาว์จึงต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 480/2548 โจทก์เป็นบิดาของ ป. โจทก์ยอมให้ ป. ซึ่งยังเป็นผู้เยาว์อายุ 16 ปี และยังไม่มามีใบอนุญาตขับรถ ขับรถยนต์ซึ่งเป็นยานพาหนะออกไปตามถนนสาธารณะ เป็นการเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ถือว่า โจทก์มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ โจทก์จึงต้องร่วมกับ ป. รับผิดชอบในผลที่ ป. ทำละเมิดต่อจำเลยด้วย

การที่ โจทก์ และจำเลยจะต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำละเมิดต่อกันเพียงใดนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ประกอบด้วย มาตรา 223 ให้พิจารณาถึงพฤติการณ์ด้วยว่าฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร ซึ่งต้องถือเอาการกระทำละเมิดมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา หากได้ถือเอาความเสียหายเล็กน้อยเป็นเกณฑ์ไม่ เมื่อต่างฝ่ายต่างทำละเมิดต่อกันและมีส่วนประมาทพอๆ กัน โจทก์และจำเลยจึงไม่อาจเรียกค่าเสียหายจากกันได้ จำเลยร่วมเป็นผู้รับประกันภัยความเสียหายอันเกิดจากรถยนต์คันที่จำเลยเอาประกันภัยไว้ และจะต้องรับผิดชอบ ก็ต่อเมื่อจำเลยผู้เอาประกันต้องรับผิดชอบ เมื่อ โจทก์ไม่อาจเรียกค่าเสียหายจากจำเลย จำเลยร่วมไม่ต้องรับผิดชอบใช้ ค่าเสียหายให้แก่โจทก์เช่นกัน

ปัจจุบันในบทบัญญัติกฎหมายไทยนั้น ได้มี คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 ซึ่งถูกประกาศใช้ในเล่ม 132 ตอนพิเศษ 171 ง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ได้มีบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนร่วมรับผิดชอบทางอาญากับจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดฐานปล่อยปลดละเลยเด็กและเยาวชนในความคุ้มครองให้เกิดการรวมกลุ่มหรือมั่วสุมเพื่อการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ซึ่ง โดยถูกระบุไว้ในข้อ 2 ของกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยกำหนดให้

“บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน รวมทั้งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองเด็ก ตลอดจนต้องไม่สนับสนุนหรือปล่อยปลดละเลยให้เด็กและเยาวชนในปกครองเกิดการรวมกลุ่มหรือมั่วสุมเพื่อการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และในกรณีที่พบเด็กและเยาวชนรวมกลุ่มหรือมั่วสุม ให้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ...”

ทั้งนี้ เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานจราจร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบก หรือเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องก็ได้ที่จะเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้ามารับทราบการกระทำของเด็กและเยาวชน

ดังกล่าว เพื่อให้คำแนะนำ ตักเตือน ทำทัณฑ์บน หรือวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอีก หรืออาจให้วางประกันไว้เป็นจำนวนเงินตามสมควรแก่ฐานานุกรม โดยกำหนดตามกฎหมายต่อไปว่าหากมีการวางเงินประกัน เงินประกันดังกล่าวจะมีผลเป็นหลักประกันได้ไม่เกินระยะเวลาสองปี

หากเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดดังกล่าวซ้ำอีก บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ริบเงินประกันเป็นของกองทุนคุ้มครองเด็กตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองเด็กต่อไป

จึงอาจสรุปได้ว่าแนวทางของกฎหมายไทยในปัจจุบันนั้น หากเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตามกฎหมายใดๆ ก็ตามแล้วก่อให้เกิดความเสียหายอันจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เด็กหรือเยาวชนย่อมมีความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนบุคคลผู้เป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ก็จะต้องรับผิดชอบร่วมกับเด็กหรือเยาวชนในการกระทำผิดนั้นๆ ด้วยหากไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลเด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอในทางความรับผิดชอบทางแพ่ง รวมถึงความรับผิดชอบทางอาญาบางกรณี ดังคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามตามบทบัญญัติกฎหมายไทยยังไม่มีบทกฎหมายใดที่ให้บิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ได้เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้เข้ามารับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยตรง

2. คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาของมาตรการของกฎหมายในประเทศไทยแล้วนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับโดยดูถึงมาตรการต่างๆ ของกฎหมายในลักษณะเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา บทบัญญัติกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในต่างประเทศก็ได้มีหลักการของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเช่นกัน ซึ่งผู้ศึกษาจะขอก้าวโดยมุ่งเน้นการศึกษาไปยังประเทศ ดังต่อไปนี้

2.1 ประเทศฝรั่งเศส

2.1.1 ลักษณะต่างๆ โดยทั่วไป

หลักการดำเนินคดีของประเทศฝรั่งเศสตามความเป็นมาเดิมนั้น ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ได้ใช้บทบัญญัติของกฎหมายในกลุ่มกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือซีวิลลอว์ (Civil Law) เป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเจริญในด้านกฎหมายมากและบทบัญญัติบางส่วนของกฎหมายในประเทศไทย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้มีต้นแบบอันเป็นรากฐานของตัวกฎหมายมาจากกฎหมายประเทศฝรั่งเศส

ระบบการพิจารณาคดีและการสืบพยานของกฎหมายประเทศฝรั่งเศสได้มีวิวัฒนาการเป็นอำนาจรัฐที่มีลักษณะเด็ดขาด การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายในประเทศฝรั่งเศสนั้น ในสมัยอดีตกฎหมายของฝรั่งเศสใช้ระบบกฎหมายแบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยมีลักษณะที่เป็นการรวมการใช้อำนาจต่างๆ อยู่ในองค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินกระบวนการความยุติธรรม ด้านการสอบสวน ด้านการดำเนินการฟ้องร้องคดี รวมไปถึงกระบวนการพิพากษาคดีของศาลด้วยนั้น มีลักษณะที่เป็นไปโดยไม่ได้แยกการใช้อำนาจออกจากกันจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทุกส่วน ซึ่งอยู่ในอำนาจบุคคลหรือองค์กรหนึ่งเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น¹⁴³

ภายหลังจากเหตุการณ์ที่เกิดการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศสระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่เป็นหลักเพื่อใช้ปกครองในประเทศฝรั่งเศสซึ่งมีเวลายาวนาน มากกว่าหลายศตวรรษก็ล่มสลายลง ก็ให้เกิด “คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง” (The Declaration of the Rights of Man and of the Citizen)¹⁴⁴ ซึ่งคำประกาศนี้เองก่อให้เกิดแรงบันดาลใจอันมีที่มาจากปรัชญาในยุคเรืองปัญญา และคำประกาศนี้ได้มีแบบแผนจากรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา และได้นำระบบการกล่าวหาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งได้ถูกนำเข้ามาใช้ในประเทศฝรั่งเศส อันระบบกฎหมายที่มีลูกขุนของฝรั่งเศสก็ได้เริ่มนำระบบดังกล่าวมาจากระบบลูกขุนของประเทศอังกฤษโดยได้เริ่มขึ้นเมื่อคริสต์ศักราชที่ 1791

แต่เนื่องจากประเทศฝรั่งเศส ได้เคยใช้รูปแบบการดำเนินคดีในรูปแบบเดิมมาก่อน ในทางปฏิบัติจึงยังคงมีปัญหาอยู่มาก เช่น คณะลูกขุนเป็นผู้มีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการนั่งพิจารณาคดีอาญา และเป็นผู้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงต่างๆ แต่เพียงผู้เดียวว่ามีผู้กระทำความผิดอย่างไรหรือไม่ และภายหลังจากที่คณะลูกขุนได้นั่งพิจารณาจนได้ข้อเท็จจริงแล้ว ก็จะเป็นผู้แจ้งผลการพิจารณาดังกล่าวให้แก่ผู้พิพากษา หากคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะก็จะทำคำพิพากษาเพื่อลงโทษจำเลย¹⁴⁵

¹⁴³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาพัฒนารูปแบบการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป”, งานวิจัยส่วนบุคคลตามหลักสูตร “บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, น.5.

¹⁴⁴ Gregory Fremont-Barnes Encyclopedia of the Age of Political Revolutions and New Ideologies, 1760 -1815. Greenwood. (2007).,p.190.

¹⁴⁵ อุทัย อาทิวา, “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง ประมวลสารชะดูวิชา”, ในหนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช สาขาวิชานิติศาสตร์, น.2-39.

ระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทางอาญา ของประเทศฝรั่งเศสจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างระบบการไต่สวน และ ระบบการกล่าวหา โดยระบบการดำเนินคดีด้วยการไต่สวนของกฎหมายฝรั่งเศสจะใช้ในตอนศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนดำเนินการเพื่อฟ้องคดี เพื่อให้ศาลที่ตัดสินคดีความได้มีคำพิพากษา แต่เมื่อศาลได้ทำการไต่สวนคำฟ้องพิจารณาแล้ว ได้มีคำสั่งว่าคดีมีมูล และได้ส่งคำฟ้องคดีไปยังศาลเพื่อดำเนินการตัดสินคดีกระบวนการที่ตัดสินคดีจะมีลักษณะการดำเนินคดีที่เป็นระบบกล่าวหา¹⁴⁶

สำหรับการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส รัฐจะเป็นผู้มีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา เพราะรัฐถือว่าตนเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา โดยจะมีพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาแทนรัฐที่ เป็นผู้เสียหาย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่มีอัตราโทษร้ายแรง (Crime) คือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป จนมีอัตราโทษสูงไปถึงจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต ความผิดที่มีโทษชั้นกลาง (Delit) คือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 2 เดือนขึ้นไปจนถึง 5 ปี และปรับเกินกว่า 2,000 ฟรังก์ขึ้นไป และแม้แต่ความผิดที่มีโทษเล็กน้อย (Contravention) คือคดีที่มีความผิดมีโทษจำคุกไม่เกินกว่า 2 เดือน และปรับไม่เกินกว่า 2,000 ฟรังก์ใหม่ก็ตาม¹⁴⁷ ในส่วนของผู้เสียหายในคดีอาญาแม้ว่าความผิดที่เกิดขึ้นนั้นผู้เสียหายจะเป็นผู้ถูกระทำความผิดและได้รับความเสียหายโดยตรงก็ตาม แต่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดนั้น ก็ไม่อาจดำเนินคดีอาญาด้วยตัวผู้เสียหายเองได้¹⁴⁸ ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาของกฎหมายในประเทศฝรั่งเศสนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐโดยพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแต่เพียงผู้เดียวแทนรัฐและแทนราษฎรผู้ได้รับความเสียหาย

2.1.2 การเรียกร้อง พิษในเรื่องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา

ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้นี้ว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส เป็นหน้าที่ของรัฐโดยพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทนรัฐและราษฎรที่เป็นผู้เสียหาย แต่สำหรับความเสียหายที่ราษฎรเป็นผู้ได้รับความเสียหายนั้น เมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายจาก

¹⁴⁶ ปกป้อง ศรีสนิท, “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา” ใน 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม , พิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา. (2552). น.137.

¹⁴⁷ อุดม รัฐอมฤต, “การฟ้องคดีอาญา” หนังสือรวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 8 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. (2535). น.486-487.

¹⁴⁸ อุทัย อาทิวา, “สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส” ,บทบัญญัติ เล่มที่ 61 ตอน 1. (2548): มีนาคม, น.2.

การอุทธรณ์ทำความผิดทางอาญาหากมีการฟ้องร้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเพื่อดำเนินการเรียกร้องเพื่อขอบังคับให้จำเลยในคดีอาญาที่อุทธรณ์พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีอาญา ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยการดำเนินการใช้สิทธินี้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผู้เสียหายสามารถทำได้โดยยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาผู้สอบสวน ในคดีซึ่งเป็นคำขอส่วนแบ่งในประเด็นที่เรียกต้องค่าเสียหายที่เกิดจากการอุทธรณ์ทำความผิดทางอาญาจากจำเลยที่กำลังถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาศาลใต้ส่วนหรือที่เรียกว่าผู้พิพากษาสอบสวนนี้ ผู้เสียหายสามารถดำเนินการโดยทำเป็นลักษณะจดหมายที่มีการกล่าวถึงรายละเอียดพอสมควรส่งไปยังผู้พิพากษา

เมื่อผู้พิพากษาศาลใต้ส่วนได้รับคำร้องจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป คือแจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงคำร้อง เพื่อให้พนักงานอัยการทำความเห็นเข้ามาในคดี¹⁴⁹

ทั้งนี้ ศาลก็อาจจะต้องกำหนดให้ผู้เสียหายวางเงินประกันตามจำนวนที่ผู้พิพากษาได้กำหนดไว้ตามหลักกฎหมายมาตรา 88 แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสที่กำหนดให้ศาลชอบที่จะมีคำสั่งใดๆ ให้ผู้เสียหายวางเงินประกันในความเสียหายใดๆ ที่มีคำขออันเนื่องมาจากความรับผิดทางแพ่ง¹⁵⁰ และสิทธิของผู้เสียหายในกรณีอื่นมีอยู่ เช่น สิทธิเข้ารับฟังการพิจารณาคดีความของศาล รวมถึงมีสิทธินำพยานมาสืบในชั้นศาลได้ในคดีส่วนแบ่งตามคำร้องของตนหรือสิทธิอื่นๆ เช่น การเสนอคำถามเพื่อสอบถามจำเลยและพยานบุคคล เป็นต้น

ภายหลังจากนี้ผู้พิพากษาดังกล่าวก็จะส่งคำร้องให้กับพนักงานอัยการ โดยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 3¹⁵¹ ให้อำนาจผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายที่เกิดกับ ความเสียหายได้ทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือแม้จะเป็นความเสียหายทางจิตใจหรือศีลธรรมจรรยา ซึ่งผู้เสียหายได้รับมาจากการเป็นผู้ถูกระทำความผิด ผู้เสียหายก็สามารถขอค่าเสียหายนี้เข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการผู้เป็น โจทก์ฟ้องคดีได้ และดำเนินกระบวนการพิจารณาควบคุมในศาลเดียวกันกับคำ

¹⁴⁹ Code of Criminal Procedure Article 85-91-1.

¹⁵⁰ Code of Criminal Procedure Article 88 The payment into court fixed pursuant to article 8 8 secures the payment of any civil fine liable imposed pursuant to the first paragraph of article 177-2.

The amount paid into court is returned where no such fine is ordered by the investigating judge or, where the prosecutor or the civil party appeals, by the investigating chamber.

¹⁵¹ Code of Criminal Procedure Article 3 The civil action may be exercised at the same time as the public prosecution and before the same court. It is admissible for any cause of damage, whether material, bodily or moral, which ensue from the actions prosecuted.

ฟ้องคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ทั้งนี้คำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส มีมุมมองในเรื่องนี้ว่า คำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเรื่องการดำเนินคดีทางแพ่งมากกว่าเป็นคำร้องในคดีอาญา (Action Civile)

ในทางปฏิบัติหลังจากผู้เสียหายยื่นคำร้องแล้ว กระบวนการสอบสวนเบื้องต้นในคำร้องของผู้เสียหายจะเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและศาล โดยผู้เสียหายไม่มีส่วนในการสอบสวนคดี แต่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนี้ ผู้เสียหายก็อาจมายังศาลเพื่อทำการตอบคำถามต่างๆ และมีสิทธิเข้าถึงสำนวนคดีความของศาลที่ได้ทำการไต่สวน (Dossier) ซึ่งผู้พิพากษาจะคอยทำการแจ้งความคืบหน้าต่างๆ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนทุกๆ 6 เดือน ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 90-1 แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส¹⁵² ต่อมาเมื่อศาลจะได้ทำการวินิจฉัยมีคำพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหาย (A Discharge Decision) ซึ่งศาลจะทำได้ต่อเมื่อผู้เสียหายไม่มีคดีจะดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อไป หลังจากที่ศาลได้ดำเนินการสอบสวนเสร็จแล้ว จึงจะออกคำสั่งของศาลเพื่อให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ส่งต่อให้แก่ศาลที่ตัดสินคดี (A Discharge Order) ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งในการออกหมายเรียกให้คู่ความมาศาล มีการพิจารณาการโต้แย้งระหว่างบุคคลที่เป็นคู่ความหรือทนายความ และพนักงานอัยการ และศาลจะออกคำสั่งตัดสินคดีในขั้นตอนต่อไป¹⁵³

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วหากผู้เสียหายไม่พอใจในผลของตัวคำสั่งที่ศาลได้ทำการตัดสิน ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งที่ศาล

¹⁵² Code of Criminal Procedure Article 90-1 In cases of felony, or misdemeanours against persons contrary to Book II of the Criminal Code, or misdemeanours against property contrary to Book III of the same Code accompanied by attacks against persons, the investigating judge informs the civil party of the progress of the investigation every six months.

This notification may be given in a simple letter sent to the civil party and to his advocate, or at the hearing of the civil party.

Where an association made up of several victims has constituted itself civil party under article 2-15, this notification is given solely to the association, which is responsible for informing the individual victims within the organisation, unless these victims have also constituted themselves civil parties as individuals.

¹⁵³ Code of Criminal Procedure Article 91 When, after an investigation has been opened by a person constituting himself a civil party a discharge decision has been made, the person under judicial examination, or any other person targeted by the complaint may, without prejudice to a prosecution for malicious denunciation, and if they do not initiate civil proceedings, seek damages from the complainant, as set out below.

ได้ตัดสินคดีในเฉพาะที่เป็นคำขอในคดีส่วนแพ่งที่ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนแล้วเท่านั้น เพราะผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ฟ้องคดีความในทางอาญาโดยตรงแต่เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส สำหรับห้วงเวลาการใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ตัดสินคดี ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนศาลเริ่มพิจารณาคดี หรือยื่นคำร้องเข้ามาในระหว่างการพิจารณาคดีก็ได้ โดยสามารถใช้วิธีการยื่นคำร้องโดยการยื่นคำร้องด้วยตนเองหรือผ่านตัวแทนผู้มีอำนาจของตน เช่น ทนายความผู้เสียหาย อาจเป็นการส่งจดหมายลงทะเบียน หรือส่งด้วยวิธีการทางโทรสาร ทั้งนี้ในคำร้องขอให้ศาลใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ได้รับ ต้องยื่นคำร้องมาพร้อมกับเอกสารแนบที่มีความเกี่ยวข้อง ในอันจะเป็นการแสดงพยานหลักฐานที่ทำให้ปรากฏถึงการโต้แย้งแห่งสิทธิของผู้เสียหาย เอกสารเหล่านี้ผู้เสียหายอาจแนบไปกับสำนวนคดีทันที หรือผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องเองโดยผ่านความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ หรือระหว่างการไต่สวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ โดยทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการบันทึกในส่วนของคำร้องของผู้เสียหายไว้

การยื่นคำร้องต่างๆ ของผู้เสียหายที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมายื่นคำร้องด้วยตัวผู้เสียหายเอง กรณีที่ต่อมามีการโต้แย้งสิทธิในเรื่องความเป็นเจ้าของในตัวทรัพย์สิน หรือศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแล้วไม่อาจมีคำตัดสินได้ ศาลก็ชอบที่จะมีคำสั่งในการเลื่อนการพิจารณาคดีความส่วนแพ่งต่อไป¹⁵⁴ ภายหลังเมื่อศาลที่มีคำพิพากษาตัดสินในคดีความอาญาแล้ว ผู้เสียหายชอบที่จะเสนอให้ศาลมีคำตัดสินในเรื่องประเด็นค่าเสียหายทางแพ่งได้

¹⁵⁴ Code of Criminal Procedure Article 420-1 As an exception to the previous provisions, any person claiming to have suffered harm may file a civil party petition directly or through his advocate, by recorded delivery letter or by fax, which must arrive at the court at least twenty-four hours before the date of the hearing, in which he applies either for the restitution of articles seized, or for damages. He attaches to his claim any documents establishing the harm. These documents are attached to the case file forthwith.

With the public prosecutor's agreement, the claim for restitution or for damages may also be drawn up by the victim,

During the police investigation, with a judicial police officer, who draws up an official record of this. This claim counts as constituting the person a civil party if a prosecution is then begun and the correctional court or police court is directly seized of the case.

In the cases set out in the two preceding paragraphs, the civil party does not need to appear in court.

In the event of a dispute over the ownership of articles of which restitution is requested, or if the court does not find sufficient grounds for making a decision in the petition or in the documents attached to it, or in the case file, the decision non the civil claims only is adjourned to a later hearing at which all the parties are cited at the public prosecutor's behest.

ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายในส่วนที่ 3 เรื่องการตัดสินคดีในคำขอส่วนแพ่งในมาตรา 371 แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส¹⁵⁵ ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้รับคำร้องในประเด็นเรื่องค่าเสียหายทางแพ่งแล้ว ศาลจะทำการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปและทำการประชุมใหม่โดยไม่มีคณะลูกขุน แต่จะมีผู้พิพากษาคณะหนึ่งเป็นผู้ทำการสอบสวนและทำรายงาน และภายหลังจึงจะมีการเรียกประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อตัดสินคดีในส่วนประเด็นค่าเสียหาย ซึ่งแม้ว่าศาลจะพิจารณาแล้วพิพากษาว่าให้ปล่อยตัวจำเลยออกไปจำเลยอาจต้องมีความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าความเสียหายได้

สำหรับในกรณีที่หากผู้เสียหายที่เป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนอกจากจะยื่นคำขอเรียกร้องเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาแล้วผู้เสียหายก็ยังมีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดแต่เฉพาะในคดีความส่วนแพ่งได้ แต่หากเมื่อผู้เสียหายดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีเองแต่ในคดีส่วนแพ่งการพิจารณาคดีแพ่งนี้จะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศสซึ่งผู้เสียหายอาจสอบถามไปยังพนักงานอัยการหรือทำเป็นคำร้องไปยังพนักงานอัยการ (Plainte) เพื่อที่จะเป็นเหตุให้พนักงานอัยการมีการฟ้องร้องดำเนินคดีและให้ผู้เสียหายเข้าเป็นคู่ความต่อสู้คดีเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนต่อไปในอนาคต และพนักงานอัยการก็สามารถที่จะดำเนินคดีทางอาญาต่อไปได้ แต่การพิจารณาคดีที่ผู้เสียหายไปฟ้องเป็นคดีความแพ่งเองนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาได้เพราะกระบวนการพิจารณาทางแพ่งและอาญามีลักษณะที่ต่างกัน และพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากในชั้นศาลซึ่งฟ้องคดีในจำนวน 2 จำนวนคดีนี้อาจก่อให้เกิดการรับฟังข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันได้¹⁵⁶

ความใน มาตรา 4 วรรคสอง ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสจึงได้บัญญัติกฎหมายไว้ว่า “หากผู้เสียหายฟ้องคดีในทางแพ่งต่อศาลแพ่ง ศาลอาจจะงดการพิจารณา

¹⁵⁵ Code of Criminal Procedure Article 371 After the assize court has ruled on the public prosecution, the court without the assistance of the jury rules on any claims for damages formed either by the civil party against the accused, or by the acquitted accused against the civil party, after hearing the parties and the public prosecutor.

The court may appoint one of its members to hear the parties, to examine the evidence and to make his report at a hearing where the parties may also present their observations and where the public prosecutor is then heard.

¹⁵⁶ นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒนาการ, “การยื่นคำร้องขอบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2552). น.51.

คดีทางแพ่งไว้จนกว่าจะได้มีการพิจารณาชี้ขาดในคดีอาญาซึ่งอาจจะรอฟังผลคดีความทางอาญาไว้ก่อนหรือที่กำลังดำเนินการฟ้องคดีแพ่ง”¹⁵⁷

ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เสียหายจะดำเนินคดีในทางแพ่งเองโดยตรง หรือดำเนินการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลยเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหาย การรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ในการทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งจะต้องไม่เข้าไปโดยขัดแย้งกับคดีส่วนอาญา (L’Autorite de La Chose Jugee Au Criminal sur le Civil)¹⁵⁸ แม้ว่าหลักกฎหมายนี้จะไม่ได้ถูกบัญญัติไว้อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสอย่างชัดเจน แต่หลักการทำคำพิพากษาคดีส่วนนี้ ถือเป็นหลักที่กฎหมายฝรั่งเศสได้ใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมมาโดยตลอด

โดยสิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายนี้ ผู้เสียหายในคดีอาญาของระบบกฎหมายประเทศฝรั่งเศสจะเข้าใจและรับรู้ถึงสิทธิที่สามารถเข้าร่วมในกระบวนการความยุติธรรมที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ที่จะดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปได้ เพราะมาตรา 75 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถจะรู้ถึงสิทธิของตนตั้งแต่ในชั้นการดำเนินคดีความของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มาตรา 75 กำหนดให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้ที่เป็นตัวแทนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้ที่มีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่างๆ อันได้แก่¹⁵⁹

¹⁵⁷ Code of Criminal Procedure Article 4 paragraph 2 the judgment in any action exercised before the civil court is suspended until a final decision is made on the merits of the public prosecution where such a prosecution has been initiated.

¹⁵⁸ คำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งจะต้องไม่ขัดแย้งกับคดีส่วนอาญา มาจากหลักคำพิพากษาศาลฎีกาในประเทศฝรั่งเศส Cass Civ, 7 mars 1855, affaire Quartier ,D., 1855 โดย ปกป้อง ศรีสนิท, “ศาลที่พิจารณาคดีแพ่งจำต้องถือตามคำพิพากษาในคดีอาญาเพียงใด”, วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 37, ฉบับที่ 2. (2551). มิถุนายน: น. 374.

¹⁵⁹ Code of Criminal Procedure Article 75 Judicial police officers and agents inform victims, using any means of communication, of their right::

1° to obtain compensation for the harm suffered;

2° to exercise the rights of a civil party if the prosecution has been instigated by the public prosecutor or by directly citing the perpetrator to appear before the competent court or by lodging an official complaint before the investigating judge;

3° if they wish to exercise the rights of the civil party, to be assisted by an advocate of their choice or, at their request, by one nominated by the president of the bar attached to the competent court. The costs are to be borne by the victims unless they are eligible for legal aid or if they are covered by legal protection insurance;

- 1) สิทธิของผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดทางอาญาจะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน
- 2) สิทธิของผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิทางแพ่งเพื่อยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ก่อนที่ศาลจะเริ่มสืบพยาน หรือก่อนที่จะดำเนินการฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดอาญาโดยตรงต่อศาลในคดีแพ่ง
- 3) หากผู้เสียหายดำเนินการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นคู่ความทางแพ่ง ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองในการดำเนินคดีทางแพ่ง เว้นแต่ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือเป็นผู้ได้รับการประกันคุ้มครองทางกฎหมาย
- 4) สิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นหรือได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากสมาคมผู้ดูแลเหยื่ออาชญากรรม
- 5) สิทธิของผู้เสียหายที่จะขอโอนคดีไปยังคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนของเหยื่อผู้ถูกกระทำความผิด

2.1.3 บุคคลที่สามารถยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี

สำหรับในการเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากเป็นผู้ถูกกระทำความผิดในคดีอาญานั้น กฎหมายฝรั่งเศสกำหนดหลักไว้ว่า การขอรับค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายฝรั่งเศสจะต้องเป็น “ผู้เสียหาย” เท่านั้น ทั้งนี้ ผู้เสียหายที่สามารถใช้สิทธิยื่นคำขอต่อศาลเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญา อาจเป็นผู้เสียหายที่เป็น บุคคลธรรมดา รวมไปถึงนิติบุคคลด้วย ซึ่งการจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายของฝรั่งเศสนี้

ลำดับแรก ต้องได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำความผิดทางอาญา ทั้งนี้เป็นไป ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสในมาตรา 2¹⁶⁰

ลำดับสอง บุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้เสียหายที่ว่ามีตามกฎหมายฝรั่งเศสจะต้องเป็น “ผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่” กล่าวคือ หากผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการก่อเหตุการณ์บางประการ

^{4°} to be assisted by a service pertaining to one or more local authorities or an approved victim support association;

^{5°} to transfer the case, where appropriate, to the committee for the compensation of victims of offences, where the offence falls under the remit of articles 706-3 and 706-14.

¹⁶⁰ Code of Criminal Procedure Article 2 Civil action aimed at the reparation of the damage suffered because of a felony, a misdemeanour or a petty offence is open to all those who have personally suffered damage directly caused by the offence.

ที่ได้มีการกระทำความผิดทางอาญา จะถือเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันมีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดได้หรือไม่

ในปัญหาข้อนี้เคยมีตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้น ณ ศาลฎีกาประเทศฝรั่งเศส วินิจฉัยว่า “ผู้ร้องได้เรียกร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา แม้จะเป็นเหตุจากการสมัครใจทะเลาะวิวาท แต่ไม่มีกฎหมายที่เป็นการต้องห้ามไม่ให้ผู้ร้องใช้สิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้” แต่ในเวลาต่อมาแนวคำวินิจฉัยของศาลฝรั่งเศสได้เปลี่ยนแปลงไปว่าผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยทางนิตินัยด้วย ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษา ณ วันที่ 28 ตุลาคม คริสต์ศักราช 1997 ศาลได้มีคำพิพากษาคัดสินโดยไม่รับคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ได้ยื่นคำขอเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งผู้เสียหายได้กระทำความผิดด้วยผู้เสียหายกล่าวอ้างในเรื่องนี้ว่า ตนได้กระทำไปเนื่องจากความกดดันจากบุคคลที่ได้ใช้ให้ตนเองกระทำความผิด จากคำพิพากษาทั้งสองข้างต้นตามกฎหมายฝรั่งเศส ศาลฝรั่งเศสมีคำพิพากษาคัดสินไปตามหลักการดำเนินคดีโดยรัฐว่า รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม ให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่เรียบร้อย ทั้งนี้ไม่ได้คำนึงในส่วนสาระสำคัญว่า จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่อย่างใดนั่นเอง¹⁶¹

2.1.4 ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องจากจำเลยในคดีอาญา

สำหรับเมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาแล้ว ผู้เสียหายตามกฎหมายฝรั่งเศสสามารถเรียกร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนอันเป็นค่าเสียหายทางวัตถุหรือเป็นความเสียหายทางศีลธรรมก็ได้ แต่จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นมาโดยตรงจากความผิดทางอาญา และในกรณีที่มีความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ศาลพิจารณาแล้วว่าเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นอันมีลักษณะใกล้เคียงกว่าเหตุหรือรัฐให้ความช่วยเหลือคุ้มครองในความเสียหายส่วนนั้นแล้ว ศาลมักจะไม่นำมาหักค่าสินไหมทดแทนส่วนนี้ให้¹⁶² ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้เป็นผู้ทำให้เกิดความเสียหายในทางอาญาและจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจริงแม้ว่าศาลอาจจะมีคำพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไปก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4-1 โดยผลของคำพิพากษาที่ได้มีการขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น

¹⁶¹ อุทัย อาทิวา, “สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส”, บทบัญญัติ เล่มที่ 61 ตอน 1. (2548). มีนาคม: น. 8-11.

¹⁶² Sheehan A.V., Criminal Procedure in Scotland and France : A comparative study with particular emphasis on the role of the public prosecutor. (Edinburgh : Her ,majesty’s Stationery Office, 1975), p.21.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 4-1¹⁶³ ที่กำหนดว่า แม้ผู้กระทำความผิดไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาที่จะต้องรับโทษในทางอาญาแต่หากมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วไปเข้าบทบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่ง ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1382 หรือ กฎหมายความปลอดภัยในสังคมมาตราที่ L.452-1 (the Code of Social Security) ผู้นั้นอาจจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ทั้งนี้เมื่อผู้เสียหายใช้สิทธิทางแพ่งในคดีอาญาแล้วผู้เสียหายก็ไม่อาจไปดำเนินการใช้สิทธิฟ้องคดีทางแพ่งโดยตรงต่อไป เพราะถือเป็นหลักการในเรื่องซึ่งศาลได้พิจารณาคดีซึ่งมีประเด็นเรียกร้องในทางแพ่งในเรื่องเดียวกันไปแล้ว ผู้เสียหายเมื่อศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการดำเนินคดีทางแพ่งในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้ว การที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนนี้ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต่อไป¹⁶⁴

2.1.5 การบังคับคดีในส่วนของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา¹⁶⁵

ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามกฎหมายของฝรั่งเศส เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคำขอส่วนแพ่งที่ผู้เสียหายในคดีอาญาได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี หากศาลได้มีคำสั่งให้จำเลยได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้วผู้เสียหายชอบจะดำเนินการในขั้นตอนของการบังคับคดีตามบทบัญญัติกฎหมายในคดีส่วนแพ่งต่อไป หากผู้เสียหายมีปัญหาในการได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นตามคำสั่งของศาล ในทางปฏิบัติผู้เสียหายอาจใช้กระบวนการบังคับคดีทางแพ่งโดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในขั้นตอนบังคับคดียื่นคำร้องกับเจ้าพนักงานบังคับคดี (Huissier de Justice) การยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้ต้องส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น (Tribunal de Grande Instance) โดยยึดถือตามเขตอำนาจศาลที่จำเลยในคดีอาญาได้มีภูมิลำเนาอยู่เป็นสำคัญ แต่หากจำเลยในคดีอาญาถูกควบคุมตัวอยู่

¹⁶³ Code of Criminal Procedure Article 4-1 The absence of a non-intentional criminal liability within the meaning of Article 121-3 of the Criminal Code does not bar the exercise of an action before the civil courts with a view to obtaining compensation for damage pursuant to article 1382 of the Civil Code where the existence of civil liability under that article is established, or under that of article L.452-1 of the Code of Social Security where the existence of a strict liability under this article is established.

¹⁶⁴ Code of Criminal Procedure Article 10 Last Paragraph After reaching a decision in respect of the public prosecution, any investigation measures ordered by the criminal judge concerning civil claims follow civil procedure rules.

¹⁶⁵ Rights of victims of crime in criminal proceedings France (4-Compensation), สืบค้นจากเว็บไซต์ e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-fr-en.do เมื่อวันที่ 29 พ.ย.61.

ในเรือนจำ ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้อง เพื่อขอให้ดำเนินการบังคับคดีตามบทบัญญัติกฎหมายในคำขอ ส่วนแพ่งต่อศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่จำเลยถูกคุมขังของศาลได้

โดยทรัพย์สินของจำเลยผู้กระทำความผิดในคดีอาญาที่เจ้าพนักงานบังคับคดี อาจยึดทรัพย์เพื่อนำมาชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้น ได้แก่

- 1) ส่วนแบ่งเงินเดือนที่เหลืออยู่ของผู้ถูกลงโทษ
- 2) เงินในบัญชีธนาคารของผู้เป็นจำเลย
- 3) ทรัพย์สินที่อาจปรากฏว่าเป็นของจำเลยผู้ถูกลงโทษ

กรณีที่จำเลยในคดีอาญาไม่ได้จ่ายเงินชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นไปตามคำพิพากษาของศาลในคำขอส่วนแพ่ง ผู้เสียหายในคดีอาญาอาจทำกรณียื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่ให้บริการด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา The Recovery Assistance Service for Victims of Offences (SARVI, Service d'Aide au Recouvrement des Victimes d'Infractions) โดยที่ผู้เสียหายต้องนำพยานหลักฐานในส่วนของคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด มาแสดงต่อหน่วยงานดังกล่าวว่าตนได้รับความเสียหาย

เมื่อหน่วยงานผู้ให้บริการดูแลช่วยเหลือบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ได้พิจารณาจากหลักฐานที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายทั้งปวงแล้ว จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เป็นการจ่ายจำนวนเงินค่าชดเชยความเสียหายล่วงหน้ากว่า 30 เปอร์เซ็นต์ของค่าความเสียหายทั้งหมด แต่ไม่เกินกว่า 3 พันยูโร เมื่อจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้เสียหายแล้ว หน่วยงานผู้ให้บริการดูแลช่วยเหลือบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา จึงจะมีผลเป็นการรับช่วงสิทธิตามจำนวนเงินที่ได้จ่ายทดแทนล่วงหน้าให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาไปก่อนเพื่อนำไปใช้สิทธิเรียกคืนจากจำเลยในคดีอาญาต่อไป

ในการยื่นคำร้องนั้น ผู้เสียหายในคดีอาญาจะต้องยื่นคำขอเป็นระยะเวลาไม่น้อยไปกว่าสองเดือนและจะต้องยื่นคำขอไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดในคำขอ ส่วนแพ่งของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา¹⁶⁶

สรุปในเรื่องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศส หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา หากผู้เสียหายประสงค์จะได้รับค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรืออาจไปดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีความทางแพ่งเองได้ ทั้งนี้เป็นไปตามวิธีการตามที่บัญญัติกฎหมายในคดีส่วนแพ่ง สำหรับการยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการที่

¹⁶⁶ “เรื่องเดียวกัน”.

เป็น โจทก์ฟ้องคดีมีลักษณะเป็นบทกฎหมายที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ โดยมีแบบแผนที่ไม่ยุ่งยาก อาจดำเนินการส่งคำร้องต่อศาลโดยผู้พิพากษาไต่สวนได้ ด้วยตัวผู้เสียหายเอง หรืออาจดำเนินการส่งโดยทางโทรสาร เป็นต้น ทั้งสิทธิของผู้เสียหายในทางคดีส่วนแพ่งตามคำร้องของผู้เสียหายนั้นมีสิทธิเข้านำสืบพยานหลักฐานต่างๆ ได้ รวมถึงการถามจำเลยหรือพยานบุคคลได้ และเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ผู้พิพากษาจะทำการพิจารณาคำร้องในคดีส่วนแพ่ง ซึ่งในการดำเนินการขั้นตอนนี้ ผู้เสียหายอาจที่จะไม่เข้ามาในกระบวนการทางคดีส่วนนี้ได้ เว้นแต่ศาลเห็นเป็นการจำเป็นต้องเรียกผู้เสียหายมาสอบถามความ

ด้วยเหตุนี้ระบบการเรียกร่องคำสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของฝรั่งเศส จึงมีศาลและพนักงานอัยการเป็นผู้มีบทบาทหลักในส่วนนี้ แทนบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากคดีอาญา

2.2 สหราชอาณาจักร

โดยผู้ศึกษาจะขอกล่าวในประเศอังกฤษซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเจริญด้านกฎหมายมาอย่างยาวนาน โดยที่ลักษณะกฎหมายที่ถือเอาแนวคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาและจารีตประเพณี หรือที่เรียกว่า ระบบคอมมอนลอว์เป็นบรรทัดฐานสำคัญในการวินิจฉัยตัดสินคดีเป็นสำคัญ

2.2.1 หลักโดยทั่วไปของกฎหมายประเทศอังกฤษ

ระบบคอมมอนลอว์เป็นระบบกฎหมายที่มีความเก่าแก่อย่างมาก และถูกพัฒนาจากประเทศอังกฤษ โดยเดิมที่ประเทศอังกฤษมีระบบการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีกษัตริย์ เป็นผู้มีอำนาจการปกครองบ้านเมืองสูงสุด แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองของประเทศอังกฤษเสียใหม่ เน้นนำระบบการปกครองที่กระจายอำนาจให้เปลี่ยนแปลงกลับมาอยู่ส่วนกลาง โดยมีผู้ทำการพิจารณาตัดสินคดีความในระบบ “ศาลหลวง” (Royal Court) เป็นผู้ทำหน้าที่เสมือนผู้แทนกษัตริย์ของอังกฤษเดินทางไปยังเมืองต่างๆ เพื่อทำการพิจารณาและพิพากษาคดีแทนกษัตริย์โดยนำเอาจารีตประเพณีของท้องถิ่นในสถานที่บริเวณที่ความผิดต่างๆ ได้เกิดขึ้นมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีเพื่อให้เกิดความยุติธรรม¹⁶⁷

ต่อมาด้วยความเปลี่ยนแปลงต่อสภาพสังคมในประเทศอังกฤษเริ่มมีการเรียกร่องความยุติธรรมต่างๆ จากราชเลขานุการของกษัตริย์ลอร์ดชานเซลเลอร์ เพราะระบบกระบวนการพิจารณาคดีเดิมของอังกฤษเป็นการเคร่งครัดมากเกินไปนั้น ราษฎรจึงเริ่มนำเรื่องต่างๆ ที่ตนได้รับความเสียหายไปสู่ลอร์ดชานเซลเลอร์แทน ซึ่งการเยียวยาความเดือดร้อนความเสียหายนี้ของลอร์ดชานเซลเลอร์ จะนำหลักความเป็นธรรมแต่ละกรณี (The Equity of the Case) ซึ่งต่อมาได้

¹⁶⁷ Frederick G. Kempin, Historical Introduction to Anglo - American Law in a Nutshell 2 ed, (St.Paul Min : Publishing co., 1973), p.77.

ถูกพัฒนาเป็นหลักแห่งความเท่าเทียมหรือเอคควิตี้ นำมาใช้เพื่อเป็นการอำนวยระบบความยุติธรรมต่างๆ แก่ราษฎรไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบโดยใช้ควบคู่ไปกับหลักกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ จนกระทั่งในช่วงเวลาต่อมา เมื่อประเทศอังกฤษมีรัฐสภา ระบบการปกครองในประเทศของอังกฤษนั้น รัฐสภาได้มีบทบาทอำนาจเป็นอย่างมากทำให้หลักของเอคควิตี้ถูกจำกัดอำนาจลงไป โดยจำกัดขอบเขตอำนาจของศาลชานเซอร์ให้พิจารณาความและตัดสินคดีต้องยึดถือแนวทางคำพิพากษาเดิมที่เคยวินิจฉัยไว้เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับในศาลคอมมอนลอว์

ซึ่งในเวลาต่อมาประเทศอังกฤษ จึงได้ยกเลิกศาลชานเซอร์และศาลคอมมอนลอว์ และทำการปฏิรูประบบของศาลเสียใหม่เพื่อลดกรณีที่หลักการของคอมมอนลอว์ได้ไปขัดแย้งต่อหลักเอคควิตี้ ในการนำหลักคอมมอนลอว์หรือหลักจารีตประเพณีมาใช้บังคับเป็นกฎหมาย ได้วางหลักเกณฑ์ซึ่งเกิดขึ้นจากแนวคำวินิจฉัยของศาลเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี โดยยึดถือทฤษฎีในการตัดสินคดีความตามแนวคำพิพากษาที่มีมาแต่ก่อน (The Doctrine of Precedent) โดยพิจารณาเพื่อตัดสินคดีความจะนำหลักการต่างๆ มาวินิจฉัยโดยนำข้อเท็จจริงและเหตุผลที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาประกอบเป็นคำวินิจฉัย¹⁶⁸

ซึ่งการนำคำพิพากษาในคดีที่ได้มีการตัดสินคดีแล้ว มาผูกพันกับคำพิพากษาในคดีที่เกิดขึ้นภายหลัง ต่อมาจะนำมาเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี ส่วนในคำกล่าวอื่น ๆ นั้น ไม่นำมาเป็นข้อผูกพันในคดีที่เกิดขึ้นภายหลังด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในคดีที่มีคำพิพากษาแล้วและคดีที่เกิดขึ้นภายหลังต้องเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงเหมือนกันอันมีลักษณะ เป็นการที่ศาลจะนำมาใช้ปรับในแต่ละคดีเป็นรายๆ ไป จนกลายเป็นตัวกฎหมายของศาลขึ้นมาแต่ไม่ได้นำหลักการพิจารณาคดีก่อนๆ เพื่อที่จะนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในภาคปฏิบัติต่อไป¹⁶⁹

นอกจากการที่กฎหมายในประเทศอังกฤษจะใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ที่นำหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ศาลได้เคยวินิจฉัยไว้มาปรับใช้เป็นกฎหมายกับคดีที่เกิดขึ้นภายหลังแล้ว ในกฎหมายประเทศอังกฤษยังปรากฏว่าได้นำลักษณะของกฎหมายลายลักษณ์อักษรในแบบซีวิลลอว์มาใช้บังคับอยู่เช่นกัน โดยมีฐานะในทางระบบกฎหมายเป็นกฎหมายระดับรองลงมาจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยนำกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรมาใช้เพื่ออำนวยความยุติธรรมแก้ไขปัญหาของสภาพสังคม หรือบางครั้งจะนำมาใช้เพื่อยกเลิกคำพิพากษาที่เกิดขึ้นมาแล้ว และเป็นการขัดแย้งกับความเป็นธรรมในสังคมหรือขัดต่อหลักกฎหมายเดิมที่จะไม่บังคับใช้ในอนาคต ซึ่งในสภาพทางปฏิบัติฝ่ายนิติบัญญัติของอังกฤษจะนำเหตุผลในคำพิพากษาที่เกิดขึ้นซึ่งได้

¹⁶⁸ Rupert Cross, *Precedent in English Law*, 3 ed, (Oxford, Clarendon Press), (1977), p.154.

¹⁶⁹ Rupert Cross, p.154.

มีการตัดสินคดีความไปแล้วมาทำการตีความปรับใช้ในบางเรื่องโดยจะบัญญัติเป็นกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป¹⁷⁰

2.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา

ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษได้มีวิวัฒนาการมาจากหลักจารีตประเพณี และผลคำพิพากษาหรือการวินิจฉัยของศาลทำให้เกิดแนวทางเป็นกฎหมายต่อมา ซึ่งในส่วนของกรณีการดำเนินคดีความในกฎหมายอังกฤษโดยทั่วไปในอดีตจะไม่ได้มีการแยกการดำเนินคดีแพ่งซึ่งเป็นกฎหมายเอกชนกับคดีความอาญามีลักษณะกฎหมายมหาชนออกจากกัน การดำเนินคดีความจึงเป็นเรื่องของเอกชน โดยใช้วิธีพิจารณาความต่างๆ โดยมีผู้พิพากษาเป็นคนกลางตัดสินคดีความ (Passive Role) ซึ่งมีลักษณะเป็นไปตามระบบกล่าวหา การดำเนินคดีความทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาของประเทศอังกฤษนี้ ยังไม่มีการจำแนกโทษระหว่าง โทษทัณฑ์ทางอาญากับ โทษทางแพ่งหรือการชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งออกจากกัน

การเริ่มกระบวนการดำเนินคดีของกฎหมายอังกฤษ อาจเริ่มขึ้น โดยการมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดนำความมาฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งสิทธิของคู่ความย่อมเป็นไปด้วยความเท่าเทียมกันทั้งการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงรวมถึงการนำพยานหลักฐานเข้าต่อสู้หักล้างข้อกล่าวหาของโจทก์ผู้ฟ้องคดี¹⁷¹ การดำเนินคดีอาญาของกฎหมายในประเทศอังกฤษมีลักษณะที่เป็นการแยกองค์การผู้ทำหน้าที่การสอบสวนคดี และการฟ้องร้องคดีออกจากศาลผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี โดยมีมุมมองว่าบุคคลที่ เป็นผู้เสียหายในคดีเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดี ไม่ใช่กรรมของคดี คู่ความในคดีจึงมีสิทธิต่างๆ ในการดำเนินคดี เปิดโอกาสให้ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาฟ้องร้องต่อสู้คดีกันอย่างเต็มที่¹⁷² ประเทศอังกฤษเมื่อมีการกระทำความผิดใดๆ ขึ้นแล้วกฎหมายถือหลักที่ว่าประชาชนในสังคมทุกคนมีหน้าที่ต้องรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมไว้ เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ประชาชนในสังคมจึงเป็นผู้เสียหายได้ การดำเนินการเพื่อฟ้องคดีจึงสามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงประเทศอังกฤษมีหน่วยงานของรัฐต่างๆ คือ สำนักงานอัยการ (Director of Public Prosecutions (D.P.P.) ซึ่งมักจะมีทนาย (Barister-at-

¹⁷⁰ Rupert Cross, p.157.

¹⁷¹ ปกป้อง ศรีสนิท, “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา”, ใน 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ขึ้นหัชฌนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา. (2552). น.134.

¹⁷² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาพัฒนารูปแบบการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป”, งานวิจัยส่วนบุคคลตามหลักสูตร “บริหารกระบวนการยุติธรรม ระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, น.8.

Law) และทนายความที่มีหน้าที่ติดต่อลูกค้าโดยตรง (Solicitor) เป็นผู้มีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาได้ แต่สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็นประชาชนก็ยังคงมีอยู่ ตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยประชาชน โดยจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Crown Prosecution Service (CPS) ซึ่งหากการดำเนินคดีอาญาของประชาชน CPS เห็นว่าเป็นเรื่องประโยชน์ของสาธารณะ และเป็นกรณีที่ควรให้รัฐดำเนินคดีความในส่วนนี้มากกว่าจะเป็นประชาชนที่เป็นฝ่ายเอกชน CPS จะเป็นผู้เข้ามาดำเนินคดีแทน หรือระงับการฟ้องร้องดำเนินคดีได้ต่อไป¹⁷³

ส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณาความในระบอบของศาลปัจจุบันประเทศอังกฤษใช้ระบบลูกขุน ซึ่งการพิจารณาต้องเป็นไปอย่างเปิดเผยแก่สาธารณะเพื่อความโปร่งใสในการตรวจสอบได้ของภาคประชาชน จึงทำให้มีระบบลูกขุนซึ่งเป็นภาคประชาชนที่ไม่ได้เป็นผู้พิพากษาอาชีพขึ้นมา ไม่ใช่บุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย รวมถึงการรับฟังพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอ เหมือนกับผู้พิพากษาอาชีพ แต่ทั้งนี้ก็ยังอยู่ในการควบคุมของผู้พิพากษาอาชีพจะควบคุมการพิจารณาคดีความ โดยผู้พิพากษาอาชีพจะไม่ทำการออกเสียงลงมติในการตัดสินคดี ผู้พิพากษาที่เป็นคณะลูกขุนเมื่อพิจารณาคดีความแล้วมีความเห็นว่าการกระทำของจำเลยที่ถูกฟ้องคดีความนั้น เป็นความผิด ผู้พิพากษาอาชีพก็จะนำเอาความเห็นของคณะลูกขุนที่เป็นผู้พิจารณามาพิจารณาซ้ำปรับข้อเท็จจริงต่างๆ ให้เข้ากับตัวบทกฎหมายอีกครั้งหนึ่ง¹⁷⁴

2.2.3 การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญา

สำหรับในกฎหมายของประเทศอังกฤษในเรื่องการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับอันเนื่องมาจากการถูกกระทำความผิดในคดีอาญานั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากคดีอาญาสามารถที่จะดำเนินคดีความส่วนแบ่งเพื่อเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนที่ตนจะรับได้ และนอกจากนี้ผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้อีกโดยวิธีการตามกฎหมายอังกฤษปัจจุบัน ดังนี้

1) ระบบการเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐโดยกระทำผ่าน โครงการช่วยเหลือผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการเป็นเหยื่อกระทำความผิดอาญา หรือ The Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS)

¹⁷³ คณิต ฒ นคร, “กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี”, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. (2552). น. 60-61.

¹⁷⁴ ปกป้อง ศรีสนิท, “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา”, ใน 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา. (2552). น.124.

ระบบดังกล่าวนี้เกิดขึ้นมาจากการที่รัฐผู้เป็นฝ่ายปกครองบ้านเมืองได้จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา มีจุดประสงค์เพื่อที่จะแก้ไขความบกพร่องของกระบวนการดำเนินคดีเดิมและ เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมทางอาญาที่เป็นผู้เคราะห์ร้าย ให้รัฐเข้ามามีบทบาทจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย โดยในทางปฏิบัติเมื่อผู้เสียหายประสงค์จะรับเงินช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐตามระบบการเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐโดยกระทำผ่านโครงการช่วยเหลือผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการเป็นเหยื่อกระทำความผิดอาญา ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการไต่สวนว่าบุคคลผู้ยื่นคำร้องเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดจริงและไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย หรือผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการเป็นผู้เสียหายในเหตุเดียวกันแล้ว

หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของผู้เสียหายที่จะได้รับเงินชดเชยเยียวยาความเสียหายนี้ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาญามีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องต่อกองทุนเยียวยาความเสียหาย ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายถูกกระทำความผิดทางอาญา ประกอบและจะต้องมีรายงานการกระทำความผิดทางอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจประกอบด้วยซึ่งผู้เสียหายจะต้องให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย และความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจะต้องเป็นความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดทางอาญาเท่านั้น

โดยความเสียหายจะเป็นการครอบคลุมไปถึงความเสียหาย ต่อชีวิต ร่างกาย หรือทางจิตใจ ต้องเป็นความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้เสียหายโดยตรง และหากว่าผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดทางอาญาถูกกระทำความผิดจนถึงแก่ความตายไปแล้ว ญาติ คู่สมรส หรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายเพราะผู้ตายได้ให้ความช่วยเหลือแก่ตน ชอบจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้เพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนแทนจากรัฐ ในส่วนประเภทของความเสียหายที่ได้รับ จะต้องเป็นความเสียหายที่มีความร้ายแรงเพียงพอในชั้นที่กองทุนเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญากำหนดไว้ และหากความเสียหายของผู้เสียหายทำให้ สูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพ หรือสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพด้วยแล้ว กองทุนเยียวยาความเสียหายของรัฐโดยกระทำผ่านโครงการช่วยเหลือผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการเป็นเหยื่อกระทำความผิดอาญาก็จะพิจารณากำหนดเงินค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายเป็นพิเศษเพิ่มเติมขึ้น¹⁷⁵

¹⁷⁵ A Guide to the Criminal Injuries Compensation Scheme ,Criminal Injuries Compensation Authority Compensation for blameless victims of violent crime , Published 4 March 2014 From : Ministry of Justice, www.gov.uk/government/publications/a-guide-to-the-criminal-injuries-compensation-scheme สืบค้นเมื่อ 1 ธ.ค.61.

หลังจากที่ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องต่อกองทุนช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายนี้แล้ว คณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินทดแทนความเสียหายจะทำการพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นต่างๆ ทั้งข้อมูลสภาพความเสียหายที่ได้รับ สำนักงานการรายงานผลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยจะใช้เวลาในขั้นตอนนี้ไม่เกินกว่า 12 เดือนนับแต่ยื่นคำร้อง¹⁷⁶

เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยคำร้องแล้วจึงจะดำเนินการเพื่อแจ้งผลการวินิจฉัยต่อผู้เสียหายหากผู้เสียหายยังไม่พอใจในคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินทดแทนความเสียหายก็ชอบที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัย ซึ่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการในขั้นตอนนี้มีผลเป็นที่สุด ปัจจุบันกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาญามีจำนวนคำร้องมากถึงราว 7 หมื่นเรื่องต่อปี และประเทศอังกฤษจะต้องจ่ายเงินในเรื่องกองทุนช่วยเหลือราว 2 ร้อยล้านปอนด์ต่อปี เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในส่วนนี้¹⁷⁷

2) การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลผู้กระทำความผิด โดยเป็นระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล คือ Compensation Orders และ Restitution Orders ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการกล่าวดังต่อไปนี้

(1) Compensation Orders

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญาโดยคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ เกิดขึ้นในปีคริสต์ศักราชที่ 1975 Scarman LJ ได้กล่าวอธิบายถึงเหตุที่กฎหมายอังกฤษได้กำหนดให้ศาลได้มีคำสั่งเพื่อให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาว่า “เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญามักมีความรับผิดชอบแพร่รวมอยู่ด้วย การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาลแพ่ง เป็นเรื่องที่ยากจะยุ่งยากเพื่อให้ผู้เสียหายเกิดความสะดวกและมีวิธีการที่รวดเร็ว ทั้งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่ง เมื่อมีวิธีการที่สามารถที่จะให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องดำเนินคดี และถูกพิพากษาให้ลงโทษ คดีนั้นย่อมมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏความอยู่ในคดีส่วนอาญาแล้ว

จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เสียหายดำเนินคดีความทางแพ่งเพื่อเรียกร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง โดยสามารถทำได้ในคดีความที่มีข้อเท็จจริงที่มีความชัดเจน และไม่มีความยุ่งยากสำหรับศาลอาญาที่ได้มีการตัดสินคดีเกี่ยวกับการให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เสียหายในเวลาเดียวกันกับการพิจารณาพิพากษา

¹⁷⁶ Criminal Injuries Compensation Authority , Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 1 Article E 33-34.

¹⁷⁷ Criminal Injuries Compensation Authority , A guild for journalists (UK : CICA), 2005, p.3.

กำหนดโทษความผิด เนื่องจากคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นการกำหนดโทษระดับรอง หรือ Ancillary to Sentence และไม่เป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ”¹⁷⁸

สำหรับคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้มีการนำมาใช้เป็นกฎหมายครั้งแรก ในกฎหมายที่มีชื่อว่า The Criminal Justice Act 1972 บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนี้ ได้กำหนดให้ศาลจะต้องกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายสำหรับกรณีที่ปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกาย และความเสียหายทางด้านจิตใจ รวมถึงการสูญหาย หรือความเสียหายไปอันเป็นผลที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดหรือ ผู้ร่วมกระทำความผิดอื่นๆ ปรากฏเนื้อหาจุดประสงค์ของกฎหมายนี้ใน**มาตราที่ 1** ของกฎหมาย The Criminal Justice Act¹⁷⁹

ต่อมาในปีคริสต์ศักราชที่ 1973 ได้มีกฎหมายที่ชื่อ The Power of Criminal Courts Act 1973 กำหนดหลักเกณฑ์มาตรการออกมาเพื่อใช้บังคับแก่กฎหมายควบคู่กันกับ The Criminal Justice Act 1972 โดยมีหลักเกณฑ์การยึดทรัพย์สินจากการที่ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ลักไปตามหลักคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเน้นไปในการให้ความสำคัญในเรื่องของการที่ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำสั่งของศาล โดยให้มีการชำระค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวก่อนมีการชำระค่าปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญา ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ ภายหลังจากนั้นในคริสต์ศักราช 1988 ประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายใน**มาตรา 104**¹⁸⁰ ใน The Criminal Justice Act 1988 โดยให้ศาลมีคำสั่งในคดีทุกคดีความที่

¹⁷⁸ Matin Wasik, *Emmins on Sentencing*, 4th ed. (UK : Blackstone Press , 2001), P.244 ,อ้างใน พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ, สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2551), น.20 - 21.

¹⁷⁹ Criminal Justice Act 1972 Compensation orders L--(1) Subject to the provisions of this Part of this Act, a Compensation court by or before which a person is convicted of an offence, orders against in addition to dealing with him in any other way, may on convicted application or otherwise, make an order (in this Act referred to persons.as " a compensation order) requiring him to pay compensation for any personal injury, loss or damage resulting from that offence or any other offence which is taken into consideration by the court in determining sentence.

¹⁸⁰ Criminal Justice Act 1988 section 104 Compensation Orders (1) At the end of subsection (1) of section 35 of the [1973 c. 62.] Powers of Criminal Courts Act 1973 there shall be added the words “or to make payments for funeral expenses or bereavement in respect of a death resulting from any such offence, other than a death due to an accident arising out of the presence of a motor vehicle on a road; and a court shall give

เป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดที่เป็นการทำร้ายร่างกายและจิตใจ ความผิดที่เกี่ยวกับการสูญหาย หรือความเสียหายไปอันเป็นผลที่เกี่ยวเนื่องมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิด ทั้งกำหนดให้ ศาลมีเหตุผลประกอบกรณีศาลไม่ได้มีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ความเสียหาย

ต่อมาในกฎหมาย The Criminal Justice Act 1991 ได้กำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนในศาล Magistrates Court ให้กำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนได้ไม่เกินไปกว่า 5 พันปอนด์ และต่อมาภายหลังได้มีการรวบรวมกฎหมายทั้งหมดให้อยู่ใน The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 ใน ส่วน Part VI Financial penalties and Orders เรื่อง คำสั่งค่าสินไหมทดแทนใน**มาตราที่ 130 - 134** โดยจากบทบัญญัติกฎหมายใน The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 มีสาระสำคัญคือ **ตามมาตรา 130(1)(a)**¹⁸¹ กำหนดให้ศาลมีหน้าที่ออกคำสั่งให้จำเลยผู้กระทำความผิดทางอาญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายอันได้แก่ ความเสียหายที่ได้รับอันก่อให้เกิดความอันตรายทางจิตใจ ความสูญหาย ความเสียหาย อันเป็นผลมาจากการกระทำความผิด สำหรับความเสียหายที่ได้รับทางร่างกาย (Personal Injury) คือ ความเสียหายไม่ได้หมายความว่าความเสียหายที่กระทบต่อเนื้อตัวหรือร่างกายแต่มีผลไปถึงความเสียหายอันเป็นความทุกข์ ทรมาน ความโศกเศร้าและความวิตกกังวลใจอันมาจากการกระทำความผิด

สำหรับความสูญหาย (Loss) ได้รวมไปถึงดอกเบี้ยต่างๆ จะคิดจำนวนดอกเบี้ยจากช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ยังมีค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายอื่นๆ เช่น ค่าเสียหายจากการพลัดพราก หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องงานศพ ซึ่งผู้ที่ต้องใช้จ่ายเงินเหล่านี้ไปมีสิทธิเรียกคืนในส่วนนี้ได้ การที่ศาลจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้เสียหายต้องมายื่นคำร้องต่อศาลหรือผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีความอาญาด้วยตัวเอง แต่ผู้เสียหายชอบที่จะทำคำร้องกล่าวถึงความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาขึ้นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Statement) ระบุถึงจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายประสงค์จะได้รับการชดเชยเยียวยาพร้อมพยานหลักฐานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ใบคำรักษาพยาบาลกรณีได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย

reasons, on passing sentence, if it does not make such an order in a case where this section empowers it to do so ... สืบค้นจาก www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/33/section/104/enacted เมื่อวันที่ 2 ธ.ค.61.

¹⁸¹ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 130 Compensation orders against convicted persons.

(1)A court by or before which a person is convicted of an offence, instead of or in addition to dealing with him in any other way, may, on application or otherwise, make an order (in this Act referred to as a “compensation order”) requiring him—

(a)to pay compensation for any personal injury, loss or damage resulting from that offence or any other offence which is taken into consideration by the court in determining sentence; or.

เป็นต้น สำหรับสำนวนคดีของ Crown Prosecution Service (CPS) จะมีแบบฟอร์มที่กำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทน อันจะปรากฏชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวจะถูกนำมายื่นต่อศาล ซึ่งผู้ฟ้องคดีอาญาจะเป็นผู้มีคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญามีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในตอนท้ายการสรุปข้อเท็จจริง

หากจำเลยไม่รับสารภาพการกระทำความผิดในส่วนของกรให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็จะยังไม่ปรากฏในระหว่างที่ศาลได้มีการพิจารณาคดี เพราะเหตุที่คำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของศาลนี้ เป็นกรณีที่ยอมรับผิดหรือ มีข้อมูลต่อศาลที่มีความชัดเจนเพื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้ที่ถูกฟ้องคดีเป็นจำเลยมักจะได้รับสารภาพว่าได้กระทำความผิดจริงแต่จะโต้แย้งในเรื่องความสามารถในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย¹⁸²

โดยอำนาจของศาลที่จะกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้นี้ ศาลสามารถออกคำสั่งได้ในทุกคดี แต่หากในกรณีมีคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้วศาลไม่อาจมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็จะต้องให้เหตุผลประกอบการที่ไม่ออกคำสั่งนี้ด้วย เช่น ผู้กระทำความผิดไม่อาจชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ หรือจำนวนค่าสินไหมทดแทนมีความขัดแย้งในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้อาศัยอำนาจ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 ในมาตรา 130(3)¹⁸³

ส่วนพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ความเสียหายของผู้เสียหายนั้น จะเป็นหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีที่จะทำการเสนอพยานหลักฐานให้แก่ศาลในการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทน สำหรับในส่วนของศาล ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามสมควร โดยทำการพิจารณาจากพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายมาประกอบกันจากคู่ความทั้งหลายในคดี รวมถึงพยานหลักฐานของผู้เสียหาย ทั้งนี้เป็นไปตาม Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 ในมาตรา 130(4)¹⁸⁴ ดังปรากฏในคดี ระหว่าง Horsham Justices ex p.Richards (DC) (1985) ที่ศาลนำเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ฟ้องคดีจะต้องแสดงพยานหลักฐานต่างๆ ที่ผู้เสียหาย

¹⁸² John Sprack Emmins on Criminal Procedure, 9th edition (Worcester : Blackstone Press Ltd , 2002), P.413 อ้างใน พัทธภรณ์ ภูสุวรรณ, การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ, สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2551). น.23.

¹⁸³ “เรื่องเดียวกัน” .

¹⁸⁴ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 130(4) Compensation under subsection (1) above shall be of such amount as the court considers appropriate, having regard to any evidence and to any representations that are made by or on behalf of the accused or the prosecutor.

ได้รับจากความเสียหายจากการกระทำผิดของผู้กระทำความผิดต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างการกระทำผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น¹⁸⁵

สำหรับหลักการหนึ่งคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 130(11)¹⁸⁶ ใน Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 กำหนดให้การพิจารณาจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ศาลต้องพิจารณาความสามารถในการชดเชยค่าเสียหายของผู้กระทำความผิดด้วย ทั้งคำนึงถึงวิธีการในการกระทำความผิด ซึ่งในกฎหมายอังกฤษให้ความสำคัญกับเรื่องความสามารถทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยมักจะพิจารณาอย่างระมัดระวังเพื่อมีคำสั่งดังกล่าวไว้ในคดีระหว่าง R v Love and Tomkins (1999)¹⁸⁷ ที่แม้ผู้กระทำความผิดจะไม่มีอาชีพแล้วก็ตาม แต่ปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เป็นจำนวนเพียงพอในการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้

คำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อศาลมีคำสั่งของศาลให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วคำสั่งดังกล่าวเป็นการชดใช้ค่าเสียหายในเบื้องต้น ซึ่งผู้เสียหายจะยังไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายจนกว่าที่จะไม่มีการอุทธรณ์เพื่อกลับเปลี่ยนแปลงในตัวคำสั่งดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 132(1) Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000¹⁸⁸ ซึ่งหากผู้กระทำความผิดเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน ศาลชอบจะมีคำสั่งที่ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบในจำนวนค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้เลย¹⁸⁹

¹⁸⁵ Martin Wright, Justice for Victims and Offenders: A Restorative Response to Crime Second Edition, (Waterside Place Winchester 1996), P.55.

¹⁸⁶ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 130(11) In determining whether to make a compensation order against any person, and in determining the amount to be paid by any person under such an order, the court shall have regard to his means so far as they appear or are known to the court.

¹⁸⁷ Peter Hungerford-Welch, Criminal Litigation and Sentencing, (London : Cavendish Pub, 2004), P.727 อ้างใน พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ, สารนิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2551). น.23.

¹⁸⁸ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 132(1) Compensation orders: appeals etc.

(1) A person in whose favour a compensation order is made shall not be entitled to receive the amount due to him until (disregarding any power of a court to grant leave to appeal out of time) there is no further possibility of an appeal on which the order could be varied or set aside.

¹⁸⁹ อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 178, น.26.

กรณีที่น่าปรากฏว่าหากศาลกำหนดค่าปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญาและกำหนดให้จำเลยผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติกฎหมาย Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 มาตรา 130(12)¹⁹⁰ กำหนดให้จำเลยที่เป็นผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาก่อนที่จะทำการชดใช้ในส่วน of ค่าปรับรวมถึงค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีต่างๆ ในชั้นศาล

ในขั้นตอนของการบังคับคดีตามคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ ตามกฎหมายอังกฤษกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ Magistrates Court หากผู้กระทำความผิดปฏิเสธที่จะไม่ยอมจ่ายค่าสินไหมทดแทนก็จะนำโทษการคุมขังมาปรับใช้แทน ซึ่งการไม่ยอมชำระค่าสินไหมทดแทนในเรื่องการกำหนดระยะเวลาคุมขัง กฎหมายอังกฤษนำเรื่องการไม่ชำระค่าปรับมาใช้บังคับในส่วนนี้ หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระครบถ้วน หรือกล่าวคือมีการชำระแต่เพียงบางส่วนกำหนดระยะเวลาการคุมขังจะลดไปตามสัดส่วนของจำนวนที่จำเลยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนไปบ้างแล้ว และหากผู้เสียหายยังเห็นว่า จำนวนค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ศาลกำหนดให้มีจำนวนที่ไม่เพียงพอ ผู้เสียหายมีสิทธิดำเนินการฟ้องเป็นคดีความแพ่งต่อไปได้ หรือยื่นคำร้องต่อ The Criminal Injuries Compensation Authority หรือ The Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS) ได้ แต่ทั้งนี้หากผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาแล้วจากคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็จะนำคำพิพากษาที่กำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทน มาหักออกไปจากส่วนที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะได้รับตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งหรือ The Criminal Injuries Compensation Authority หรือ The Criminal Injuries Compensation Scheme ต่อไป¹⁹¹

(2) Restitutions Orders

สำหรับ Restitutions Orders หรือคำสั่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ยุ่งยากเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมนี้ มีวิธีการคือ การให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักทรัพย์มาคืนทรัพย์สินแก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มิตินิ ซึ่งบทบัญญัติในกฎหมายนี้ จะอยู่ในกฎหมาย Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 มาตรา 148 - 149 โดยมีหลักการสำคัญที่กำหนดให้ศาลต้องมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม สำหรับ

¹⁹⁰ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 130(12) Where the court considers
(a) that it would be appropriate both to impose a fine and to make a compensation order, but
(b) that the offender has insufficient means to pay both an appropriate fine and appropriate compensation, the court shall give preference to compensation (though it may impose a fine as well).

¹⁹¹ อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 178, น.27.

ผู้กระทำความผิดในความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์หรือความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ ซึ่งมีได้หมายความว่า เพียงแต่ความผิดในฐานะลักทรัพย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความผิดอื่นๆ เช่น การปล้นทรัพย์ การกรรโชกทรัพย์ การฉ้อโกงตามมาตรา 148(1)¹⁹²

โดยการสั่งให้คืนทรัพย์สิน ศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิด หรือเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินก็ตาม คืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้มีสิทธิตามกฎหมายก็ได้ โดยไม่ต้องมีคำร้องใดๆ ต่อศาลทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวข้างต้นไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความในคดี หรือเป็นผู้กระทำความผิดด้วยศาลก็อาจมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินได้ หากทรัพย์สินที่ศาลจะมี คำสั่งให้ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไป เช่นมีการ นำทรัพย์สินที่ถูกลักทรัพย์มาไปทำสัญญาแลกเปลี่ยนในภายหลังทำให้ได้ทรัพย์สินใหม่มา ศาลก็ ชอบที่จะมีคำสั่งให้คืนทรัพย์ดังกล่าวนั้นต่อผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกลักมาได้¹⁹³

การที่ศาลจะมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ ฐานะเดิมนั้นศาลจะทำการดำเนินกระบวนการพิจารณาจากพยานหลักฐานในคดี อาจมาจากคำให้การ ของผู้เป็นพยานหรือการรับสารภาพของจำเลยก็ได้ แต่การจะมีคำสั่งเช่นนี้ จะต้องปรากฏข้อเท็จจริง ที่ชัดเจนว่าบุคคลที่ศาลจะมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินนี้เป็นบุคคลผู้มีสิทธิในทรัพย์สินอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การกำหนดให้คืนทรัพย์สินนั้นถูกขยายต่อไปให้บุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดโดยเป็นบุคคลผู้สุจริต (Good Faith) เมื่อศาลกำหนดให้มีคำสั่งคืนทรัพย์สินให้ผู้มีสิทธิที่ แท้จริงตามกฎหมายนี้แล้ว ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เป็นจำนวนเงินให้แก่ บุคคลภายนอกผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตได้ แต่ต้องไม่เกินไปกว่าราคาที่บุคคลผู้สุจริตซื้อมาจาก ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ตามมาตรา 148(4)¹⁹⁴

¹⁹² Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 148(1) Restitution orders. (1) This section applies where goods have been stolen, and either

(a) a person is convicted of any offence with reference to the theft (whether or not the stealing is the gist of his offence); or

(b) a person is convicted of any other offence, but such an offence as is mentioned in paragraph (a) above is taken into consideration in determining his sentence.

¹⁹³ อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 178, น.28.

¹⁹⁴ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 148(4) Where the court on a person's conviction makes an order under subsection (2)(a) above for the restoration of any goods, and it appears to the court that the person convicted

(a) has sold the goods to a person acting in good faith, or

(b) has borrowed money on the security of them from a person so acting,

2.2.4 ผลคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาที่ผูกพันในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

แม้แต่เดิมการดำเนินคดีความในส่วนแพ่งและอาญาของประเทศอังกฤษจะไม่ได้มีการแบ่งแยกการต่อสู้คดีความอย่างชัดเจนก็ตาม แต่หากพิจารณาจากหลักกฎหมายปิดปาก หรือ Estoppel ที่เป็นหลักกำหนดห้ามคู่ความในคดีปฏิเสธข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งแตกต่างกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นบทตัดพยานหลักฐาน ยกเว้นแก่ทั้งคู่ความในคดีรวมถึงห้ามไปถึงศาลเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงโดยที่ไม่ต้องให้เป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานอีก เนื่องจากหลักกฎหมายปิดปาก ผลคดีสืบเนื่องมาจากการที่คู่ความจะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้เคยกระทำมาแล้ว¹⁹⁵ ดังปรากฏในหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Judgement) ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในส่วนของเรื่องหลักกฎหมายปิดปากโดยสำนวนความ (Estoppel by Record)

โดยในหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษามีจุดประสงค์มาใช้บังคับแก่ระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีหลักว่า การดำเนินคดีความต้องมีจุดสิ้นสุดและบุคคลไม่ควรถูกลงโทษซ้ำซ้อนกันในการกระทำความผิดเดียวกัน ซึ่งจะนำมาใช้เมื่อคำพิพากษาต้องเป็นที่ยุติแล้วไม่มีผู้ใดจะคัดค้านคำพิพากษาได้อีก สำหรับกฎหมายอังกฤษจะมีคำพิพากษาแบ่งออกใหญ่ๆ เป็น 2 ประเภท คือ¹⁹⁶

1) คำพิพากษาที่กระทบต่อทรัพย์สิน (Judgement in Rem) เป็นคำพิพากษาที่มีผลแก่บุคคลทั่วไป โดยมีผลต่อบุคคลอื่นๆ ที่อาจจะมิได้เข้ามาคู่ความได้

2) คำพิพากษาที่กระทบต่อบุคคล (Judgement in Personam) เป็นคำพิพากษาที่มีผลผูกมัดแก่บุคคลที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น อาจเป็นบุคคลที่เป็นคู่ความในต่างฝ่ายหรือฝ่ายเดียวกันก็ได้ แต่ไม่อาจมีผลผูกพันไปถึงบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดี

ในส่วนของการพิจารณาพิสูจน์ระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญาเป็นไปตามนี้คือ ในคดีอาญามีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ การพิจารณาพิสูจน์จะอยู่แก่คู่ความฝ่ายโจทก์ ส่วนคดีแพ่งของประเทศอังกฤษมีประเด็นตามพยานหลักฐานต่างๆ ที่คู่ความนำมาเป็นข้อพิพาทในคดีซึ่งพยานหลักฐานที่ศาลจะนำมารับฟัง

the court may order that there shall be paid to the purchaser or lender, out of any money of the person convicted which was taken out of his possession on his apprehension, a sum not exceeding the amount paid for the purchase by the purchaser or, as the case may be, the amount owed to the lender in respect of the loan.

¹⁹⁵ โอสด โกคิน, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน”, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, (2538), น. 294

¹⁹⁶ โสภณ รัตนกร, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน”, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ), (2551), น.219

จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความประสงค์จะนำสืบ ด้วยเหตุนี้หากมีคำพิพากษาในคดีอาญาหากศาลพิพากษายกฟ้องจะไม่ยอมให้นำมารับฟังในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ เพราะประเด็นในเรื่องของภาระการพิสูจน์ในคดีมีความต่างกัน หากศาลพิพากษายกฟ้องหรือพิพากษาลงโทษคดีส่วนอาญาแล้ว ศาลมักจะไม่นำคำพิพากษาในคดีอาญานำมารับฟังผูกมัดคู่ความที่เป็นจำเลยในคดีแพ่งดังคดีของ *Hollington v. Hewthorn* 1943 ซึ่ง Lord Goddard ผู้พิพากษาตัดสินคดีให้เหตุผลในการไม่รับฟังว่า¹⁹⁷

- 1) คำวินิจฉัยของศาลในคดีอาญานั้นเป็นเพียงความเห็นของศาลอื่นเท่านั้น มิใช่พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคดีแพ่ง
- 2) ประเด็นในคดีแพ่งและคดีอาญาไม่ตรงกันทีเดียว
- 3) คำวินิจฉัยของศาลในคดีอาญา ถือเป็นเพียงความเห็นเท่านั้น จึงจะนำความคิดเห็นมาฟังเป็นพยานในคดีหลังมิได้
- 4) คำวินิจฉัยในคดีอาญาเป็นพยานบอกเล่าในคดีหลัง
- 5) คำพิพากษาว่าจำเลยทำผิดนำมารับฟังได้ คำพิพากษาที่ให้ยกฟ้องก็ควรรับฟังได้เช่นกัน

จากคำพิพากษาข้างต้น จึงเป็นแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในกฎหมายอังกฤษที่ไม่นำข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีอาญามาใช้บังคับแก่คดีส่วนแพ่ง เนื่องจากในกฎหมายอังกฤษหลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุด หรือ **Best Evidence Rule**

ในเรื่องนี้ ตามกฎหมายประเทศอังกฤษได้ให้เหตุผลว่า หากศาลได้ยอมที่จะรับฟังพยานบอกเล่าข้อเท็จจริงในคดีต่างๆ ที่ได้รับอาจจะขาดตกบกพร่องไม่สมบูรณ์โดยง่าย ทั้งเนื่องด้วยระบบกฎหมายประเทศอังกฤษใช้คณะลูกขุน (Jury) เป็นผู้พิจารณารับฟังปัญหาหาความจริงในข้อเท็จจริง คณะลูกขุนไม่ได้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเทียบเท่ากับตัวผู้พิพากษาอาชีพ การนำพยานหลักฐานในคดีอื่นมารับฟังอาจเกิดความคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ทั้งวิธีพิจารณาความของประเทศอังกฤษใช้วิธีการค้นหาความจริงในศาลด้วยระบบการถามค้าน แก่ด้วยประจักษ์พยานโดยตรงเพื่อพิสูจน์ถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ขึ้นนั้นๆ มากกว่าจะรับฟังพยานหลักฐานในคดีอื่น¹⁹⁸

ทั้งนี้ ศาลของอังกฤษที่ทำการพิจารณาความในคดีอาญามีอำนาจให้มีคำสั่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ใช้ราคาหรือใช้ทรัพย์สินคืนแก่

¹⁹⁷ บัญญัติ สุชีวะ, “การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่น” บทความกฎหมาย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา, elib.coj.go.th/Article/d13_4_3.pdf, น.32, สืบค้น ณ วันที่ 2 ธ.ค.61.

¹⁹⁸ โอสถ โกสิน, “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน”, น. 352 - 354.

ผู้เสียหายได้ด้วย ตามหลักคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและ คำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม เช่น กำหนดให้คืนทรัพย์สิน หรือราคาแทนทรัพย์สิน รวมถึงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแทนชดเชยความเสียหายแก่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา อัน ได้แก่ ราคาทรัพย์สิน ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายทางจิตใจ หรือค่าสูญเสียความสามารถในการประกอบกิจการได้ เป็นต้น โดยผู้เสียหาย มีหน้าที่เป็นเพียงผู้แจ้งความเสียหายให้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยทำเป็นคำร้อง (Statement) พร้อมด้วยการแสดงถึงพยานหลักฐานประกอบว่าตนได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยความเสียหาย หลังจากนั้น เอกสารที่เกี่ยวข้องจะถูกส่งไปยัง Crown Prosecution Service เพื่อแสดงหลักฐานต่อศาลเพื่อเป็นผู้พิจารณาและกำหนดถึงจำนวนค่าสินไหมทดแทนจากเสียหาย ถ้าศาล ไม่อาจกำหนดถึงค่าสินไหมทดแทนได้ ศาลก็ยังไม่ต้องมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ศาลต้องให้เหตุผลประกอบในตัวคำสั่งของศาล สำหรับการที่จะไม่สั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย¹⁹⁹

โดยที่ผู้เสียหายจะมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากคดีอาญาก็ต่อเมื่อ จำเลยในคดีอาญาได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษว่ามีความผิดเท่านั้น แต่ถ้าศาลพิพากษายกฟ้องคดีส่วนอาญา ผู้เสียหายก็สามารถที่จะนำคดีดังกล่าวมาเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีความเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายต่อศาลในคดีแพ่งได้

สรุปในเรื่องกระบวนการกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของประเทศไทยนั้น มีลักษณะเป็นการกำหนดกฎหมายโดยมีจุดประสงค์ที่เน้นให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำ ความผิดทางอาญา โดยระบบการเรียกร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของอังกฤษ มีทั้ง ระบบ Compensation Orders ซึ่งเป็นระบบการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยเริ่มกระบวนการการแสดงความประสงค์เพื่อได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากนั้นผู้ฟ้องคดีจะเป็นผู้ดำเนินการตามกระบวนการต่อผู้ฟ้องร้องคดีความต่อไปเพื่อให้ใน ขั้นตอนสุดท้าย คือให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อไป โดยทั้งนี้ก็ไม่เป็นการตัด สิทธิฟ้องคดีแพ่งของผู้เสียหาย และ Restitutions Orders ที่เป็นการกำหนดให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิใน ทรัพย์สินโดยแท้จริงได้รับทรัพย์สินของตนเองคืนไปแม้จะมีได้เข้าเป็นคู่ความในคดีหรือเป็น ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ขอรับทรัพย์สินของตนคืนก็ตาม

¹⁹⁹ The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 s. 148 and s. 130, อ้างใน ณรงค์ ใจหาญ, สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. (2549). น. 76-77.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องในค่าสินไหมทดแทนจาก การกระทำความผิดทางอาญา

จากที่ผู้ศึกษา ได้ทำการศึกษาถึงหลัก ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึง
มาตรการกฎหมายที่ได้บังคับใช้อยู่ปัจจุบัน ของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในการใช้สิทธิ
เรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดของจำเลย
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว แม้ในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา โดยเฉพาะ
บทบัญญัติกฎหมายตาม มาตรา 44/1 เนื้อความของกฎหมายดังกล่าว ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม
หลักเกณฑ์ของบทบัญญัติ มาตรา 44/1 ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการเพิ่มเติมสิทธิของผู้เสียหาย ที่ถูกกระทำ
ความผิดในทางอาญา ครอบคลุมไปอย่างกว้างขวาง ถึงคดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อ
ชีวิต, ร่างกาย, อนามัย, เสรีภาพ, ชื่อเสียง หรือ ทรัพย์สิน เพื่อให้ได้รับค่าสินไหมทดแทน เพื่อชดเชย
เยียวยาความเสียหายจากการที่ผู้เสียหายต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม นอกเหนือจากการที่พนักงาน
อัยการเป็นผู้ใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินหรือราคาแทนแก่ผู้เสียหายในความผิดบางประเภทใน 9
ฐานความผิดตามที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงถือ
เป็นการลดภาระแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ให้สามารถแสดงความประสงค์ที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน
ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา โดยที่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้อง
ดำเนินคดีอาญาหรือเป็นคดีความส่วนแพ่งแก่บุคคลผู้เป็นจำเลยเป็นคดีใหม่ด้วยตนเอง เมื่อศาลมีคำ
พิพากษาในคดีความอาญาแล้ว หากข้อเท็จจริงในคดีรับฟังได้อย่างชัดเจนว่าจำเลย เป็นผู้กระทำ
ความผิดทางอาญาแก่ผู้เสียหายจริง ศาลในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีชอบที่จะ
กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายที่ใช้สิทธิยื่นคำร้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 44/1 และเมื่อมีคำพิพากษาและคำสั่งให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่
ผู้เสียหายในคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ในคดีส่วนแพ่งตามคำขอที่ได้ยื่นความประสงค์ไว้
ก็ชอบที่จะดำเนินการเข้าสู่กระบวนการกฎหมายในขั้นตอนการบังคับคดีต่อไป

อย่างไรก็ตามหากจำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นบุคคลที่ไม่พร้อมที่จะ
ชำระค่าสินไหมทดแทนตามกระบวนการบังคับคดีเพราะไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอแก่การชำระหนี้
หรือเป็นเด็กหรือเยาวชนนั้น การบังคับคดีเพื่อเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายนี้

หากจะได้รับการเยียวยาชดเชยแก่ความเสียหายจากการที่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งถูกกระทำความผิดดังกล่าว ย่อมเป็นผลทำให้ผู้เสียหายไม่อาจที่จะได้รับการเยียวยาจากความเสียหายอย่างครบถ้วนแท้จริง

จากกรณีดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ให้ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง โดยผลจากการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นในเรื่องของระบบคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาซึ่งจะขอทำการวิเคราะห์โดยแยกเป็นประเด็นปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการบังคับคดีตามผลคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

กรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเพียงพอเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ได้วางหลักเกณฑ์กฎหมาย เพื่อให้บุคคลที่เป็นผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาไว้ โดยกฎหมายกำหนดให้ ผู้เสียหายสามารถมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาแสดงความประสงค์ เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถได้รับค่าสินไหมทดแทนสำหรับการเยียวยาความเสียหาย จากที่จำเลยได้ทำการละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายได้ โดยผู้เสียหายเพียงแต่ยื่นคำร้องในช่วงเวลาการพิจารณาคดีความของศาลชั้นต้น ก่อนเริ่มสืบพยาน แต่หากในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญานั้น ไม่มีการสืบพยาน ผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ก่อนวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ โดยถือว่าผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 เป็นคู่ความในคดีส่วนแพ่ง

ทั้งนี้การยื่นคำร้องดังกล่าวผู้เสียหายชอบที่จะนำพยานหลักฐานต่างๆ มาสืบประกอบความเสียหายได้ เพื่อให้ศาลสามารถกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีความทั้งคดีส่วนแพ่งและคดีอาญาไปพร้อมกัน เมื่อคดีความอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หากปรากฏความอันเป็นข้อเท็จจริงในส่วนของอาญาว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้ว ศาลจึงชอบที่จะมีคำพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายต่อไป

ผลจากคำพิพากษานี้ ย่อมทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ดำเนินกระบวนการคดีความโดยยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 จะมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่ง และจำเลยในคดีส่วนอาญาย่อมมีฐานะเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งนี้ขึ้นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274 แต่หากผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา จนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วนี้ เป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ เช่น เป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีทรัพย์สินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

เมื่อผู้เสียหายซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีอาญาจากผลของคำสั่งของศาลในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหาย และศาลมีพิพากษาให้จำเลยเป็นฝ่ายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่เมื่อจำเลยในคดีอาญาไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ หรือเป็นเด็กหรือเยาวชน ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในการกระทำให้เกิดความเสียหายก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายด้านใดก็ตามนั้น แม้ผู้เสียหายจะไปดำเนินการตามขั้นตอนในเรื่องของการบังคับคดีตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างครบถ้วนทุกขั้นตอนแล้ว ก็ไม่อาจที่จะบังคับคดีเพื่อรับค่าสินไหมทดแทนใดๆ จากผู้กระทำความผิดซึ่งอาจเป็นเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยในคดีอาญา ซึ่งศาลมีคำพิพากษากำหนดให้ถึงสิทธิดังที่กล่าวมาไว้ได้

จากกรณีข้างต้นดังกล่าว ผู้เสียหายจะถือเอาผลของคำพิพากษาในคดีอาญาซึ่งศาลได้มีพิพากษาไว้ เพื่อให้ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องขอตามมาตรา 44/1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดำเนินการบังคับคดีตามผลคำพิพากษาที่ศาลกำหนดไว้เป็นสิทธิในการดำเนินการบังคับคดี โดยจะร้องขอเพื่อบังคับคดีขอรับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญาจาก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน หรืออาจจะเป็นบุคคลอื่นๆ ที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งตามกฎหมายกำหนดให้มีความรับผิดชอบร่วมกันในทางละเมิด ผู้เสียหายในคดีอาญาก็ไม่อาจที่จะดำเนินการได้ เพราะการดำเนินการเพื่อบังคับคดีตามผลของคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น มีหลักกฎหมายที่ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหากผู้เสียหายจะบังคับคดีแก่บุคคลผู้ที่มีใช้จำเลยในคดีอาญา ย่อมต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในมาตรา 145 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “คำพิพากษามีผลผูกพันเพียงบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น ไม่อาจมีผลกระทบไปถึงบุคคลภายนอกได้”

กรณีเช่นนี้ หากเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยในคดีอาญาซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่ามีความรับผิดชอบทางอาญา และมีคำสั่งให้ชดเชยเยียวยาในค่าสินไหมทดแทนแล้ว แม้เด็กหรือเยาวชนจะมีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่เป็นผู้สามารถมีทรัพย์สินเพียงพอแก่การชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่

ผู้เสียหาย ผู้เสียหายก็ไม่อาจไปบังคับคดีเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนจาก บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนได้ ดังที่คำพิพากษาของศาลฎีกาได้วางแนววินิจฉัยไว้ใน คำพิพากษาฎีกาที่ 3447/2558 และคำพิพากษาฎีกาที่ 7447/2558 เพราะถือว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นบุคคลภายนอกไม่ใช่คู่ความในคดีอาญา²⁰⁰

หากผู้เสียหายประสงค์ที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากที่ตนถูกระทำความผิดในคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายจะต้องทำการฟ้องคดีใหม่เป็นอีกคดีหนึ่ง โดยเป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น มาตรา 429 เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินคดีความทางแพ่งใหม่อีกคดีหนึ่ง ในความผิดที่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนในการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นมูลความผิดเดียวกันกับในคดีอาญา ทั้งผู้เสียหายจะต้องนำมูลเหตุแห่งการฟ้องร้องไปดำเนินคดีแก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ภายในหนึ่งปีนับแต่ที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำละเมิดและรู้ตัวผู้ที่ต้องรับผิดชอบจากกระทำละเมิด โดยไม่สามารถนำหลักเรื่องอายุความรับผิดชอบทางละเมิดที่มีมูลเหตุมาจากการกระทำผิดอาญาที่ยาวกว่าตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 วรรคสอง และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคที่สาม มาใช้บังคับได้เพราะ อายุความในการฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องในคำพิพากษานี้ใช้บังคับแค่เพียงกรณีผู้กระทำความผิดเป็นจำเลยในคดีอาญานั้น ไม่อาจนำมาใช้แก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีอาญาได้ โดยได้ยื่นตามแนวทางการวินิจฉัยในบทบัญญัติกฎหมายตาม คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 7420/2548²⁰¹

ด้วยเหตุข้างต้นเช่นนี้ หากผู้เสียหายไม่มีความรู้ทางกฎหมายเป็นอย่างดี ทราบถึงสิทธิในการนำมูลความแห่งคดีไปใช้สิทธิทางศาล และทราบถึงอายุความซึ่งเป็นเงื่อนไขทางกฎหมาย กำหนดเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายก็ไม่สามารถฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ตนได้รับจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด โดยฟ้องคดีทางแพ่งจากบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนผู้เป็นจำเลยในคดีอาญา เพราะเหตุแห่งการดำเนินกระบวนการฟ้องคดีทางแพ่งของผู้เสียหายขาดอายุความไปก่อนเนื่องจากการใช้สิทธิเพื่อให้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ของเด็กหรือเยาวชนนี้มีอายุความที่มีเวลาการฟ้องระยะสั้น กล่าวคือมีเพียงหนึ่งปี ซึ่งเป็นหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 51 ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 วรรคท้าย ที่ไม่ได้นำมาใช้บังคับแก่บุคคลที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดอันเป็นบุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาในคดีอาญานั้นเอง บิดา มารดา ผู้ปกครองมี

²⁰⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 3447/2558 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 7447/2558, น. 83 - 84.

²⁰¹ ดูเชิงอรรถที่ 132, น.89.

เพียงความรับผิดชอบในทางแพ่งเท่านั้นและไม่ใช้ผู้ร่วมกระทำความคิดโดยตรงกับเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ก่อเหตุ

ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 มาตรา 44/2 ได้บัญญัติสิทธิของผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากการที่ตนถูกกระทำความคิดในทางอาญาได้ ทุกฐานความคิดในคดีที่พนักงานอัยการผู้เป็นเจ้าหน้าที่รัฐเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา เหตุผลของการเพิ่มเติมข้อกำหนดมาตราดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายไม่ต้องเป็นผู้รับภาระไปดำเนินการฟ้องคดีเป็นคดีใหม่เอง ซึ่งเป็นความคิดที่พนักงานอัยการอาจเรียกคืนแทนผู้เสียหายได้ในคดีอาญาเพราะพนักงานอัยการถูกจำกัดการใช้สิทธิเรียกเอาทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายเพียงเฉพาะบางคดีเท่านั้น ตามมาตรา 43 และเพื่อที่จะเป็นการลดภาระที่เพื่อเสียหายไม่ต้องไปเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทางแพ่งแก่จำเลยในการกระทำความผิดอาญา เช่น คำว่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาลตามแบบธรรมเนียมการดำเนินคดี เป็นต้น

หากผู้เสียหายดำเนินการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 แล้ว แต่ผู้เสียหายไม่อาจดำเนินการบังคับคดีเพื่อได้รับค่าสินไหมทดแทนจากเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา ย่อมทำให้ผู้เสียหายใช้สิทธิที่มีรับรองบัญญัติตามกฎหมายแล้วแต่ไม่อาจได้รับการเยียวยาความเสียหายได้โดยแท้จริงดังที่บัญญัติไว้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40(5) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรคที่สี่ ที่กล่าวว่า “...บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา หรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” และเจตนารมณ์ในการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 ได้

ทั้งปัจจุบันกฎหมายไทยนั้นได้มี คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 ได้มีบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนร่วมรับผิดชอบทางอาญากับจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดฐานปล่อยปละละเลยเด็กและเยาวชนในความคุ้มครองให้เกิดการรวมกลุ่มหรือมั่วสุมเพื่อการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ซึ่ง โดยถูกระบุไว้ในข้อ 2 ของกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยกำหนดว่า หากเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดดังกล่าวซ้ำอีก บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้รับเงินประกันเป็นของกองทุนคุ้มครองเด็กตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองเด็กต่อไป

ในประเด็นเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนี้ ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสนั้นมีลักษณะกฎหมายที่เป็นการคล้ายคลึงกับกฎหมายประเทศไทยโดยกฎหมายฝรั่งเศส

จากบทบัญญัติกฎหมายในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 ฝรั่งเศส ให้อำนาจผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายที่เกิดกับ ความเสียหายได้ทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นความเสียหายแก่ทรัพย์สิน หรือความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย หรือแม้จะเป็นความเสียหายทางจิตใจ หรือศีลธรรม จรรยาที่ผู้เสียหายได้รับมาจากการเป็นผู้ถูกระทำผิด ผู้เสียหายก็สามารถขอค่าเสียหายนี้เข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการผู้เป็น โจทก์ฟ้องคดีได้ และดำเนินกระบวนการพิจารณาควบคู่ในศาลเดียวกันกับ ค่ำฟ้องคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดี ทั้งนี้คำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสเมื่อศาลมีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งก็เนื่อง กับคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายชอบจะดำเนินการในขั้นตอนของการบังคับคดีตามบทบัญญัติกฎหมาย ในคดีส่วนแพ่งต่อไป โดยการยื่นคำร้องกับเจ้าพนักงานบังคับคดี (Huissier de Justice) การยื่นคำ ร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้ ต้องส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น (Tribunal de Grande Instance) เพื่อขอให้ดำเนินการบังคับคดีตามกฎหมายในคำขอส่วนแพ่งต่อไป

หากเป็นบทบัญญัติกฎหมายและแนวทางการใช้กฎหมาย ในประเทศอังกฤษ ศาลของ อังกฤษที่ทำการพิจารณาความในคดีอาญามีอำนาจให้มีคำสั่งในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาให้ จำเลยผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเพื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ไร่ราคาหรือใช้ทรัพย์สินเงินแก่ ผู้เสียหายได้ด้วย ตามหลัก Restitution Order และ Compensation Order ซึ่งหากผู้กระทำความผิด เป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน ศาลชอบจะมีคำสั่งผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย โดยให้บิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้ เลยโดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องทำคำร้อง หรือแสดงเจตนาต่อศาลเพิ่มเติมเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหายอีก

2. ปัญหากระบวนการพิจารณาคดีของศาลในขั้นตอนการทำคำพิพากษาในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา จะต้องรอผลคำพิพากษาคดีอาญาถึงที่สุดก่อนหรือไม่

ในบทบัญญัติกฎหมายไทยในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา สำหรับในส่วนของการที่ ศาลจะทำคำพิพากษาในคำขอส่วนแพ่งซึ่งเป็น คำขอเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการที่ ผู้เสียหายเป็นเหยื่อการกระทำความผิดอาญานั้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของการทำคำพิพากษาในคำขอ ส่วนแพ่งนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ใน มาตรา 46 ว่า “การพิพากษา คดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ได้ปรากฏในคดีอาญา” ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายปิด ปากอย่างหนึ่ง ไม่ให้คู่ความนำสืบพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่ง ซึ่งมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันกับที่

ศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณามาก่อนแล้วในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยที่ มาตรา 46 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดว่า เมื่อศาลพิพากษาคดีส่วนอาญา แล้วจะเป็นหลักที่ทำให้คู่ความในคดีส่วนแพ่งไม่ว่าทั้งจำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอาญา และผู้เสียหายใน คดีอาญาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 หรือกรณีที่เป็นพนักงานอัยการเรียกทรัพย์คืนหรือราคาแทน ผู้เสียหายในเกำฐานความผิด ต้องผูกพันตามคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาทั้งสิ้น เพราะถือว่าการ ดำเนินคดีของพนักงานอัยการส่วนคดีอาญานี้ เป็นการกระทำแทนบุคคลที่เป็นผู้เสียหายด้วย

หลักการดังกล่าวตามมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความ สอดคล้องกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ที่คำพิพากษาย่อมมีผลผูกพันคู่ความ และจะรับฟัง ข้อเท็จจริงขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในคำพิพากษาส่วนอาญาไม่ได้ โดยผลมีขึ้นผูกพันนับแต่วันที่ได้มี คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจนกว่า คำพิพากษาดังกล่าวจะถูกกลับ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือคดีเสีย แล้วแต่กรณี ซึ่งการที่คำพิพากษาของศาลในคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏใน คดีส่วนอาญาได้ จะต้องประกอบกับเงื่อนไข คือ ต้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเท่านั้น คำพิพากษาที่ศาลได้ตัดสินคดีความชี้ขาดของคดีอาญาต้องถึงที่สุดแล้ว คู่ความในคดีส่วนแพ่งและ คดีส่วนอาญาต้องเป็นบุคคลคนเดียวกันและข้อเท็จจริงในการพิจารณาเป็นประเด็นโดยตรงใน คดีอาญาและได้รับการวินิจฉัยจากศาลอย่างชัดเจนแล้ว จึงจะทำให้การทำคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง จะต้องถือและฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา

ซึ่งจากการศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทยประกอบกับแนวคำวินิจฉัยของศาล ฎีกาไทยซึ่งเป็นศาลสูงที่สุด ปรากฏว่าในส่วนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในการรับฟัง คดีส่วนอาญา เพื่อนำผลการพิจารณาคดีมาผูกพันคดีส่วนแพ่งนั้น จะต้องรอการพิจารณาคดีส่วนอาญา ให้เสร็จสิ้นก่อนหรือไม่ ในปัญหานี้มีแนวการพิจารณาของศาลฎีกาไทยออกมาเป็น 2 แนวดังนี้

แนววินิจฉัยที่ 1 เห็นว่าการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ศาล ชอบที่จะพิจารณาคดีส่วนแพ่งและส่วนอาญา โดยไม่ต้องรอให้คดีส่วนอาญาเสร็จสิ้นก่อนเพราะไม่มี บทบัญญัติของกฎหมายใดกำหนดไว้เช่นนั้น ดังคำวินิจฉัยของศาลฎีกาตาม คำพิพากษาของศาล ฎีกาที่ 4549/2560 “...ศาลในคดีส่วนแพ่งจะรอฟังข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาคดีส่วนอาญาหรือไม่ก็ ได้ ย่อมเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ทั้งไม่มีบทกฎหมายบังคับให้จำต้องรอฟัง ข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาดังกล่าว เมื่อไม่อาจทราบได้ว่าคดีส่วนอาญาจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด เมื่อใด การที่ศาลล่างทั้งสองไม่รอฟังคดีส่วนอาญาของจำเลยที่ 1 ก่อน จึงไม่เป็นการขัดกับประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46”

และแนววินิจฉัยที่ 2 เห็นว่าในบทบัญญัติคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น การพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามผลข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 และต้องรอฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาให้เป็นที่ยุติก่อนเพื่อให้ผลคำวินิจฉัยสอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายข้างต้นนี้ ดังแนวทางการวินิจฉัยคดีของศาลฎีกาตามคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 9173/2560 ที่วินิจฉัยว่า “...คำร้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ย่อมถือเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา เมื่อคดีส่วนอาญายังไม่ถึงที่สุดเพราะโจทก์ยังคงอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งซึ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาในคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จึงต้องรอฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาให้เป็นที่ยุติก่อน แม้ผู้ร้องไม่ได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่เป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 6 พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามฟ้อง ศาลอุทธรณ์ภาค 6 ย่อมมีอำนาจหยิบยกคดีส่วนแพ่งตามคำร้องขึ้นวินิจฉัยเพื่อให้เป็นไปตามผลแห่งคดีอาญาได้ ...”

ในประเด็นดังกล่าวนี้ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดถึงวิธีพิจารณาความการดำเนินคดีในชั้นศาลไว้เลยให้มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นไปอย่างชัดเจน จึงทำให้เกิดแนวทางการวินิจฉัยถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เป็น 2 แนวทางดังที่กล่าวมาแล้วในความข้างต้น

ในเรื่องการพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ ในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสกำหนดความไว้ในมาตรา 4 วรรคสอง ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสไว้ว่า “หากผู้เสียหายฟ้องคดีในทางแพ่งต่อศาลแพ่ง ศาลอาจจะงดการพิจารณาคดีทางแพ่งไว้จนกว่าจะได้มีการพิจารณาชี้ขาดในคดีอาญา ซึ่งอาจจะรอฟังผลคดีความทางอาญาไว้ก่อนหรือที่กำลังดำเนินการฟ้องคดีแพ่ง” ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เสียหายจะดำเนินคดีในทางแพ่งเองโดยตรง หรือดำเนินการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลยเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหาย การรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ในการทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่ง ก็จะต้องไม่เป็นไปโดยขัดแย้งกับคดีส่วนอาญา ตามหลัก L’Autorite de La Chose Jugee au Criminal sur le Civil

แม้ว่าหลักกฎหมายนี้ของประเทศฝรั่งเศสจะไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสอย่างชัดเจน แต่หลักการทำคำพิพากษาคดีส่วนนี้ ถือเป็นหลักที่กฎหมายฝรั่งเศสได้ใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมมาโดยตลอด ส่วนประเทศอังกฤษนั้น การออกคำสั่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของ กฎหมายอังกฤษ ตามหลัก Restitution Order และ Compensation Order นั้นมักไม่มีปัญหาการที่ศาลจะต้องรอผลของคำพิพากษาคดีใน

ส่วนนี้ เพราะศาลจำออกคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำสั่ง Restitution Order และ Compensation Order ต่อเมื่อปรากฏอย่างชัดเจนว่าการดำเนินคดีส่วนอาญาได้เสร็จสิ้นไปแล้ว

3. กระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่มีบทบัญญัติกำหนดวิธีพิจารณาความไว้อย่างชัดเจน

สำหรับในเรื่องของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในส่วนของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกากรณีมีคดีความในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น โดยหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแล้ว ในตัวบทบัญญัติของกฎหมายไทย ไม่ได้ระบุกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายในลักษณะนี้ไว้เลยว่าในทางปฏิบัติในการดำเนินการชั้นศาลอุทธรณ์นั้นมีบทบังคับของกฎหมายอย่างไรบ้าง

แต่สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกาของไทยนี้มักจะปรากฏในแนวคำวินิจฉัยของศาลไทยเป็นหลักสำคัญในการดำเนินกระบวนการว่า การอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจะต้องปฏิบัติเช่นไร ซึ่งคำร้องขอของผู้เสียหายเพื่อเรียกร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์นั้น ตาม มาตรา 44/1 วรรคสอง กำหนดไว้ว่า “...ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะ โจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้”

กรณีดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า ตามคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของบุคคลที่เป็นผู้เสียหายนี้ กฎหมายให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นคู่ความในคดีส่วนแพ่ง ต่อจำเลยควบคู่ไปกับคดีที่พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีอาญา ดังนั้นจากบทบัญญัติของกฎหมาย ตาม มาตรา 44/1 วรรคสองนี้ จึงเกิดแนวการวินิจฉัยของศาลฎีกาไทยออกมาว่า หากในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว และศาลวินิจฉัยว่ายกฟ้องอันเป็นการยกฟ้องคดีทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ตามในศาลชั้นต้น ในคำขอคดีส่วนแพ่งซึ่งเป็นส่วนของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จะต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ศาลได้เป็นผู้วินิจฉัยคดี อันเป็นไปตามหลักมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้ที่เป็นผู้เสียหายซึ่งถือเป็น โจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น เมื่อศาลวินิจฉัยยกฟ้องแล้วย่อมทำให้คดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายแพ้กคดีไปด้วย เพราะในคดีส่วนแพ่งที่ขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต้องฟังข้อเท็จจริงต้องตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญานั้นเอง ด้วยเหตุนี้ในการอุทธรณ์หรือฎีกาจึงเป็น

สิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางคดีที่ผู้เสียหายเท่านั้นที่มีสิทธิในเรื่องการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปในคำขอส่วนแพ่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยทั้งนี้จะต้องพิจารณาจำนวนคำขอที่ผู้เสียหายเรียกร้องเข้ามาในคดีด้วย ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15/2560 ซึ่งในคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ต่อมาจึงได้เกิดแนวคำวินิจฉัยซึ่งเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกาไทย แบ่งออกมาเป็น 2 แนวทางดังนี้

แนววินิจฉัยแรก เห็นว่า บทบัญญัติในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในลักษณะอุทธรณ์ บุคคลผู้ที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุผู้ตายได้รับอันตรายแก่ชีวิตอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยได้ตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง แต่การพิจารณาคดีส่วนแพ่งก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 บัญญัติไว้ ฉะนั้นการอุทธรณ์หรือฎีกานั้น หากผู้เสียหายแพ้คดีแล้วไม่อุทธรณ์ฎีกาประเด็นในส่วนของเรื่องค่าสินไหมทดแทนขึ้นมาให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาวินิจฉัย ศาลย่อมไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ เพราะไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจศาลฎีกาพิพากษาเช่นนั้น ได้ปรากฏกลุ่มแนวคำวินิจฉัยใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1798/2558), คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5452/2556²⁰²

แนววินิจฉัยที่สองของศาลฎีกาเห็นว่า สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งขึ้นมายังศาลสูงนั้น ศาลมีความเห็นว่า แม้โจทก์ร่วมไม่ได้ฎีกาในเรื่องค่าสินไหมทดแทนมาด้วยในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลฎีกาก็มีอำนาจหยิบยกคดีส่วนแพ่งขึ้นวินิจฉัยเพื่อให้เป็นตามผลคดีอาญาได้ เพราะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและเพื่อเป็นไปในทางทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติ มาตรา 43 โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายอุทธรณ์หรือฎีกาอีก ปรากฏกลุ่มแนวคำวินิจฉัยใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6894/2557, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4187/2558²⁰³

ซึ่งจากการที่ศาลฎีกาไทยได้วินิจฉัยตัดสินคดีความในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อคู่ความในคดีเป็นอย่างมากทั้งฝ่ายผู้เสียหายเอง และฝ่ายจำเลย เพราะหากตีความหมายในลักษณะของการดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาว่าการพิจารณาคำขอส่วนแพ่งนี้เป็นเรื่องที่ต้องบังคับตามบทบัญญัติกฎหมายตามวิธีพิจารณาความแพ่งโดยแท้ หากในการตัดสินคดีความอาญาในศาลชั้นต้นให้โจทก์ในคดีอาญาซึ่งก็คือ พนักงานอัยการเป็นผู้แพ้คดี หากผู้เสียหายไม่ใช่สิทธิอุทธรณ์ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายเท่านั้น ในคดีความส่วนแพ่งที่แพ้ตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ การที่จะอุทธรณ์ต่อสู่คดีต่อไปได้นี้

²⁰² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1798/2558 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5452/2556, น. 78 - 79.

²⁰³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6894/2557 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4187/2558, น. 79 - 80.

หากผู้เสียหายไม่ยอมอุทธรณ์คำขอส่วนแพ่งขึ้นไปยอมทำให้กลายเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่ไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวมาก่อนในศาลชั้นต้น หรืออันเป็นการต้องห้ามตามลักษณะการอุทธรณ์ตามวิธีพิจารณาความคดีของไทยเพราะการอุทธรณ์คดีความเฉพาะคำขอส่วนแพ่งเป็นการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งค่าสินไหมทดแทนอันมีลักษณะเป็นคดีมีทุนทรัพย์ซึ่งอาจจะไม่สามารถอุทธรณ์คดีความต่อไปได้ เหตุดังกล่าวนี้ย่อมกระทบต่อการที่ผู้เสียหายไม่อาจที่จะได้รับชดเชยความเสียหายจากจำเลยผู้กระทำความผิดอาญาได้เพราะศาลไม่อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้เนื่องด้วยไม่มีคำขอต่อผู้คดีความอันเป็นประเด็นแห่งคดีที่ศาลจำต้องไปวินิจฉัยในศาลอุทธรณ์ได้ หรือในกรณีที่หากพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญากว่าหาว่าจำเลยได้กระทำความผิดและศาลพิพากษายกฟ้องของพนักงานอัยการนั้น หากพนักงานอัยการใช้สิทธิไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาในคดีอาญาต่อไป ย่อมมีผลต่อการที่ศาลจะพิจารณาในคำขอส่วนแพ่งของผู้เสียหายต่อไป เพราะเนื่องจากการกำหนดการพิจารณาในคำขอส่วนแพ่งมักจะต้องถือตามมาตรา 46 ที่ว่าการทำคำพิพากษาคดีแพ่งต้องถือตามข้อเท็จจริงในคดีอาญาเป็นหลัก

เมื่อคดีอาญาศาลยกฟ้องแล้วแนวทางของกฎหมายไทยในปัจจุบันย่อมมักถือว่าผู้ที่เป็นจำเลยในคดีส่วนอาญานั้น ไม่ได้กระทำให้เกิดความเสียหายทางแพ่งไปด้วย เป็นผลทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาหมดสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนได้ ทั้งนี้หากดูถึง บทบัญญัติกฎหมายในต่างประเทศ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของฝรั่งเศสก็มีลักษณะของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้คล้ายกับกฎหมายไทย โดยกฎหมายฝรั่งเศสมีแนวทางของกฎหมายว่า ภายหลังเมื่อศาลมีคำพิพากษาคัดสินในคดีความอาญาแล้ว ผู้เสียหายชอบที่จะเสนอให้ศาลมีคำตัดสินในเรื่องประเด็นค่าเสียหายทางแพ่งได้ ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายในส่วนที่ 3 เรื่องการตัดสินคดีในคำขอส่วนแพ่ง ในมาตราที่ 371 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส โดยเมื่อศาลได้รับคำร้องในประเด็นเรื่องค่าเสียหายทางแพ่งแล้ว ศาลจะทำการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปและทำการประชุมใหม่โดยไม่มีคณะลูกขุน แต่จะมีผู้พิพากษาคนหนึ่งเป็นผู้ทำการสอบสวนและทำรายงาน และภายหลังจึงจะมีการเรียกประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อตัดสินคดีในส่วนประเด็นค่าเสียหาย

แม้ว่าศาลจะพิจารณาแล้วพิพากษาว่าให้ปล่อยตัวจำเลยออกไปจำเลยอาจต้องมีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าความเสียหายได้ ทั้งในส่วนเรื่องคำขอส่วนแพ่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คำขอส่วนแพ่งของกฎหมายฝรั่งเศสยึดหลักว่าจะต้องไม่เป็นไปโดยขัดแย้งกับคดีส่วนอาญา ซึ่งถือเป็นหลักที่กฎหมายฝรั่งเศสได้ใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมมาโดยตลอดอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้การพิพากษาตามคำขอส่วนแพ่งเป็นการมีผลไปขัดแย้งกับคดีอาญาได้

สำหรับหากจะตีความตามแนวคำวินิจฉัยอีกกรณีหนึ่งของแนววินิจฉัย ซึ่งศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายในคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหายเพราะเป็นเพราะเป็นข้อ

กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและเพื่อเป็นไปในทางทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติ มาตรา 43 โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายอุทธรณ์หรือฎีกาอีกต่อไป ก็ย่อมกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีความ ส่วนแห่งของจำเลยผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเพราะ ไม่อาจต่อสู้ถึงคำขอส่วนแบ่งได้อย่างเต็มที่ เนื่องด้วยเป็นการที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคำพิพากษา ได้เลยนั้น ผู้กระทำความผิดควรจะได้โอกาสต่อสู้คดีความ เช่น ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับนี้ศาลกำหนดให้สูงเกินส่วน เช่นนี้เป็นต้น

ซึ่งในส่วนนี้ตามกฎหมายของอังกฤษนั้นในการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา แม้ศาลจะมีคำสั่งสำหรับให้จำเลยในคดีอาญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว แต่เมื่อมีคำสั่งของศาลให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วคำสั่งดังกล่าวเป็นการการชดใช้ค่าเสียหายในเบื้องต้น ซึ่งผู้เสียหายจะยังไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายจนกว่าที่จะไม่มีการอุทธรณ์เพื่อกลับเปลี่ยนแปลงในตัวคำสั่งดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 132(1) Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 อันมีลักษณะที่อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม Compensation Orders ของประเทศอังกฤษจะต้องรอให้คดีความในส่วนอาญาเป็นอันยุติเสียก่อนนั่นเอง ซึ่งศาลในอังกฤษมักจะให้ผู้ที่ถูกฟ้องคดีเป็นจำเลยโต้แย้งในเรื่องความสามารถในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ เช่น การกำหนดค่าความเสียหายสูงเกินสมควรเป็นต้น

จากการวิเคราะห์ปัญหานี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการที่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการอุทธรณ์หรือฎีกาในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาไว้ในกฎหมายไทยในส่วนวิธีพิจารณาความอาญานั้น จึงก่อให้เกิดผลเสียในทางปฏิบัติเป็นอย่างมากเพราะแนวคำวินิจฉัยยังแบ่งออกเป็น 2 ทาง ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียแก่คู่ความในคดีซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกฎหมายที่ไม่มีความชัดเจนนั่นเอง

4. การรับทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการถูกกระทำความผิด

ในการใช้สิทธิของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญานั้น ตามบทบัญญัติในกฎหมายไทยนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแม้จะมีลักษณะของเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาไว้ บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่มีอำนาจเข้ามาเป็นคู่ความในคดีฝ่ายแพ่งเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแก่จำเลยผู้กระทำความผิดไว้ใน มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดย ระบุว่าให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนใน

คดีอาญาซึ่งเป็นคดีเดียวกันกับที่พนักงานอัยการฟ้องคดีไว้เพื่อบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อผลคำพิพากษาปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำดังกล่าวนั้น

โดยผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาก่อนที่ศาลจะเริ่มทำการสืบพยาน แต่กรณีนี้ในคดีดังกล่าวไม่มีการสืบพยาน ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ ทั้งนี้ คำร้องขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหาย และจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงมาตรา 44/2 วรรคหนึ่ง ตอนที่ ๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดว่า ...เมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแบ่งในภายหลังก็ได้ จากข้อความดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายนอกจากจะเป็นผู้เป็นโจทก์ในคำขอส่วนแบ่งที่ขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วยังมีหน้าที่สำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีความก็คือ สามารถนำพยานหลักฐานต่างๆ ขอเข้าเพื่อสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็นได้ ฉะนั้นผู้เสียหายจึงมีสิทธิที่จะนำสืบถึงจำนวนค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนได้

แต่สิทธิของผู้เสียหายดังกล่าว ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย มิได้มีข้อกำหนดอันเป็นบทกฎหมายใดที่ทำให้มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบหรือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ต้อง แจ้งถึงสิทธิของผู้เสียหายไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น หากผู้เสียหายอาจไม่ทราบถึงสิทธิของตนที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีได้ หรือในกรณีที่ผู้เสียหายมาทราบถึงสิทธิของตนภายหลังเวลาที่ถูกระทำความผิดทางอาญาแล้ว แต่รู้ภายหลังเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายในการดำเนินการเตรียมพยานหลักฐานบางประการ เช่น ภาพถ่ายอันเป็นบาดแผลจากการกระทำความผิด หรือ ใบเสร็จต่างๆ ที่บอกถึงจำนวนความเสียหาย เป็นต้น เพื่อนำเสนอต่อศาลเพื่อจะให้ตนได้รับค่าสินไหมทดแทนได้อย่างเต็มตามจำนวนค่าความเสียหายที่แท้จริง หากผู้เสียหายไม่อาจมีพยานหลักฐานบางอย่างมาประกอบเพื่อให้ศาลสามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ แม้ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้จำเลยชดใช้ต่อผู้เสียหายในคดีอาญาได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1888/2547²⁰⁴ แต่การกำหนดค่าสินไหมทดแทนนี้ก็อาจจะได้รับจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ไม่เท่ากับ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ โดยแท้จริง

²⁰⁴ ดูเชิงอรรถที่ 121, น.76.

ดังนี้ เมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่หรือ หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของผู้เสียหาย ตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายไว้ด้วย กรณีเช่นนี้ ย่อมเกิดผลกระทบโดยตรงต่อผู้เสียหายในคดีอาญาได้ เมื่อผู้ศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบการศึกษากับกฎหมายประเทศฝรั่งเศสแล้ว การที่ผู้เสียหายสามารถรู้ถึงสิทธิตามกฎหมายที่ตนจะดำเนินการอย่างไรได้นั้น ปรากฏในมาตรา 75 แห่งวิธิพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส เรื่องสิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายนี้ ตามกฎหมายฝรั่งเศส มาตรา 75 กำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถที่จะเข้าใจและรับรู้ถึงสิทธิของตนที่จะเป็นผู้เข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ที่จะดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปได้ อันเป็นหน้าที่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องแจ้งถึงสิทธิดังกล่าวนี้ไว้โดยชัดแจ้งโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้ที่เป็นตัวแทนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้มีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่างๆ อันได้แก่²⁰⁵

- 1) สิทธิของผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดทางอาญาจะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน
- 2) สิทธิของผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิทางแพ่งเพื่อยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา ก่อนที่ศาลจะเริ่มสืบพยาน หรือก่อนที่จะดำเนินการฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดอาญาโดยตรงต่อศาลในคดีแพ่ง
- 3) หากผู้เสียหายดำเนินการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นคู่ความทางแพ่ง, ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองในการดำเนินคดีทางแพ่ง เว้นแต่ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือเป็นผู้ได้รับการประกันคุ้มครองทางกฎหมาย
- 4) สิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นหรือได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากสมาคมผู้ดูแลเหยื่ออาชญากรรม
- 5) สิทธิของผู้เสียหายที่จะขอ โอนคดีไปยังคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนของเหยื่อผู้ถูกกระทำความผิด

กรณีดังกล่าวจึงเห็นได้ว่ากฎหมายไทยและกฎหมายฝรั่งเศสในเรื่องกระบวนการแจ้งสิทธิและการเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายของผู้เสียหายนั้น มีความแตกต่างกันในวิธีการปฏิบัติทางกฎหมายโดยชัดเจน ในเรื่องการแจ้งสิทธิถึงการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งตามกฎหมายไทยนั้น ซึ่งการแจ้งสิทธิจะมีกำหนดไว้เฉพาะในเรื่องการขอรับเงินชดเชยเยียวยาจากรัฐตาม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เท่านั้น ที่กำหนดให้ การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนตามประมวล

²⁰⁵ ดูเชิงอรรถที่ 119, น.109 - 110.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้เสียหายหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มาร้องทุกข์ดังกล่าวทราบถึงสิทธิการได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ เมื่อได้รับความเสียหายจากคดีอาญาซึ่งเป็นการชดเชยความเสียหายแต่เพียงบางส่วน²⁰⁶

5. ในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลเรียกบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบร่วมกับจำเลย เข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้อย่างชัดเจน

การเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่ในกรณีที่จำเลยในคดีอาญาเป็น เด็กหรือเยาวชนที่ผู้กระทำความผิดนั้น หากเด็กหรือเยาวชนที่ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ เพื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้เสียหายเป็นผู้ชนะคดีตามคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นแก่ตน ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ผู้เสียหายก็ไม่อาจบังคับคดีเพื่อให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

ผู้เสียหายมีเพียงหนทางเดียวเพื่อจะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน ก็จะต้องดำเนินการเป็นคดีแพ่งสามัญทั่วไปอีกคดีหนึ่งแก่บุคคลที่จะต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำการละเมิดต่อผู้เสียหาย อันบุคคลสำคัญที่ตามกฎหมายและตามหน้าที่จรรยาบรรณในสังคมกำหนดไว้ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ของเด็กหรือเยาวชนที่ผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น แต่หากว่าเด็กหรือเยาวชน ไม่มีทั้ง บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ที่คอยเลี้ยงดูอุปการะให้การเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น ผู้เสียหายก็มีอาจจะฟ้องให้ใครมารับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเรียกเอาความเสียหายเพื่อเยียวยาผลร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายได้ในทางแพ่งได้ ผู้เสียหายก็ย่อมไม่อาจได้รับความคุ้มครองในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งไม่สอดคล้องตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 เคยได้บัญญัติไว้ ตามมาตรา 40(5) “ผู้เสียหาย...มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือและจำเป็นจากรัฐ ” เพราะรัฐมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือ รัฐต้องเป็นผู้คุ้มครองดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชน ต้องรักษาไว้ซึ่งความเป็นสุขในการอยู่ร่วมกันของสังคม หากมีอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้วแต่รัฐไม่สามารถที่จะเข้ามาเป็นผู้เยียวยา ช่วยเหลือผู้เสียหายที่ตกเป็นผู้เคราะห์ร้ายจากอาชญากรรมได้ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายที่

²⁰⁶ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.

เป็นผู้ถูกระทำความผิดโดยแท้จริง หากผู้เสียหายจะต้องไปดำเนินการเพื่อฟ้องร้องคดีแก่บุคคลที่เป็น บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาก็เป็นคดี ส่วนแบ่ง เพราะผู้เสียหายมีหน้าที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไป ตามแบบธรรมเนียมค่าขึ้นศาล ทั้งยังต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการว่าจ้างทนายความเพิ่มเติม ซึ่งความเสียหายนี้มีมูลเหตุที่มาจากถูกระทำความผิดอาญา

ในกรณี หากศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น จะเรียกบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบร่วมกับบุคคลผู้กระทำความผิดเข้ามาต่อสู้คดี แต่ในเฉพาะคดีส่วนแบ่งเท่านั้น ได้หรือไม่ ในทางการปฏิบัติซึ่งเป็นแนวทางวินิจฉัยคดีตามกฎหมายไทยนั้นเคยปรากฏ คำวินิจฉัยของศาลฎีกาใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3935/2529 ที่วินิจฉัยในช่วงหนึ่งว่า “... การร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาเป็นเรื่องอำนาจฟ้อง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มิได้เฉพาะในกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และ 31 เท่านั้น การที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายอื่นจะร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมมิได้เพราะไม่ต้องด้วยมาตรา 30,31 ดังกล่าวทั้งจะอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57(2) ซึ่งบัญญัติให้สิทธิบุคคลภายนอกร้องสอดขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยมาบังคับใช้โดยอนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ก็ไม่ได้”

จากแนวคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการยืนยันว่าหากเป็นการฟ้องคดีอาญาแล้ว การจะนำบทบัญญัติในเรื่องการร้องสอด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้นั้น ไม่อาจทำได้เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติในลักษณะนี้ เป็นการเฉพาะแล้ว จึงไม่นำบทบัญญัติการร้องสอดมาใช้บังคับอีก แต่อย่างไรก็ตามในส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ก็มีได้มีบทบัญญัติในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่จะเรียกบุคคลอื่นที่มีความรับผิดชอบร่วมกับจำเลยในคำขอส่วนแบ่ง มาใช้บังคับได้ ทั้งไม่เคยปรากฏแนวทางปฏิบัติของศาลฎีกาในแนวคำพิพากษาว่าสามารถเรียก บุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีเพื่อกำหนดความรับผิดชอบส่วนแบ่งให้ครบถ้วนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีให้เสร็จสิ้นต่อไปได้ในคราวเดียว

ซึ่งในประเด็นที่ศาลจะเรียกให้บุคคลที่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชน อันได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้ามารับผิดชอบร่วมกันนี้ กฎหมายอังกฤษ Powers of Criminal Courts Sentencing Act 2000 จะกำหนดให้การพิจารณาเรื่องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ ศาลต้องพิจารณาความสามารถในการชดเชยค่าความเสียหายของผู้กระทำความผิดด้วย ทั้งคำนึงถึงวิธีการในการกระทำความผิด และให้ความสำคัญเรื่องความสามารถทางการเงินของผู้กระทำความผิด

โดยจะพิจารณาอย่างระมัดระวังเพื่อมีคำสั่งดังกล่าวดังในคดีระหว่าง R v Love and Tomkins (1999) ที่แม้ผู้กระทำความผิดจะไม่มีอาชีพแล้วก็ตามแต่ปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เป็นจำนวนเพียงพอในการจ่ายเงินชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ และสำหรับคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือ Compensation Orders เมื่อมีคำสั่งของศาลให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว หากผู้กระทำความผิดเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชนศาลชอบจะมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบในจำนวนค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้ โดยไม่ต้องมีคำขอหรือคำร้องใดๆ จากผู้เสียหายอีก ซึ่งมีลักษณะเป็นการให้ความสะดวกในการอำนวยความยุติธรรมอย่างแท้จริง มากกว่าวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในเรื่องของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ในเรื่องการศึกษา ที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีอาญา ซึ่งเกิดจากการกระทำของเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญา อันเป็นกระบวนการพิจารณาคดีในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา แม้ว่าผู้ที่ได้กระทำความผิดในทางอาญาจะเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน แต่เด็กหรือเยาวชนก็ไม่อาจจะพ้นจากความรับผิดชอบในทางแพ่งได้ โดยในประมวลกฎหมายอาญาอาจจะบัญญัติกฎหมายให้เด็กหรือเยาวชน ไม่ต้องรับโทษหรือลดโทษไว้ แต่เด็กหรือเยาวชนยังมีความรับผิดชอบที่ต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายในความผิดใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่นได้ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ซึ่งการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับชดเชยคืนจากเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด

ทั้งนี้ บิดา มารดาของเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้อยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครอง ต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายในทางแพ่งที่ เด็กหรือเยาวชนได้กระทำไปอันถือเป็นความเสียหายโดยละเมิด อันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชน อันมีที่มาจากหลักกฎหมายในสมัยโรมัน ที่มีชื่อว่า “Patria Potestas” ที่กำหนดให้ บิดาผู้มีอำนาจซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการดูแลบุตรภรรยาของตนตลอดไปถึงตัวผู้สืบสกุล สอดคล้องกับหลักกฎหมายในปัจจุบัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ได้บัญญัติไว้ให้ บิดา มารดาต้องมาร่วมรับผิดชอบจากการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

ในหลักการเยียวยาผู้เสียหายจากการที่ถูกกระทำความผิดทางอาญานั้น ได้มีแนวคิดพัฒนาเพื่อที่จะคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับชดเชยความเสียหายอยู่เรื่อยมา จนในเวลาต่อมาเมื่อมีการเขียนหนังสือของ Hans Von Hentig ทำให้เกิดการศึกษากับเหยื่ออาชญากรรมอย่างแพร่หลายมากขึ้น จึงทำให้เกิดวิชาทางอาชญาวิทยาอีกแขนงหนึ่ง คือ “เหยื่อวิทยา (Victimology)” สำหรับแนวคิดริเริ่มการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย โดยได้มีแนวคิดสำคัญอีกครั้ง ในช่วงเวลา คริสต์ศักราช 1950 โดย Sara Margery Fry ได้ผู้เรียกร้องให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศอังกฤษ ทำให้ประชาชนในสังคมตอนนั้น เกิด

ความสนใจในแนวความคิดนี้ จากบทความหนึ่งที่ชื่อว่า Justice of Victims ที่กล่าวให้เห็นความบกพร่องในระบบการชดเชยความเสียหาย จนในเวลาต่อมาและปัจจุบันทำให้เกิดระบบการเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ถูกกระทำความผิดในทางคดีอาญาแก่ผู้เสียหายต่อโดยมีการเยียวยาความเสียหายโดยรัฐเป็นผู้เยียวยาความเสียหายกรณีหนึ่ง และการเยียวยาความเสียหายโดยให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้ชดเชยเยียวยาความเสียหายอีกกรณีหนึ่ง

ซึ่งสำหรับการเยียวยาความเสียหายโดยให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้ชดเชยเยียวยาความเสียหาย ในประเทศไทยมีลักษณะในการดำเนินคดีระหว่างคดีอาญากับคดีแพ่งจึงมีลักษณะผสมปะปนกัน โดยมีได้แยกออกจากกันอย่างชัดเจน จนในช่วงรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีแนวความคิดให้ปรับปรุงระบบกฎหมายไทยใหม่ เพื่อให้ทัดเทียมกับทางต่างประเทศทรงมีพระราชบัญชาให้มีการปรับปรุงกฎหมายเสียใหม่ จนมีกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของกฎหมาย ร.ศ.127 จะถูกบัญญัติไว้ใน ภาค 1 ว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ หมวดที่ 10 ว่าด้วยเรื่องการร้องขอทรัพย์สินและค่าเสียหาย ตามมาตรา 87-96 ทำให้ปรากฏอย่างชัดเจนตามกฎหมาย

ต่อมาจากการถูกพัฒนาบทบัญญัติของกฎหมายจึงกลายเป็นระบบการเยียวยาความเสียหายที่ถูกผูกเข้ากับการดำเนินคดีอาญาในภายหลังนั่นเอง ซึ่งปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้มีบทบัญญัติของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน หมวด 2 ตาม มาตรา 40 ถึง 51 ซึ่งลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีลักษณะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุที่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด อันมีลักษณะที่คล้ายคลึงความรับผิดชอบทางละเมิด แต่มีความพิเศษกว่าคดีลักษณะแพ่งทั่วไปเพราะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในการใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนก็มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นเฉพาะอันมีความแตกต่างไปจากคดีแพ่งสามัญโดยทั่วไปอย่างสิ้นเชิง

ทั้งนี้ ความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา มีความหมาย คือ หากมูลความรับผิดชอบในส่วนแพ่งมาจากเหตุที่ได้กระทำความผิดทางอาญาหรือเป็นมูลความรับผิดชอบจากคดีความอาญาถือว่าคดีนั้นเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายจากการที่ต้องถูกกระทำความผิดในคดีอาญานั้น ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 245 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ในมาตรา 40(5) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 25 พรรคสี่ ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน

ผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดในคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือเยียวยาในความเสียหายโดยเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ในปีพุทธศักราช 2544 รัฐได้ตามพระราชบัญญัติ

ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เพื่อเข้ามาเพิ่มเติมสิทธิ ในการที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทน เยียวยาผลกระทบจากการเป็นเหยื่อของอาชญากรรมโดยรัฐเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนดังกล่าว เพิ่มเติมจากความช่วยเหลือในคดีอาญาเดิมที่พนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ใช้สิทธิแทนผู้เสียหายในการเรียกค่าหรือทรัพย์สินแทนผู้เสียหายตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ได้บัญญัติถึงอำนาจของพนักงานอัยการจะเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหายโดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องแสดงความประสงค์ที่ตนจะขอเรียกค่าหรือทรัพย์สินที่เสียไปจากการกระทำความผิดของจำเลย

ภายหลังในปีพุทธศักราช 2548 รัฐก็ได้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในมาตรา 44/1 และ มาตรา 44/2 เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายให้ผู้เสียหายสามารถเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม เพื่อแสดงความประสงค์ขอเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดอาญาจากการกระทำของจำเลยในทุกๆฐานความผิด ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญา โดยรัฐได้ตรากฎหมายดังกล่าวขึ้นเพื่อจะลดปัญหาที่ผู้เสียหายจะต้องรับภาระในการที่ผู้เสียหายจะต้องไปดำเนินคดีทางแพ่งเพื่อรับเอาค่าสินไหมทดแทนและลดปัญหาที่ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทางแพ่ง และลดระยะเวลาในการที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการถูกระทำความผิดในคดีอาญา

ซึ่งสำหรับหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยตามความหมายของคำว่าผู้เสียหายมาตรา 2(4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็สามารถใช้สิทธิร้องขอให้ศาลเป็นผู้กำหนดค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายให้เสร็จสิ้นไปได้ดัง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5400/2560 ประชุมใหญ่ ในปัจจุบัน โดยบุคคลผู้ยื่นคำร้องนี้อาจเป็นผู้เสียหายโดยแท้จริงหรือเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจในการจัดการแทนผู้เสียหายก็ได้ ตาม มาตรา 4, 5 และ 6 โดยที่การยื่นคำร้องผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมศาลเพราะถูกยกเว้นไว้ ในมาตรา 253 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นการแตกต่างไปจากการฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีแพ่งเองซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมในการขึ้นศาล รวมถึงคำว่าจ้างทนายเพื่อว่าความ เป็นต้น

โดยเมื่อปรากฏว่าต่อมาว่า หากศาลพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงในคดีอาญาและพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งแก่ผู้เสียหายแล้ว ผู้เสียหายย่อมถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 เพื่อให้ผู้เสียหายนำเอาผลของคำพิพากษาที่มีผลผูกพันระหว่าง จำเลยที่เป็นผู้กระทำ

ความผิดกับผู้เสียหาย ไปดำเนินการเข้าสู่กระบวนการบังคับคดีเพื่อให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับบทกฎหมายในต่างประเทศแล้ว ในประเทศฝรั่งเศสลักษณะการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา จะถูกกล่าวไว้ใน Code of Criminal Procedure หรือวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสซึ่งกำหนดสิทธิผู้เสียหายที่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ โดยระบุไว้ในมาตรา 2 วิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส โดยผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีแพ่ง และการยื่นคำขอแก่ผู้พิพากษาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีโดยลักษณะการร้องขอของผู้เสียหายในคำขอส่วนแพ่งมีลักษณะแบบแผนที่ไม่ยุ่งยาก โดยอาจส่งคำร้องต่อศาลโดยผู้พิพากษาได้ส่วนได้ด้วยตัวผู้เสียหายเอง หรืออาจดำเนินการส่งโดยทางโทรสาร เป็นต้น ทั้งสิทธิของผู้เสียหายในทางคดีส่วนแพ่งมีสิทธิเข้านำสืบพยานหลักฐานต่างๆ ได้ รวมถึงการถามจำเลยหรือพยานบุคคลได้ และเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ผู้พิพากษาจะทำการพิจารณาคำร้องในคดีส่วนแพ่งซึ่งในการดำเนินการขั้นตอนนี้ ผู้เสียหายก็อาจที่จะไม่เข้ามาในกระบวนการทางคดีส่วนนี้ได้ เว้นแต่ศาลเห็นเป็นการจำเป็นต้องเรียกผู้เสียหายมาสอบถามความแก่ผู้เสียหาย

นอกจากนี้ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของฝรั่งเศส ผู้เสียหายสามารถทราบถึงสิทธิต่างๆ ของตนเอง เช่น สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน, สิทธิของผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิทางแพ่งเพื่อยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ก่อนที่ศาลจะเริ่มสืบพยาน หรือก่อนที่จะดำเนินการฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดอาญาโดยตรงต่อศาลในคดีแพ่ง, สิทธิที่ผู้เสียหายดำเนินการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นคู่ความทางแพ่ง, สิทธิที่ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองในการดำเนินคดีทางแพ่ง เว้นแต่ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือเป็นผู้ได้รับการประกันคุ้มครองทางกฎหมาย และ สิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นหรือได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากสมาคมผู้ดูแลเหยื่ออาชญากรรม โดยผู้เสียหายสามารถทราบถึงสิทธิต่างๆ นี้ ในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสกำหนดไว้โดยชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่แจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 75 แห่งวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส

โดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลฝรั่งเศสนั้น ไม่ว่าผู้เสียหายจะดำเนินคดีในทางแพ่งเองโดยตรง หรือดำเนินการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลยเพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหาย การรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ในการทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งจะต้องไม่เป็นไปโดยขัดแย้งกับคดีส่วนอาญา เป็นไปตามหลัก L'Autorite de la Chose Jugee au Criminal sur le Civil ซึ่งถือเป็นหลักที่กฎหมายฝรั่งเศสได้ใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในกระบวนการยุติธรรมในทางคดี และเมื่อศาลออก

คำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ผู้เสียหายก็ต้องดำเนินการบังคับคดีในคดี ส่วนแบ่งไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ในทางปฏิบัติประเทศฝรั่งเศสมีหน่วยงานที่ช่วยเหลือผู้เสียหายจากคดีอาญาคือ Service d'Aide au Recouvrement des Victimes d'Infractions (SARVI) ที่จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เป็นการจ่าย จำนวนเงินค่าชดเชยความเสียหายล่วงหน้าได้โดยผู้เสียหายจะต้องยื่นคำขอเป็นระยะเวลาไม่น้อยไปกว่าสองเดือนและจะต้องยื่นคำขอไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดในส่วน แพงของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ส่วนในกฎหมายของประเทศอังกฤษในเรื่องกระบวนการกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันมีลักษณะคล้ายกับในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสนั้น มีลักษณะเป็นการกำหนดบทบัญญัติแนวทางตามกฎหมาย โดยมีจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เสียหาย ได้รับประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการทำความผิดทางอาญา โดยระบบการเรียกร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของอังกฤษ มีทั้งระบบ คำสั่งให้ ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation Orders) และคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม (Restitutions Orders) ซึ่งเป็นระบบการเยียวยาความเสียหาย ให้แก่ผู้เสียหาย โดยในระบบ คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะเริ่มกระบวนการ นี้ได้โดยที่ผู้เสียหายแสดงความประสงค์ที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยยื่นคำร้องต่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจ จากนั้นผู้ฟ้องคดี คือ Crown Prosecution Service (CPS) จะเป็นผู้ดำเนินการตาม กระบวนการต่อสู้ฟ้องร้องคดีความต่อไปเพื่อให้ในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลย ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อไป โดยทั้งนี้ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิที่ผู้เสียหายจะไปดำเนินการฟ้องคดี ทางแพ่งอีกหรือขอรับการช่วยเหลือจาก The Criminal Injuries Compensation Authority หรือ The Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS) ซึ่งเป็นหน่วยงานพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือ เยียวยาความเสียหายจากการถูกกระทำความผิดในคดีอาญา

สำหรับคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อศาลออกคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแล้วผู้เสียหายจะยังไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายจนกว่าที่จะไม่มีการ อุทธรณ์เพื่อกลับเปลี่ยนแปลงในตัวคำสั่งดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 132(1) Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 ซึ่งหากผู้กระทำความผิดเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน ศาลชอบจะมีคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน เป็นผู้รับผิดชอบในจำนวนค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้

ส่วน คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมจะอยู่ใน กฎหมาย Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 มาตรา 148 - 149 โดยมีหลักการสำคัญ

ที่เป็นการกำหนดให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิในทรัพย์สิน โดยแท้จริง ได้รับทรัพย์สินของตนเองคืน ไปแม้จะมีได้เข้าเป็นคู่ความในคดีหรือเป็นผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ขอรับทรัพย์สินของตนคืนจากความเสียหายในคดีอาญา โดยผู้ชดใช้ตามคำสั่ง Restitutions Orders อาจเป็นเพียงผู้ครอบครองทรัพย์สินไว้โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดก็ได้

สำหรับประเด็นปัญหาภายหลังจากการศึกษาในเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาแล้วนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นในกรณีปัญหา เช่น หากว่าจำเลยที่เป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน ซึ่งสภาพของบุคคลดังกล่าวโดยส่วนใหญ่เด็กหรือเยาวชนไม่มีเงินหรือทรัพย์สิน เพื่อนำมาชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ เพราะโดยสภาพของเด็กหรือเยาวชน ยังเป็นบุคคลที่ยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ไม่อาจมีทรัพย์สินเสมือนบุคคลผู้ใหญ่ ต้องคอยรับการอุปการะจากผู้เป็น บิดามารดา ด้วยเหตุนี้ แม้จะมีขั้นตอนการดำเนินการในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาครบถ้วนแล้วผู้เสียหายย่อมไม่อาจการเยียวยาจากความเสียหายโดยจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ชดใช้ค่าความเสียหายอย่างแท้จริงได้

ทั้งผู้เสียหายไม่อาจดำเนินการบังคับคดีโดยนำผลของคำพิพากษาในคดีอาญาเดิมที่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดมาผูกพันกับบิดา มารดา ผู้ปกครองได้ เพราะบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งดูแลเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องผูกพันตามผลคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เนื่องจากมิใช่ผู้ร่วมกระทำความผิด หรือเป็นคู่ความในคดีที่ถูกพนักงานอัยการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยตรง ตาม มาตรา 145 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากผู้เสียหายยังมีความประสงค์จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้จะต้องไปดำเนินคดีฟ้องร้องแก่บิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นอีกคดีหนึ่งต่อไป ซึ่งต้องดำเนินการภายในกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำละเมิดและรู้ถึงผู้กระทำความผิดกล่าวคือ เด็กหรือเยาวชน ที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง

ซึ่งอายุความที่ผู้เสียหายจะฟ้องให้ตนได้รับ การชดเชยแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีอายุความการฟ้องร้องที่มีระยะเวลาสั้น และถือว่าการฟ้องร้องแก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ต้องรับผิดชอบร่วมกับเด็กหรือเยาวชนนั้น เป็นคดีมีทุนทรัพย์ หรือคดีที่มีค่าขอปลดปล่อยทุกข์อันคำนวณราคาเป็นเงินได้ ซึ่งผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินคดีด้วยตามจำนวนทรัพย์สินที่เรียกร้อง รวมทั้งอาจมีค่าใช้จ่ายอื่นๆในชั้นศาล หรือคำว่าจ้างผู้เป็นทนายความมาช่วยว่าความดำเนินคดีแทนตนได้ซึ่งล้วนแล้วแต่ มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น อันเป็นการเพิ่มภาระการดำเนินการเพื่อแสวงหาความยุติธรรมในการได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายซึ่งต่างไปจากการใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หรือ มาตรา 43 ซึ่ง ตามประมวล

กฎหมายวิพิจารณาความอาญา มาตรา 253 กำหนดให้ยกเว้นให้ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมต่างๆในชั้นศาลตลอดการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

นอกจากนี้แล้วจากการศึกษาพบว่าแนวทางการดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งเกี่ยวข้องกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในชั้นตอน การทำคำพิพากษาส่วนแพ่งนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดกำหนดแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจน ว่าการทำคำพิพากษาส่วนแพ่ง จะต้องรอให้คำพิพากษาคดีส่วนอาญาเสร็จสิ้นก่อนหรือไม่ และในเรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในการต่อสู้คดีชั้นอุทธรณ์นั้น หากการใช้สิทธิดำเนินคดีความในคำขอส่วนแพ่งไม่อาจขึ้นไปสู่การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาแล้ว หากศาลสูงได้พิจารณาคำพิพากษาของศาลล่าง ให้การกระทำจำเลยเป็นความผิดอาญาตามคำฟ้อง ศาลสูงมีอำนาจพิจารณาคดีความต่อไปหรือไม่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อกระบวนการต่อสู้คดีในชั้นศาลทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือ จำเลยก็ตามเพราะยังคงมีแนวทางการปฏิบัติในปัจจุบันที่มี 2 แนวทางอยู่อันเกิดความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิทางศาลเพื่อคงไว้ซึ่งความยุติธรรมทางคดี

ทั้งนี้สำหรับการที่รัฐเป็นผู้มีบทบาท เข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ก็ยังไม่ครอบคลุมในความเสียหายที่ผู้เสียหายเป็นผู้ถูกระทำความผิดในทางอาญาในอีกหลายฐานความผิด เนื่องจากรัฐบัญญัติกฎหมายถึงลักษณะความผิดที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนไว้ท้าย พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เพียงความผิดเกี่ยวกับเพศ ,ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ,ความผิดเกี่ยวกับการทำแท้งลูก , ความผิดเกี่ยวกับการทอดทิ้งเด็ก ผู้ป่วย หรือคนชรา ไว้เท่านั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายถูกระทำความผิดทางอาญาโดยปราศจากการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐและไม่ได้รับการเยียวยาจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดของจำเลยได้ซึ่งเป็น ประการสำคัญที่รัฐจะต้องมีหน้าที่ และรักษาไว้ซึ่งความเป็นอยู่ที่สงบสุขในสังคม

2. ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาในกฎหมายต่างๆและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้เป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายในการที่จะขอรับค่าสินไหมทดแทนในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา รวมไปถึงการได้รับค่าตอบแทนจากรัฐเพื่อที่ผู้เสียหายจะได้รับการช่วยเหลือและได้รับการเยียวยาจากความเสียหายที่

เกิดขึ้นกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเด็กหรือเยาวชนจะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นขึ้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อความสงบสุขทางสังคมและบุคคลที่ต้องตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นสำหรับการข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

2.1 ควรกำหนดบทบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในการบังคับคดีตามผลคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา กรณีผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเพียงพอเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

ด้วยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ได้วางหลักเกณฑ์กฎหมาย เพื่อให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาไว้ กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแสดงความประสงค์ เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถได้รับค่าสินไหมทดแทนสำหรับการเยียวยาความเสียหายจากที่จำเลยได้ทำการละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายได้ เมื่อคดีความอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หากปรากฏความอันเป็นข้อเท็จจริงในส่วนอาญาว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้ว ศาลจึงชอบที่จะมีคำพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายต่อไป

ผลจากคำพิพากษานี้ ย่อมทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ดำเนินกระบวนการคดีความโดยยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 จะมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่ง และจำเลยในคดีส่วนอาญาย่อมมีฐานะเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งนี้ขึ้นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274 แต่หากผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา จนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วนี้ เป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ เช่น เป็นเพียงเด็กหรือเยาวชน หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีทรัพย์สินชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้

เมื่อผู้เสียหายซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีอาญาจากผลของคำสั่งของศาลในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหาย และศาลมีพิพากษาให้จำเลยเป็นฝ่ายชดเชยค่าสินไหมทดแทนแต่เมื่อจำเลยในคดีอาญาไม่มีทรัพย์สินเพียงพอหรือเป็นเด็กหรือเยาวชน ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในการกระทำให้เกิดความเสียหายก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายด้านใดก็ตามนั้น

แม้ผู้เสียหายจะไปดำเนินการตามขั้นตอนในเรื่องของการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างครบถ้วนทุกขั้นตอนแล้ว ก็ไม่อาจที่จะบังคับคดีเพื่อรับค่าสินไหมทดแทนได้และ ผู้เสียหายจะถือเอาผลของ

คำพิพากษาในคดีอาญาซึ่งศาลได้มีพิพากษาไว้ เพื่อให้ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องขอตามมาตรา 44/1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดำเนินการบังคับคดีตามผลคำพิพากษาที่ศาลกำหนดไว้เป็นสิทธิในการดำเนินการบังคับคดี โดยจะร้องขอเพื่อบังคับคดีขอรับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญาจาก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน หรืออาจจะเป็นบุคคลอื่นๆ ก็ไม่อาจทำได้ เพราะการดำเนินการเพื่อบังคับคดีตามผลของคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญานั้น มีหลักกฎหมายต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในมาตรา 145 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “คำพิพากษามีผลผูกพันเพียงบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น ไม่อาจมีผลกระทบไปถึงบุคคลภายนอกได้”

ผู้เสียหายจะต้องทำการฟ้องคดีใหม่เป็นอีกคดีหนึ่ง โดยเป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น มาตรา 429 เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินคดีความทางแพ่งใหม่อีกคดีหนึ่ง ในความผิดที่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนในการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นมูลความผิดเดียวกันกับในคดีอาญา ทั้งผู้เสียหายจะต้องนำมูลเหตุแห่งการฟ้องร้องไปดำเนินคดีแก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ภายในหนึ่งปีนับแต่ที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำละเมิดและรู้ตัวผู้ที่ต้องรับผิดชอบจากกระทำละเมิด โดยไม่สามารถนำหลักเรื่องของอายุความรับผิดชอบทางละเมิดที่มีมูลเหตุมาจากการกระทำผิดอาญาที่ยาวกว่าตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคสอง และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคที่สาม มาใช้บังคับได้เพราะ อายุความในการฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องในคำพิพากษานี้ใช้บังคับแก่เพียงกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น ไม่อาจนำมาใช้แก่บุคคลภายนอกที่ไม่เป็นคู่ความในคดีอาญาได้ โดยได้ยื่นตามแนวทางการวินิจฉัยในบทบัญญัติกฎหมายตาม คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 7420/2548

โดยผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมายไทยควรทำการแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะบทบัญญัติของกฎหมายขึ้นอีกมาตราหนึ่งในหรือที่วรรคใดวรรคหนึ่งของมาตราเดิม เช่น ในมาตรา 50 ของบทบัญญัติดังกล่าว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในลักษณะ 2 การฟ้องคดีอาญา และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมวด 2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา โดยนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 366 ซึ่งเป็นผู้ประกันความรับผิดชอบเมื่อจำเลยไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้มาเป็นแนวทาง โดยกำหนดบัญญัติเพิ่มเติมไว้ตามความดังนี้

“ในคดีที่จำเลยเป็นบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยในคดีอาญาซึ่งได้มีคำขอให้จำเลยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43 หรือมาตรา 44/1 ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญากำหนดให้ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของจำเลยแล้วแต่กรณี

เข้าเป็นผู้ค้าประกัน เพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้อนุบาล เช่นว่านั้น ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

“บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ย่อมใช้บังคับแก่การประกันนั้น ได้โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาชอบที่จะดำเนินการบังคับคดีได้ไม่ต้องฟ้องผู้ค้าประกันเป็นคดีใหม่ และมีให้นำการค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับหรือตกลงกันเป็นอย่างอื่น”

2.2 ควรกำหนดบทบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในขั้นตอนการทำคำพิพากษาของคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา ว่าจะต้องรอผลคำพิพากษาคดีอาญาถึงที่สุดก่อนหรือไม่

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของกรทำคำพิพากษาในคำขอ ส่วนแพ่งนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ใน มาตรา 46 ว่า “การพิพากษาคดี ส่วนแพ่งจะต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ได้ปรากฏในคดีอาญา” ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายปิดปากอย่างหนึ่ง ไม่ให้คู่ความนำสืบพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่ง ซึ่งมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันกับที่ ศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณามาก่อนแล้วในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็น เมื่อศาลคำพิพากษาคดีส่วนอาญาแล้วย่อมทำให้คู่ความในคดีส่วนแพ่งในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายหรือคำขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็ต้องผูกพันตามคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคหนึ่ง ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ที่คำพิพากษาย่อมมีผลผูกพันคู่ความ และจะรับฟังข้อเท็จจริงขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในคำพิพากษาส่วนอาญาไม่ได้ ซึ่งการที่คำพิพากษาของศาลในคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาได้ จะต้องประกอบกับเงื่อนไข คือ ต้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเท่านั้น คำพิพากษาที่ศาลได้ตัดสินคดีความชี้ขาดของคดีอาญา ต้องถึงที่สุดแล้ว คู่ความในคดีส่วนแพ่งและคดีส่วนอาญาต้องเป็นบุคคลคนเดียวกันและข้อเท็จจริงในการพิจารณาเป็นประเด็น โดยตรงในคดีอาญาและได้รับการวินิจฉัยจากศาลอย่างชัดเจนแล้ว จึงจะทำให้การทำคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องถือและฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา

ซึ่งจากบทบัญญัติของกฎหมายไทยประกอบกับแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาไทย ซึ่งเป็นศาลสูงที่สุด ปรากฏว่าในส่วนของกรดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในการรับฟังคดีส่วนอาญา เพื่อนำผลการพิจารณาคดีมาผูกพันคดีส่วนแพ่งนั้น จะต้องรอการพิจารณาคดีส่วนอาญาให้เสร็จสิ้นก่อนหรือไม่ ในปัญหานี้มีแนวการพิจารณาของศาลฎีกาไทยออกมาเป็น 2 ทาง

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการนำข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอาญามาผูกพันในคดีส่วนแพ่งนั้น แม้จะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดกำหนดให้ศาลในคดีส่วนแพ่งต้องรอคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาก่อน ตามลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก็ตามแต่ การทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งนั้น จะต้องถือตามคำพิพากษาในคดีอาญาเสมอ เพื่อไม่ให้เป็นการขัดแย้ง

กับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องต่อศาล ทั้งหากดูแนวทางกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งมีหลักกฎหมายคล้ายกับหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย ในมาตรา 4 วรรคสอง ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสกำหนดถึง การรับฟังพยานหลัก พยานต่างๆ ในการทำคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่ง ก็จะต้องไม่เป็น ไปโดยขัดแย้งกับคดีส่วนอาญา ในทางปฏิบัติถือหลักกฎหมายบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยในลักษณะของคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น เมื่อไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดถึงวิธีพิจารณาความการดำเนินคดี ในชั้นศาลไว้เลยให้มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นไปอย่างชัดเจน เพื่อไม่ทำให้เกิดแนวทางการวินิจฉัยถึง เจตนาประมาทของกฎหมายในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่จะเกิดแนวการวินิจฉัย เป็น 2 แนวทางต่อไปและเพื่อไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมายตามมาตรา 46 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ให้บัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ไว้เป็นมาตรา 46 วรรคสอง ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

“เมื่อมีการยื่นคำร้องตามมาตรา 43 มาตรา 44/1 หรือมีการฟ้องคดีแพ่ง แล้วแต่กรณี ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม การทำคำพิพากษาส่วนแพ่ง ให้ศาลที่มีอำนาจ พิเคราะห์คดีส่วนแพ่ง รอผลคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาให้ถึงที่สุดเสียก่อนจึงมีคำพิพากษาในคดี ส่วนแพ่ง”

2.3 ควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาของ เรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญากรณีไม่มีบทบัญญัติกำหนดวิธีพิจารณาความไว้อย่างชัดเจน

ในเรื่องของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา กรณีมีคดีความ ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปในบทบัญญัติเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ซึ่งหลักของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ไม่ได้ระบุกำหนดหลักเกณฑ์เป็นบทบัญญัติของ กฎหมายในลักษณะนี้ไว้ว่าในทางปฏิบัติในการดำเนินการชั้นศาลอุทธรณ์นั้นมีบทบังคับของ กฎหมายอย่างไร ซึ่งตาม มาตรา 44/1 วรรคสองกำหนดไว้ว่า

“...ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะ โจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดง รายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็น ว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้”

กรณีดังกล่าวขอมแสดงให้เห็นว่า ตามคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของบุคคล ที่เป็นผู้เสียหายนี้ กฎหมายให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นคู่ความในคดีส่วนแพ่ง ต่อจําเลยควบคู่ไปกับคดีที่ พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีอาญา ดังนั้นจากบทบัญญัติของกฎหมาย ตาม 44/1 วรรคสองนี้

จึงเกิดแนวการวินิจฉัยของศาลฎีกาไทยออกมาว่า หากในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว และศาลวินิจฉัยว่ายกฟ้องอันเป็นการยกฟ้องคดีทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ตามในศาลชั้นต้น ในคำขอคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ศาลได้เป็นผู้วินิจฉัยคดีอันเป็นไปตามหลักมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้ที่เป็นผู้เสียหายซึ่งถือเป็นโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น เมื่อศาลวินิจฉัยยกฟ้องแล้ว ย่อมทำให้คดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายแพ้กคดีไปด้วย เพราะในคดีส่วนแพ่งที่ขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน ต้องฟังข้อเท็จจริงต้องตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญานั้นเอง ด้วยเหตุนี้ในการอุทธรณ์หรือฎีกาจึงเป็นสิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางคดีที่ผู้เสียหายเท่านั้นที่มีสิทธิในเรื่องการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปในคำขอส่วนแพ่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ซึ่งในคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้น ต่อมาจึงได้เกิดแนวคำวินิจฉัยซึ่งเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกาไทย แบ่งออกมาเป็น 2 แนวทาง โดยแนววินิจฉัยแรก เห็นว่า บุคคลผู้ที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิ ตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง การพิจารณาคดีส่วนแพ่งก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉะนั้นการอุทธรณ์หรือฎีกานั้น หากผู้เสียหายแพ้กคดีแล้วไม่อุทธรณ์ฎีกาประเด็นในส่วนขอเรื่องค่าสินไหมทดแทนขึ้นมาให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาวินิจฉัย ศาลย่อมไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ เพราะไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจศาลฎีกาพิพากษาเช่นนั้นได้ ดังกลุ่มแนวคำวินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1798/2558, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5452/2556

แนววินิจฉัยที่สองเห็นว่า แม้โจทก์ร่วมไม่ได้ฎีกาในเรื่องค่าสินไหมทดแทนมาด้วย ในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลฎีกาก็มีอำนาจหยิบยกคดีส่วนแพ่งขึ้นวินิจฉัยเพื่อให้เป็นตามผลคดีอาญาได้ เพราะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและเพื่อเป็นไปในการทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติ มาตรา 43 โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายอุทธรณ์หรือฎีกาอีกปรากฏตามคำวินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6894/2557, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4187/2558

ทั้งนี้หากดูถึง บทบัญญัติกฎหมายในต่างประเทศ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของฝรั่งเศสก็มีลักษณะของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้คล้ายกับกฎหมายไทย โดยกฎหมายฝรั่งเศสมีแนวทางของกฎหมายว่า ภายหลังเมื่อศาลมีคำพิพากษาคัดสินในคดีความอาญาแล้ว ผู้เสียหายชอบที่จะเสนอให้ศาลมีคำตัดสินในเรื่องประเด็นค่าเสียหายทางแพ่งได้ ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายในส่วนที่ 3 เรื่องการตัดสินคดีในคำขอส่วนแพ่ง ในมาตราที่ 371 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส โดยเมื่อศาลได้รับคำร้องในประเด็นเรื่องค่าเสียหายทางแพ่งแล้ว ศาลจะทำการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปและทำการประชุมใหม่โดยไม่มีคณะลูกขุน แต่จะมีผู้พิพากษาคนหนึ่งเป็นผู้ทำการสอบสวนและทำรายงาน และภายหลังจึงจะมีการเรียกประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อตัดสินคดีในส่วน

ประเด็นค่าเสียหาย โดยกฎหมายฝรั่งเศสยึดหลักว่าจะต้องไม่เป็นไปโดยขัดแย้งกับคดีส่วนอาญาถือเป็นหลักที่กฎหมายฝรั่งเศสได้ใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมมาโดย ครั่งครัด เพื่อมิให้การพิพากษาตามคำขอส่วนแพ่งเป็นการมีผลไปขัดแย้งกับคดีอาญาได้

จากการวิเคราะห์ปัญหานี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่ากรณีที่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการอุทธรณ์หรือฎีกา ในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ในกฎหมายไทยในส่วนวิธีพิจารณาความอาญานั้น จึงก่อให้เกิดผลเสียในทางปฏิบัติเพราะเกิดแนวคำวินิจฉัยในแนวทางกฎหมาย ออกเป็น 2 ทาง ก่อให้เกิดผลเสียแก่คู่ความในคดีที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกฎหมายที่ไม่มีความชัดเจน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าในเรื่องคำขอส่วนแพ่งในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกานั้น แม้บทบัญญัติมาตรา 40 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติส่วนแพ่งก็ตาม แต่เมื่อเจตนารมณ์เดิมของกฎหมายลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นบทบัญญัติเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้จำเลยเป็นผู้ชดใช้ความเสียหายได้ โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องดำเนินการฟ้องร้องคดีใหม่ต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ไม่ได้มีวิธีพิจารณาคดีที่เป็นไปตามคดีส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีแพ่ง จึงไม่อาจนำลักษณะวิธีพิจารณาคดีดังกล่าวมาใช้ได้ในทุกชั้นตอน แต่เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเพื่อมุ่งเน้นเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายในลักษณะคดีดังกล่าวมีแนวทางที่ไม่เกิดความขัดแย้งกันต่อไป ผู้ศึกษาจึงเห็นควรให้เพิ่มบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในมาตราหนึ่งมาตราใด โดยมีข้อความตามกฎหมายดังนี้

“ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แม้ไม่มีประเด็นเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพราะผู้เสียหายไม่ได้อุทธรณ์หรือฎีกาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี เช่น ถูกต้องห้ามตามบทบัญญัติกฎหมายก็ดี หากปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายตามคำฟ้องในคดีอาญา ศาลก็ชอบจะกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายต่อไปได้”

2.4 ควรกำหนดให้มีมาตรการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในการแจ้งสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการถูกระทำความผิด

สิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายไทยนั้นจากการศึกษาไม่ปรากฏว่ามีข้อกำหนดอันเป็นบทกฎหมายใดที่ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบ หรือ มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งถึงสิทธิของผู้เสียหายไว้เป็นการเฉพาะด้วยเหตุนี้ ผู้เสียหายอาจไม่ทราบถึงสิทธิของตนที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ ตามมาตรา 44/1 หรือในกรณีที่ผู้เสียหายมาทราบถึง

สิทธิของตนภายหลังเวลาที่ถูกระงับความผิดทางอาญาแล้ว แต่รู้ภายหลังเป็นระยะเวลาสั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายในการดำเนินการเตรียมพยานหลักฐานบางประการไม่ทันเวลาหรือเกิดความบกพร่อง เช่น ภาพถ่ายอันเป็นบาดแผลจากการกระทำความผิด หรือ ใบเสร็จต่างๆ ที่บอกถึงจำนวนความเสียหาย เป็นต้น เพื่อนำเสนอต่อศาล เพื่อให้ตนได้รับค่าสินไหมทดแทนได้อย่างเต็มตามจำนวนค่าความเสียหายที่แท้จริง หากผู้เสียหายไม่อาจมีพยานหลักฐานบางอย่างมาประกอบเพื่อให้ศาลสามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนนี้ก็อาจจะทำให้ผู้เสียหายได้รับจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ไม่เท่ากับค่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับโดยแท้จริงได้

ดังนั้น เมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่หรือ หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของผู้เสียหาย ตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายไว้ด้วย กรณีเช่นนี้ ย่อมเกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายในคดีอาญาได้ เมื่อเปรียบเทียบการศึกษากับกฎหมายประเทศฝรั่งเศสแล้ว การที่ผู้เสียหายสามารถรู้ถึงสิทธิตามกฎหมายที่ตนจะดำเนินการอย่างไรได้นั้น ปรากฏในมาตรา 75 วิถีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส เรื่องสิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายนี้ ตามกฎหมายฝรั่งเศส มาตรา 75 กำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถที่จะเข้าใจและรับรู้ถึงสิทธิของตนที่จะเป็นผู้เข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ที่จะดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปได้ อันเป็นหน้าที่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องแจ้งถึงสิทธิดังกล่าวนี้ไว้โดยชัดแจ้งโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้ที่แทนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้ที่มีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่างๆ อันได้แก่

ผู้ศึกษาเห็นว่าเรื่องการแจ้งสิทธิก็เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถเตรียมตัวพร้อมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีเรียกร้องความยุติธรรมได้อย่างมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงเห็นควรให้กฎหมายไทยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายว่า ผู้เสียหายมีสิทธิดำเนินการทางคดีอย่างไรบ้างเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อันมีลักษณะคล้ายกับวิถีพิจารณาความอาญา มาตรา 75 ของฝรั่งเศส

ทั้งนี้ด้วยเหตุที่การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ตามลักษณะที่ผู้ยื่นคำร้องดำเนินการตามมาตรา 44/1 ได้นั้น ต้องเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาเท่านั้น ซึ่งการฟ้องคดีโดยรัฐนี้จึงต้องผ่านกระบวนการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายมาก่อนแล้วตามมาตรา 120 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ด้วยเหตุนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นให้มีกฎหมายในเรื่องการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายในชั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในกฎหมายส่วนหนึ่งส่วนใดโดยกำหนดไว้เป็นลักษณะกฎหมายอันเป็นระเบียบภายในของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยอาจเป็นเจ้าพนักงานตำรวจหรือ เจ้าพนักงานอื่นใด

เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของดำเนินการเพื่อแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายว่า ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยอาจใช้ข้อความดังต่อไปนี้

“ในการสอบสวนคดีอาญานั้น ให้พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนในคดีอาญาแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายว่า มีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา รวมถึงสิทธิในการนำสืบพยานหลักฐานต่างๆ สิทธิในการที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ พอสังเขป เพื่อให้ผู้เสียหายเข้าใจถึงสิทธิตามที่กำหนดในบทบัญญัติกฎหมายนี้ต่อไป”

2.5 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปถึงเรื่องบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาในคำขอส่วนแพ่ง แก่บุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบร่วมกับจำเลยในคดีอาญาได้ เข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้อย่างชัดเจน

สำหรับประเด็นที่ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นจะนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องของการร้องสอดมาใช้ได้หรือไม่นั้น ปรากฏตามคำวินิจฉัยของศาลฎีกาใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3935/2529 ว่าการร้องขอเข้าเป็น โจทก์ร่วมในคดีอาญาเป็นเรื่องอำนาจฟ้อง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีได้เฉพาะในกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และมาตรา 31 เท่านั้น การที่ผู้เสียหายเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายอื่นจะร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมมิได้เพราะไม่ต้องด้วยมาตรา 30,31 ดังกล่าว ทั้งจะอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 ซึ่งให้สิทธิบุคคลภายนอกร้องสอดขอเข้าเป็น โจทก์ร่วมหรือจำเลยมาบังคับใช้โดยอนุโลมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ก็ไม่ได้

ซึ่งในประเด็นนี้ตามกฎหมายอังกฤษ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 จะกำหนดให้การพิจารณาเรื่องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ ศาลต้องพิจารณาความสามารถในการชดเชยค่าความเสียหายของผู้กระทำความผิดด้วย ทั้งคำนึงถึงวิธีการในการกระทำความผิด และให้ความสำคัญกับเรื่องความสามารถทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยจะพิจารณาอย่างระมัดระวังเพื่อมีคำสั่งดังกล่าวดังในคดีระหว่าง R v Love and Tomkins (1999) ที่แม้ผู้กระทำความผิดจะไม่มีอาชีพแล้วก็ตามแต่ปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เป็นจำนวนเพียงพอในการจ่ายเงินชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ และสำหรับคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือ Compensation Orders เมื่อมีคำสั่งของศาลให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว หากผู้กระทำความผิดเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชนศาลชอบจะมีคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยให้บิดามารดา หรือ ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบในจำนวนค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้ โดยไม่ต้องมีคำขอหรือคำร้องใดๆ จากผู้เสียหายอีก

ซึ่งจากแนวคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นเพียงการยืนยันว่าหากเป็นการฟ้องคดีอาญาแล้ว การจะนำบทบัญญัติในเรื่องการร้องสอด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้นั้น ไม่อาจทำได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติในมาตรา 30, 31 ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะแล้ว จึงไม่นำบทบัญญัติการร้องสอดมาใช้บังคับอีก แต่อย่างไรก็ตามในส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ศาลฎีกายังไม่เคยปรากฏว่าได้มีคำพิพากษาอย่างชัดเจนโดยนำบทบัญญัติในเรื่องการร้องสอดมาใช้บังคับในคดีลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแต่อย่างใด

ซึ่งจากการที่ผู้ศึกษาได้มีความคิดเห็นว่าควรที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปถึงเรื่องบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาที่ให้ผู้คนที่อาจมีความรับผิดชอบกับจำเลยในคดีอาญาได้ เพราะตนมีความรับผิดชอบที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ผู้เป็นบิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เป็นจำเลยในคดีอาญานั้น เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอบังคับให้บุคคลเหล่านี้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้เสร็จสิ้นไปในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแก่ผู้เสียหายได้ เพื่อก่อให้เกิดภาระในการที่ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งต่อไปเองเป็นคดีใหม่อันเป็นการเพิ่มภาระเงินความจำเป็นแก่ผู้เสียหายเพราะผู้เสียหายเป็นผู้ถูกกระทำความผิดจากคดีอาญานั้น หากมีบทบัญญัติที่เรียกให้บุคคลผู้อาจมีความรับผิดชอบในทางแพ่งกับจำเลยในคดีอาญานั้นมาร่วมรับผิดชอบแล้ว บุคคลเหล่านี้ควรมีสิทธิต่อผู้คดีของตนตามประเด็นในคดีเฉพาะในคดีความส่วนแพ่งด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีความในระบบยุติธรรมของไทยซึ่งเป็นระบบกล่าวหา

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมต่อไปถึงบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้ศาลสามารถใช้บทบัญญัตินี้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเป็นไปโดยเสมอภาคทุกฝ่าย

2.6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.6.1 ประเทศไทยควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

นอกจากการที่รัฐใช้เงินตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เงินที่ให้นำมาจ่ายค่าตอบแทนนั้นจะเป็นเงินที่มาจากงบประมาณของรัฐส่วนมากซึ่ง สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตั้งกักอยู่ภายใต้กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม ในส่วนค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็มี

สัดส่วนให้ค่าตอบแทนในการเยียวยาที่น้อยกว่าค่าสินไหมทดแทนที่พึงได้รับจำนวนมาก ทั้งนำมาจากเงินงบประมาณของรัฐ เท่ากับเป็นการนำเงินภาษีที่รัฐได้รับมาจากประชาชนที่บริสุทธิ์มารับภาระนี้ ซึ่งย่อมไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์รายอื่นๆ เพราะมิใช่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางอาญา

จากการศึกษาพบว่าในแนวทางของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ที่มี

The Recovery Assistance Service for Victims of Offences (SARVI, Service d'Aide au Recouvrement des Victimes d'Infractions) เป็นหน่วยงานพิเศษซึ่งมีหน้าที่ดูแลเรื่องความเสียหายแก่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งหน่วยงานพิเศษที่ดูแลเรื่องความเสียหายแก่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา อาจจ่ายเงินเยียวยาตามความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายไปก่อนจำนวนหนึ่ง แล้วจึงรับช่วงสิทธิที่ได้จ่ายเงินชดเชยไปเพื่อนำไปเรียกคืนจากจำเลยในคดีอาญาต่อไป โดยผู้เสียหายในคดีอาญาจะต้องยื่นคำขอเป็นระยะเวลาไม่น้อยไปกว่าสองเดือนและจะต้องยื่นคำขอไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ในคำขอส่วนแบ่งของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

หรือในประเทศอังกฤษที่มีกองทุนช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย คือ The Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS) ซึ่ง มีจุดประสงค์เพื่อที่จะแก้ไขความบกพร่องของกระบวนการดำเนินคดีเดิมและ เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมทางอาญาที่เป็นผู้เคราะห์ร้าย ให้รัฐเข้ามามีบทบาทจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย โดยความเสียหายที่เรียกร้องนี้ เป็นการครอบคลุมไปถึงความเสียหาย ต่อชีวิต ร่างกายหรือทางจิตใจ ต้องเป็นความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้เสียหายโดยตรงและหากผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดทางอาญาถูกกระทำความผิดจนถึงแก่ความตายไปแล้ว ญาติ คู่สมรส หรือบุคคลที่ได้รับ ความเสียหายเพราะผู้ตายได้ให้ความช่วยเหลือแก่ตน ชอบจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้เพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทนแทนจากรัฐ ในส่วนประเภทของความเสียหายที่ได้รับ จะต้องเป็นความเสียหายที่มีความร้ายแรงเพียงพอในขั้นที่กองทุนเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญากำหนดไว้ และหากความเสียหายของผู้เสียหายทำให้ สูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพ หรือสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพด้วยแล้ว กองทุนเยียวยาความเสียหาย (CICS) ก็จะพิจารณา กำหนดเงินค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายเป็นพิเศษเพิ่มเติมขึ้น ปัจจุบันกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาญามีจำนวนคำร้องมากถึงราว 7 หมื่นเรื่องต่อปี เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในส่วนนี้

ผู้ศึกษามีความเห็น ว่าบทบัญญัติตามกฎหมายไทยนั้นก็มีลักษณะ เช่นเดียวกันกับในต่างประเทศที่รัฐซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นผู้เข้ามารับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในส่วนนี้ โดยเป็นผู้เข้ามาชำระค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่

ได้รับชำระจาก เด็ก เยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครองและผู้รับบุตรบุญธรรม ที่ได้รับไม่ครบถ้วนตาม ค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง แทนบุคคลต่างๆ ดังข้อที่ผู้ศึกษาได้เสนอแนะข้างต้นในข้อ 2.1 และ 2.5 เพื่อเป็นการลดภาระจากเงินงบประมาณอันได้มาจากภาษีของประชาชน จึงควรมีการจัดตั้ง เงินกองทุนขึ้นมาเพื่อเป็นการลดภาระจํานวนเงินงบประมาณภาครัฐ นอกจากรายได้จากงบประมาณที่ รัฐเข้ามาจุนเจือแต่เพียงอย่างเดียว โดยควรมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายจากคดีอาญา ซึ่งนำมาจากจํานวนเงินดังกล่าวที่ได้รับต่อไปนี้

- เงินได้จากค่าปรับผู้กระทำความผิด สำหรับค่าปรับดังกล่าว ก็ให้กำหนด ราคาปรับ โดยให้ศาลเป็นผู้กำหนดค่าปรับ ตามบทความผิด และความร้ายแรงของการกระทำที่ อาจมีความแตกต่างกันไป ระบุไว้ในกฎหมายหรือระเบียบหรือข้อบังคับ

- เงินได้ที่ได้มาทางอื่นอื่นๆ เช่น จากเงินบริจาค จากเงินที่ได้รับจากรัฐบาล หรือจากแหล่งต่างๆ ภายในประเทศ หรือต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

- หรือเงินอันเป็น ดอกผล หรือประโยชน์ใดๆ ที่ได้รับอันเกี่ยวข้องกับ เงินกองทุนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ.2544

สำหรับเงินกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา ถ้าผู้เสียหายได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปก่อนแล้วเพียงใด ให้พึงได้รับเงินเยียวยาบรเทาความเสียหาย เท่าที่จะพึงได้รับในส่วนที่ขาดเท่านั้น โดยคำนึงถึง โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทา ความเสียหายในทางอื่นๆ ด้วย โดยไม่ต้องไปบัญญัติเป็นกฎหมายใหม่เพราะ มีหลักเกณฑ์และ วิธีการ ในการให้ค่าตอบแทนแก่ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับไว้แล้ว ดังนี้จึงจะเป็นประโยชน์แก่ ผู้เสียหายในคดีอาญารวมถึง ไม่ทำให้ต้องนำเงินที่เป็นงบประมาณจากรัฐมาใช้แต่เพียงอย่างเดียว

2.6.2 การปรับปรุงระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ทำให้ลดจํานวน คดีความในชั้นศาลลงได้

เนื่องจากตามที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาในเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว หากระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น ในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลสามารถ มีบทบัญญัติที่ทำให้ศาลสามารถพิจารณาคดีความและกำหนดถึงความรับผิดชอบของบุคคลที่มีความรับ ผิดร่วมกับผู้อื่น เช่น บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ของเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในทาง อาญาด้วยแล้ว หากผู้เสียหายในคดีอาญาไม่อาจที่จะดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีส่วนแพ่งแก่ เด็กหรือเยาวชน ได้แล้วเพราะจำเลยตามคำพิพากษาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอจะ ถูกบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ผู้เสียหายก็จำต้องดำเนินการไปฟ้องเป็นคดีใหม่ทางละเมิดต่อ ศาลแพ่ง ซึ่งทำให้ข้อเท็จจริงในความผิดครั้งเดียวกัน ได้ก่อให้เกิดจํานวนคดีในศาลมากขึ้น ด้วยเหตุ

นี้ย่อมทำให้ศาลต้องรับบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มากขึ้น นอกจากนี้เป็นการทำให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายอย่างล่าช้าเพิ่มเติมขึ้นไปอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าหากมีการปรับบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว ย่อมเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ในทางกรอำนวยการอำนวยความยุติธรรมมากขึ้นทั้งยังเป็นการลดจำนวนคดีความในชั้นศาลได้น้อยลงอีกด้วย

2.6.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในเรื่องที่รัฐควรให้ความสำคัญคุ้มครองเพื่อเยียวยาความเสียหายกรณีที่มีความเสียหายของเกิดขึ้นในคดีอันเป็นความผิดทางอาญาแก่ผู้เสียหายในความผิดฐานอื่นเพิ่มเติมจากฐานความผิดที่คุ้มครองเดิม

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ครอบคลุมการชดใช้ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายเนื่องจากถูกกระทำความผิดทางอาญา เพียง ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 276-287, ความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามมาตรา 288-294, ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามมาตรา 301-305 และความผิดฐานทอดทิ้งเด็กคนป่วยเจ็บ หรือคนชราตามมาตรา 306-308 ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าในส่วนค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็มีสัดส่วนให้ค่าตอบแทนในการเยียวยาที่น้อยกว่าค่าสินไหมทดแทนที่พึงได้รับจำนวนมาก ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในบทบัญญัติดังกล่าวให้รัฐพึงเข้ามาชดใช้เยียวยาแทนในส่วนค่าสินไหมทดแทน ที่เสียหายได้รับชดใช้จากเด็กหรือเยาวชนและ บิดา มารดา ผู้ปกครองและผู้รับบุตรบุญธรรมเฉพาะในส่วนที่ขาดไปโดยให้ครอบคลุมถึงความผิดอาญาในประเภทอื่น

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในบทบัญญัติกฎหมายในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 หรือออกระเบียบเพื่อแก้ไขขยายฐานแห่งความผิด ซึ่งมีผลต่อเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพราะการได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายใน 2 ส่วนนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่มีสิทธิจะได้รับตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าควรเพิ่มข้อความขยายสิทธิของผู้เสียหาย เดิมให้เป็นข้อความให้ความผิดที่มีการกระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ และให้รวมถึงความผิดที่ผู้เสียหายถูกกระทำความผิดในคดีอาญา ที่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในการกระทำความผิดอาญาของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 43 หรือ 44/1 ตามที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ผู้เสียหายต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บรรณานุกรม

- กฤษฎา โศทรทอง. (2556). ปัญหาการรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชนในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา. หลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 11 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม.
- กฤษฎดา ภูวรักษ์. (2555). ปัญหาในการพิจารณาคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2546). การปฏิรูปกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายหลักกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นต้นก่อนการพิจารณาพร้อมด้วยตัวบทและคำอธิบายมาตรา ที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ. จีรัชการพิมพ์.
- เกษราภรณ์ ไหลสงวนงาม. (2550). การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ .จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิต ฒ นคร. (2552). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2547). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2544). “บทบาทของศาลในคดีอาญา”. วารสารกฎหมาย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 1, 1 (มกราคม - มิถุนายน) ; 51.
- _____. (2529). “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา”, บทบัณฑิต, 42, 2 (มิถุนายน) ; 10-14.
- คณิง ภาไชย. (2545). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2529). “เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีบัญญัติ 3”, หน่วยที่ 1-7. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์สหมิตร.
- จิต เศรษฐบุตร. (2550). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- จิตรา เพียรล้ำเลิศ. (มปป.). คำสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด” กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิดและหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง *Contract Law, Tort Law and Advanced*

Comparative Law. หน้า.8-14-8-16. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ชาญชัย แสวงศักดิ์ และ วรณชัย บุญบำรุง. (2543). *สารานุกรมเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมาย
ของต่างประเทศและของไทย*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ชาญพงศ์ศักดิ์ จันทร์ดอกร. (2556). *การดำเนินคดีเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทน ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย*. หลักสูตร
“ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 11 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาล
ยุติธรรม.
- ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2556). “ทฤษฎีอาชญาวิทยา” แนวการศึกษา ชุกวิชา กฎหมายอาญาและ
อาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 2 *Advance Criminal Laws*. หน้า 26 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี.
สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2549). *สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รายงาน
การศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้น
โทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ สำนักงานกิจการ
ยุติธรรมกระทรวงยุติธรรม.
- _____. (2540). “หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีอาญาใหม่” ปัจจุบันและทศวรรษหน้า
(2540-2550). *บทบัญญัติ เล่มที่ 53 ตอนที่ 2* (มิถุนายน); 64.
- ชิตพันธ์ วงษ์พิทักษ์โรจน์. (2547). *การรับฟังข้อเท็จจริงคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- ชานินทร์ กรีวิเชียร. (2511). *การปฏิรูประบบกฎหมายและศาล*. กรุงเทพฯ. สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2555). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-
156)*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ. กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 9.
- _____. (2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1, 2 เล่มที่ 1*.
(พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ พลสยามพรีนติ้ง.
- นิธิวัฒน์ เรื่องวิวัฒน์ โรจน์. (2552). *การยื่นคำร้องขอบังคับใช้ค่าสินไหมทดแทน ในคดีแพ่ง
เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- บัญญัติ สุชีวะ. *การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่น” บทความกฎหมาย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา*.

- ปกป้อง ศรีสนิท. (2552). “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา” ใน 72 ปี
ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นกร ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม , พิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- _____. (2551). ศาลที่พิจารณาคดีแพ่งจำต้องถือตามคำพิพากษาในคดีอาญาเพียงใด .วารสาร
นิติศาสตร์.37, 2 (มิถุนายน). น.374.
- ประชุม โฉมฉาย. (2551). กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้น จารีตโรมันและ แองโกลแซกซอน.
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประเสริฐ อุษาฟ้าพนัส. (2552). กฎหมายลักษณะจัดการงานนอกสั่ง ศึกษามาตรฐานการใช้ความ
ระมัดระวังในการจัดการของผู้จัดการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- ปิติกาญจน์ สิทธิเดช.(2552).การพัฒนามาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา.
เอกสารวิชาการประกอบหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส)
รุ่นที่ 13 วิทยาลัยการยุติธรรม.
- พิชัยศักดิ์ หรยางกูร. (2537). พจนานุกรมกฎหมายลาติน - ไทย. กรุงเทพฯ. นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พจน์ ปุษปาคม. (2525). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด. กรุงเทพฯ. สำนักอบรม
แห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2546). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์นิติ
บรรณาการ.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ. เคนโกรว.
- พลิชฐ์ อันทรินทร์ และ มณฑิชา ภัคดีคง. (2561). คำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจ: การยื่นคำร้องขอให้
จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
44/1. วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ ฉบับที่ 7 เล่มที่ 1 2561. (มกราคม - มิถุนายน) .
- ร.แสงกาต์. (2478). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย คำสอนชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการเมือง เล่มที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการเมือง.
- วิชา มหาคุณ. (2539). ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวคิดสากลคู่มือปฏิบัติงานศาลเยาวชนและ
ครอบครัว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ.
สำนักพิมพ์ยูแพด.

- ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม. (2535). *วารสารนิติศาสตร์* 22,2 247.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธ์. (2557). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธ์. (2553). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งลากมิกวรได้ (มุลหนี่ 2) พร้อมด้วยคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยวามรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุพัฒนา ศรีบุตรดี. (2553). *การให้บิดาเข้าร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของเด็กและเยาวชน*. (การศึกษาอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง: กรุงเทพฯ.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2548). *การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาพัฒนารูปแบบการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป*. งานวิจัยส่วนบุคคลตามหลักสูตร “บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. (2530). *คำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม โดยศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ. แสงทองการพิมพ์.
- สิริลักษณ์ กิรติรัตนพฤษย์. (2552). *การกำหนดค่าเสียหาย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีผิดสัญญาและละเมิด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ : กรุงเทพฯ.
- โสภณ รัตนกร. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- สิริพันธ์ พลรบ. (2554). *“เหยื่ออาชญากรรม” กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง เล่มที่ 2*. หน้า 13-6. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี. สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2554). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุขุม ศุภนิษฐ์. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ นิติบรรณาการ.

- สวัสดิการศาลอาญา สวัสดิการสำนักวิชาการศาลยุติธรรม. (2549). *ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- หยุด แสงอุทัย. (2507). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ แม่บ้านการเรือน.
- อุดม รัฐอมฤต. (2535). *การฟ้องคดีอาญา หนังสือรวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 8 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม*. จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อุทัย อาทิวา. (2548). *สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส*. บทบัญญัติ เล่มที่ 61 ตอน 1 .(มีนาคม): 2 _____ . (มปป.). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง ประมวลสาระชุดวิชา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช* หน้า 2-24 -2-32 นนทบุรี; สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อุดม รัฐอมฤต. “การฟ้องคดีอาญา” . รวมบทความทางวิชาการในโอกาสครบรอบ 80 ปี *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention of the Rights of the Child CRC)* สืบค้นจาก pawanrat078.wordpress.com /2013/09/14/อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก/.
- โอสถ โกศิน. (2538). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม.
- อัญชลี ฉายสุวรรณ. (2534). *การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- Andrew Karmen. (2003). *Crime Victims , Page An Introduction to Victimology*. Wadsworth Publishing.
- A Guide to the Criminal Injuries Compensation Scheme. (2014). *Criminal Injuries Compensation Authority Compensation for blameless victims of violent crime* , Published 4 March 2014 From : Ministry of Justice, www.gov.uk/government/publications/a-guide-to-the-criminal-injuries-compensation-scheme.
- Criminal Injuries Compensation Authority.(2005). *Guid to the Injuries Compensation Scheme 2001.Part 1 Article E 33-34Criminal Injuries Compensation Authority .A guild for journalists (UK : CICA)*.

- D Kelly Weisberg.(1978). *Evolution of the Concept of Rights of the Child in the Western World* .ICJ Review.
- Gregory Fremont-Barnes. (2 0 0 7).*Encyclopedia of the Age of Political Revolutions and New Ideologies*. 1760 -1815. Greenwood.
- Frederick G. Kempin.(1973). *Historical Introduction to Anglo - American Law in a Nutshell 2 ed.* St.Paul Min : Publishing co.
- John Rason SPENCER. (2006). *CODE OF CRIMINAL PROCEDURE*. University of Cambridge Fellow of Selwyn College.
- Sheehan A.V. (1975). *Criminal Procedure in Scotland and France : A comparative study with particularemphasis on the role of the public prosecutor*. Edinburgh : Her ,majesty's Stationery Office.
- The European Commission. (2017). *Rights of victims of crime in criminal proceedings France (4-Compensation)*. From e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-fr-en.do.
- Martin Wright. (1996) . *Justice for Victims and Offenders: A Restorative Response to Crime Second Edition*.Waterside Place Winchester.
- Rupert Cross.(1977). *Precedent in English Law, 3 ed.* Oxford , Clarendon Press.
- Robert Francis. *The Code of Hammurabi (Harper translation)*. published in 1904. from [en.wikisource.org/wiki/The_Code_of_Hammurabi_\(Harper_translation\)](http://en.wikisource.org/wiki/The_Code_of_Hammurabi_(Harper_translation)).
- www.deka.supremecourt.or.th/.
- www.legislation.gov.uk.
- www.rlpd.go.th.
- www.wikipedia.com.
- thai-crime-process.blogspot.com.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายพงศ์เสมอ บุรุษการ
วัน เดือน ปีเกิด	21 ธันวาคม 2533
สถานที่เกิด	จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2556 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตย สภา สมัยที่ 67 ปีการศึกษา 2558
สถานที่ทำงาน	กองทัพอากาศ
ตำแหน่ง	นายทหารพระธรรมนูญ

